

HALI YA UCHUMI WA TAIFA KATIKA MWAKA 2014

YALIYOMO

ORODHA YA MAJEDWALI	IX
KIREFU/TAFSIRI YA MANENO	XIV
MATUKIO MUHIMU YA KIUCHUMI KWA MWAKA 2014	XVIII
SURA YA I	1
HALI YA UCHUMI WA TAIFA	1
UKUAJI WA UCHUMI	1
MWENENDO WA BEI	7
UKUZAJI RASILIMALI	9
SURA YA 2	39
HALI YA UCHUMI DUNIANI NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA	39
UKUAJI WA UCHUMI DUNIANI	39
MWENENDO WA BIAHARA DUNIANI	40
HALI YA UCHUMI WA NCHI ZA AFRIKA KUSINI MWA JANGWA LA SAHARA	42
JUMUIYA YA AFRIKA MASHARIKI	44
UMOJA WA AFRIKA NA TUME YA UCHUMI YA BARA LA AFRIKA	45
SHIRIKISHO LA BIAHARA DUNIANI (WTO)	45
SURA YA 3	47
SEKTA YA NJE	47
UTANGULIZI	47
BIDHAA ZILIZOUZWA NJE	47
<i>Bidhaa Asilia</i>	47
<i>Bidhaa Zisizo Asilia</i>	49
BIDHAA ZILIZOAGIZWA KUTOKA NJE	52
<i>Bidhaa za Kukuza Mitaji</i>	52
<i>Bidhaa za Kati</i>	52
<i>Bidhaa za Matumizi ya Kawaida</i>	53
MWENENDO WA BIAHARA BAINA YA TANZANIA NA NCHI MBALIMBALI	54
MIZANIA YA MALIPO NA NCHI ZA NJE	57
AKIBA YA FEDHA ZA KIGENI	59
SOKO LA FEDHA ZA KIGENI KWA MABENKI	59
THAMANI YA FEDHA YA TANZANIA	59
SURA YA 4	73
FEDHA ZA SERIKALI	73
UTANGULIZI	73
MWENENDO WA MAPATO	74
<i>Mapato ya Ndani</i>	74
<i>Misaada na Mikopo Nafuu</i>	74
MIKOPO YA KIBIAHARA YA NDANI	75

MIKOPO YA KIBIASHARA KUTOKA NJE	75
MATUMIZI	75
<i>Matumizi ya Kawaida</i>	75
<i>Matumizi ya Maendeleo</i>	76
SURA YA 5	83
FEDHA NA TAASISI ZA FEDHA	83
UJAZI WA FEDHA NA KARADHA.....	83
MIKOPO YA BENKI ZA BIASHARA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI	83
MWENENDO WA VIWANGO VYA RIBA	84
MAENDELEO KATIKA SEKTA YA FEDHA.....	85
MAENDELEO YA MASOKO LA MITAJI NA DHAMANA	87
MAMLAKA YA USIMAMIZI NA UDHIBITI WA SEKTA YA HIFADHI YA JAMII	88
MFUKO WA MAFAO YA KUSTAAFU (GEPF)	90
MFUKO WA PENSHEMI KWA WATUMISHI WA UMMA (PSPF).....	91
MFUKO WA TAIFA WA HIFADHI YA JAMII (NSSF).....	92
MFUKO WA PENSHEMI WA MASHIRIKA YA UMMA (PPF).....	93
MFUKO WA PENSHEMI WA SERIKALI ZA MITAA (LPAF)	94
MFUKO WA TAIFA WA BIMA YA AFYA	95
MAMLAKA YA USIMAMIZI WA SHUGHULI ZA BIMA TANZANIA.....	97
BENKI YA POSTA	98
SURA YA 6	105
RASILIMALI WATU	105
IDADI YA WATU.....	105
MGAWANYIKO WA WATU KIMKOA	105
NGUVU KAZI NA AJIRA	106
SURA YA 7	113
UENDELEZAJI WA SEKTA BINAFSI	113
UWEKEZAJI VITEGA UCHUMI NCHINI	113
URAHISI WA KUFANYA BIASHARA NCHINI	114
UENDELEZAJI WA SEKTA BINAFSI NA UWEZESHAJI	114
UWEZESHAJI WANANCHI KIUCHUMI NA KUONGEZA AJIRA.....	114
SURA YA 8	117
MASUALA MTAMBUKA	117
UKIMWI.....	117
MAZINGIRA	118
UTAWALA BORA.....	121
USALAMA WA RAIA.....	122
MAMLAKA YA VITAMBULISHO VYA TAIFA.....	124
WAKALA WA USAJILI UFILISI NA UDHAMINI	125
KATIBA NA SHERIA	125

SURA YA 9	127
MAENDELEO KATIKA JUHUDI ZA KUKUZA UCHUMI NA KUPUNGUZA UMASKINI.....	127
UTANGULIZI.....	127
UKUAI WA UCHUMI NA KUPUNGUZA UMASKINI WA KIPATO	127
KUBORESHA MAISHA NA USTAWI WA JAMII.....	128
UTAWALA BORA NA UWAJIBIKAJI.....	129
SURA YA 10	133
MAREKEBISHO YA TAKWIMU ZA PATO LA TAIFA.....	133
UTANGULIZI.....	133
HISTORIA YA MAREKEBISHO YA TAKWIMU ZA PATO LA TAIFA	133
MADHUMUNI YA KUFANYA MAREKEBISHO	134
VIGEZO VYA KUCHAGUA MWAKA WA KIZIO NA TAKWIMU ZILIZOTUMIKA.....	134
UMUHIMU NA SABABU ZA KUFANYA MAREKEBISHO	134
MATOKEO YA MAREKEBISHO	135
MATOKEO KWA VIASHIRIA VINGINE	138
FAIDA ZA KUFANYA MAREKEBISHO	138
UZOEPU WA NCHI NYINGINE NA UMUHIMU WA KUFANYA MAREKEBISHO KWA WAKATI	139
CHANGAMOTO.....	139
HITIMISHO NA HATUA INAYOFUATA	140
SURA YA 11	142
KILIMO NA USHIRIKA.....	142
KIWANGO CHA UKUAI.....	142
UZALISHAJI WA MAZAO YA CHAKULA.....	142
UZALISHAJI WA MAZAO YA BASHARA.....	143
UZALISHAJI WA MAZAO YA MAFUTA	144
UWEKEZAJI KATIKA SHUGHULI ZA KIUCHUMI ZA KILIMO.....	144
KILIMO CHA UMWAGILIAJI.....	145
HUDUMA ZA UGANI NA MAFUNZO	146
MFUKO WA PEMBEJEO	147
MIFUGO	147
<i>Uzalishaji wa Mifugo na Mazao yake.....</i>	<i>147</i>
<i>Biashara ya Mifugo na Mazao Yake</i>	<i>149</i>
MAENDELEO YA USHIRIKA	152
SURA YA 12	162
MALIASILI NA UTALII	162
KIWANGO CHA UKUAI	162
MISITU NA NYUKI	162
WANYAMAPORI	164
UTALII	166
MALIKALE	167

UVUVI	169
SURA YA 13	183
MADINI	183
KIWANGO CHA UKUAJI.....	183
UTAFUTAJI MADINI.....	183
UENDELEZAJI WA UCHIMBAJI MDOGO WA MADINI	183
UCHIMBAJI NA UUAZI MADINI	184
MADINI MENGINE	186
THAMANI YA MAUZO YA MADINI.....	186
SURA YA 14	190
VIWANDA NA BIASHARA.....	190
KIWANGO CHA UKUAJI.....	190
VIWANDA VIDOGO.....	190
UZALISHAJI KATIKA BAADHI YA VIWANDA NCHINI.....	191
MAONESHU YA KIBIASHARA YA KIMATAIFA	193
UENDELEZAJI MASOKO NCHINI.....	193
WASTANI WA BEI YA SOKO KWA BIDHAA ZA MAZAO	194
SURA YA 15	202
UJENZI NA MAENDELEO YA ARDHI	202
UJENZI.....	202
<i>Kiwango cha Ukuaji</i>	<i>202</i>
<i>Mtandao wa Barabara.....</i>	<i>202</i>
<i>Matengenezo ya Barabara na Madaraja</i>	<i>203</i>
<i>Bodi ya Mfuko wa Barabara.....</i>	<i>203</i>
<i>Bodi ya Usajili wa Makandarasi</i>	<i>203</i>
<i>Bodi ya Usajili ya Wahandisi.....</i>	<i>204</i>
<i>Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiraji Majenzi</i>	<i>204</i>
<i>Baraza la Taifa la Ujenzi.....</i>	<i>205</i>
<i>Wakala wa Ufundi na Umeme</i>	<i>205</i>
MAENDELEO YA ARDHI	205
<i>Upimaji wa Mipaka.....</i>	<i>205</i>
<i>Utayarishaji wa Hatimiliki, Ukaguzi, na Uhakiki Milki</i>	<i>206</i>
<i>Utoaji wa Vyeti vya Ardhi ya Vijiji na Hati za Hakimiliki za Kimila.....</i>	<i>206</i>
<i>Usajili wa Hatimiliki na Nyaraka za Kisheria.....</i>	<i>206</i>
<i>Uthamini wa Mali kwa Madhumuni Mbalimbali na ya Ulipaji Fidia.....</i>	<i>207</i>
<i>Upimaji wa Mashamba na Viwanja.....</i>	<i>207</i>
<i>Mabaraza ya Ardhi na Nyumba ya Wilaya.....</i>	<i>208</i>
MAENDELEO YA MAKAZI.....	209
<i>Ujenzi wa Nyumba za Makazi na Biashara</i>	<i>209</i>

SURA YA 16	210
MAWASILIANO NA UCHUKUZI.....	210
KIWANGO CHA UKUAJI.....	210
USAFIRI WA BARABARA.....	210
USAFIRI WA MAJINI	212
KAMPUNI YA RELI TANZANIA (TRL)	212
MAMLAKA YA RELI YA TANZANIA NA ZAMBIA (TAZARA)	212
USAFIRI WA ANGA	213
MAMLAKA YA VIWANJA VYA NDEGE TANZANIA	215
MAMLAKA YA USIMAMIZI WA BANDARI TANZANIA	216
UCHUKUZI KWENYE MAZIWA	218
MAMLAKA YA HALI YA HEWA TANZANIA	218
HUDUMA ZA MAWASILIANO	219
<i>Huduma za Posta</i>	219
<i>Huduma za Simu</i>	220
<i>Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano</i>	221
SAYANSI, TEKNOLOJIA NA UBUNIFU.....	222
<i>Uendelezaji wa Rasilimali Watu</i>	222
<i>Udhibiti wa Mionzi</i>	222
<i>Vyombo vya Habari</i>	223
SURA YA 17	231
NISHATI	231
KIWANGO CHA UKUAJI.....	231
UFUAJI WA UMEME	231
UTAFUTAJI MAFUTA NA GESI	236
UAGIZAJI NA MWENENDO WA BEI ZA MAFUTA	237
NISHATI MBADALA	239
<i>Maporomoko Madogo ya Maji</i>	239
<i>Nishati ya Mionzi ya Jua</i>	240
<i>Tungamotaka (Biomass)</i>	241
<i>Jotoardhi</i>	241
SURA YA 18	243
MAJI	243
USIMAMIZI NA UENDELEZAJI WA RASILIMALI ZA MAJI	243
HUDUMA YA MAJI VIJIJINI	244
HUDUMA ZA MAJI MIJINI.....	245
SURA YA 19	247
ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI	247
ELIMU YA AWALI	247
ELIMU YA MSINGI	247

ELIMU YA SEKONDARI	248
ELIMU YA UALIMU	249
ELIMU YA WATU WAZIMA NA MFUMO USIO RASMI	249
UKAGUZI WA SHULE NA VYUO VYA UALIMU	250
ELIMU YA UFUNDI NA MAFUNZO	250
ELIMU YA JUU	251
SURA YA 20	257
AFYA.....	257
VITUO VYA KUTOLEA HUDUMA YA AFYA	257
ELIMU YA AFYA KWA WANANCHI.....	258
AFYA YA UZAZI NA MTOTO.....	258
MPANGO WA TAIFA WA KUDHIBITI MALARIA	259
MPANGO WA DAMU SALAMA.....	259
MAGONJWA YA KUAMBUKIZA NA YA MLIPUKO.....	260
CHAKULA NA LISHE	260
HUDUMA ZA USTAWI WA JAMII.....	261
SURA YA 21	265
MAENDELEO YA JAMII.....	265
VYUO VYA MAENDELEO YA WANANCHI.....	265
VYUO VYA MAENDELEO YA JAMII	265
JINSIA NA MAENDELEO YA WANAWAKE	266
URATIBU WA MASHIRIKA YASIYO YA KISERIKALI	266

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali A:	Takwimu Muhimu Katika Uchumi – Tanzania Bara	xix
Jedwali B:	Mwenendo wa Viashiria vya Kiuchumi, 2006 – 2014.....	xx
Jedwali 1:	Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko (Bei za miaka inayohusika).....	11
Jedwali 1A	Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko – Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za miaka inayohusika).....	12
Jedwali 2:	Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa kwa Bei za Soko (bei za miaka inayohusika)	13
Jedwali 2A:	Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa (PLT), kwa Bei za Soko- Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za miaka inayohusika).....	14
Jedwali 2B:	Pato la Taifa (PLT) na Matumizi yake, kwa bei za soko (bei za miaka inayohusika).....	15
Jedwali 3:	Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko (bei za mwaka 2007).....	16
Jedwali 3A:	Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko - Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za mwaka 2007)	17
Jedwali 4:	Ukuaji wa Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko (bei za mwaka 2007)	18
Jedwali 4A:	Ukuaji wa Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko - Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za mwaka 2007)	19
Jedwali 4B:	Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa (PLT), kwa Bei za Soko (bei za mwaka 2007)	21
Jedwali 4C:	Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa (PLT), kwa Bei za Soko -Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za mwaka 2007)	24
Jedwali 4D:	Pato la Taifa (PLT) na matumizi yake, kwa bei za soko (bei za mwaka 2007)	25
Jedwali 5:	Ukuzaji Rasilimali kwa aina ya shughuli (bei za miaka inayohusika).....	26
Jedwali 6:	Ukuzaji Rasilimali kwa aina ya shughuli(Bei za mwaka 2007).	27

Jedwali 7:	Mchango katika Ukuzaji Rasilimali kwa aina ya Shughuli (Bei za Miaka Husika).....	28
Jedwali 8:	Fahirisi ya bei za rejereja ya bidhaa zitumiwazo na watu wa kipato cha chini Dar es Salaam (Sept.2010=100) ...	29
Jedwali 9:	Fahirisi ya bei za rejereja ya bidhaa zitumiwazo na watu wa kipato cha chini Dar es Salaam (2001=100)	30
Jedwali 10:	Fahirisi ya bei za bidhaa na huduma zitumiwazo na wafanyakazi wa kima cha kati Dar es Salaam (Sept. 2010=100).....	31
Jedwali 11:	Fahirisi ya Bei za bidhaa na huduma zitumiwazo na Wafanyakazi wa kima cha kati Dar es Salaam (2001=100).....	32
Jedwali 12:	Fahirisi ya Bidhaa na Huduma zitumiwazo na wenye kipato cha juu Dar es Salaam (2001=100)	33
Jedwali 13:	Fahirisi ya gharama ya maisha ya wenye kipato cha juu Dar es Salaam (Sept. 2010=100).....	34
Jedwali 14:	Fahirisi ya bei ya bidhaa na huduma zitumiwazo na wakazi wa mijini - Tanzania Bara (2001=100)	35
Jedwali 15:	Fahirisi ya Bei ya Bidhaa na huduma zitumiwazo na wakazi wa mijini - Tanzania Bara (Sept. 2010=100)	36
Jedwali 16:	Fahirisi mbali mbali za bidhaa na huduma zitumiwazo na wakazi wa mijini – Tanzania Bara (Sept. 2010=100)	38
Jedwali 17:	Thamani ya Bidhaa za biashara baina ya Tanzania na nchi za nje (Sh. Milioni).....	60
Jedwali 18:	Kiasi na thamani ya bidhaa muhimu zilizouzwa nchi za nje (Sh. Milioni)	61
Jedwali 19:	Kiasi na thamani ya bidhaa za asilia na zisizo asilia zilizouzwa nchi za nje.....	62
Jedwali 20:	Wastani wa bei za bidhaa muhimu zilizouzwa nchi za nje (Sh./tani)	67
Jedwali 21:	Wastani wa bei za bidhaa muhimu zilizouzwa nchi za nje (US \$/tani).....	68
Jedwali 23:	Aina na thamani ya bidhaa zilizoagizwa kutoka nchi za nje (Sh. Milioni).....	70
Jedwali 24:	Mizania ya malipo na nchi za nje (US\$ milioni)	71
Jedwali 25:	Mwenendo wa mapato na matumizi ya Serikali (Sh. Milioni)....	79

Jedwali 26:	Mgawanyo wa Matumizi ya Serikali kwa huduma mbalimbali (Sh. Milioni).....	81
Jedwali 27:	Mwenendo wa karadha na ujazi wa fedha - Tanzania Bara.....	100
Jedwali 28:	Viwango vya ukuaji wa karadha na ujazi wa fedha - Tanzania Bara.....	101
Jedwali 29:	Mwenendo wa Viwango vya ubadilishaji kati ya Shilingi na Dola ya Marekani.....	102
Jedwali 30:	Mikopo ya benki za biashara kwa Shughuli za Kiuchumi....	103
Jedwali 31:	Mwenendo wa amana katika benki za biashara	104
Jedwali 32:	Viwango vya wastani vya riba (asilimia)	104
Jedwali 33:	Idadi ya watu nchini Tanzania kimkoa (2005-2014).....	111
Jedwali 34:	Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC): Miradi iliyosajiriwa	116
Jedwali 35:	Uzalishaji wa miwa na sukari Nchini.....	153
Jedwali 36:	Pamba iliyonunuliwa na mauzo nchini	154
Jedwali 37:	Eneo lililopandwa michai na majani mabichi yaliyopatikana	155
Jedwali 38:	Kahawa iliyonunuliwa na mauzo nchini	156
Jedwali 39:	Eneo lililopandwa mkonge na katani iliyopatikana	157
Jedwali 40:	Tumbaku iliyonunuliwa na mauzo nchini.....	158
Jedwali 41:	Maua ya pareto yaliyonunuliwa na mauzo ya bidhaa za pareto nchini	159
Jedwali 42:	Korosho zilizonunuliwa na mauzo nchini.....	160
Jedwali 43:	Muhtasari wa kiasi cha mazao muhimu ya biashara yaliyonunuliwa.....	161
Jedwali 45:	Idadi ya Wageni Waliotembelea Makumbusho ya Taifa na Mapato Yaliopatikana	172
Jedwali 47:	Mauzo ya bidhaa za misitu na nyuki katika masoko ya nchi za nje	173
Jedwali 48:	Mwenendo wa biashara ya ndege, wanyamapori na vipusa nchi za nje	174

Jedwali 48A:	Mwenendo wa biashara ya wanyama hai na uwindaji wa kitalii.....	175
Jedwali 48B:	Idadi ya Wawindaji wa Kitalii.....	175
Jedwali 50:	Uzalishaji katika sekta ya uvuvi	176
Jedwali 51:	Mauzo ya mazao ya uvuvi nchi za nje	177
Jedwali 51A:	Muhtasari wa Mauzo ya Mazao ya Uvuvi Nchi za Nje	178
Jedwali 51B:	Mwelekeo wa Mauzo ya Sangara Nje ya Nchi	178
Jedwali 52:	Mwenendo wa Biashara ya Utalii	179
Jedwali 53:	Idadi ya Watalii walioingia nchini na kiasi cha fedha Kilichopatikana	180
Jedwali 54	Watalii Waliotembelea Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro katika mwaka 2010 - 2014.....	181
Jedwali 55:	Idadi ya wageni waliotembelea Vituo vya Utalii	182
Jedwali 56:	Uchimbaji wa madini: Kiasi kilichopatikana	188
Jedwali 57:	Madini yaliyouzwa nchi za nje.....	189
Jedwali 58:	Matumizi ya saruji nchini.....	195
Jedwali 59:	Uzalishaji wa baadhi ya bidhaa za viwandani.....	196
Jedwali 60:	Viwanda - Idadi ya Watu walioajiriwa	197
Jedwali 61:	Viwanda - Gharama za kazi	198
Jedwali 62:	Viwanda - Muhtasari wa Matokeo	199
Jedwali 63:	Viwanda - Muhtasari wa Matokeo Kimkoa	200
Jedwali 65:	Vigezo vya Ufanisi katika Sekta ya Viwanda.....	201
Jedwali 67:	Shirika la Reli Tanzania (TRL)	224
Jedwali 68:	Reli ya Uhuru (TAZARA)	225
Jedwali 69:	Usafirishaji kwa Meli	226
Jedwali 70:	Huduma za Posta.....	229
Jedwali 73:	Shirika la Ndege Tanzania (ATCL)	230
Jedwali 74:	Uwezo wa mitambo ya umeme na kiasi cha umeme uliotengenezwa kwa vituo.....	233

Jedwali 75:	Mauzo ya umeme kwa watumiaji mbalimbali	234
Jedwali 76:	Mauzo ya umeme kwa Mikoa	235
Jedwali 77:	Uzalishaji wa maji na mapato yatokanayo na maji	246
Jedwali 80:	Shule za sekondari za Serikali - Idadi ya wanafunzi kwa kidato	252
Jedwali 81:	Shule za sekondari za binafsi - Idadi ya wanafunzi kwa kidato	256
Jedwali 84:	Idadi ya Vituo vya Kutolea Huduma za afya nchini	262
Jedwali 85:	Huduma za Afya: Waliofaulu Mafunzo ya Afya	263
Jedwali 86:	Idadi ya Wagonjwa katika Vituo vya Kutolea Huduma za Afya.	264
Jedwali 87:	Idadi ya Vitanda katika Hospitali zote Nchini.....	264

KIREFU/TAFSIRI YA MANENO

ASDP	- Agricultural Sector Development Programme (Program ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo)
AfDB	- African Development Bank (Benki ya Maendeleo ya Afrika)
ARVs	- Anti-retrovirals (Dawa za Kupunguza Makali ya UKIMWI)
TAA	- Tanzania Airports Authority (Mamlaka ya Viwanja vya Ndege)
AU	- African Union (Umoja wa Afrika)
BoT	- Bank of Tanzania (Benki Kuu ya Tanzania)
Cif	- Cost, insurance and freight (Thamani ya bidhaa ikijumuisha gharama za usafiri na bima)
CPI	- Consumer Price Index (Fahirisi ya Bei za Walaji)
CRDB	- Benki ya CRDB
COICOP	- Classification of Individual Consumption by Purpose
COMESA	- Common Market for Eastern and Southern Africa (Soko la Pamoja la Nchi za Afrika Mashariki na Kusini mwa Afrika)
CUM	- City Urgent Mail (Kampuni ya usambazaji barua za haraka Mijini)
CHMT	- Council Health Management Team (Kamati za Afya za Halmashauri)
CHF	- Community Health Fund (Mfuko wa Jamii wa Afya)
DSE	- Dar es Salaam Stock Exchange (Soko la Hisa la Dar Es Salaam)
DADPs	- District Agricultural Development Plans (Mipango ya Maendeleo ya Kilimo ya Wilaya)
ECA	- Economic Commission for Africa (Tume ya Uchumi ya Bara la Afrika)
EAC	- East African Community (Jumuiya ya Afrika Mashariki)
EPZA	- Export Processing Zone Authority (Mamlaka ya Kanda za Uzalishaji Bidhaa za Kuuza Nje)
EPZ	- Export Processing Zones (Kanda za Uzalishaji Bidhaa za Kuuza Nje)
EWURA	- Energy and Water Utilities Regulatory Authority (Mamlaka ya Udhhibiti wa Huduma za Maji na Nishati)
EFD	- Electronic Fiscal Devices Machines (Mashine za Kielektroniki)
f.o.b	- free on board (Thamani ya Bidhaa bila Kujumuisha Gharama za Usafiri na Bima)
FDI	- Foreign Direct Investment (Uwekezaji wa Mitaji ya Kigeni)
GEPF	- Government Employees Provident Fund (Mfuko wa Akiba ya Wafanyakazi wa Serikali)
GBS	- General Budget Support (Misaada na Mikopo ya Bajeti)
GDP	- Gross Domestic Product (Pato la Taifa)
HBS	- Household Budget Survey (Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya)
IFMS	- Integrated Financial Management System (Mfumo Tungamanishi wa

	Usimamizi wa Fedha)
LGRP	- Local Government Reform Programme (Programu ya Maboresho katika Serikali za Mitaa)
LAPF	- Local Authorities Pensions Fund (Mfuko wa Pension wa Serikali za Mitaa)
LSRP	- Legal Sector Reform Programme (Programu ya Maboresho katika Sekta ya Sheria)
MTEF	- Medium Term Expenditure Framework (Mfumo wa Muda wa Kati wa Matumizi ya Serikali)
M ₂	- Broad Money Supply (Ujazi wa Fedha kwa Tafsiri Pana)
M ₃	- Extended Broad Money Supply (Ujazi wa Fedha kwa Tafsiri Pana Zaidi)
IMF	- International Monetary Fund (Shirika la Fedha la Kimataifa)
MDGs	- Millenium Development Goals (Malengo ya Maendeleo ya Milenia)
MKUKUTA	- Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umasikini Tanzania
MPAMITA	- Mkakati wa Pamoja wa Misaada Tanzania
MKURABITA	- Mpango wa Kurasimisha Biashara na Mali za Wanyonge Tanzania
MMEM	- Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Msingi
MMES	- Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Sekondari
MMS	- MKUKUTA Monitoring System (Mfumo wa Ufuatiliaji wa MKUKUTA)
MSCL	- Marine Services Company Ltd (Kampuni ya Huduma za Meli)
MSMEs	- Medium, Small and Micro Enterprises (Viwanda vya Kati, Vidogo na Vidogo sana)
MUKEJA	- Mpango wa Uwiano Kati ya Elimu ya Watu Wazima na Jamii
MEMKWA	- Mpango wa Elimu ya Msingi kwa Watoto Waliyoikosa
MMAM	- Mpango Maalum wa Afya ya Msingi
MW	- Mega Watts
NSSF	- National Social Security Fund (Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii)
NFRA	- National Food Reserve Agency (Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula)
NASCAP	- National Anti-Corruption Strategy and Action Plan (Mkakati wa Taifa Dhidi ya Rushwa)
NGO's	- Non-Governmental Organisations (Asasi Zisizo ya Kiserikali)
NHIF	- National Health Insurance Fund (Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya)
NIC	- National Insurance Corporation (Shirika la Bima la Taifa)
NIDA	- National Identification Authority (Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa)

NMB	- National Microfinance Bank (Benki ya Taifa ya Mikopo Midogo)
OSBP	- One - Stop - Border Posts (Vituo vya Pamoja Mipakani)
PSRP	- Public Service Reform Program (Programu ya Maboresho katika Utumishi wa Umma)
PRS	- Poverty Reduction Strategy (Mkakati wa Kupunguza Umaskini)
PSPF	- Public Service Pensions Fund (Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma)
PPF	- Parastatal Pensions Fund (Mfuko wa Pensheni kwa Mashirika ya Umma)
RITA	- Registration, Insolvency and Trusteeship Agency (Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhambi)
SIDO	- Small Industries Development Organization (Shirika la Kuhudumia Viwanda Vidogo)
SAGCOT	- Southern Agricultural Growth Corridor of Tanzania (Ukanda wa Kilimo Kusini mwa Tanzania)
SACCOS	- Savings and Credit Cooperative Societies (Vyama vya Ushirika wa Akiba na Mikopo)
SADC	- Southern Africa Development Community (Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika)
SMEs	- Small and Medium Enterprises (Viwanda Vidogo na vya Kati)
SELF	- Small Entrepreneurs Loan Facility (Mradi wa Kuhudumia Biashara Ndogondogo)
SSRA	- Social Security Regulatory Authority (Mamlaka ya Usimamizi na udhibiti wa Sekta ya Hifadhi ya Jamii)
SUMATRA	- Surface and Marine Transport Regulatory Authority (Mamlaka ya Udhibiti Usafiri wa Nchi Kavu na Majini)
TMRC	- Tanzania Mortgage Refinancing Company (Kampuni ya Utoaji Mikopo ya Nyumba)
TaESA	- Tanzania Employment Service Agency (Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania)
TANESCO	- Tanzania Electricity Supply Company (Shirika la Umeme Tanzania)
TANROADS	- Tanzania Roads Agency (Mamlaka ya Barabara Tanzania)
TAZARA	- Tanzania Zambia Railway Authority (Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia)
TDHS	- Tanzania Demographic and Health Survey (Utafiti wa Afya na Demografia Tanzania)
TIRA	- Tanzania Insurance Regulatory Authority (Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania)

TCAA	- Tanzania Civil Aviation Authority (Mamlaka ya Usalama wa Usafiri wa Anga Tanzania)
TMA	- Tanzania Meteorology Agency (Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania)
TCRA	- Tanzania Communications Regulatory Authority (Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania).
TEHAMA	- Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TICTS	- Tanzania International Container Terminal Services (Kampuni ya Kupakua Makontena katika Bandari ya Dar es Salaam)
TRC	- Tanzania Railways Corporation (Shirika la Reli Tanzania)
TRL	- Tanzania Railways Company Limited (Kampuni ya Reli Tanzania)
TTCL	- Tanzania Telecommunications Company Limited (Kampuni ya Simu Tanzania)
UPU	- Universal Postal Union
UAE	- United Arab Emirates (Umoja wa Nchi za Falme za Kiarabu)
UFI	- Global Association of the Exhibition Industry – Formerly known, Union Des Foires Internationales (Shirika la Maonesho ya Dunia)
UNIDO	- United Nations Industrial Development Organization (Shirika la Umoja wa Mataifa la Maendeleo ya Viwanda)
UKIMWI	- Ukosefu wa Kinga Mwilini
VVU	- Virusi Vya Ukimwi
WEF	- World Economic Forum (Mdahalo wa Uchumi Duniani)

MATUKIO MUHIMU YA KIUCHUMI KWA MWAKA 2014

TAREHE	MWEZI	MATUKIO
02	May	Tanzania imefungua milango ya biashara huria kwa wananchama wa nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki kushiriki katika soko la mitaji la Dar es salaam.
06	Juni	Kuridhiwa kwa Itifaki ya Fedha na Uwekezaji katika Nchi za Jumuiya ya Maendeleo ya Kusini mwa Afrika (SADC).
10	Juni	Uzinduzi wa Toleo la tatu la Taarifa za Msingi za Kidemografia, Kijamii na Kiuchumi linalotokana na Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012.
11	Juni	Siku ya bajeti kwa Jumuiya ya nchi za Afrika Mashariki.
05	Julai	Tanzania iliridhia Itifaki ya Umoja wa Fedha kwa nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki.
08	Oktoba	Mwenyekiti wa Bunge Maalum la Katiba Mhe. Samweli Sitta akabidhi Katiba inayopendekezwa kwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mh. Dr. Jakaya Mrisho Kikwete, Mjini Dodoma.
19	Desemba	Tanzania ilizindua na kusambaza takwimu za Pato la Taifa zilizorekebisha kwa kutumia mwaka wa kizio wa 2007 kwa Tanzania bara.

Jedwali Na. A

Maelezo	2009	2010	2011	2012	2013	2014p	2013/14 Badiliko (%)
Idadi ya Watu (milioni)	40.7	41.9	43.2	43.6	44.8	46.1	2.8
Pato la Taifa kwa Bei za miaka inayohusika (Sh. milioni)	37726824	43836018	52762581	61434214	70953227	79442499	12.0
Pato la Taifa kwa Bei za mwaka 2007 (Sh. milioni)	29781718.6	31675504.2	34179296.8	35936459.1	38546545.7	41231363.9	7.0
Wastani Pato kwa Kila Mtu kwa bei za miaka inayohusika (Sh.)	927329.6	1045848.5	1222224.5	1408222.7	1582796.7	1724415.6	8.9
Wastani Pato kwa Kila Mtu kwa bei za 2007 (Sh.)	732038.0	755720.5	791750.0	823751.7	859881.2	894987.0	4.1
Kasi ya Upandaji Bei (asilimia)	12.3	5.5	12.7	16.0	7.9	6.1	-22.8
Urari wa Biashara ya Bidhaa (US\$ milioni)	-2536.1	-2841.2	-4729.6	-4429.9	-5771.1	-5599.1	-3.0
Urari wa Bidhaa, Huduma na Uhamisho wa Mali (US\$ milioni)	-1809.9	-1960.1	-3992.2	-3768.9	-4987.9	-5027.4	0.8
Saruji Iliyotumika (Tani '000)	1940.8	2312.0	2408.8	2581.4	2369.8	2795.7	18.0
Umeme Uliouzwa (GWH)	4802.1	5137.8	5156.2	5855.7	5997.3	6285.0	4.8
Utalii (Mapato US\$ milioni)	1159.8	1254.5	1324.8	1712.8	1853.3	1983.0	7.0
Reli: Uchukuzi Mizigo (Tani '000)	570.0	805.0	386.0	413.0	430.0	160.0	-62.8
Elimu: Wanafunzi katika Shule za Msingi ('000) *	84415.5	84193.0	83633.9	8247.2	8231.9	-	-
Elimu: Wanafunzi katika Shule za Sekondari ('000) *	1466.4	1638.7	1711.1	1884.3	1804.1	-	-
Hospitali: Idadi ya Vitanda	40118.0	45241.0	48480.0	47484.0	70906.0	50670.0	-28.5
Idadi ya Madaktari	1160	578	-	-	-	-	-
Mauzo Nje ya Mazao Muhimu ya Biashara (mil. US\$)							
Bidhaa Asilia							
Kahawa	111.66	101.64	142.64	186.61	170.99	121.46	-29.0
Pamba	111.15	84.00	61.64	164.93	111.73	54.72	-51.0
Katani	6.73	10.90	16.93	18.37	16.93	16.76	-1.0
Chai	34.50	49.79	47.17	56.06	56.91	45.72	-19.7
Tumbaku	127.29	232.38	281.24	350.05	307.02	314.97	2.6
Koroshio	71.51	96.92	106.99	142.58	162.41	222.25	36.8
Karafuu	14.73	7.61	28.88	38.08	42.96	52.94	23.2
Bidhaa zisizo Asilia							
Madini	1274.83	1561.18	2283.41	2197.79	1782.14	1466.73	-17.7
Bidhaa za Viwanda	506.49	964.05	861.52	1037.34	1072.07	1239.63	15.6
Samaki na Mazao ya Samaki	154.98	150.36	137.67	160.56	130.55	195.05	49.4
Mazao ya Mboga na Maua	33.34	30.77	36.40	31.33	28.13	30.48	8.4
Bidhaa zilizouzwa tena (Re-export)	282.86	132.48	98.32	181.70	172.77	177.04	2.5
Bidhaa nyinginezo	120.36	338.15	330.15	555.66	517.63	687.18	32.8
Ujazi wa Fedha							
Ujazi wa Fedha-M3 (Sh. bilioni) ¹	8780.1	11012.7	13021.3	14647.1	16106.8	18614.2	15.6
Karadha (Sh. bilioni)	7857.6	9522.8	10958.1	13719.0	16293.0	18863.7	15.8
Fedha za serikali							
Mapato ya Kawaida ya Serikali (Sh. bilioni)	4661540	5736266.1	7221408.6	8442610.8	10182454.7	12636504.6	24.1
Matumizi ya Kawaida ya Serikali (Sh. bilioni)	5562443	6690370.0	6989806.6	9043323.0	10032119.7	10721053.5	6.9
Matumizi ya Maendeleo ya Serikali (Sh. bilioni)	2611.3	2749037.2	3774721.7	4499695.2	3926042.2	6473001.5	64.9

Chanzo: Wizara ya Fedha

* Kwa shule za Serikali na binafsi

¹ Kwa tafsiri pana (M3)

- Takwimu hazikupatikana

^P Takwimu za Awali

Jedwali Na. B: Mwenendo wa Viashiria vya Ukuaji wa Uchumi, 2006 – 2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
PATO LA TAIFA (Mwaka wa kizio 2007)									
Ukuaji halisi wa Pato la Taifa (mp)	4.7%	8.5%	5.6%	5.4%	6.4%	7.9%	5.1%	7.3%	7.0%
Ukuaji wa Pato la Taifa kwa bei za miaka husika (mp)	21.9%	14.9%	22.4%	15.1%	16.2%	20.4%	16.4%	15.5%	12.0%
MWENENDO WA BEI									
Kasi ya upandaji bei (mwisho wa kipindi)	6.70%	6.40%	13.50%	12.20%	5.60%	19.80%	12.10%	5.6%	4.8%
Kasi ya upandaji bei (Wastani wa mwaka)	7.30%	7.00%	10.30%	12.10%	7.60%	12.60%	16.00%	7.9%	6.1%
GDP deflator inflation (fc)	16.0%	6.3%	15.6%	10.4%	8.4%	12.0%	10.8%	6.7%	6.2%
GDP deflator inflation (mp)	16.1%	5.6%	15.5%	9.8%	8.5%	11.4%	11.3%	6.2%	7.5%
UJAZI WA FEDHA									
Kiwango cha ukuaji wa M3	21.5%	20.5%	19.8%	17.7%	25.4%	18.2%	12.5%	10.0%	15.6%
Kiwango cha ukuaji wa M2	16.7%	27.2%	24.4%	20.8%	21.8%	15.0%	16.0%	10.9%	17.0%
Kiwango cha ukuaji wa mikopo kwa sekta binafsi	40.1%	43.1%	44.6%	9.6%	20.0%	27.2%	18.2%	15.3%	19.4%
UWIANO WA MIZANIA YA MALIPO YA NJE NA PATO LA TAIFA (Kwa Takwimu Zilizorekebisha)									
Bidhaa zilizouzwa nje	10.3%	10.3%	13.1%	11.4%	13.9%	15.1%	15.1%	11.8%	11.0%
Bidhaa na huduma zilizouzwa nje	18.5%	19.0%	20.4%	17.8%	20.4%	21.9%	22.2%	19.1%	18.1%
Bidhaa zilionunuliwa kutoka nje	20.8%	22.5%	25.6%	20.2%	22.9%	29.2%	26.4%	24.8%	22.7%
Bidhaa na huduma zilionunuliwa kutoka nje	27.6%	29.1%	31.7%	26.1%	28.9%	35.7%	32.4%	30.4%	28.4%
Akiba ya fedha za kigeni (miezi)	5.0	4.8	4.3	5.7	5.4	3.7	3.9	4.1	4.0
UWIANO WA BAJETI YA SERIKALI NA PATO LA TAIFA (Kwa Takwimu zilizorekebisha)									
Mwaka wa Fedha	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Mapato ya ndani	9.9%	10.9%	12.2%	12.2%	11.4%	11.8%	12.6%	12.8%	13.6%
Mapato ya kodi	9.1%	10.1%	11.3%	11.5%	10.9%	11.0%	11.3%	11.7%	12.5%
Matumizi	18.7%	17.9%	17.5%	19.3%	20.0%	19.3%	18.9%	19.2%	18.6%
Matumizi ya Kawaida	12.6%	12.5%	11.4%	13.3%	13.6%	13.8%	12.2%	13.7%	13.4%
Matumizi ya Maendeleo	6.2%	5.3%	6.1%	6.0%	6.4%	5.5%	6.6%	5.5%	5.2%
Misaada	4.8%	3.9%	5.3%	3.6%	3.4%	3.4%	3.2%	2.1%	2.1%
Nakisi (kabla ya misaada)	-8.6%	-7.7%	-6.3%	-7.2%	-8.2%	-8.4%	-6.7%	-6.3%	-5.4%
Nakisi (baada ya misaada)	-3.9%	-3.8%	-1.0%	-3.6%	-4.8%	-5.0%	-3.5%	-4.2%	-3.3%
Mikopo ya nje	2.6%	2.9%	2.5%	2.7%	3.4%	2.4%	3.0%	2.6%	3.0%
Mikopo ya ndani (kutoka benki)	0.6%	0.1%	-1.3%	0.8%	1.4%	1.9%	0.0%	1.0%	1.3%

Chanzo: Wizara ya Fedha na Benki Kuu

SEHEMU YA KWANZA

MAENDELEO YA UCHUMI JUMLA

SURA YA I

HALI YA UCHUMI WA TAIFA

Ukuaji wa Uchumi

1. Mwaka 2014, Serikali kupitia Ofisi ya Taifa ya Takwimu ilifanya marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa kwa kutumia mwaka 2007 kuwa mwaka wa kizio kutoka mwaka wa kizio wa 2001. Mwaka 2007 umetumika kwa vile ulikuwa na taarifa nyingi kutoka vyanzo mbalimbali ikiwa ni pamoja na tafiti za kiuchumi, kijamii na taarifa za kiutawala. Umuhimu wa marekebisho hayo unatokana na maendeleo ya kiuchumi na mabadiliko ya sayansi na teknolojia. Mabadiliko hayo yamesababisha kuwepo kwa haja ya kufanya marekebisho na kujumuisha thamani ya bidhaa na huduma mpya katika Pato la Taifa ambazo hapo awali hazikuwepo - mfano gesi asilia, sanaa na burudani na huduma za fedha kupitia mitandao ya simu za kiganjani. Maelezo ya kina kuhusu marekebisho hayo yako katika sura ya kumi. Hivyo, kuanzia mwaka huu, takwimu zitakazotumika zitakuwa za mwaka wa kizio wa 2007.

2. Kwa mujibu wa takwimu mpya za mwaka wa kizio wa 2007, Pato halisi la Taifa lilikua kwa kiwango cha asilimia 7.0 mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 7.3 mwaka 2013. Katika kipindi hicho, shughuli za uchumi zilizokua kwa viwango vikubwa zilikuwa ni pamoja na: ujenzi asilimia 14.1; usafirishaji na uhifadhi mizigo (asilimia 12.5); fedha na bima (asilimia 10.8); biashara na matengenezo (asilimia 10.0); uchimbaji madini na mawe (asilimia 9.4); na umeme (asilimia 9.3). Aidha, kiwango cha ukuaji wa sekta ya kilimo mwaka 2014 kilikuwa kidogo (asilimia 3.4) lakini kinaongoza kwa kuwa na mchango mkubwa katika Pato la Taifa wa asilimia 28.9. Sekta hiyo inafuatiwa na sekta za ujenzi (asilimia 12.5); biashara na matengenezo (10.5); na viwanda (asilimia 5.6).

3. Pato la Taifa mwaka 2014 kwa takwimu zilizoboreshwa lilikuwa shilingi milioni 79,442,499 kwa bei za mwaka husika. Aidha, idadi ya watu Tanzania Bara ilikadiriwa kuwa watu 46,069,230 mwaka 2014. Hivyo, Pato la wastani la kila mtu lilikuwa shilingi 1,724,416 mwaka 2014 (wastani wa Dola za Marekani 1,038) ikilinganishwa na shilingi 1,582,797 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 8.9.

4. Mwaka 2014, kiwango cha ukuaji katika shughuli za kilimo ambazo hujumuisha mazao, ufugaji, misitu na uvuvi kilikuwa asilimia 3.4 ikilinganishwa na asilimia 3.2 mwaka 2013. Kuimarika kwa kiwango cha ukuaji kulitokana na kuwepo kwa hali nzuri ya hewa iliyowezesha uzalishaji mzuri wa mazao na lishe bora ya mifugo na kuongezeka kwa huduma za ugani hasa katika shughuli za uendelezaji wa mifugo. Aidha, kiwango cha ukuaji katika shughuli ndogo za uzalishaji mazao kiliongezeka kufikia asilimia 4.0 mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.5 mwaka 2013. Ukuaji huu ulitokana na kuwepo kwa mvua za kutosha na kwa wakati, na jitihada za Serikali za kuhakikisha upatikanaji wa huduma za ugani pamoja na pembejeo za kilimo. Vile vile, kiwango cha ukuaji katika shughuli ndogo za mifugo kiliongezeka kutoka asilimia 2.0 mwaka 2013 hadi asilimia 2.2 mwaka 2014. Ongezeko la kasi ya ukuaji lilitokana na upatikanaji wa maji na malisho ya kutosha kwa ajili ya mifugo, kuongezeka kwa huduma za ugani katika shughuli za uendelezaji mifugo, na kuongezeka kwa thamani ya mifugo na bidhaa zake. Shughuli ndogo za kiuchumi katika misitu na uwindaji zilikua kwa kiwango cha asilimia 5.1 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 4.7 mwaka 2013 kutokana na kuongezeka kwa wawindaji wa kitalii.

5. Shughuli za kiuchumi katika uvuvi zilikua kwa kiwango cha asilimia 2.0 mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.5 mwaka 2013. Hii ilitokana na kupungua kwa uzalishaji wa samaki kutokana na uharibifu wa mazingira ya mazalia ya samaki na matumizi ya zana duni za uvuvi. Mchango wa shughuli za uvuvi katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 2.2 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 2.4 mwaka 2013.

6. Mwaka 2014, kiwango cha ukuaji wa shughuli za kilimo sehemu ya kuuza kilipungua na kuwa asilimia 3.4 ikilinganishwa na kiwango halisi cha ukuaji cha asilimia 4.0 mwaka 2013. Kwa upande mwingine, kiwango cha ukuaji wa shughuli za kilimo sehemu isiyo ya kuuza kiliongezeka kutoka asilimia 1.7 mwaka 2013 hadi asilimia 3.4 mwaka 2014. Shughuli za kiuchumi za kilimo zilichangia asilimia 28.9 ya Pato la Taifa mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 31.2 mwaka 2013.

7. Mwaka 2014, kiwango cha ukuaji wa shughuli za kiuchumi za uchimbaji madini na mawe kilikuwa asilimia 9.4 ikilinganishwa na asilimia 3.9 mwaka

2013. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya mawe kwa ajili ya shughuli za ujenzi na uzalishaji wa saruji. Hata hivyo, mchango wa shughuli za uchimbaji madini na mawe katika Pato la Taifa ulipungua na kuwa asilimia 3.7 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 4.2 mwaka 2013.

8. Mwaka 2014, shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani zilikua kwa kiwango cha asilimia 6.8 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 6.5 mwaka 2013. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa uzalishaji viwandani kufuatia kuimarika kwa upatikanaji wa umeme wa uhakika. Hata hivyo, mchango wa shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani katika Pato la Taifa ulipungua kufikia asilimia 5.6 mwaka 2014 kutoka asilimia 6.4 mwaka 2013.

9. Kiwango cha ukuaji wa shughuli za usambazaji umeme kilipungua kufikia asilimia 9.3 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 13.0 mwaka 2013. Pamoja na kupungua, sekta hii ni miongoni mwa sekta zilizokuwa na kiwango kikubwa cha ukuaji ambao kwa sehemu kubwa ulitokana na kuongezeka kwa mahitaji na wateja wa umeme kufuatia hatua ya Serikali ya kushusha gharama za kuunganishiwa umeme sambamba na jitihada za kuongeza kasi ya utekelezaji wa Mradi wa Usambazaji Umeme Vijijini. Aidha, ufuaji wa umeme kutoka vyanzo vyote uliongezeka kwa asilimia 4.8 mwaka 2014 na hivyo kuchangia kuimarika kwa sekta hii. Mchango wa shughuli za usambazaji umeme katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 0.8 mwaka 2014 sawa na ilivyokuwa mwaka 2013.

10. Mwaka 2014, kiwango cha ukuaji wa shughuli za usambazaji majina udhibiti maji taka kiliongezeka na kuwa asilimia 3.7 ikilinganishwa na asilimia 2.7 mwaka 2013. Ukuaji huu ulitokana na utekelezaji wa mpango maalum wa “Tekeleza kwa Matokeo Makubwa Sasa” katika kuimarisha huduma ya maji vijijini na kukamilika kwa miradi ya maji katika miji ya Morogoro, Babati, Lindi, Ngudu na Kibaigwa. Aidha, mwaka 2014 Serikali iliendelea na jitihada za kuboresha huduma ya maji kwa jiji la Dar es salaam ikiwemo upanuzi na ukarabati wa mitambo ya maji ya Ruvu juu na chini. Mchango wa shughuli za usambazaji maji katika Pato la Taifa uliendelea kuwa asilimia 0.5 kama ilivyokuwa mwaka 2013.

11. Mwaka 2014, kiwango cha ukuaji wa shughuli za ujenzi kilipungua na kuwa asilimia 14.1 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 14.6 mwaka 2013. Ukuaji huo ulichangiwa zaidi na kuongezeka kwa shughuli za ujenzi na ukarabati wa: barabara na madaraja ikiwemo barabara ya mabasi yaendayo kasi jijini Dar es Salaam; na ujenzi unaondeva wa viwanja vya ndege. Licha ya kupungua kwa kiwango cha ukuaji, sekta hii ndiyo iliyokuwa na kiwango kikubwa cha ukuaji ikilinganishwa na sekta nyingine zote. Aidha, sekta hii ilikuwa ya pili kwa ukubwa katika kuchangia kwenye Pato la Taifa ikitanguliwa na shughuli za kiuchumi za kilimo. Mchango wa shughuli za kiuchumi za ujenzi katika Pato la Taifa uliongezeka na kuwa asilimia 12.5 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 10.8 mwaka 2013.

12. Shughuli za biashara na matengenezo zilikuwa kwa asilimia 10.0 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 4.5 mwaka 2013. Ukuaji huo ulichangiwa zaidi na kuboreshwa kwa mazingira ya ufanyaji biashara nchini na kuongezeka kwa biashara za kikanda. Shughuli ndogo za biashara na matengenezo zilichangia asilimia 10.5 ya Pato la Taifa mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 10.2 mwaka 2013.

13. Shughuli ndogo za malazi na huduma za vyakula na vinywaji zilikuwa kwa asilimia 2.2 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 2.8 mwaka 2013. Ukuaji huo ulitokana na kuongezeka kwa mahitaji na kuboreshwa kwa huduma za vyakula na vinywaji hususan maeneo ya mijini. Mchango wa shughuli za huduma za malazi na vyakula katika Pato la Taifa ulipungua kufikia asilimia 1.1 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 1.3 mwaka 2013.

14. Mwaka 2014, shughuli za usafirishaji na uhifadhi mizigo zilikuwa kwa kiwango cha asilimia 12.5 ikilinganishwa na asilimia 12.2 mwaka 2013. Ukuaji huo ulitokana na kuongezeka kwa shehena ya mizigo iliyohudumiwa katika bandari nchini; kuongezeka kwa abiria na shehena ya mizigo iliyosafirishwa kwa njia ya barabara, reli na anga; na kuongezeka kwa ufanisi katika huduma za upakiaji na upakuaji wa mizigo bandarini. Mchango wa huduma za usafirishaji na uhifadhi mizigo katika Pato la Taifa uliongezeka na kuwa asilimia 4.3 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 4.2 mwaka 2013.

15. Shughuli za huduma za habari na mawasiliano zilikua kwa kiwango cha asilimia 8.0 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 13.3 mwaka 2013. Shughuli hizi zinajumuisha huduma za utayarishaji, uchapishaji na usambazaji wa taarifa mbalimbali kupitia vyombo vya habari kama vile radio, magazeti, runinga, tovuti pamoja na huduma za mawasiliano kwa njia ya simu. Kupungua kwa kasi ya ukuaji kulitokana na kupungua kwa uwekezaji mkubwa uliokuwa unafanywa na makampuni ya simu na Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano. Aidha, mchango wa shughuli za huduma za habari na mawasiliano katika Pato la Taifa ulipungua mwaka 2014 na kuwa asilimia 2.1 ikilinganishwa na asilimia 2.3 mwaka 2013.

16. Mwaka 2014, shughuli za kiuchumi katika huduma za fedha na bima zilikua kwa asilimia 10.8 ikilinganishwa na asilimia 6.2 mwaka 2013. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mikopo kwa sekta binafsi na kupanuka kwa huduma za shughuli za bima na za kibiashara. Mchango wa shughuli za huduma za fedha na bima katika Pato la Taifa uliongezeka na kufikia asilimia 3.4 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 3.3 mwaka 2013.

17. Kiwango cha ukuaji katika shughuli za kiuchumi za huduma za upangishaji nyumba kiliongezeka na kuwa asilimia 2.2 mwaka 2014 kutoka kiwango cha ukuaji cha asilimia 2.1 mwaka 2013. Hii ilitokana na kuongezeka kwa fursa za mikopo ya nyumba; kuongezeka kwa uelewa miongoni mwa wakopaji juu ya mikopo ya nyumba; na kuongezeka kwa uwekezaji katika ujenzi wa nyumba za makazi na biashara unaofanywa na Wakala wa Majengo, Shirika la Nyumba na watu binafsi. Kwa upande mwingine, shughuli za upangishaji wa nyumba sehemu isiyo ya kuuza zilikua kwa asilimia 0.5 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 0.4 mwaka 2013 wakati ambapo kiwango cha ukuaji sehemu ya kuuza kiliendelea kubaki asilimia 2.2 kama ilivyokuwa mwaka 2013. Mchango wa shughuli za upangishaji nyumba na huduma za biashara katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 3.7 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 3.8 mwaka 2013.

18. Kiwango cha ukuaji katika shughuli za utoaji huduma za afya na ustawi wa jamii kilikuwa asilimia 8.1 mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 8.8 mwaka 2013. Pamoja na kupungua kwa kasi, Serikali iliendelea na jitihada za kusogeza huduma za afya karibu zaidi na wananchi kupitia Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya ambao umeunganishwa na Mfuko wa Bima ya Afya ya Jamii. Mchango wa shughuli za utoaji huduma za afya na ustawi wa jamii kwa Pato la

Taifa ulikuwa asilimia 1.5 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 1.4 mwaka 2013. Aidha, kiwango cha ukuaji wa shughuli za utoaji huduma za elimu kiliongezeka na kuwa asilimia 4.8 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 4.3 mwaka 2013. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uandikishaji katika ngazi zote za elimu katika shule na vyuo vyote vya serikali na binafsi na kuongezeka kwa huduma za mafunzo maalum kama vile michezo ya aina mbalimbali; sanaa, burudani na utamaduni. Michango ya shughuli za huduma za elimu katika Pato la Taifa imeendelea kuwa asilimia 2.7 kama ilivyokuwa mwaka 2013.

19. Sekta ya sanaa na burudani ni miongoni mwa sekta ambazo zimekuwa zikifanya kazi kama sehemu ya sekta isiyo rasmi na hivyo kutotambulika kwa mchango wake katika Pato la Taifa. Kufuatia kuboreshwa kwa takwimu za Pato la Taifa, sekta hii ilijumuishwa rasmi katika ukokotoaji wa Pato la Taifa. Kwa kutumia takwimu za Pato la Taifa zilizoboreshwa za mwaka wa kizio wa 2007, shughuli za sanaa na burudani zilikuwa na kiwango cha ukuaji wa asilimia 5.7 mwaka 2014 kama ilivyokuwa mwaka 2013. Ukuaji huu ulitokana na jitihada za Serikali za kubandika stempu za kodi katika kazi za sanaa ambayo ililenga kupunguza wizi wa kazi hizo na kutambua mchango wa sekta hiyo katika Pato la Taifa. Aidha, mchango wa sekta hii katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 0.3 mwaka 2014.

20. Shughuli nyingine za kiuchumi ambazo zilikuwa hazijitokezi katika Pato la Taifa ni pamoja na shughuli za waajiri katika kaya binafsi ambazo mwaka 2014 zilikua kwa asilimia 2.7 na kuchangia asilimia 0.2 katika Pato la Taifa. Hizi zinajumuisha shughuli za uchumi wa kijungujiko zinazofanywa na wafanyakazi walioajiriwa katika kaya binafsi mfano walinzi, wapishi, wahudumu wa ndani, na madereva. Aidha, katika maboresho ya takwimu za Pato la Taifa, shughuli za kiufundi, kitaalam, na kisayansi nazo zilijumuishwa kwa mara ya kwanza tofauti na ilivyokuwa miaka ya nyuma. Hizi zinajumuisha shughuli za utafiti na maendeleo; ushauri wa kitaalam na kisheria; na shughuli za kiufundi. Mwaka 2014, shughuli za kiuchumi za kiufundi, kitaalam na kisayansi zilikua kwa asilimia 0.5 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.0 mwaka 2013 na zilichangia asilimia 1.3 katika Pato la Taifa.

21. Mwaka 2014, shughuli nyingine za kiutawala na huduma ambazo zinajumuisha ukodishaji wa vifaa, mashine na mitambo, utafutaji wa ajira,

huduma za utalii, ulinzi wa mali na watu, utoaji huduma ofisini, na haki ya kutumia matokeo ya kitaaluma. Mwaka 2014, shughuli hizi nyingine za kiutawala na huduma zilikuwa kwa asilimia 6.0 na mchango wake katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 2.5. Aidha, shughuli za utawala na ulinzi zinajumuisha shughuli zinazofanywa na Serikali kwa maana ya sekta ya umma, shughuli za mahakama, uhamiaji, mambo ya nje, ulinzi na usalama, na usimamizi wa programu za Serikali. Shughuli za utawala na ulinzi zilikuwa kwa asilimia 3.9 na zilichangia asilimia 6.6 katika Pato la Taifa mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 7.8 na mchango wa asilimia 7.0 mwaka 2013.

Mwenendo wa Bei

22. Wastani wa mfumuko wa bei wa Taifa katika mwaka 2014 uliendelea kupungua na kuwa katika kiwango cha tarakimu moja. Mwaka 2014, mfumuko wa bei ulipungua na kufikia wastani wa asilimia 6.1 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 7.9 mwaka 2013. Kupungua kwa wastani wa kasi ya ongezeko la mfumuko wa bei nchini kulichangiwa na mambo kadhaa yakiwemo: kushuka kwa bei za mafuta ya petroli katika soko la dunia na la ndani; hali nzuri ya mavuno na upatikanaji wa chakula katika ukanda wa Afrika Mashariki kutokana na upatikanaji wa mvua za kuridhisha; na utekelezaji madhubuti wa sera za bajeti na fedha.

23. Uchambuzi wa mwenendo wa bei kwa makundi makuu ya bidhaa na huduma unaonesha kuwa wastani wa ongezeko la fahirisi ya bei ulipungua kwa makundi yote isipokuwa makundi matatu ya gharama za afya, mawasiliano na elimu. Wastani wa ongezeko la fahirisi ya bei kwa makundi ya afya, mawasiliano na elimu uliongezeka kwa asilimia 3.6, 0.7 na 5.3 mwaka 2014 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 2.8, -0.3 na 2.4 mwaka 2013 kwa mtiririko huo. Fahirisi ya bei katika makundi mengine ya bidhaa na huduma iliongezeka kwa kasi ndogo mwaka 2014 kama ifuatavyo (wastani wa mfumuko wa bei kwa mwaka 2013 ukiwa katika mabano): vyakula na vinywaji baridi 7.4 (asilimia 8.5); vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku asilimia 5.9 (asilimia 14.0); mavazi ya nguo na viatu asilimia 3.0 (asilimia 5.7); nishati, maji na makazi asilimia 10.7 (asilimia 14.2); samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba asilimia 1.9 (asilimia 4.1); usafirishaji asilimia 3.8 (asilimia 6.3); utamaduni na burudani asilimia 0.7 (asilimia 2.1); na hoteli na migahawa asilimia 2.7 (asilimia 5.5).

24. Uchambuzi wa mwenendo wa bei kwa makundi mengine maalum unaonesha kuwa wastani wa ongezeko la bei ya chakula ulikuwa asilimia 7.7 mwaka 2014 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 8.6 mwaka 2013. Hili ni kundi ambalo huchangia zaidi ya nusu katika kapu la walaji na hujumuisha vyakula vinavyoliwa majumbani na hotelini. Aidha, wastani wa kasi ya upandaji bei kwa bidhaa zisizokuwa za chakula ulipungua mwaka 2014 na kuwa asilimia 4.9 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 7.5 mwaka 2013. Fahirisi ya bei ya nishati na mafuta iliendelea kupungua na kuwa asilimia 12.1 mwaka 2014 ikilinganishwa na ongezeko la asilimia 15.3 mwaka 2013. Kundi hili linajumuisha umeme na aina nyingine za nishati zinazotumika majumbani pamoja na petroli na dizeli ambazo udhibiti wa bei zake kwa kiasi kikubwa uko nje ya uwezo wa Serikali. Kupungua kwa kasi ya ongezeko la bei za nishati na umeme ilitokana na kuimarika kwa bei za mafuta katika soko la dunia na kutengamaa kwa upatikanaji wa nishati ya umeme kufuatia juhudi za Serikali za kuhakikisha upatikanaji wa nishati ya umeme. Mfumuko wa bei ambao haujumuishi chakula, nishati na mafuta uliendelea kupungua na kubaki katika wigo wa tarakimu moja ya asilimia 3.7 mwaka 2014 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 6.2 mwaka 2013. Kundi hili huchangia asilimia 43.3 katika kapu la walaji na ndilo ambalo linaweza kudhibitiwa kwa kutumia za sera za fedha.

25. Mwaka 2014, fahirisi ya bidhaa na huduma kwa makundi yote ya watu kulingana na kipato ilipungua ikilinganishwa na mwaka 2013 kutokana na kuwa na kasi ndogo ya ongezeko la bei hususan kwa bidhaa na huduma zinazotumiwa kwa wingi na tabaka husika. Kwa ujumla, fahirisi ya bei ya chakula ilishuka kwa watu wa tabaka zote kimapato na hii ndiyo iliyochangia kwa kiasi kikubwa kupungua kwa fahirisi ya jumla ya bidhaa na huduma kwa makundi yote kimapato. Wastani wa fahirisi ya bei kwa makundi ya kipato cha juu, kati na chini ulikuwa asilimia 6.0, 6.2, na 7.7 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 8.0, 8.3, na 9.3 mwaka 2013 kwa mtiririko huo.

26. Mwaka 2014, fahirisi ya bei za bidhaa na huduma ilikuwa na mwenendo unaotofautiana kulingana na hali ya kipato cha kundi husika kwa wakazi wa Dar es Salaam. Mwenendo wa kushabihiana ulikuwa katika makundi matatu ya bidhaa na huduma ya chakula, viatu na nishati. Fahirisi ya bei ya chakula na viatu ilishuka kwa watu wa tabaka zote za kipato kwa wakazi wa Dar es salaam

mwaka 2014. Fahirisi ya bei ya chakula na vinywaji baridi ilipungua mwaka 2014 na kuwa asilimia 6.7, 3.9, na 7.3 kwa wakazi wa Dar es salaam wa tabaka la juu, kati na chini ikilinganishwa na asilimia 10.9, 8.8, na 10.5 mwaka 2013 kwa mtiririko huo. Hii ilitokana na kuwepo kwa usambazaji mzuri wa mazao ya chakula katika masoko. Aidha, fahirisi ya bei ya mavazi ya nguo na viatu nayo ilishuka kufikia asilimia 2.1, 2.1, na 9.2 mwaka 2014 kwa tabaka la juu, kati na chini ikilinganishwa na asilimia 5.5, 7.4, na 13.2 mwaka 2013 kwa mtiririko huo. Kwa upande mwingine, fahirisi ya bei ya nishati, maji na makazi ilipanda kwa makundi yote ya wakazi wa Dar es salaam kutoka asilimia 5.0, 10.6 na 2.6 mwaka 2013 kwa tabaka za watu wa kipato cha juu, kati na chini na kuwa asilimia 7.5, 13.9 na 7.0 mwaka 2014 kwa mtiririko huo. Hii ilitokana na kuongezeka kwa bei ya nishati ya umeme mwezi Januari mwaka 2014. Majedwali Na. 8 – 16 yanaonesha mwenendo wa fahirisi ya bei kwa makundi na sehemu mbalimbali.

Ukuzaji Rasilimali

27. Mwaka 2014, takwimu za ukuzaji rasilimali ziliboreshwa kuendana na mabadiliko yaliyofanywa katika takwimu za Pato la Taifa za mwaka wa kizio wa 2007. Kufuatia mabadiliko hayo, thamani ya ukuzaji rasilimali kwa bei za miaka husika iliongezeka kwa asilimia 14.4 kufikia shilingi bilioni 24,624.7 mwaka 2014 kutoka shilingi bilioni 21,516.1 mwaka 2013. Aidha, ukuzaji rasilimali kwa bei za mwaka 2007 uliongezeka kufikia shilingi bilioni 13,696.1 mwaka 2014 ikilinganishwa na shilingi bilioni 13,435.7 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 1.9. Uwiano wa ukuzaji rasilimali kwa Pato la Taifa kwa bei za miaka husika ulikuwa asilimia 31.0 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 30.3 mwaka 2013.

28. Ukuzaji rasilimali za kudumu unaojumuisha majengo; vifaa vya usafiri; mitambo na vifaa; mitambo na vifaa vingine; rasilimali za mazao ya mifugo; na haki za umiliki, utafiti na maendeleo na huduma za kitaalam uliongezeka kutoka shilingi bilioni 13,472.1 mwaka 2013 hadi shilingi bilioni 14,410.4 mwaka 2014 kwa bei za mwaka 2007, sawa na ongezeko la asilimia 7.0. Ukuzaji rasilimali katika shughuli za ujenzi wa majengo kwa bei za mwaka 2007 uliongezeka hadi kufikia shilingi bilioni 8,247.1 mwaka 2014 kutoka shilingi bilioni 7,844.2 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 5.1. Thamani ya vifaa vya usafiri iliongezeka kwa asilimia 14.7 kutoka shilingi bilioni 620.5 mwaka 2013 kufikia

shilingi bilioni 711.5 mwaka 2014. Ukuzaji rasilimali katika shughuli za mitambo na vifaa uliongezeka kufikia shilingi bilioni 2,426.7 sawa na ongezeko la asilimia 15 ikilinganishwa na shilingi bilioni 2,109.7 mwaka 2013. Ukuzaji rasilimali katika shughuli nyingine za mitambo na vifaa uliongezeka kufikia shilingi bilioni 2,306.9 sawa na ongezeko la asilimia 5.4 ikilinganishwa na shilingi bilioni 2,188.0 mwaka 2013.

29. Mwaka 2014, thamani ya limbikizo la rasilimali kwa bei za mwaka 2007 ilipungua kwa shilingi 714,310 milioni ikilinganishwa na punguzo la shilingi 36,418 milioni mwaka 2013. Aidha, thamani ya limbikizo la rasilimali kwa bei za miaka husika nayo ilipungua kwa shilingi milioni 1,319,173 mwaka 2014 ikilinganishwa na punguzo la shilingi milioni 108,266 mwaka 2013.

PATO LA TAIFA (GDP) KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO

Kwa bei za miaka inayohusika

Jedwali Na.1		Tshs Milioni									
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A	<i>Kilimo, Misitu na uvuvi</i>	5469142	6765629	7181357	9432725	11407717	13110123	15488232	19095551	22129214	22969225
	Mazao	3121314	3898985	3603539	5013561	6036056	7285021	8686663	11035044	12413982	12851664
	Mifugo	1592971	1980519	2513284	3062768	3643718	3968924	4572949	5194037	5839240	5843715
	Misitu	403245	499393	639762	752278	881217	956104	1146811	1507793	2167981	2492043
	Uvuvi	351613	386733	424772	604118	846726	900074	1081809	1358678	1708011	1781803
	<i>Viwanda na ujenzi</i>	3774141	4825110	5406038	6700408	7018516	8900127	12026624	13393627	16108617	18240277
B	Uchimbaji madini na mawe	608738	933736	935412	991017	1073019	1779711	2688584	3001179	2986466	2923420
C	Viwanda	1394164	1746521	1880032	2283594	2597316	3021536	4031541	4599919	4575334	4445568
D	Umeme	204034	205812	232622	306628	354862	406272	303444	533283	546670	598390
E	Usambazaji maji safi na udhibiti maji taka	233555	210189	240898	247646	264520	261294	247825	275053	325969	373549
F	Ujenzi	1333651	1728852	2117074	2871523	2728799	3431314	4755231	4984193	7674179	9899350
	<i>Huduma</i>	8896762	10573930	12692496	14748265	17147365	19386862	22544171	25712641	29102168	32605808
G	Biashara na Matengenezo	1994580	2251406	2645347	3193697	3744883	4426467	5571372	6389279	7271716	8378449
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	1219996	1386997	1572854	1969499	2320841	2537407	2728970	2733618	2986347	3438076
I	Malazi na Huduma za vyakula	347654	363465	481997	559793	680669	720772	733958	887972	902810	872341
J	Habari na Mawasiliano	470010	527239	615066	722548	912732	1151748	1244894	1454665	1624384	1700411
K	Shughuli za Fedha na Bima	452109	574659	756075	959279	1178853	1408477	1772783	2070163	2308705	2694444
L	Upangishaji Nyumba	1248463	1411754	1601266	1716408	1921328	2036908	2277778	2612765	2672147	2955417
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	182778	242469	318677	450188	552630	728207	813502	810126	902695	1003126
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	540020	667260	793110	850083	895051	978846	1098620	1427909	1711730	2003202
O	Utawala na Ulinzi	1255091	1688473	2179164	2282704	2511953	2668756	3338192	4017280	4936071	5227502
P	Elimu	508969	630457	851208	1007308	1193228	1380170	1463767	1607317	1893665	2172080
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	343730	450189	438415	532163	663618	735665	820894	919307	1019987	1151978
R	Sanaa na Burudani	57850	72590	91527	105579	114977	125499	144046	169112	188996	221912
S	Huduma nyingine za Kijamii	192958	220428	254462	294114	344078	366539	406498	472947	534380	619835
T	Shughuli za Kaya Binafsi katika kuajiri	82553	86545	93329	104904	112524	121402	128896	140180	148536	167035
	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-187399	-315995	-331002	-289027	-327342	-376200	-557921	-638332	-867157	-826396
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	17952646	21848674	24948888	30592371	35246256	41020912	49501106	57563488	66472842	72988914
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	1160184	1449761	1821544	2172568	2480568	2815106	3261475	3870726	4480385	6453585
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	19112830	23298435	26770432	32764940	37726824	43836018	52762581	61434214	70953227	79442499

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA (GDP) KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO - SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIOUZIKA
(Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na.1A		Tshs Milioni									
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A: SEHEMU INAYOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		16690238	20281203	23543117	28604090	33070963	38502579	46458468	54048498	62664164	70265476
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	3420713	4177507	4447586	5820186	7282504	8346157	9869070	12422453	14678539	14663740
	Mazao	1747235	2147775	2035868	2813995	3387898	4088913	4875621	6395435	7330008	7117935
	Mifugo	1065497	1324717	1600935	1950951	2526106	2787330	3228196	3738520	4204253	4124744
	Misitu	265292	328548	397287	467159	547229	593733	712161	965141	1487508	1699651
	Uvuvi	342689	376468	413496	588082	821271	876181	1053092	1323358	1656771	1721410
	Viwanda na ujenzi	3476559	4479647	5003068	6260761	6593837	8441110	11465514	12813072	15421036	17514906
B	Uchimbaji Madini na Mawe	608738	933736	935412	991017	1073019	1779711	2688584	3001179	2986466	2923420
C	Viwanda	1394164	1746521	1880032	2283594	2597316	3021536	4031541	4599919	4575334	4445568
D	Umeme	204034	205812	232622	306628	354862	406272	303444	533283	546670	598390
E	Usambazaji maji safi na Udhhibiti maji taka	162374	152139	163890	168482	179961	177767	168603	189885	224918	263472
F	Ujenzi	1107251	1441440	1791111	2511041	2388679	3055825	4273342	4488806	7087648	9284056
	Huduma	8820181	10490282	12601921	14639601	17041396	19276406	22420330	25580579	28951361	32459641
G	Biashara na Matengenezo	1994580	2251406	2645347	3193697	3744883	4426467	5571372	6389279	7271716	8378449
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	1219996	1386997	1572854	1969499	2320841	2537407	2728970	2733618	2986347	3438076
I	Malazi na Huduma za vyakula	347654	363465	481997	559793	680669	720772	733958	887972	902810	872341
J	Habari na Mawasiliano	470010	527239	615066	722548	912732	1151748	1244894	1454665	1624384	1700411
K	Shughuli za Fedha na Bima	452109	574659	756075	959279	1178853	1408477	1772783	2070163	2308705	2694444
L	Upangishaji Nyumba	1171882	1328105	1510692	1607744	1815360	1926451	2153937	2480703	2521340	2809249
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	182778	242469	318677	450188	552630	728207	813502	810126	902695	1003126
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	540020	667260	793110	850083	895051	978846	1098620	1427909	1711730	2003202
O	Utawala na Ulinzi	1255091	1688473	2179164	2282704	2511953	2668756	3338192	4017280	4936071	5227502
P	Elimu	508969	630457	851208	1007308	1193228	1380170	1463767	1607317	1893665	2172080
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	343730	450189	438415	532163	663618	735665	820894	919307	1019987	1151978
R	Sanaa na Burudani	57850	72590	91527	105579	114977	125499	144046	169112	188996	221912
S	Huduma nyingine za Kijamii	192958	220428	254462	294114	344078	366539	406498	472947	534380	619835
T	Shughuli za kaya Binafsi katika kuajiri	82553	86545	93329	104904	112524	121402	128896	140180	148536	167035
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-187399	-315995	-331002	-289027	-327342	-376200	-557921	-638332	-867157	-826396
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	15530054	18831442	21721573	26431521	30590395	35687473	43196993	50177772	58183778	63811891
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	1160184	1449761	1821544	2172568	2480568	2815106	3261475	3870726	4480385	6453585
B: SEHEMU ISIOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		2422592	3017233	3227315	4160850	4655861	5333439	6304113	7385715	8289064	9177024
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	2048429	2588122	2733771	3612539	4125214	4763966	5619162	6673099	7450675	8305485
	Mazao	1374079	1751210	1567671	2199566	2648158	3196109	3811041	4639609	5083974	5733729
	Mifugo	527474	655802	912349	1111818	1117612	1181594	1344754	1455518	1634987	1718971
	Misitu	137953	170845	242475	285119	333988	362371	434650	542652	680473	792392
	Uvuvi	8924	10265	11276	16036	25455	23893	28717	35320	51240	60393
	Viwanda na ujenzi	297582	345463	402970	439647	424678	459017	561110	580555	687581	725371
E	Usambazaji maji safi na Udhhibiti maji taka	71181	58050	77007	79165	84559	83527	79222	85168	101050	110077
F	Ujenzi	226400	287412	325962	360482	340120	375489	481888	495387	586531	615294
	Huduma	76581	83648	90574	108664	105968	110456	123841	132062	150808	146168
L	Upangishaji Nyumba	76581	83648	90574	108664	105968	110456	123841	132062	150808	146168
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	19112830	23298435	26770432	32764940	37726824	43836018	52762581	61434214	70953227	79442499

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA KWA BEI ZA SOKO

(Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na. 2

Asilimia

	SHUGHULI ZA KIUCHUMI	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	28.6	29.0	26.8	28.8	30.2	29.9	29.4	31.1	31.2	28.9
	Mazao	16.3	16.7	13.5	15.3	16.0	16.6	16.5	18.0	17.5	16.2
	Mifugo	8.3	8.5	9.4	9.3	9.7	9.1	8.7	8.5	8.2	7.4
	Misitu	2.1	2.1	2.4	2.3	2.3	2.2	2.2	2.5	3.1	3.1
	Uvuvi	1.8	1.7	1.6	1.8	2.2	2.1	2.1	2.2	2.4	2.2
B	Uchimbaji madini na mawe	3.2	4.0	3.5	3.0	2.8	4.1	5.1	4.9	4.2	3.7
C	Viwanda	7.3	7.5	7.0	7.0	6.9	6.9	7.6	7.5	6.4	5.6
D	Umeme	1.1	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.6	0.9	0.8	0.8
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	1.2	0.9	0.9	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	0.5	0.5
F	Ujenzi	7.0	7.4	7.9	8.8	7.2	7.8	9.0	8.1	10.8	12.5
G	Biashara na Matengenezo	10.4	9.7	9.9	9.7	9.9	10.1	10.6	10.4	10.2	10.5
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	6.4	6.0	5.9	6.0	6.2	5.8	5.2	4.4	4.2	4.3
I	Malazi na Huduma za vyakula	1.8	1.6	1.8	1.7	1.8	1.6	1.4	1.4	1.3	1.1
J	Habari na Mawasiliano	2.5	2.3	2.3	2.2	2.4	2.6	2.4	2.4	2.3	2.1
K	Shughuli za Fedha na Bima	2.4	2.5	2.8	2.9	3.1	3.2	3.4	3.4	3.3	3.4
L	Upangishaji Nyumba	6.5	6.1	6.0	5.2	5.1	4.6	4.3	4.3	3.8	3.7
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.0	1.0	1.2	1.4	1.5	1.7	1.5	1.3	1.3	1.3
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	2.8	2.9	3.0	2.6	2.4	2.2	2.1	2.3	2.4	2.5
O	Utawala na Ulinzi	6.6	7.2	8.1	7.0	6.7	6.1	6.3	6.5	7.0	6.6
P	Elimu	2.7	2.7	3.2	3.1	3.2	3.1	2.8	2.6	2.7	2.7
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	1.8	1.9	1.6	1.6	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.5
R	Sanaa na Burudani	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
S	Huduma nyingine za Kijamii	1.0	0.9	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-1.0	-1.4	-1.2	-0.9	-0.9	-0.9	-1.1	-1.0	-1.2	-1.0
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	93.9	93.8	93.2	93.4	93.4	93.6	93.8	93.7	93.7	91.9
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	6.1	6.2	6.8	6.6	6.6	6.4	6.2	6.3	6.3	8.1
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA, KWA BEI ZA SOKO - (SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIOUZIKA)
(Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na.2A											Asilimia
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A: SEHEMU INAYOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)											
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	17.9	17.9	16.6	17.8	19.3	19.0	18.7	20.2	20.7	18.5
	Mazao	9.1	9.2	7.6	8.6	9.0	9.3	9.2	10.4	10.3	9.0
	Mifugo	5.6	5.7	6.0	6.0	6.7	6.4	6.1	6.1	5.9	5.2
	Misitu	1.4	1.4	1.5	1.4	1.5	1.4	1.3	1.6	2.1	2.1
	Uvuvi	1.8	1.6	1.5	1.8	2.2	2.0	2.0	2.2	2.3	2.2
B	Uchimbaji madini na mawe	3.2	4.0	3.5	3.0	2.8	4.1	5.1	4.9	4.2	3.7
C	Viwanda	7.3	7.5	7.0	7.0	6.9	6.9	7.6	7.5	6.4	5.6
D	Umeme	1.1	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.6	0.9	0.8	0.8
E	Usambazaji maji safi na Udhhibit maji taka	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3
F	Ujenzi	5.8	6.2	6.7	7.7	6.3	7.0	8.1	7.3	10.0	11.7
G	Biashara na Matengenezo	10.4	9.7	9.9	9.7	9.9	10.1	10.6	10.4	10.2	10.5
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	6.4	6.0	5.9	6.0	6.2	5.8	5.2	4.4	4.2	4.3
I	Malazi na Huduma za vyakula	1.8	1.6	1.8	1.7	1.8	1.6	1.4	1.4	1.3	1.1
J	Habari na Mawasiliano	2.5	2.3	2.3	2.2	2.4	2.6	2.4	2.4	2.3	2.1
K	Shughuli za Fedha na Bima	2.4	2.5	2.8	2.9	3.1	3.2	3.4	3.4	3.3	3.4
L	Upangishaji Nyumba	6.1	5.7	5.6	4.9	4.8	4.4	4.1	4.0	3.6	3.5
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.0	1.0	1.2	1.4	1.5	1.7	1.5	1.3	1.3	1.3
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	2.8	2.9	3.0	2.6	2.4	2.2	2.1	2.3	2.4	2.5
O	Utawala na Ulinzi	6.6	7.2	8.1	7.0	6.7	6.1	6.3	6.5	7.0	6.6
P	Elimu	2.7	2.7	3.2	3.1	3.2	3.1	2.8	2.6	2.7	2.7
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	1.8	1.9	1.6	1.6	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.5
R	Sanaa na Burudani	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
S	Huduma nyingine za Kijamii	1.0	0.9	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-1.0	-1.4	-1.2	-0.9	-0.9	-0.9	-1.1	-1.0	-1.2	-1.0
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	81.3	80.8	81.1	80.7	81.1	81.4	81.9	81.7	82.0	80.3
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	6.1	6.2	6.8	6.6	6.6	6.4	6.2	6.3	6.3	8.1
B: SEHEMU ISIOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)											
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	12.7	13.0	12.1	12.7	12.3	12.2	11.9	12.0	11.7	11.6
	Mazao	7.2	7.5	5.9	6.7	7.0	7.3	7.2	7.6	7.2	7.2
	Mifugo	2.8	2.8	3.4	3.4	3.0	2.7	2.5	2.4	2.3	2.2
	Misitu	0.7	0.7	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.9	1.0	1.0
	Uvuvi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	0.4	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1
F	Ujenzi	1.2	1.2	1.2	1.1	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8
L	Upangishaji Nyumba	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu											

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA NA MATUMIZI YAKE KWA BEI ZA SOKO

Kwa Bei za Miaka Inayohusika

Jedwali Na.2B

Tshs Milioni

SHUGHULI ZA KIUCHUMI	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pato la Taifa kwa Bei za Soko (GDPmp)	19112830	23298435	26770432	32764940	37726824	43836018	52762581	61434214	70953227	79442499
Matumizi ya mwisho (Final consumption)	15661209	18705900	21379521	26193622	31537868	35083358	41841724	49878463	60582187	62223281
Binafsi	3245800	4158288	4968234	5275677	6599152	6451836	7293792	9055182	11580484	10996641
Serikali	12361918	14480827	16334646	20826214	24829200	28512137	34415269	40669370	48835596	51037943
Taasisi binafsi Zinazotoa huduma za Kijamii	53492	66785	76642	91730	109516	119385	132664	153911	166107	188697
Ukuzaji rasilimali	4103869	6066807	8793915	10509733	9478925	11965491	17538474	17510517	21516065	24624724
Rasilimali ya kudumu	4807454	6461393	8427687	11030529	10883740	12572205	17324767	18786138	21625331	25943897
Ongezeko la limbikizo	-703585	-394586	366228	-520796	-1404814	-606714	213708	-1275622	-109266	-1319173
Mauzo nje	3232804	3984227	5064729	6110226	6554600	8217681	10951622	13076463	12524115	15476677
Bidhaa - fob	1891705	2176987	2691889	3694632	4108282	5343694	7331021	8653332	7436719	9424890
Huduma	1341099	1807240	2372840	2415594	2446318	2873987	3620601	4423131	5087395	6051787
Uagizaji	-4236941	-5825865	-8482053	-10088034	-9913855	-12769425	-19014968	-20341955	-22044763	-23746791
Bidhaa - fob	-3327983	-4502725	-7083954	-8257337	-7662104	-10130044	-15572614	-16631037	-18113063	-19084787
Huduma	-908958	-1323140	-1398099	-1830697	-2251751	-2639381	-3442354	-3710919	-3931700	-4662003
Makosa na Mapungufu	351888	367366	14319	39393	69285	1338912	1445728	1310726	-1624377	864607

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA (GDP) KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO

(kwa bei za mwaka 2007)

Jedwali Na.3		Tshs Milioni									
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A	<i>Kilimo, Misitua na uvuvi</i>	6854441	7015537	7181357	7720033	8113750	8332436	8621829	8901917	9186731	9497468
	Mazao	3711311	3659018	3603539	3884784	4098750	4248443	4454219	4640787	4801783	4993855
	Mifugo	2171294	2331618	2513284	2715826	2859665	2900642	2948017	3001944	3062481	3129647
	Misitu	562380	603804	639762	663869	697692	721555	745684	771590	808231	849445
	Uvuvi	409457	421096	424772	455555	457643	461796	473910	487597	514235	524521
	<i>Viwanda na ujenzi</i>	4585546	4869213	5406038	5759171	5949363	6489910	7271804	7566057	8287309	9144464
B	Uchimbaji madini na mawe	991891	856307	935412	843949	1001653	1074285	1141798	1217823	1264845	1383349
C	Viwanda	1554874	1686027	1880032	2094035	2192207	2388391	2554119	2659200	2831400	3024323
D	Umeme	214651	195942	232622	251361	262100	297238	284394	293804	332080	363110
E	Usambazaji maji safi na uhibitaji maji taka	254252	259762	240898	246507	257755	263336	260050	267407	274507	284755
F	Ujenzi	1569877	1871175	2117074	2323320	2235648	2466660	3031443	3127824	3584477	4088927
	<i>Huduma</i>	11039122	11702982	12692496	13225206	13989391	15076525	16341278	17520835	18767585	20119051
G	Biashara na Matengenezo	2140837	2343062	2645347	2817146	2893444	3181783	3541265	3675197	3839852	4223837
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	1412913	1541551	1572854	1601242	1712475	1896112	1980177	2062518	2314221	2603499
I	Malazi na Huduma za vyakula	445821	461199	481997	497897	502992	521540	543173	579598	595724	609111
J	Habari na Mawasiliano	499923	522575	615066	688106	871411	1084423	1177462	1439326	1631263	1762116
K	Shughuli za Fedha na Bima	521423	621071	756075	898007	1062921	1197164	1374537	1445140	1534231	1699700
L	Upangishaji Nyumba	1552218	1575883	1601266	1628117	1656750	1687264	1719706	1754126	1790574	1829107
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	255207	284161	318677	416091	481737	625810	655947	617853	651358	654930
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	738085	777070	793110	778586	781579	849168	892397	1104372	1239495	1313618
O	Utawala na Ulinzi	2004799	1998309	2179164	2042643	2027532	1926209	2231564	2435459	2625280	2728183
P	Elimu	697902	751689	851208	932429	1017818	1082540	1143385	1228099	1280673	1341507
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	372635	409553	438415	462620	497047	513696	541093	602632	655861	709310
R	Sanaa na Burudani	80841	85151	91527	97422	100381	107674	116005	128764	136162	143933
S	Huduma nyingine za Kijamii	228009	240788	254462	269097	284963	302194	320944	341382	363702	388120
T	Shughuli za Kaya Binafsi katika kuajiri	88510	90919	93329	95802	98341	100947	103623	106369	109188	112082
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-240213	-296431	-331002	-353602	-424177	-457867	-561275	-568183	-568580	-623558
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	22238896	23291301	24948888	26350808	27628327	29441005	31673636	33420626	35673045	38137425
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	1343348	1390011	1821544	1909825	2153392	2234499	2505661	2515833	2873500	3093939
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	23582244	24681311	26770432	28260633	29781719	31675504	34179297	35936459	38546546	41231364

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO - SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIOUZIKA
(Kwa bei za mwaka 2007)

Jedwali Na. 3A		Tshs Milioni									
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A: SEHEMU INAYOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		20751084	21729198	23751946	25006410	26359287	28178750	30388101	32023357	34483854	37025042
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	4420670	4521750	4652052	4991151	5201900	5380854	5481431	5655620	5884506	6083929
	Mazao	2199295	2154540	2119511	2284931	2376307	2513255	2583447	2691656	2827400	2917069
	Mifugo	1452323	1559561	1695916	1824568	1921203	1943430	1945691	1981283	2024300	2096864
	Misitu	369988	397240	422635	437658	460476	476226	492151	509249	533433	560634
	Uvuvi	399064	410409	413992	443994	443914	447942	460142	473432	499373	509362
	Viwanda na ujenzi	4279069	4501584	5007431	5324353	5529339	6035420	6711901	6990448	7618426	8443744
B	Uchimbaji Madini na Mawe	991891	856307	935412	843949	1001653	1074285	1141798	1217823	1264845	1383349
C	Viwanda	1554874	1686027	1880032	2094035	2192207	2388391	2554119	2659200	2831400	3024323
D	Umeme	214651	195942	232622	251361	262100	297238	284394	293804	332080	363110
E	Usambazaji maji safi na Udhibit maji taka	174175	179546	168253	172171	177851	184336	182035	187185	192155	199329
F	Ujenzi	1343477	1583763	1791111	1962838	1895528	2091171	2549555	2632437	2997947	3473634
	Huduma	10948211	11612283	12601921	13134684	13898833	14985843	16250383	17429639	18676000	20026989
G	Biashara na Matengenezo	2140837	2343062	2645347	2817146	2893444	3181783	3541265	3675197	3839852	4223837
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	1412913	1541051	1572854	1601242	1712475	1896112	1980177	2062518	2314221	2603499
I	Malazi na Huduma za vyakula	445821	461199	481997	497897	502992	521540	543173	579598	595724	609111
J	Habari na Mawasiliano	499923	522575	615066	688106	871411	1084423	1177462	1439326	1631263	1762116
K	Shughuli za Fedha na Bima	521423	621071	756075	898007	1062921	1197164	1374537	1445140	1534231	1699700
L	Upangishaji Nyumba	1461307	1485184	1510692	1537595	1566192	1596582	1628811	1662930	1698989	1737045
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	255207	284161	318677	416091	481737	625810	655947	617853	651358	654930
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	738085	777070	793110	778586	781579	849168	892397	1104372	1239495	1313618
O	Utawala na Ulinzi	2004799	1998309	2179164	2042643	2027532	1926209	2231564	2435459	2625280	2728183
P	Elimu	697902	751689	851208	932429	1017818	1082540	1143385	1228099	1280673	1341507
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	372635	409553	438415	462620	497047	513696	541093	602632	655861	709310
R	Sanaa na Burudani	80841	85151	91527	97422	100381	107674	116005	128764	136162	143933
S	Huduma nyingine za Kijamii	228009	240788	254462	269097	284963	302194	320944	341382	363702	388120
T	Shughuli za kaya Binafsi katika kuajiri	88510	90919	93329	95802	98341	100947	103623	106369	109188	112082
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-240213	-296431	-331002	-353602	-424177	-457867	-561275	-568183	-568580	-623558
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	19407736	20339187	21930402	23096585	24205895	25944250	27882440	29507525	31610353	33931103
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	1343348	1390011	1821544	1909825	2153392	2234499	2505661	2515833	2873500	3093939
B: SEHEMU ISIOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		2831160	2952114	3018485	3254223	3422432	3496754	3791196	3913102	4062692	4206322
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	2433771	2493786	2529304	2728883	2911850	2951582	3140398	3246297	3302224	3413539
	Mazao	1512016	1504478	1484029	1599852	1722443	1735188	1870772	1949130	1974383	2076785
	Mifugo	718971	772057	817368	891258	938462	957212	1002326	1020661	1038181	1032784
	Misitu	192392	206564	217127	226210	237215	245329	253532	262340	274799	288811
	Uvuvi	10393	10687	10780	11561	13729	13854	13768	14165	14861	15159
	Viwanda na ujenzi	306477	367629	398607	434818	420024	454490	559903	575609	668883	700720
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	80077	80216	72644	74336	79904	79001	78015	80222	82352	85427
F	Ujenzi	226400	287412	325962	360482	340120	375489	481888	495387	586531	615294
	Huduma	90911	90699	90574	90523	90558	90682	90895	91196	91585	92063
L	Upangishaji Nyumba	90911	90699	90574	90523	90558	90682	90895	91196	91585	92063
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	23582244	24681311	26770432	28260633	29781719	31675504	34179297	35936459	38546546	41231364
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu											

UKUAJI HALISI WA PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO

(Kwa bei za mwaka 2007)

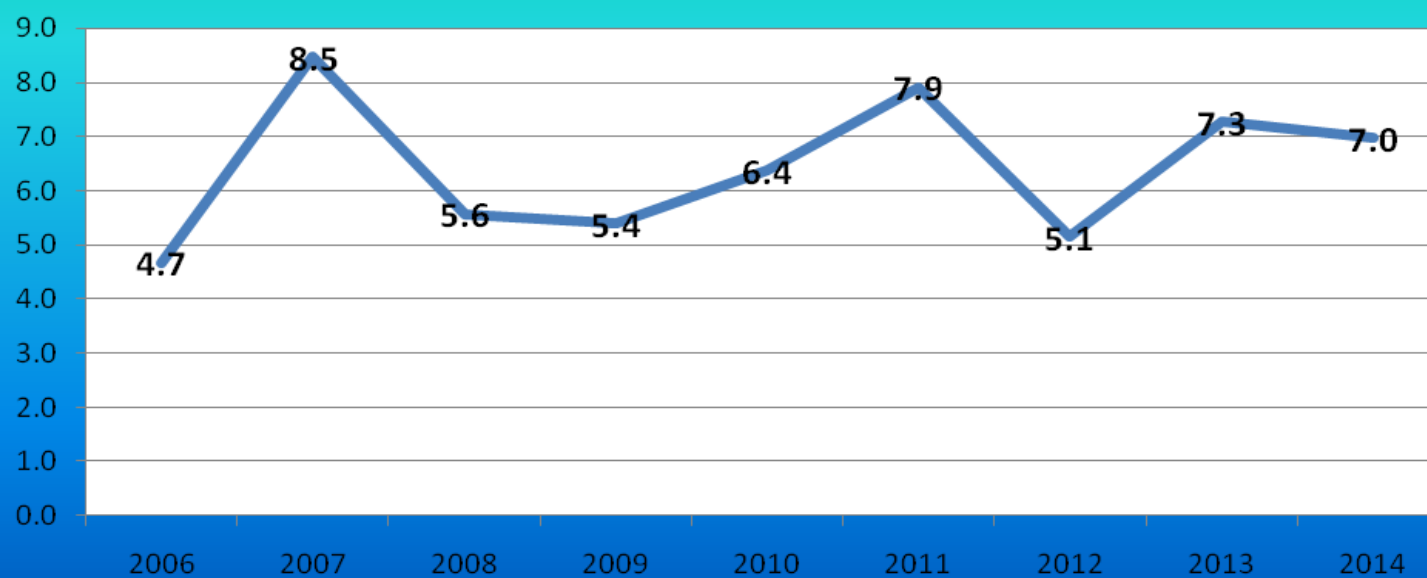
Jedwali Na.4		Asilimia								
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	2.4	2.4	7.5	5.1	2.7	3.5	3.2	3.2	3.4
	Mazao	-1.4	-1.5	7.8	5.5	3.7	4.8	4.2	3.5	4.0
	Mifugo	7.4	7.8	8.1	5.3	1.4	1.6	1.8	2.0	2.2
	Misitu	7.4	6.0	3.8	5.1	3.4	3.3	3.5	4.7	5.1
	Uvuvi	2.8	0.9	7.2	0.5	0.9	2.6	2.9	5.5	2.0
B	Uchimbaji madini na mawe	-13.7	9.2	-9.8	18.7	7.3	6.3	6.7	3.9	9.4
C	Viwanda	8.4	11.5	11.4	4.7	8.9	6.9	4.1	6.5	6.8
D	Umeme	-8.7	18.7	8.1	4.3	13.4	-4.3	3.3	13.0	9.3
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	2.2	-7.3	2.3	4.6	2.2	-1.2	2.8	2.7	3.7
F	Ujenzi	19.2	13.1	9.7	-3.8	10.3	22.9	3.2	14.6	14.1
G	Biashara na Matengenezo	9.4	12.9	6.5	2.7	10.0	11.3	3.8	4.5	10.0
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	9.1	2.0	1.8	6.9	10.7	4.4	4.2	12.2	12.5
I	Malazi na Huduma za vyakula	3.4	4.5	3.3	1.0	3.7	4.1	6.7	2.8	2.2
J	Habari na Mawasiliano	4.5	17.7	11.9	26.6	24.4	8.6	22.2	13.3	8.0
K	Shughuli za Fedha na Bima	19.1	21.7	18.8	18.4	12.6	14.8	5.1	6.2	10.8
L	Upangishaji Nyumba	1.5	1.6	1.7	1.8	1.8	1.9	2.0	2.1	2.2
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	11.3	12.1	30.6	15.8	29.9	4.8	-5.8	5.4	0.5
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	5.3	2.1	-1.8	0.4	8.6	5.1	23.8	12.2	6.0
O	Utawala na Ulinzi	-0.3	9.1	-6.3	-0.7	-5.0	15.9	9.1	7.8	3.9
P	Elimu	7.7	13.2	9.5	9.2	6.4	5.6	7.4	4.3	4.8
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	9.9	7.0	5.5	7.4	3.3	5.3	11.4	8.8	8.1
R	Sanaa na Burudani	5.3	7.5	6.4	3.0	7.3	7.7	11.0	5.7	5.7
S	Huduma nyingine za Kijamii	5.6	5.7	5.8	5.9	6.0	6.2	6.4	6.5	6.7
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	23.4	11.7	6.8	20.0	7.9	22.6	1.2	0.1	9.7
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	4.7	7.1	5.6	4.8	6.6	7.6	5.5	6.7	6.9
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	3.5	31.0	4.8	12.8	3.8	12.1	0.4	14.2	7.7
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	4.7	8.5	5.6	5.4	6.4	7.9	5.1	7.3	7.0

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUAJI HALISI WA PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI
KWA BEI ZA SOKO - SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIOUZIKA
(Kwa bei za mwaka 2007)

Jedwali Na. 4A		Asilimia								
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A: SEHEMU INAYOUZIKA										
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)										
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	2.3	2.9	7.3	4.2	3.4	1.9	3.2	4.0	3.4
	Mazao	-2.0	-1.6	7.8	4.0	5.8	2.8	4.2	5.0	3.2
	Mifugo	7.4	8.7	7.6	5.3	1.2	0.1	1.8	2.2	3.6
	Misitu	7.4	6.4	3.6	5.2	3.4	3.3	3.5	4.7	5.1
	Uvuvi	2.8	0.9	7.2	0.0	0.9	2.7	2.9	5.5	2.0
B	Uchimbaji madini na mawe	-13.7	9.2	-9.8	18.7	7.3	6.3	6.7	3.9	9.4
C	Viwanda	8.4	11.5	11.4	4.7	8.9	6.9	4.1	6.5	6.8
D	Umeme	-8.7	18.7	8.1	4.3	13.4	-4.3	3.3	13.0	9.3
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	3.1	-6.3	2.3	3.3	3.6	-1.2	2.8	2.7	3.7
F	Ujenzi	17.9	13.1	9.6	-3.4	10.3	21.9	3.3	13.9	15.9
G	Biashara na Matengenezo	9.4	12.9	6.5	2.7	10.0	11.3	3.8	4.5	10.0
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	9.1	2.0	1.8	6.9	10.7	4.4	4.2	12.2	12.5
I	Malazi na Huduma za vyakula	3.4	4.5	3.3	1.0	3.7	4.1	6.7	2.8	2.2
J	Habari na Mawasiliano	4.5	17.7	11.9	26.6	24.4	8.6	22.2	13.3	8.0
K	Shughuli za Fedha na Bima	19.1	21.7	18.8	18.4	12.6	14.8	5.1	6.2	10.8
L	Upangishaji Nyumba	1.6	1.7	1.8	1.9	1.9	2.0	2.1	2.2	2.2
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	11.3	12.1	30.6	15.8	29.9	4.8	-5.8	5.4	0.5
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	5.3	2.1	-1.8	0.4	8.6	5.1	23.8	12.2	6.0
O	Utawala na Ulinzi	-0.3	9.1	-6.3	-0.7	-5.0	15.9	9.1	7.8	3.9
P	Elimu	7.7	13.2	9.5	9.2	6.4	5.6	7.4	4.3	4.8
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	9.9	7.0	5.5	7.4	3.3	5.3	11.4	8.8	8.1
R	Sanaa na Burudani	5.3	7.5	6.4	3.0	7.3	7.7	11.0	5.7	5.7
S	Huduma nyingine za Kijamii	5.6	5.7	5.8	5.9	6.0	6.2	6.4	6.5	6.7
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	23.4	11.7	6.8	20.0	7.9	22.6	1.2	0.1	9.7
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	4.8	7.8	5.3	4.8	7.2	7.5	5.8	7.1	7.3
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	3.5	31.0	4.8	12.8	3.8	12.1	0.4	14.2	7.7
B: SEHEMU ISIOUZIKA										
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)										
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	4.3	2.2	7.8	5.2	2.2	8.4	3.2	3.8	3.5
	Mazao	2.5	1.4	7.9	6.7	1.4	6.4	3.4	1.7	3.4
	Mifugo	-0.5	-1.4	7.8	7.7	0.7	7.8	4.2	1.3	5.2
	Misitu	7.4	5.9	9.0	5.3	2.0	4.7	1.8	1.7	-0.5
	Uvuvi	7.4	5.1	4.2	4.9	3.4	3.3	3.5	4.7	5.1
	Uvuvi	2.8	0.9	7.2	18.8	0.9	-0.6	2.9	4.9	2.0
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	0.2	-9.4	2.3	7.5	-1.1	-1.2	2.8	2.7	3.7
F	Ujenzi	26.9	13.4	10.6	-5.6	10.4	28.3	2.8	18.4	4.9
L	Upangishaji Nyumba	-0.2	-0.1	-0.1	0.0	0.1	0.2	0.3	0.4	0.5
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	4.7	8.5	5.6	5.4	6.4	7.9	5.1	7.3	7.0
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu										

UKUAJI HALISI WA PATO LA TAIFA -Kwa Bei za Mwaka 2007

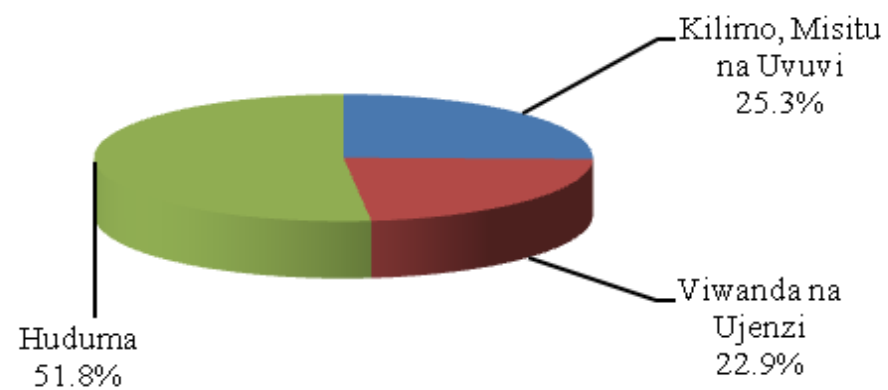
MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA KWA BEI ZA SOKO

(Kwa bei za mwaka 2007)

Jedwali Na.4B		Asilimia									
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	29.1	28.4	26.8	27.3	27.2	26.3	25.2	24.8	23.8	23.0
	Mazao	15.7	14.8	13.5	13.7	13.8	13.4	13.0	12.9	12.5	12.1
	Mifugo	9.2	9.4	9.4	9.6	9.6	9.2	8.6	8.4	7.9	7.6
	Misitu	2.4	2.4	2.4	2.3	2.3	2.3	2.2	2.1	2.1	2.1
	Uvuvi	1.7	1.7	1.6	1.6	1.5	1.5	1.4	1.4	1.3	1.3
B	Uchimbaji madini na mawe	4.2	3.5	3.5	3.0	3.4	3.4	3.3	3.4	3.3	3.4
C	Viwanda	6.6	6.8	7.0	7.4	7.4	7.5	7.5	7.4	7.3	7.3
D	Umeme	0.9	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.9	0.9
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	1.1	1.1	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7
F	Ujenzi	6.7	7.6	7.9	8.2	7.5	7.8	8.9	8.7	9.3	9.9
G	Biashara na Matengenezo	9.1	9.5	9.9	10.0	9.7	10.0	10.4	10.2	10.0	10.2
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	6.0	6.2	5.9	5.7	5.8	6.0	5.8	5.7	6.0	6.3
I	Malazi na Huduma za vyakula	1.9	1.9	1.8	1.8	1.7	1.6	1.6	1.6	1.5	1.5
J	Habari na Mawasiliano	2.1	2.1	2.3	2.4	2.9	3.4	3.4	4.0	4.2	4.3
K	Shughuli za Fedha na Bima	2.2	2.5	2.8	3.2	3.6	3.8	4.0	4.0	4.0	4.1
L	Upangishaji Nyumba	6.6	6.4	6.0	5.8	5.6	5.3	5.0	4.9	4.6	4.4
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.1	1.2	1.2	1.5	1.6	2.0	1.9	1.7	1.7	1.6
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	3.1	3.1	3.0	2.8	2.6	2.7	2.6	3.1	3.2	3.2
O	Utawala na Ulinzi	8.5	8.1	8.1	7.2	6.8	6.1	6.5	6.8	6.8	6.6
P	Elimu	3.0	3.0	3.2	3.3	3.4	3.4	3.3	3.4	3.3	3.3
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	1.6	1.7	1.6	1.6	1.7	1.6	1.6	1.7	1.7	1.7
R	Sanaa na Burudani	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	0.3
S	Huduma nyingine za Kijamii	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.9	0.9	0.9	0.9
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-1.0	-1.2	-1.2	-1.3	-1.4	-1.4	-1.6	-1.6	-1.5	-1.5
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	94.3	94.4	93.2	93.2	92.8	92.9	92.7	93.0	92.5	92.5
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	5.7	5.6	6.8	6.8	7.2	7.1	7.3	7.0	7.5	7.5
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

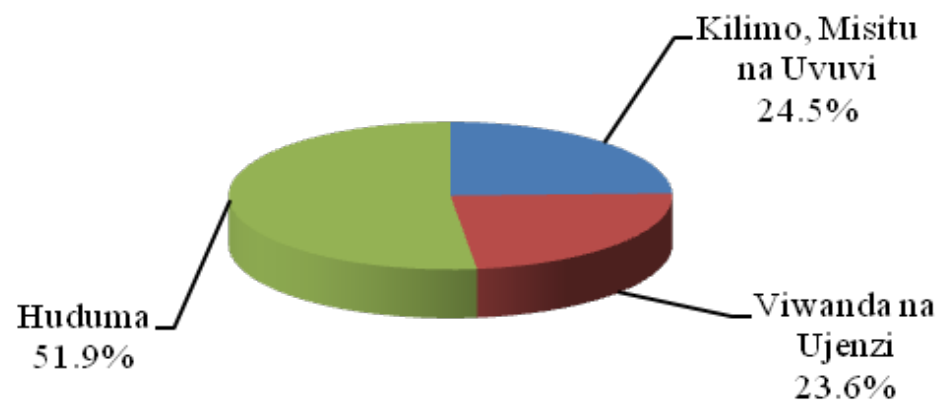
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

***MCHANGO WA SEKTA KATIKA PATO LA TAIFA (2013)**
Kwa bei za mwaka 2007

Angalia: * Baada ya kutoa ushuru wa huduma za mabenki

***MCHANGO WA SEKTA KATIKA PATO LA TAIFA (2014)**
kwa bei za mwaka 2007

Angalia: * Baada ya kutoa ushuru wa huduma za mabenki

MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA, KWA BEI ZA SOKO - (SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIOYOUZIKA)

(Kwa bei za mwaka 2007)

Jedwali Na.4C		Asilimia									
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A: SEHEMU INAYOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		88.0	88.0	88.7	88.5	88.5	89.0	88.9	89.1	89.5	89.8
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	21.3	20.8	19.6	20.0	19.7	19.1	18.0	17.7	17.1	16.4
	Mazao	10.6	9.9	8.9	9.1	9.0	8.9	8.5	8.4	8.2	7.9
	Mifugo	7.0	7.2	7.1	7.3	7.3	6.9	6.4	6.2	5.9	5.7
	Misitu	1.8	1.8	1.8	1.8	1.7	1.7	1.6	1.6	1.5	1.5
	Uvuvi	1.9	1.9	1.7	1.8	1.7	1.6	1.5	1.5	1.4	1.4
B	Uchimbaji madini na mawe	4.8	3.9	3.9	3.4	3.8	3.8	3.8	3.8	3.7	3.7
C	Viwanda	7.5	7.8	7.9	8.4	8.3	8.5	8.4	8.3	8.2	8.2
D	Umeme	1.0	0.9	1.0	1.0	1.0	1.1	0.9	0.9	1.0	1.0
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.5
F	Ujenzi	6.5	7.3	7.5	7.8	7.2	7.4	8.4	8.2	8.7	9.4
G	Biashara na Matengenezo	10.3	10.8	11.1	11.3	11.0	11.3	11.7	11.5	11.1	11.4
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	6.8	7.1	6.6	6.4	6.5	6.7	6.5	6.4	6.7	7.0
I	Malazi na Huduma za vyakula	2.1	2.1	2.0	2.0	1.9	1.9	1.8	1.8	1.7	1.6
J	Habari na Mawasiliano	2.4	2.4	2.6	2.8	3.3	3.8	3.9	4.5	4.7	4.8
K	Shughuli za Fedha na Bima	2.5	2.9	3.2	3.6	4.0	4.2	4.5	4.5	4.4	4.6
L	Upangishaji Nyumba	7.0	6.8	6.4	6.1	5.9	5.7	5.4	5.2	4.9	4.7
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.2	1.3	1.3	1.7	1.8	2.2	2.2	1.9	1.9	1.8
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	3.6	3.6	3.3	3.1	3.0	3.0	2.9	3.4	3.6	3.5
O	Utawala na Ulinzi	9.7	9.2	9.2	8.2	7.7	6.8	7.3	7.6	7.6	7.4
P	Elimu	3.4	3.5	3.6	3.7	3.9	3.8	3.8	3.8	3.7	3.6
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	1.8	1.9	1.8	1.9	1.9	1.8	1.8	1.9	1.9	1.9
R	Sanaa na Burudani	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
S	Huduma nyingine za Kijamii	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.0
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-1.2	-1.4	-1.4	-1.4	-1.6	-1.6	-1.8	-1.8	-1.6	-1.7
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	93.5	93.6	92.3	92.4	91.8	92.1	91.8	92.1	91.7	91.6
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	6.5	6.4	7.7	7.6	8.2	7.9	8.2	7.9	8.3	8.4
B: SEHEMU ISIOYOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		12.0	12.0	11.3	11.5	11.5	11.0	11.1	10.9	10.5	10.2
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	86.0	84.5	83.8	83.9	85.1	84.4	82.8	83.0	81.3	81.2
	Mazao	53.4	51.0	49.2	49.2	50.3	49.6	49.3	49.8	48.6	49.4
	Mifugo	25.4	26.2	27.1	27.4	27.4	27.4	26.4	26.1	25.6	24.6
	Misitu	6.8	7.0	7.2	7.0	6.9	7.0	6.7	6.7	6.8	6.9
	Uvuvi	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	2.8	2.7	2.4	2.3	2.3	2.3	2.1	2.1	2.0	2.0
F	Ujenzi	8.0	9.7	10.8	11.1	9.9	10.7	12.7	12.7	14.4	14.6
L	Upangishaji Nyumba	3.2	3.1	3.0	2.8	2.6	2.6	2.4	2.3	2.3	2.2
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu											

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA NA MATUMIZI YAKE KWA BEI ZA SOKO

Bei za mwaka 2007

Jedwali Na. 4D Sh. Milioni

Aina ya Matumizi	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pato la Taifa kwa Gharama zake (GDPbp)	22238896	23291301	24948888	26350808	27628327	29441005	31673636	33420626	35673045	38137425
Kodi za uzalishaji	1343348	1390011	1821544	1909825	2153392	2234499	2505661	2515833	2873500	3093939
Pato la Taifa kwa Bei za Soko (GDPmp)	23582244	24681311	26770432	28260633	29781719	31675504	34179297	35936459	38546546	41231364

MATUMIZI YA PATO LA TAIFA

Pato la Taifa kwa Bei za Soko (GDPmp)	23582244	24681311	26770432	28260633	29781719	31675504	34179297	35936459	38546546	41231364
Matumizi ya mwisho (Final consumption)	19058453	19799138	21393840	22706012	24295407	25027803	26905659	28264851	31196676	32263480
Binafsi	4348217	4614710	4968234	4699279	5300030	4783899	5037638	5707564	6739439	6704573
Serikali	14642618	15111704	16348965	17923139	18902730	20145771	21763218	22438759	24334261	25428597
Taasisi binafsi Zinazotoa huduma za Kijamii	67618	72725	76642	83594	92648	98133	104803	118528	122977	130310
Ukuzaji rasilimali	5352069	6970478	8793915	9097588	8205467	10058938	13050736	12276817	13435670	13696058
Rasilimali ya kudumu	6164177	7215170	8427687	9485695	9410248	10491670	12770844	12898260	13472088	14410368
Ongezeko la limbikizo	-812108	-244692	366228	-388106	-1204781	-432731	279891	-621443	-36418	-714310
Mauzo nje	3961503	4005993	5064729	5396769	5586651	5965581	6568665	7622632	7669987	9027964
Bidhaa - fob	2425510	2155746	2691889	3136102	3431601	3579243	3829149	4276141	3899109	4914108
Huduma	1535994	1850246	2372840	2260668	2155050	2386338	2739516	3346491	3770878	4113857
Uagizaji	-4835947	-5734819	-8482053	-8643421	-8432918	-9674397	-12176077	-12080306	-13409881	-13798824
Bidhaa - fob	-3926857	-4541849	-7190625	-7044465	-6588008	-7657947	-9829831	-9561025	-10750945	-10926381
Huduma	-909090	-1192970	-1291428	-1598956	-1844910	-2016450	-2346245	-2519281	-2658936	-2872443
Makosa na Mapungufu	46166	-359478	0	-296316	127111	297579	-169687	-147535	-345906	42685

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUZAJI RASILIMALI KWA AINA YA SHUGHULI

(Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na. 5

TSh. milioni

Aina	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Majengo	2476078	3429361	4412818	5994649	5459585	6398105	9020030	9749137	13003643	16412457
Vifaa vya Usafiri	46719	73725	839147	614938	321560	540326	714739	973039	756503	864771
Mitambo na Vifaa	1025092	1464610	1320318	2138307	2501175	2693112	4062855	3925903	3226518	3664483
Mitambo na Vifaa Vingine	894702	1203648	1465476	1774695	1988127	2223366	2649631	3202977	3607045	3868854
Rasilimali za Mazao ya Mifugo	95206	100746	126173	123473	113057	30806	105573	177509	197045	197045
Haki ya Umiliki, Utafiti na Maendeleo, Huduma za K	143781	189303	263754	384468	500236	686489	771939	757573	834576	936288
Rasilimali za Kudumu	4681579	6461393	8427687	11030529	10883740	12572205	17324767	18786138	21625331	25943897
Ongezeko la Limbikizo	-703585	-394586	366228	-520796	-1404814	-606714	213708	-1275622	-109266	-1319173
Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	3977994	6066807	8793915	10509733	9478925	11965491	17538474	17510517	21516065	24624724

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUZAJI RASILIMALI KWA AINA YA SHUGHULI

(Bei za mwaka 2007)

Jedwali Na.6										Sh. Milioni
Aina	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Majengo	3124136	3834729	4412818	4894892	4674153	5214691	6551560	6768270	7844184	8247120
Vifaa vya Usafiri	53606	76308	839147	627860	303351	498395	623353	802462	620454	711458
Mitambo na Vifaa	1193650	1426430	1320318	1898040	2222709	2275096	2983425	2640466	2109731	2426691
Mitambo na Vifaa vingine	1252462	1298924	1465476	1603604	1687027	1821530	1916871	2007048	2188044	2306933
Rasilimali za Mazao ya Mifugo	114057	111876	126173	105968	87016	91924	73262	102345	107907	107907
Haki ya Umiliki, Utafiti na Maendeleo, Huduma za	426212	466903	263754	355331	435992	590034	622374	577669	601768	610259
Rasilimali za Kudumu	6164124	7215170	8427687	9485695	9410248	10491670	12770844	12898260	13472088	14410368
Ongezeko la Limbikizo	-812108	-244692	366228	-388106	-1204781	-432731	279891	-621443	-36418	-714310
Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	5352016	6970478	8793915	9097588	8205467	10058938	13050736	12276817	13435670	13696058

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

MCHANGO KATIKA UKUZAJI RASILIMALI KWA AINA YA SHUGHULI

(Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na. 7

Asilimia

Aina	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Majengo	62.2	56.5	50.2	57.0	57.6	53.5	51.4	55.7	60.4	66.7
Vifaa vya Usafiri	1.2	1.2	9.5	5.9	3.4	4.5	4.1	5.6	3.5	3.5
Mitambo na Vifaa	25.8	24.1	15.0	20.3	26.4	22.5	23.2	22.4	15.0	14.9
Mitambo na Vifaa Vingine	22.5	19.8	16.7	16.9	21.0	18.6	15.1	18.3	16.8	15.7
Rasilimali za Mazao ya Mifugo	2.4	1.7	1.4	1.2	1.2	0.3	0.6	1.0	0.9	0.8
Haki ya Umiliki, Utafiti na Maendeleo, huduma	3.6	3.1	3.0	3.7	5.3	5.7	4.4	4.3	3.9	3.8
Rasilimali za Kudumu	117.7	106.5	95.8	105.0	114.8	105.1	98.8	107.3	100.5	105.4
Ongezeko la Limbikizo	-17.7	-6.5	4.2	-5.0	-14.8	-5.1	1.2	-7.3	-0.5	-5.4
Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Chanzo:Ofisi ya Taifa ya Takwimu

**FAHIRISI YA BEI ZA REJAREJA YA BIDHAA ZITUMIWAZO
NA WATU WA KIPATO CHA CHINI DAR-ES-SALAAM (Sept. 2010=100)**

Jedwali Na.8

MWAKA	BIDHAA ZOTE		CHAKULA	
	FAHIRISI	BADILIKO ASILIMIA	FAHIRISI	BADILIKO ASILIMIA
1990	9.3	31.8	9.9	26.7
1991	12.6	36.0	13.3	34.0
1992	13.5	7.0	16.7	25.7
1993	16.6	22.9	20.1	20.4
1994	24.9	50.5	27.7	37.5
1995	27.1	8.5	29.6	7.0
1996	32.4	19.9	34.1	15.3
1997	34.6	6.8	35.8	4.8
1998	37.0	6.8	38.1	6.4
1999	37.3	0.9	37.6	-1.2
2000	38.0	1.7	36.9	-2.0
2001	41.2	8.5	40.2	8.9
2002	42.8	3.8	41.8	4.0
2003	45.2	5.8	44.0	5.4
2004	48.1	6.4	47.0	6.8
2005	52.1	8.3	50.5	7.3
2006	58.1	11.5	55.7	10.3
2007	63.5	9.3	60.9	9.3
2008	74.5	17.3	70.1	15.2
2009	87.0	16.8	83.8	19.4
2010*	98.6	13.2	98.8	18.0
2011	105.9	7.4	105.8	7.1
2012	125.7	18.8	130.4	23.2
2013	137.5	9.3	144.0	10.5
2014	148.0	7.7	154.5	7.3

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010=100 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

**FAHIRISI YA BEI ZA REJA REJA YA BIDHAA ZITUMIKAZO
NA WATU WA KIPATO CHA CHINI DAR ES SALAAM (2001 = 100)**

Jedwali Na.9

Mwaka	Chakula	Vinywaji na Sigara	Kodi ya Nyumba	Umeme, Mafuta ya Taa, Maji	Nguo na Viatu	Fenicha, Vyombo Vya Nyu- umbani	Huduma Mahitaji ya Nyu- mbani	Huduma za Afya	Michezo na Starehe	Usafiri	Elimu	Vinginevyo	Fahirisi Bidhaa Zote
2005Robo ya kwanza	124.1	120.3	113.6	149.0	107.5	119.2	109.3	110.2	108.2	103.4	118.0	112.8	123.3
Robo ya pili	123.2	119.7	113.6	163.4	109.6	115.3	109.4	111.0	110.0	108.4	116.7	114.5	124.7
Robo ya tatu	125.7	119.9	113.6	165.9	108.9	114.5	110.2	113.8	111.7	110.4	105.3	119.9	126.8
Robo ya nne	129.9	119.9	113.6	170.9	108.8	113.7	111.3	119.2	111.6	116.8	120.1	137.3	131.0
2006Robo ya kwanza	135.2	130.2	129.9	179.6	107.7	114.4	108.4	119.8	117.6	133.0	98.0	149.7	137.0
Robo ya pili	139.7	137.6	132.8	195.0	106.1	114.6	108.9	119.9	114.1	133.8	89.9	148.4	141.7
Robo ya tatu	137.4	148.6	134.3	199.1	106.8	116.3	110.0	117.8	112.9	134.5	91.2	129.0	140.9
Robo ya nne	142.0	150.9	134.3	201.1	111.4	116.3	111.0	117.8	109.7	134.7	94.1	130.1	144.6
2007Robo ya kwanza	150.0	156.6	146.1	203.1	117.0	122.7	112.9	117.7	110.3	135.6	99.7	125.9	150.8
Robo ya pili	150.1	158.4	146.1	199.8	124.0	133.6	112.6	117.0	115.7	135.7	105.2	128.8	151.1
Robo ya tatu	148.3	159.3	146.1	217.1	124.2	133.5	123.7	110.6	118.1	156.2	107.3	130.4	153.6
Robo ya nne	157.7	163.8	146.1	216.5	131.2	137.0	127.4	113.9	115.4	166.4	103.6	128.6	161.2
2008Robo ya kwanza	167.2	169.9	195.1	252.7	143.5	154.7	122.2	126.1	103.4	166.5	96.5	129.9	172.5
Robo ya pili	172.6	171.2	195.1	262.7	143.2	155.6	134.0	132.3	107.8	166.4	96.5	135.3	177.5
Robo ya tatu	173.1	178.0	203.5	283.5	136.2	163.4	146.7	136.1	112.1	187.4	102.2	141.3	182.2
Robo ya nne	185.4	181.0	203.5	280.4	134.4	168.2	150.6	141.7	120.1	197.9	101.8	142.5	191.4
2009Robo ya kwanza	198.3	200.2	206.6	267.8	142.7	171.8	168.6	152.3	121.7	219.0	109.0	147.3	202.0
Robo ya pili	202.6	205.8	206.6	264.4	145.8	171.8	170.2	157.3	121.7	229.6	109.5	148.2	205.9
Robo ya tatu	210.3	216.1	206.6	284.2	156.3	174.9	170.7	171.4	126.7	230.1	112.6	147.3	214.1
Robo ya nne	222.9	220.9	206.6	289.9	166.5	174.9	158.7	174.3	128.6	225.2	114.0	148.1	223.2
2003	114.2	120.0	100.0	123.1	87.9	114.6	74.3	71.9	96.2	104.8	180.2	150.3	112.7
2004	123.5	122.9	100.0	142.0	97.2	137.4	80.5	85.1	99.4	104.1	191.1	123.0	121.9
2005	125.7	120.0	113.6	162.3	108.7	115.7	110.0	113.6	110.4	109.8	115.0	121.1	126.5
2006	138.6	141.8	132.8	193.7	108.0	115.4	109.6	118.8	113.5	134.0	93.3	139.3	141.1
2007	151.5	159.5	146.1	209.1	124.1	131.7	119.1	114.8	148.5	114.9	104.0	128.4	154.2
2008	174.6	175.1	199.3	269.8	139.3	160.5	138.4	134.0	110.8	179.5	99.2	137.2	180.9
2009	208.5	210.8	206.6	276.6	152.8	173.3	167.1	163.8	124.7	225.9	111.3	147.7	211.3
Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2010*	98.83	97.54	97.30	99.24	101.33	96.67	92.59	99.95	101.17	99.77	99.03	97.87	98.56
2011	105.82	102.94	114.13	106.44	109.87	100.46	106.51	99.99	100.15	99.88	104.54	106.96	105.87
2012	130.39	111.38	125.82	124.72	113.18	107.15	121.15	100.27	120.35	100.47	114.50	118.28	125.74
2013	144.04	126.51	142.45	127.92	116.53	109.87	125.65	100.27	133.74	100.01	132.47	130.59	137.49
2014	154.51	137.08	155.52	136.93	121.23	110.63	145.70	100.27	139.43	100.00	142.74	145.59	148.02

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

NB. Vastani (Average) wa mwaka (kuanzia mwaka 2003, Fahirisi (Index) imekuwa ikitolewa kila mwezi katika miezi yote 12 ya mwaka

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

**FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA
WAFANYAKAZI WA KIMA CHA KATI - DAR-ES-SALAAM (Sept. 2010 =100)**

Jedwali Na. 10

Mwaka	MIEZI					Badiliko Asilimia
	Machi	Juni	Septemba	Desemba	Wastani	
1991	11.0	12.0	11.7	13.3	12.0	41.6
1992	13.4	14.0	14.7	15.5	14.4	20.1
1993	18.0	17.5	17.7	21.2	18.6	28.8
1994	22.3	25.1	24.3	27.9	24.9	34.1
	Robo ya Kwanza	Robo ya Pili	Robo ya Tatu	Robo ya Nne		
1995	30.1	30.9	32.0	34.4	31.9	28.0
1996	37.7	38.2	36.1	36.2	37.1	16.2
1997	38.9	39.9	38.7	40.1	39.4	6.4
1998	42.6	41.3	40.0	41.4	41.4	4.9
1999	42.5	43.0	40.1	41.1	41.7	0.9
2000	41.3	43.0	41.7	45.0	42.7	2.5
2001	46.8	44.3	44.0	43.6	44.7	4.5
2002	46.1	46.0	46.3	46.5	46.2	3.5
2003	46.5	46.5	47.4	48.6	47.3	2.3
2004	50.2	50.7	51.4	52.4	51.2	8.2
2005	53.4	54.2	56.3	57.1	55.2	7.9
2006	58.7	60.4	60.5	61.6	60.3	9.2
2007	64.0	66.4	68.0	70.5	67.2	11.5
2008	74.3	76.5	78.4	80.7	77.5	15.3
2009	85.3	87.8	92.4	95.5	90.3	16.4
2010*	97.9	99.0	99.8	100.5	99.3	10.0
2011	104.1	106.1	107.7	110.4	107.1	7.9
2012	120.2	125.0	126.7	127.7	124.9	16.6
2013	134.2	135.8	135.6	135.5	135.3	8.3
2014	142.3	144.3	144.8	143.3	143.7	6.2

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

FAHIRISI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAFANYAKAZI WA KIMA CHA KATI DAR ES SALAAM (2001=100)

Jedwali Na.11

Mwaka	Chakula	Vinywaji na Sigara	Kodi ya Nyumba	Umeme, Mafuta ya Taa, Maji	Nguo na Viatu	Fenicha, Vyombo Vya Nyumbani	Huduma Mahitaji ya Nyumbani	Huduma za Afya	Michezo na Starehe	Usafiri	Elimu	Vinginevyo	Fahirisi Bidhaa Zote
2005 Robo ya kwanza	123.3	104.1	111.9	152.3	104.3	107.8	103.4	105.5	109.4	113.1	105.6	120.6	119.7
Robo ya pili	124.3	106.0	111.9	162.9	104.9	109.9	105.0	106.4	110.5	113.2	107.5	121.0	121.3
Robo ya tatu	130.5	109.1	126.7	165.7	105.4	112.1	107.2	107.9	119.2	115.7	109.1	122.7	126.0
Robo ya nne	133.2	109.6	126.5	170.6	105.4	112.9	107.7	106.6	116.7	115.2	110.0	127.3	127.9
2006 Robo ya kwanza	134.5	114.0	129.9	178.7	109.1	126.9	108.4	110.9	118.7	127.6	115.3	123.8	131.5
Robo ya pili	136.7	119.1	132.8	195.1	110.8	131.2	109.0	115.2	114.2	132.7	117.3	119.3	135.2
Robo ya tatu	134.3	126.8	134.3	204.8	110.2	135.3	110.5	118.0	113.4	137.1	116.7	108.5	135.6
Robo ya nne	136.8	130.9	134.3	207.6	113.8	139.1	111.7	118.6	110.9	137.1	119.1	109.8	137.9
2007 Robo ya kwanza	142.5	133.3	146.1	215.7	118.8	144.2	113.6	117.3	114.4	140.0	143.4	106.4	143.2
Robo ya pili	148.7	142.8	146.1	215.1	128.9	148.8	112.6	117.8	118.1	142.0	151.7	106.3	148.7
Robo ya tatu	149.4	144.2	146.1	227.2	134.0	148.6	120.2	114.7	119.3	157.4	157.8	106.1	152.3
Robo ya nne	157.3	150.1	146.1	221.2	135.4	148.1	117.9	119.5	119.5	164.0	156.4	105.3	157.9
2008 Robo ya kwanza	166.4	160.2	195.1	259.4	122.7	163.5	130.5	125.9	124.2	161.4	168.4	103.9	166.5
Robo ya pili	173.8	160.8	195.1	266.9	119.1	167.7	140.7	128.2	129.0	162.1	168.4	104.0	171.4
Robo ya tatu	174.0	165.5	197.9	286.6	120.3	172.9	157.8	132.2	129.5	176.7	182.7	106.9	175.7
Robo ya nne	180.1	171.2	203.5	287.1	121.7	175.6	165.8	137.5	130.6	183.9	179.4	107.8	180.8
2009 Robo ya kwanza	194.7	183.2	206.6	275.9	125.7	178.4	168.5	155.5	132.1	192.1	183.1	109.4	191.1
Robo ya pili	202.1	189.1	206.6	276.2	128.3	179.9	169.9	156.2	135.1	196.5	184.9	109.3	196.7
Robo ya tatu	214.8	195.8	227.8	295.3	134.3	179.6	172.9	170.3	131.5	195.1	203.3	114.4	206.9
Robo ya nne	224.0	196.2	270.1	306.8	136.8	178.6	157.2	187.4	129.7	193.8	217.2	118.9	213.8
Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2010* Robo ya kwanza	98.0	97.4	98.3	95.4	98.3	100.0	99.3	99.6	97.2	100.0	98.7	100.5	97.9
Robo ya pili	99.6	96.3	99.1	96.6	97.7	100.0	99.3	99.5	96.9	100.0	98.8	100.2	99.0
Robo ya tatu	100.0	97.9	99.7	99.0	98.9	100.0	99.6	100.0	100.1	100.0	99.7	100.3	99.8
Robo ya nne	100.8	100.2	100.1	100.6	99.6	100.0	100.1	100.0	99.8	100.0	100.0	99.8	100.5
2011 Robo ya kwanza	105.4	101.1	102.7	105.5	103.3	102.5	102.2	100.0	100.6	99.6	99.0	102.3	104.1
Robo ya pili	107.0	101.9	105.3	110.0	106.7	104.5	103.3	100.0	101.9	99.4	100.2	106.0	106.1
Robo ya tatu	108.9	103.7	105.4	112.3	107.5	104.7	103.5	100.1	102.2	99.8	100.9	108.4	107.7
Robo ya nne	113.3	104.7	105.9	113.2	108.3	104.7	104.3	100.3	103.1	99.9	101.0	109.6	110.4
2012 Robo ya kwanza	125.1	110.5	117.8	125.0	109.9	107.7	107.1	100.6	107.9	109.6	107.2	114.8	120.2
Robo ya pili	129.8	114.5	121.6	131.6	115.3	112.9	113.9	101.0	114.5	117.4	110.9	118.2	125.0
Robo ya tatu	131.4	118.1	124.2	133.3	116.8	114.0	114.3	101.1	118.3	120.6	113.4	120.0	126.7
Robo ya nne	132.2	119.5	127.6	135.3	117.6	115.1	113.7	101.2	118.6	122.8	114.7	122.1	127.7
2013 Robo ya kwanza	142.8	119.9	130.4	137.7	118.2	116.7	113.6	101.4	119.4	123.9	115.3	123.3	134.2
Robo ya pili	142.8	121.5	131.4	143.5	118.6	116.8	121.8	101.7	120.4	125.0	116.4	124.2	135.8
Robo ya tatu	139.9	125.3	132.7	148.4	119.2	118.4	128.1	101.9	121.4	127.5	117.6	127.4	135.6
Robo ya nne	138.4	128.0	132.8	151.0	119.7	118.9	130.3	101.9	122.3	128.9	118.9	128.2	135.5
2014 Robo ya kwanza	148.0	129.1	133.3	156.4	120.8	119.6	136.2	102.1	122.9	136.2	120.4	130.2	142.3
Robo ya pili	149.7	129.4	134.1	161.2	122.3	122.9	137.1	102.2	123.6	140.0	123.7	130.7	144.3
Robo ya tatu	146.8	135.1	135.1	169.2	126.9	125.8	140.1	102.7	126.0	142.4	126.8	135.2	144.8
Robo ya nne	141.4	141.0	136.1	174.5	129.9	126.9	142.2	102.8	129.0	142.4	130.4	138.1	143.3

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

FAHIRISI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WENYE KIPATO CHA JUU DAR ES SALAAM (2001=100)

Jedwali Na.12

Mwaka	Chakula	Vinyaji na Sigara	Kodi ya Nyumba	Umeme, Mafuta ya Taa, Maji	Nguo na Viatu	Fenicha, Vyombo Vya Ny-	Huduma Mahitaji ya Nyu-mbani	Huduma za Afya	Michezo na Starehe	Usafiri	Elimu	Vinginevyo	Fahirisi Bidhaa Zote
2005 Machi	120.4	111.9	120.0	153.5	112.0	116.4	101.4	113.3	115.3	119.8	114.1	104.6	120.1
Juni	119.3	111.9	120.0	161.9	113.4	116.7	102.4	114.0	116.8	122.6	114.0	106.3	121.1
Septemba	120.9	116.5	120.0	170.0	113.9	117.3	114.9	117.8	112.3	127.5	117.4	109.6	124.2
Desemba	131.1	116.6	120.0	176.7	114.7	115.5	116.4	126.8	114.8	136.5	117.4	108.0	131.5
2006 Machi	141.1	118.2	120.0	182.7	120.2	119.4	112.8	122.8	106.1	135.2	114.3	112.3	135.4
Juni	144.1	124.0	123.3	188.8	119.8	122.6	113.8	122.4	105.3	136.2	115.1	108.3	137.6
Septemba	141.5	137.2	125.0	200.5	123.9	125.7	115.8	122.7	108.0	140.0	115.4	93.5	139.0
Desemba	145.2	142.3	125.0	204.7	127.7	127.0	121.9	122.5	107.0	147.0	119.2	93.0	143.4
2007 Machi	153.3	144.3	140.0	215.6	131.1	131.2	127.1	120.3	110.0	150.4	152.3	90.9	150.7
Juni	158.3	152.0	140.0	217.0	136.4	131.6	127.3	119.1	110.9	155.7	155.6	92.7	155.3
Septemba	157.8	153.1	140.0	225.2	139.6	130.1	128.7	116.3	111.6	170.8	159.4	88.0	159.7
Desemba	164.9	161.5	140.0	216.8	144.1	129.1	140.1	119.5	112.9	175.6	156.7	81.1	164.2
2008 Machi	177.3	172.0	160.0	253.9	135.2	130.2	142.4	125.8	124.5	178.7	185.1	79.3	174.6
Juni	184.2	171.4	173.3	260.0	135.3	133.8	146.7	128.2	129.5	181.5	185.1	86.1	179.1
Septemba	191.6	182.0	180.0	270.7	128.8	140.5	155.8	131.3	131.8	217.1	188.9	91.1	192.6
Desemba	198.3	192.3	186.7	301.4	130.9	149.4	164.2	135.8	135.4	214.2	190.9	91.8	198.0
2009 Machi	219.8	198.3	200.0	275.0	130.0	157.4	169.0	149.3	191.2	212.7	193.0	92.0	206.3
Juni	225.3	199.3	200.0	275.2	134.5	163.9	170.7	155.0	193.1	210.2	193.3	93.0	208.7
Septemba	237.8	237.8	200.0	293.0	139.7	176.4	180.1	172.5	190.8	225.0	193.5	94.9	220.2
Desemba	247.4	207.4	200.0	305.1	147.2	137.0	163.7	185.5	189.4	228.1	195.9	94.7	225.9
Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasili ano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2010* Robo ya kwanza	95.6	95.5	93.9	95.2	96.5	100.0	98.8	99.4	94.4	100.0	99.4	96.1	96.3
Robo ya pili	99.4	100.2	93.3	97.1	97.1	100.0	99.4	99.7	97.1	100.0	99.9	98.7	98.6
Robo ya tatu	99.2	100.4	98.1	101.6	100.3	100.0	100.4	100.0	99.7	100.0	100.7	100.4	100.0
Robo ya nne	100.7	100.7	101.2	100.9	99.2	100.0	101.4	100.0	100.9	100.0	100.1	100.8	100.7
2011 Robo ya kwanza	106.7	102.3	100.8	105.7	101.6	100.9	103.8	100.0	102.1	100.0	102.6	97.2	104.4
Robo ya pili	108.9	103.7	104.7	107.3	104.9	103.8	113.2	100.0	104.4	100.1	109.7	99.1	107.5
Robo ya tatu	112.6	106.3	105.2	110.9	104.2	103.8	118.1	100.2	105.0	100.5	116.0	100.7	110.6
Robo ya nne	120.1	107.2	107.0	113.8	105.9	106.0	121.6	100.5	105.3	100.7	117.3	102.4	114.9
2012 Robo ya kwanza	127.0	108.4	110.7	115.2	108.9	108.3	120.9	100.5	106.1	100.7	119.6	105.8	118.5
Robo ya pili	129.6	109.0	111.4	119.0	110.4	108.9	122.3	100.5	106.4	100.7	121.0	110.5	120.7
Robo ya tatu	130.6	111.6	113.7	121.9	111.4	109.0	122.3	100.6	106.8	100.7	123.9	110.8	122.1
Robo ya nne	134.9	112.9	116.2	123.9	112.2	110.5	124.9	100.7	106.9	100.7	126.0	111.3	124.9
2013 Robo ya kwanza	145.0	112.8	117.2	125.1	112.6	112.2	126.8	100.6	107.5	102.8	128.9	111.7	129.8
Robo ya pili	142.6	113.9	119.0	124.4	112.8	112.3	138.1	100.8	109.9	102.8	129.6	112.1	130.0
Robo ya tatu	144.5	121.6	120.3	125.7	113.8	112.3	140.3	100.8	110.1	102.8	130.4	112.6	131.6
Robo ya nne	147.0	125.4	120.4	128.8	114.5	112.2	141.2	100.8	109.8	103.2	132.8	112.5	133.6
2014 Robo ya kwanza	148.0	129.1	133.3	156.4	120.8	119.6	136.2	102.1	122.9	136.2	120.4	130.2	142.3
Robo ya pili	149.7	129.4	134.1	161.2	122.3	122.9	137.1	102.2	123.6	140.0	123.7	130.7	144.3
Robo ya tatu	146.8	135.1	135.1	169.2	126.9	125.8	140.1	102.7	126.0	142.4	126.8	135.2	144.8
Robo ya nne	141.4	141.0	136.1	174.5	129.9	126.9	142.2	102.8	129.0	142.4	130.4	138.1	143.3

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

**FAHIRISI YA GHARAMA YA MAISHA YA WENYE KIPATO
CHA JUU DAR-ES-SALAAM (Sept.2010=100)**

Jedwali Na 13

Mwaka	M I E Z I				Wastani	Badiliko Asilimia
	Machi	Juni	Sept.	Desemba		
1995	26.2	25.1	26.6	28.6	26.6	16.1
1996	31.8	30.9	31.1	30.9	31.2	17.1
1997	32.9	32.2	32.8	33.5	32.8	5.2
1998	32.9	33.5	33.5	33.8	33.4	1.9
1999	35.2	34.9	36.1	39.2	35.5	6.3
2000	36.7	36.7	38.4	39.2	37.8	6.2
2001	46.9	42.8	41.1	39.2	42.5	12.5
2002	44.0	43.9	43.9	43.9	43.9	6.6
2003	45.4	45.9	45.9	45.9	45.8	4.2
2004	47.1	48.3	49.1	50.2	48.6	6.2
2005	51.1	51.5	52.8	55.9	52.8	8.6
2006	57.5	58.5	59.1	60.9	59.0	11.8
2007	64.1	66.0	67.9	69.5	66.9	13.3
2008	74.2	76.1	81.9	84.2	79.1	18.3
2009	87.7	88.7	93.6	96.0	91.5	15.7
2010*	96.3	98.6	100.0	100.7	98.9	8.1
2011	104.4	107.5	110.6	114.9	109.4	10.6
2012	118.5	120.7	122.1	124.9	121.6	11.2
2013	129.8	130.0	131.6	133.6	131.2	8.0
2014	137.6	137.7	139.5	141.7	139.1	6.0

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAKAZI WA MIJINI - TANZANIA BARA (2001=100)

Jedwali Na.14

Mwaka	Chakula	Vinywaji na Sigara	Kodi ya Nyumba	Umeme, Mafuta ya Taa, Maji	Nguo na Viatu	Fenicha , Vyombo Vya Nyumbani	Huduma Mahitaji ya Nyumbani	Huduma za Afya	Michezo na Starehe	Usafiri	Elimu	Vinginevyo	Fahirisi Bidhaa Zote	
2005	Robo ya kwanza	127.9	113.3	118.7	128.8	90.9	96.3	102.1	92.1	93.4	107.2	90.0	93.3	118.7
	Robo ya pili	129.5	114.5	122.1	132.9	91.5	96.3	102.4	93.4	92.4	108.2	89.7	93.8	120.2
	Robo ya tatu	128.8	116.3	129.5	135.5	93.3	96.2	102.4	97.2	91.9	110.4	89.9	93.5	120.7
	Robo ya nne	131.5	120.0	131.5	140.3	95.6	98.1	102.7	105.2	98.2	114.8	94.5	95.1	123.9
	Robo ya kwanza	138.6	119.7	128.8	138.2	98.1	100.8	101.0	107.6	98.0	115.3	90.2	102.0	127.9
2006	Robo ya pili	142.4	121.4	131.5	145.5	98.2	102.9	102.7	106.2	97.5	119.1	91.5	101.0	131.3
	Robo ya tatu	133.3	127.7	134.5	151.7	99.7	105.9	105.0	107.3	98.3	122.7	94.4	101.6	127.8
	Robo ya nne	139.7	131.1	134.5	147.9	101.2	107.6	108.9	110.3	100.8	123.8	96.9	101.3	131.7
	Robo ya kwanza	147.3	133.6	136.0	149.1	104.5	111.4	111.6	109.9	105.3	125.9	100.6	101.8	137.0
	Robo ya pili	148.2	137.6	136.6	154.7	105.3	112.3	114.0	110.6	106.9	127.8	101.4	103.1	138.7
2007	Robo ya tatu	147.0	138.0	137.5	158.3	105.2	112.4	114.3	110.9	108.5	129.9	102.8	102.0	138.5
	Robo ya nne	150.2	143.0	138.3	157.0	105.6	113.8	113.8	112.3	108.9	130.9	104.1	102.2	140.8
	Robo ya kwanza	163.4	146.8	138.9	161.6	105.3	116.6	115.1	113.6	110.0	132.9	106.2	103.4	149.2
	Robo ya pili	165.1	148.5	139.5	172.0	106.4	118.1	117.1	114.7	111.4	136.5	107.8	103.9	151.7
	Robo ya tatu	164.5	149.7	141.6	179.2	106.4	120.1	116.8	117.4	114.5	141.0	110.8	104.2	152.8
2008	Robo ya nne	175.0	152.1	141.6	172.5	108.6	122.1	119.1	120.3	117.6	139.6	112.7	105.2	158.4
	Robo ya kwanza	193.5	154.8	156.4	164.5	109.7	124.8	120.7	122.3	121.4	137.7	116.9	106.9	168.7
	Robo ya pili	194.0	158.2	156.5	158.7	112.5	126.1	122.7	125.9	121.4	135.3	122.4	108.6	168.9
	Robo ya tatu	193.6	165.7	159.4	168.9	115.7	128.0	123.0	126.1	124.6	140.3	122.4	108.3	170.6
	Robo ya nne	203.8	170.9	159.6	181.7	115.6	127.1	126.0	126.1	127.6	140.3	122.7	106.3	178.2
Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE	
2010*	Robo ya kwanza	100.4	99.7	95.9	92.4	96.5	99.7	101.0	98.8	95.7	102.6	100.7	97.1	98.9
	Robo ya pili	101.9	97.7	96.3	97.2	97.7	100.0	100.8	99.4	96.8	102.7	100.7	97.8	100.2
	Robo ya tatu	99.9	99.8	98.8	98.9	99.3	100.1	100.4	99.7	98.6	100.8	101.2	100.0	99.8
	Robo ya nne	101.3	100.5	100.9	98.9	100.3	99.7	100.5	99.7	98.2	100.1	99.9	99.9	100.6
	Robo ya kwanza	108.8	102.1	103.6	105.3	107.9	101.1	102.4	97.7	99.2	105.4	104.9	100.0	106.1
2011	Robo ya pili	112.9	103.6	105.5	112.7	111.4	101.6	107.6	97.4	99.8	105.8	107.1	101.1	109.9
	Robo ya tatu	118.9	105.0	108.1	119.5	113.4	102.0	110.3	98.2	100.9	105.8	110.1	104.5	114.5
	Robo ya nne	127.3	106.0	111.8	122.1	115.4	103.2	112.2	98.2	101.1	105.8	113.1	107.7	119.7
	Robo ya kwanza	137.9	110.3	117.9	124.8	119.2	104.0	113.1	97.1	106.5	109.8	121.3	111.2	126.7
	Robo ya pili	140.8	113.9	121.7	129.8	121.5	104.9	115.2	96.6	109.8	110.8	126.5	114.2	129.8
2012	Robo ya tatu	140.8	125.6	123.5	136.8	123.1	105.4	115.2	96.6	112.4	110.8	128.3	115.2	131.3
	Robo ya nne	144.8	128.8	125.2	143.1	124.8	106.2	115.3	96.4	112.1	110.8	131.2	116.9	134.4
	Robo ya kwanza	154.0	132.1	127.4	146.5	126.5	107.3	115.5	96.2	112.0	112.9	133.0	118.8	139.8
	Robo ya pili	152.9	133.1	128.4	153.2	126.8	108.1	122.4	96.0	112.4	113.2	133.6	119.9	140.8
	Robo ya tatu	150.7	139.4	129.8	154.3	127.4	108.4	124.6	96.5	112.9	113.4	133.8	121.9	140.2
2013	Robo ya nne	154.5	141.0	130.6	156.5	128.2	108.5	125.3	96.6	112.9	113.4	134.6	122.9	142.6
	Robo ya kwanza	164.0	141.4	131.9	164.6	128.8	109.4	125.8	96.7	113.2	119.2	135.2	124.3	148.2
	Robo ya pili	165.5	141.4	132.3	167.9	129.8	112.2	126.6	97.0	113.3	119.2	136.9	129.5	149.8
	Robo ya tatu	163.4	146.0	133.0	171.0	129.8	113.0	127.3	97.4	113.5	119.2	137.9	129.6	149.5
	Robo ya nne	164.7	148.7	134.4	172.0	129.9	113.4	126.8	97.2	113.6	119.2	139.2	129.6	150.4

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

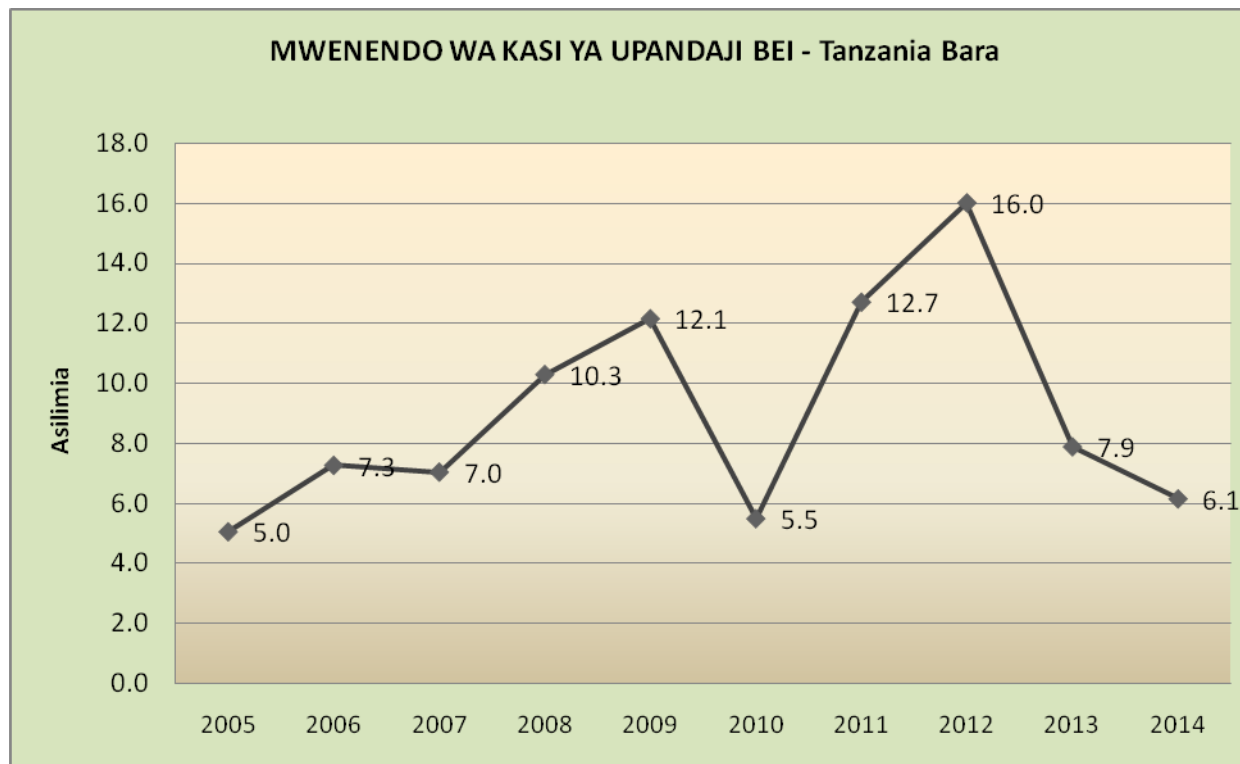
**FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO
NA WAKAZI WA MIJINI TANZANIA BARA (Sept. 2010=100)**

Jedwali Na.15

Mwaka	R o b o y a M w a k a				Wastani wa Fahirisi	Badiliko Asilimia
	Robo ya Kwanza	Robo ya Pili	Robo ya Tatu	Robo ya Nne		
1990	8.0	8.2	8.8	9.5	8.6	35.9
1991	10.4	10.9	11.3	12.0	11.1	28.8
1992	13.0	13.1	13.7	14.5	13.6	21.9
1993	15.7	16.6	16.7	18.3	16.8	24.0
1994	20.8	22.4	22.8	25.0	22.8	35.3
1995	28.0	28.4	29.0	30.5	29.0	27.4
1996	35.1	35.3	34.3	35.6	35.1	21.0
1997	40.4	41.2	40.2	41.1	40.7	16.1
1998	46.3	46.4	45.1	46.0	45.9	12.9
1999	50.4	50.2	48.5	49.2	49.6	7.8
2000	53.6	53.2	51.3	52.0	52.5	6.0
2001	56.4	56.0	53.9	54.6	55.2	5.1
2002	57.1	57.5	57.3	58.5	57.6	4.3
2003	59.9	60.6	60.2	61.8	60.6	5.3
2004	62.9	62.9	63.0	65.2	63.5	4.7
2005	65.5	66.4	66.6	68.4	66.7	5.0
2006	70.6	72.4	70.5	72.7	71.5	7.3
2007	75.6	76.5	76.4	77.7	76.6	7.0
2008	82.3	83.7	84.3	87.4	84.4	10.3
2009	93.1	93.2	94.2	98.3	94.7	12.1
2010*	98.9	100.2	99.8	100.6	99.9	5.5
2011	106.1	109.9	114.5	119.7	112.5	12.7
2012	126.7	129.8	131.3	134.4	130.6	16.0
2013	139.8	140.8	140.2	142.6	140.8	7.9
2014	148.2	149.8	149.5	150.4	149.5	6.1

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Tkwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

**FAHIRISI MBALIMBALI ZA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO
NA WAKAZI WA MIJINI-TANZANIA BARA (Sept.2010=100)**

Jedwali Na.16

Mwaka	F A H I R I S I			WAKAZI MIJINI TANZ. BARA	B A D I L I K O %			WAKAZI MIJINI TANZ. BARA
	K I P A T O C H A				K I P A T O C H A			
	CHINI	KATI	JUU		CHINI	KATI	JUU	
1990	9.3	8.5	8.5	8.6	31.8	25.8	32.2	35.9
1991	12.6	12.0	11.1	11.1	36.0	41.1	31.0	28.8
1992	13.5	14.4	14.0	13.6	7.0	20.2	26.0	21.9
1993	16.6	18.6	17.1	16.8	22.9	29.0	22.4	24.0
1994	24.9	24.9	22.9	22.8	50.5	34.1	34.1	35.3
1995	27.1	31.9	26.6	29.0	8.5	27.9	16.1	27.4
1996	32.4	37.1	31.2	35.1	19.9	16.3	17.1	21.0
1997	34.6	39.4	32.8	40.7	6.8	6.3	5.2	16.1
1998	37.0	41.4	33.4	45.9	6.8	5.0	1.9	12.9
1999	37.3	41.7	35.5	49.6	0.9	0.8	6.3	7.8
2000	38.0	42.7	37.8	52.5	1.7	2.5	6.2	6.0
2001	41.2	44.7	42.5	55.2	8.5	4.5	12.5	5.1
2002	42.8	46.2	43.9	57.6	3.8	3.5	3.3	4.3
2003	45.2	47.3	45.8	60.6	5.8	2.3	4.3	5.3
2004	48.1	51.2	48.6	63.5	6.4	8.2	6.2	4.7
2005	52.1	55.2	52.8	66.7	8.3	7.9	8.6	5.0
2006	58.1	60.3	59.0	71.5	11.5	9.2	11.8	7.3
2007	63.5	67.2	66.9	76.6	9.3	11.5	13.3	7.0
2008	74.5	77.5	79.1	84.4	17.3	15.3	18.3	10.3
2009	87.0	90.3	91.5	94.7	16.8	16.4	15.7	12.1
2010*	98.6	99.3	98.9	99.9	13.2	10.0	8.1	5.5
2011	105.9	107.1	109.4	112.5	7.4	7.9	10.6	12.7
2012	125.7	124.9	121.6	130.6	18.8	16.6	11.2	16.0
2013	137.5	135.3	131.2	140.8	9.3	8.3	8.0	7.9
2014	148.0	143.7	139.1	149.5	7.7	6.2	6.0	6.1

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010=100 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

SURA YA 2

HALI YA UCHUMI DUNIANI NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA

HALI YA UCHUMI DUNIANI

Ukuaji wa Uchumi Duniani

30. Mwaka 2014, nchi mbalimbali ziliendelea na hatua za kufufua uchumi kutoka kwenye madhara ya msukosuko wa fedha duniani. Ufufuaji wa uchumi kutoka kwenye msukosuko wa fedha duniani ulikabiliwa na baadhi ya changamoto mpya zikiwemo mwendelezo wa mizozo ya kisiasa miongoni mwa nchi mbalimbali ulimwenguni. Kufuatia hali hiyo, uchumi wa dunia uliendelea kukua kwa kasi ya kawaida ambapo ukuaji wa Pato la Dunia ulikuwa wa asilimia 3.4 mwaka 2014 sawa na ukuaji wa mwaka 2013.

31. Nchi Zilizoendelea zilikuwa na ongezeko la ukuaji wa uchumi mwaka 2014 wakati ambapo kasi ya ukuaji wa uchumi kwa Nchi Zinazoendelea ilipungua. Ukuaji wa Uchumi kwa Nchi Zilizoendelea ulifikia asilimia 1.8 mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 1.4 mwaka 2013. Ongezeko hilo lilitokana na kuimarika kwa uchumi wa Marekani na Ulaya kufuatia kushuka kwa bei za mafuta na kuongezeka kwa imani ya watumiaji. Kwa upande wa Nchi Zinazoendelea, kiwango cha ukuaji wa uchumi kilipungua na kuwa asilimia 4.6 mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.0 mwaka 2013. Ukuaji huu kwa nchi Zinazoendelea ulichangiwa zaidi na kupungua kasi ya ukuaji wa shughuli za kiuchumi kwa nchi za Urusi, Amerika ya Kusini na Caribbean. Aidha, ukuaji wa uchumi wa Nchi za Asia Zinazoendelea ikijumuisha China na India ulipungua hadi asilimia 6.8 mwaka 2014 kutoka asilimia 7.0 mwaka 2013. Vile vile, kasi ya ukuaji wa uchumi kwa nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara ilipungua na kuwa asilimia 5.0 mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.2 mwaka 2013.

Jedwali Na 2.1: Pato la Dunia 2007 – 2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Ukuaji kwa asilimia</i>								
Pato la Dunia	5.7	3.1	0.0	5.4	4.2	3.4	3.4	3.4
Nchi Zilizozendelea	2.8	0.2	-3.4	3.1	1.7	1.2	1.4	1.8
Nchi Zinazozendelea	8.7	5.8	3.1	7.4	6.2	5.2	5.0	4.6
Nchi za Asia Zinazozendelea	11.2	7.3	7.5	9.6	7.7	6.8	7.0	6.8
Afrika Kusini ya Jangwa la Sahara	7.6	6.0	4.0	6.7	5.0	4.2	5.2	5.0

Chanzo: Shirika la Fedha la Kimataifa (IMF), Aprili 2015

32. Mwenendo wa mfumuko wa bei duniani kwa mwaka 2014 uliendelea kupungua kutokana na kushuka kwa bei za bidhaa hususan mafuta na kupungua kwa mahitaji ya bidhaa kwa baadhi ya nchi kama vile nchi za Ulaya na Japani. Mfumuko wa bei duniani ulipungua hadi wastani wa asilimia 3.45 mwaka 2014 kutoka asilimia 3.92 mwaka 2013. Mfumuko wa bei kwa Nchi Zinazozendelea ulipungua kutoka wastani wa asilimia 5.95 mwaka 2013 hadi asilimia 5.10 mwaka 2014. Aidha, mfumuko wa bei kwa Nchi Zilizozendelea ulipungua hadi wastani wa asilimia 1.36 mwaka 2014 kutoka asilimia 1.37 mwaka 2013.

Mwenendo wa Biashara Duniani

33. Mwaka 2014, kasi ya biashara duniani ilikuwa asilimia 2.8 ikilinganishwa na kasi ya asilimia 2.4 mwaka 2013, kiwango ambacho bado ni kidogo ikilinganishwa na wastani wa asilimia 5.1 kwa kipindi cha miaka 25 iliyopita. Hali hii inatokana na mivutano ya kisiasa na majanga ya asilia. Aidha, mgogoro ndani ya nchi ya Ukraine kwa kipindi cha mwaka mzima ulikwaza mahusiano ya biashara kati ya Urusi na nchi ya Marekani na Umoja wa Ulaya. Vile vile, kutoongezeka kwa kasi ya ukuaji wa uchumi wa dunia kulichangia kuwepo kwa ongezeko dogo la kasi ya biashara duniani.

Jedwali Na.2.2: Mwenendo wa Biashara Duniani 2014 (USD bilioni na Asilimia)

	Mauzo ya Nje					Manunuzi kutoka Nje				
	Thamani	Badiliko kwa mwaka (Asilimia)				Thamani	Badiliko kwa mwaka (Asilimia)			
	2014	2005-14	2012	2013	2014	2014	2005-14	2012	2013	2014
Dunia	18,427	7.0	0.0	2.0	1.0	18,574	6.0	0.0	1.0	1.0
Amerika ya Kaskazini	2,495	6.0	4.0	2.0	3.0	3,297	4.0	3.0	0.0	3.0
Marekani	1,623	7.0	4.0	2.0	3.0	2,409	4.0	3.0	0.0	3.0
Canada	474	3.0	1.0	1.0	3.0	475	2.0	2.0	0.0	0.0
Mexico	398	7.0	6.0	3.0	5.0	412	7.0	5.0	3.0	5.0
Amerika ya Kusini na Kati	695	7.0	-1.0	-2.0	-6.0	742	10.0	3.0	3.0	-4.0
Brazil	225	7.0	-5.0	0.0	-7.0	239	13.0	-2.0	7.0	-5.0
Nchi nyingine za Amerika ya Kusini na Kati	470	7.0	1.0	-3.0	-5.0	503	9.0	5.0	0.0	-4.0
Ulaya	6,736	5.0	-4.0	4.0	1.0	6,717	4.0	-6.0	1.0	2.0
Umoja wa Nchi za Ulaya	6,151	5.0	-5.0	5.0	1.0	6,129	4.0	-6.0	1.0	2.0
Ujerumani	1,511	5.0	-5.0	3.0	4.0	1,217	5.0	-7.0	2.0	2.0
Ufaransa	583	3.0	-5.0	2.0	0.0	679	3.0	-6.0	1.0	0.0
Uholanzi	672	6.0	-2.0	2.0	0.0	587	5.0	-2.0	0.0	0.0
Uingereza	507	3.0	-7.0	14.0	-6.0	683	3.0	2.0	-5.0	4.0
Italia	529	4.0	-4.0	3.0	2.0	472	2.0	-13.0	-2.0	-2.0
Jumuiya ya Madola ya Nchi huru (CIS)	735	9.0	2.0	-2.0	-6.0	506	10.0	6.0	0.0	-12.0
Shirikisho la Urusi	497	8.0	1.0	-1.0	-5.0	308	10.0	4.0	2.0	-10.0
Afrika	557	7.0	5.0	-6.0	-8.0	647	11.0	9.0	3.0	2.0
Afrika ya Kusini	91	7.0	-8.0	-4.0	-5.0	122	8.0	2.0	-1.0	-3.0
Afrika bila Afrika ya Kusini	466	7.0	8.0	-6.0	-8.0	525	12.0	11.0	4.0	3.0
Wauza mafuta Nje	286	5.0	12.0	-11.0	-13.0	205	13.0	10.0	10.0	3.0
Wasiouza Mafuta Nje	180	9.0	1.0	3.0	1.0	320	11.0	11.0	0.0	4.0
Mashariki ya Kati	1,293	10.0	6.0	0.0	-4.0	790	10.0	8.0	6.0	1.0
Asia	5,916	9.0	2.0	2.0	2.0	5,874	9.0	4.0	1.0	0.0
China	2,343	13.0	8.0	8.0	6.0	1,960	13.0	4.0	7.0	1.0
Japan	684	2.0	-3.0	-10.0	-4.0	822	5.0	4.0	-6.0	-1.0
India	317	14.0	-2.0	6.0	1.0	460	14.0	5.0	-5.0	-1.0
Nchi zinazochipukia kiviwanda	1,312	7.0	-1.0	1.0	1.0	1,361	7.0	0.0	0.0	1.0
Nchi Masikini Duniani	211	11.0	1.0	5.0	-2.0	271	13.0	11.0	8.0	8.0

Chanzo: Shirika la Biashara Duniani (WTO) Aprili 2015

34. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya bidhaa nje duniani iliongezeka kwa asilimia 1.0 na kuwa Dola za Marekani trilioni 18.4 ikilinganishwa na Dola za Marekani trilioni 18.2 mwaka 2013. Katika kipindi hicho, nchi iliyoongoza kwa mauzo ya bidhaa nje ni China ambayo iliuzua bidhaa zenye thamani ya Dola za Marekani trilioni 2.3, sawa na asilimia 12.4 ya mauzo yote ya bidhaa duniani. Aidha, Marekani ilishika nafasi ya pili kwa kuuza bidhaa nje zenye thamani ya Dola za Marekani trilioni 1.6, sawa na asilimia 8.6 ya mauzo yote ya bidhaa duniani.

35. Thamani ya mauzo ya bidhaa nje kwa nchi za Afrika ilipungua kwa asilimia 8.0 na kuwa Dola za Marekani bilioni 557 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola za Marekani bilioni 605 mwaka 2013. Aidha, thamani ya ununuzi wa bidhaa kutoka nje iliongezeka kwa asilimia 2.0 na kuwa Dola za Marekani bilioni 647 mwaka 2014 kutoka ukuaji wa asilimia 3.0 mwaka 2013. Kutokana na mwenendo huo, nakisi kwenye urari wa biashara ya bidhaa kwa nchi za Afrika iliongezeka na kuwa Dola za Marekani bilioni 90.0 mwaka 2014 ikilinganishwa na nakisi ya Dola za Marekani bilioni 29.0 mwaka 2013.

Hali ya Uchumi wa Nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara

36. Mwaka 2014, Pato la nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara lilikua kwa asilimia 5.0 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.2 mwaka 2013. Kiwango kidogo cha ukuaji kilitokana na kupungua kwa kasi ya ukuaji wa uchumi wa nchi ya Afrika ya Kusini ambapo kiwango cha ukuaji kiliporomoka kutoka asilimia 2.2 mwaka 2013 hadi asilimia 1.5 mwaka 2014. Hali hii ilitokana na migomo ya wafanyakazi kwenye migodi pamoja na tatizo la upatikanaji wa umeme wa uhakika. Aidha, mlipuko wa ugonjwa wa Ebola ulikwamisha shughuli za kiuchumi na hivyo kupunguza kasi ya ukuaji wa uchumi katika ukanda huu.

37. Kiwango kidogo cha ukuaji wa uchumi kwa nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara kilitokana na kushuka kwa ukuaji wa nchi za kipato cha kati. Kiwango cha ukuaji wa nchi za kipato cha kati kilishuka kutoka asilimia 3.6 mwaka 2013 hadi asilimia 2.7 mwaka 2014. Kiwango cha ukuaji kwa, nchi zinazouza mafuta nje kiliongezeka hadi asilimia 5.8 mwaka 2014 kutoka asilimia 5.7 mwaka 2013. Vile vile, kasi ya ukuaji wa uchumi kwa nchi za kipato cha chini kusini mwa Jangwa la Sahara kiliongezeka kutoka asilimia 7.1 mwaka 2013, hadi asilimia 7.4 mwaka 2014.

38. Mwaka 2014, mfumuko wa bei kwa nchi za Afrika kusini mwa Jangwa la Sahara ulipungua hadi kufikia wastani wa asilimia 6.3 kutoka asilimia 6.5 mwaka 2013. Hali hii ya kupungua kwa mfumuko wa bei ilijidhihirisha pia kwa nchi zinazouza mafuta nje na zile za kipato cha chini kwa nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara. Kwa nchi zinazouza mafuta nje, mfumuko wa bei ulipungua hadi asilimia 7.0 mwaka 2014 kutoka asilimia 7.5 mwaka 2013. Aidha, mfumuko wa bei kwa nchi za kipato cha chini ulipungua kutoka asilimia 6.3 mwaka 2013 hadi asilimia 5.2 mwaka 2014.

**Jedwali Na.2.3: Mwenendo wa Baadhi ya Viashiria vya Uchumi kwa
Baadhi ya Nchi za Afrika: 2012 – 2014**

	Pato halisi la Taifa			Bei za Mlaji			Urari wa Biashara ya Nje		
	Ukuaji kwa mwaka			Ukuaji kwa mwaka			Sehemu ya pato la taifa		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Nchi Kusini mwa Jangwa la Sahara	4.2	5.2	5.0	9.4	6.5	6.3	-1.9	-2.5	-3.3
Nchi zinazouza mafuta	3.7	5.7	5.8	11.3	7.5	7.0	16.1	14.0	10.3
Nigeria	4.3	5.4	6.3	12.2	8.5	8.1	4.4	3.9	2.2
Angola	5.2	6.8	4.2	10.3	8.8	7.3	12.0	6.7	-0.8
Equatorial Guinea	3.2	-4.8	-3.1	3.4	3.2	3.0	-4.5	-12.1	-13.1
Gabon	5.5	5.6	5.1	2.7	0.5	4.5	21.3	15.0	11.3
Republic of Congo	3.8	3.3	6.0	5.0	4.6	0.9	-2.4	-4.8	-6.2
Chad	8.9	5.7	6.9	7.7	0.2	1.7	-8.7	-9.0	-8.7
Cameroon	4.6	5.6	5.1	2.4	2.1	1.9	-3.6	-3.8	-4.2
South Sudan	-46.8	24.2	5.5	45.1	0.0	-0.7	-22.4	-0.5	-0.7
Nchi za Kipato cha Kati	3.4	3.6	2.7	6.2	6.1	6.7	-4.8	-5.1	-4.8
Botswana	4.3	5.9	4.9	7.5	5.8	3.9	-3.5	10.4	17.1
Cape Verde	1.2	0.5	1.0	2.5	1.5	-0.2	-11.4	-4.0	-9.1
Ghana	8.0	7.3	4.2	7.1	11.7	15.5	-11.7	-11.7	-9.2
Lesotho	5.3	3.5	2.2	5.6	5.0	3.9	-2.7	-4.2	-6.6
Mauritius	3.2	3.2	3.2	3.9	3.5	3.0	-7.3	-9.9	-7.2
Namibia	5.2	5.1	5.3	6.7	5.6	5.3	-5.8	-4.1	-6.6
Senegal	3.4	3.5	4.5	1.4	0.7	-0.5	-10.8	-10.9	-10.3
Seychelles	6.0	6.6	2.9	7.1	4.3	1.4	-25.8	-15.2	-22.5
South Africa	2.2	2.2	1.5	5.7	5.8	6.1	-5.0	-5.8	-5.4
Swaziland	1.9	2.8	1.7	8.9	5.6	5.8	3.8	6.3	0.9
Zambia	6.8	6.7	5.4	6.6	7.0	7.9	3.2	0.0	-0.2
Nchi za Kipato cha Chini	6.1	7.1	7.4	14.2	6.3	5.2	-13.4	-13.0	-13.5
Benin	5.4	5.6	5.5	6.7	1.0	-1.0	-8.4	-15.9	-8.5
Burkina Faso	6.5	6.6	4.0	3.8	0.5	-0.3	-4.5	-6.6	-6.1
Ethiopia	8.7	9.8	10.3	24.1	8.1	7.4	-6.9	-6.0	-9.0
Gambia	5.6	4.8	-0.2	4.6	5.2	6.3	-7.9	-10.7	-12.7
Kenya	4.5	5.7	5.3	9.4	5.7	6.9	-8.4	-8.7	-9.2
Madagascar	3.0	2.4	3.0	5.7	5.8	6.1	-6.7	-5.6	-2.3
Malawi	1.9	5.2	5.7	21.3	28.3	23.8	-3.5	-1.8	-5.1
Mali	0.0	1.7	6.8	5.3	-0.6	0.9	-2.6	-5.2	-8.0
Niger	11.8	4.6	6.9	0.5	2.3	-0.9	-15.3	-15.3	-18.0
Rwanda	8.8	4.7	7.0	6.3	4.2	1.8	-11.4	-7.1	-12.0
Sierra Leone	15.2	20.1	6.0	13.8	9.8	8.3	-22.0	-10.4	-7.6
Tanzania	5.1	7.3	7.0	16.0	7.9	6.1	-11.6	-10.3	-10.2
Uganda	2.6	3.9	4.9	14.0	4.8	4.7	-8.1	-6.4	-7.5
Mozambique	7.1	7.4	7.4	2.1	4.2	2.3	-42.3	-40.0	-34.7

Chanzo:-Shirika la Fedha Duniani (IMF) Aprili 2015.

USHIRIKIANO WA UCHUMI KIMATAIFA

Jumuiya ya Afrika Mashariki

39. Mwaka 2014, Tanzania iliendelea kushiriki kwa ukamilifu katika masuala mbalimbali yanayohusiana na mtangamano wa Jumuiya ya Afrika Mashariki. Katika uendelezaji wa miundombinu, hususan mpango kabambe wa kuendeleza mtandao wa barabara ndani ya Jumuiya ya Afrika Mashariki uliendelea kutekelezwa. Baraza la Mawaziri la Kisekta la Uchukuzi, Mawasiliano na Hali ya Hewa, katika mkutano wao wa 11 uliofanyika mwezi Juni 2014, lilifanya marekebisho ya mtandao wa barabara kutoka kanda 5 za awali hadi kanda 10. Kanda hizo ni kanda ya Kaskazini, Kati, Ziwa Victoria, Ziwa Tanganyika, Namanga, Pwani, Mtwara, LAPSET, Tanga na Gulu. Miongoni mwa kanda hizo, kanda 7 zinaanzia nchini Tanzania. Aidha, mwezi Juni 2014 Benki ya Maendeleo Afrika iliidhinisha msaada wa Dola za Marekani milioni 207 kwa ajili ya kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa barabara zinazounganisha kanda ya Kati na nchi za Rwanda, Burundi na Tanzania.

40. Kuhusu Umoja wa Fedha, Tanzania iliridhia Itifaki ya Umoja wa Fedha kwa nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki tarehe 5 Julai 2014. Aidha, makubaliano ya awali ya mkataba wa ubia wa kiuchumi baina ya nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki na Umoja wa Ulaya yalisainiwa mwezi Oktoba 2014. Majadiliano ya mkataba huo yalijielekeza kwenye maeneo ya kodi kwa mauzo ya nje; Sera za ndani za Umoja wa Ulaya katika kusaidia sekta ya kilimo katika nchi za Jumuiya; Utawala bora kwenye eneo la kodi; Madhara yatokanayo na Umoja wa Ulaya kuingia kwenye Umoja wa Forodha na nchi nyingine na mahusiano ya EPA na mikataba mingine.

41. Katika kutekeleza maazimio ya Umoja wa Forodha, rasimu ya kanuni ya kuwezesha utekelezaji wa sheria ya kuanzisha na kuendesha vituo vya utoaji huduma kwa pamoja vya mipakani ilianza kuandaliwa mwezi Novemba 2014. Aidha, ujenzi wa vituo hivyo kwa upande wa Tanzania ulikamilika kwa vituo vya Holili, Sirari, Mutukula, na Horohoro wakati ambapo ujenzi wa vituo vya Namanga na Kabanga umekamilika kwa asilimia 99 na asilimia 55 kwa mtiririko huo. Vile vile, majadiliano ya kuondoa vikwazo visivyo vya kiushuru yalifanyika ambapo vikwazo hivyo vilipungua hadi kufikia 16 mwaka 2014 kutoka vikwazo 33 mwaka 2013.

Umoja wa Afrika na Tume ya Uchumi ya Bara la Afrika

42. Kiwango cha ukuaji wa uchumi wa Bara la Afrika katika kipindi cha miaka kumi iliyopita kilifikia wastani wa asilimia 5. Hata hivyo, ukuaji huo haukuweza kuwanufaisha wananchi wengi wa nchi za Bara la Afrika kwa vile haukuwa shirikishi na ulikuwa na tija ndogo. Kutokana na hali hiyo, ukosefu wa ajira hususan kwa vijana uliendelea kujitokeza na unaongezeka na tofauti ya kipato (walionacho na wasionacho) iliongezeka. Katika kutatua mapungufu ya ukuaji wa uchumi wa Afrika, Umoja wa Afrika (AU) na Tume ya Uchumi ya Bara la Afrika (ECA) katika kikao chao cha saba cha pamoja kilichofanyika Abuja, Nigeria Machi 2014, walijadili mada kuhusiana na “Ujenzi wa Viwanda Husishi na Mabadiliko ya Maendeleo kwa Afrika”. Mambo yaliyojadiliwa kulingana na mada kuu hiyo ni pamoja na: Mipangilio mipya katika uendelezaji wa viwanda Afrika; Ubunifu na uhamishaji wa teknolojia kwa ajili ya kuboresha tija na ushindani ndani ya Afrika; Gharama ya njaa kwa Afrika ikiwa ni pamoja na madhara yake kwa moto wa lishe duni; Uwezo wa taasisi za kuendeleza viwanda kwa kuzingatia wajibu wa sekta za umma na binafsi; na Ujenzi wa viwanda vilivyo husishi kwenye ukuaji wa uchumi na kutoa fursa za ajira.

43. Aidha, katika kikao hicho, nchi za Afrika zilihimizwa kutekeleza mambo mbalimbali ili kufanikisha ukuaji wa viwanda kwa lengo la kukuza uchumi shirikishi na wenye kutoa ajira hususan kwa vijana. Baadhi ya mambo hayo ni: Kuelekeza nguvu zaidi kwenye upanuzi na uimarishaji wa ujasiriamali wa ndani; Kuondoa vikwazo vya kimiundo ikiwa ni njia ya kurekebisha mapungufu ya miundombinu ya Afrika; na Kuongeza kasi katika jitihada za kupunguza gharama za miamala ya biashara zinazohatarisha maendeleo ya viwanda. Aidha, Mihimili ya Dola imehimizwa kuweka kipaumbele katika kuendeleza na kuweka fursa za kuwawezesha wajasiriamali wanawake na vijana kama sehemu ya kujenga uchumi shirikishi.

Shirikisho la Biashara Duniani (WTO)

44. Mwaka 2014, Shirikisho la Biashara Duniani lilianzisha Mfuko maalum kwa ajili ya kuharakisha mpango wa utekelezaji wa makubaliano ya urahisishaji wa biashara. Lengo la Mfuko huo ni kuhakikisha kuwa hakuna nchi itakayoachwa nyuma kibiashara na nchi zote zitakuwa na uwezo wa kupata msaada huo zitakapohitaji. Mfuko huo umeandaliwa kwa kutoa misaada salama kwa nchi zinazoendelea na nyingine chache ambazo zimeshindwa kupata misaada hiyo kutoka jumuiya ya maendeleo ya nchi husika. Aidha, kuwepo kwa

Mfuko huu kutazisaidia nchi zinazoendelea kutekeleza Makubaliano ya Urahisishaji wa Biashara kama ilivyokubaliwa na wanachama wote wa WTO kwenye mkutano uliofanyika Bali, Disemba 2013.

45. Katika jitihada za kuwezesha utekelezaji wa programu ya “Makubaliano ya Urahisishaji wa Biashara”, Benki ya Dunia na Shirikisho la Biashara Duniani walikubaliana kuboresha ushirikiano wao mwaka 2014 kwa kuzisaidia nchi zinazoendelea ili watumie vizuri programu hii. Programu hizi zinaweza kupunguza gharama za biashara na hivyo kuziwezesha nchi hizo zinazoendelea kujihusisha na uchumi wa dunia. Aidha, urahisishaji wa biashara unakusudia kupunguza vikwazo vya biashara ambavyo nchi zinazoendelea zinakabiliana navyo ikiwa ni pamoja na gharama za usafirishaji na bei za bidhaa katika soko la dunia. Vikwazo hivyo vitapungua kutokana na ongezeko la ufanisi kwenye bandari, kuboresha shughuli za forodha na taratibu zake, na kuimarisha miundombinu kwa lengo la kuongeza biashara ya uuzaji nje.

SURA YA 3

SEKTA YA NJE

Utangulizi

46. Mwaka 2014, mwenendo wa biashara ya bidhaa na huduma nje uliimarika tofauti na ilivyokuwa mwaka uliopita. Thamani ya mauzo ya bidhaa na huduma nje iliongezeka kwa asilimia 3.7 hadi Dola za Marekani milioni 8,769.3 mwaka 2014 kutoka Dola milioni 8,459.7 mwaka 2013. Ongezeko hili lilichangiwa zaidi na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa zisizo asilia hasa bidhaa za viwandani. Kwa upande mwingine, thamani ya uagizaji wa bidhaa na huduma kutoka nje iliongezeka kwa asilimia 0.8 na kufikia Dola za Marekani milioni 13,623.2 kutoka Dola milioni 13,517.6 mwaka 2013.

Bidhaa Zilizouzwa Nje

47. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya bidhaa nje ilikuwa Dola za Marekani 5,318.7 milioni ikilinganishwa na Dola 5,258.1 milioni mwaka 2013. Ongezeko hili lilichangiwa na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa zisizo asilia. Bidhaa zisizo asilia peke yake zilichangia asilimia 71.4 na bidhaa za asilia zilichangia asilimia 15.6. Kiasi hicho cha mauzo ya bidhaa nje kinajumuisha bidhaa zisizorekodiwa zenye thamani ya Dola za Marekani milioni 693.7.

Bidhaa Asilia

48. Thamani ya mauzo ya bidhaa asilia mwaka 2014 ilipungua hadi Dola za Marekani milioni 828.8 kutoka Dola milioni 868.9 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 4.6. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa kiasi cha mauzo ya bidhaa pamoja na wastani wa bei ya bidhaa asilia katika soko la dunia.

Kahawa

49. Thamani ya mauzo ya kahawa nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 121.5 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 171.0, sawa na upungufu wa asilimia 29.0. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa kiasi cha mauzo ya kahawa nje kutoka tani 59,500 mwaka 2013 hadi tani 44,100 mwaka 2014, ikiwa ni upungufu wa asilimia 26.0.

Pamba

50. Thamani ya mauzo ya pamba nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 54.7 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola milioni 111.7 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 51.0. Hii ilitokana na kupungua kwa kiasi cha pamba iliyouzwa nje kutoka tani 89,000 mwaka 2013 hadi tani 49,500. Wakati huo huo wastani wa bei ya pamba ulipungua kwa asilimia 12.0 hadi Dola 1,104.9 kwa tani mwaka 2014, kutoka Dola 1,256.0 kwa tani mwaka 2013.

Katani

51. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya katani nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 16.8 ikilinganishwa Dola za Marekani milioni 16.9 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 0.6. Upungufu huu ulitokana na kupungua kwa kiasi cha katani kilichouzwa nje. Kiasi cha katani kilichouzwa nje mwaka 2014 kilikuwa tani 11.5 ikilinganishwa na tani 12.6 zilizouzwa mwaka 2013. Aidha, wastani wa bei ya katani katika soko la dunia kwa mwaka 2014 ulikuwa Dola za Marekani 1,459.7 kwa tani ikilinganishwa na Dola 1,341.6 kwa tani mwaka 2013.

Chai

52. Thamani ya mauzo ya chai nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 45.7 mwaka 2014, ikilinganishwa na Dola milioni 56.9 mwaka 2013, sawa na punguzo la asilimia 19.7. Hali hiyo imetokana na kushuka kwa wastani wa bei ya chai katika soko la dunia kutoka Dola 1,977.9 kwa tani mwaka 2013 hadi Dola 1,568.1 kwa tani mwaka 2014. Hata hivyo, kiasi cha chai kilichouzwa nje mwaka 2014 kiliongezeka na kufikia tani 29,200 kutoka tani 28,800 mwaka 2013.

Tumbaku

53. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya tumbaku nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 315.0, ikilinganishwa na Dola milioni 307.0 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 2.6. Hii ilitokana na kupanda kwa wastani wa bei ya tumbaku katika soko la dunia kutoka Dola 4,526.1 kwa tani mwaka 2013 hadi Dola 4,673.5 kwa tani mwaka 2014. Aidha, tumbaku iliyouzwa nje ilipungua kwa asilimia 0.6, hadi kufikia tani 67,400 mwaka 2014 kutoka tani 67,800 mwaka 2013.

Korosho

54. Thamani ya mauzo ya koroshio nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani 222.2 milioni mwaka 2014, ikilinganishwa na Dola 162.4 milioni mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 36.8. Hii ilitokana na kuongezeka kwa bei ya koroshio kwenye soko la dunia pamoja na kiasi cha koroshio kilichouzwa nje kwa asilimia 16.9 kutoka tani 147,300 mwaka 2013 hadi tani 172,200 mwaka 2014. Aidha, kuwepo kwa hali nzuri ya hewa na upatikanaji wa madawa na pembejeo kwa wakati kulichangia kuongezeka kwa mavuno ya zao la koroshio.

Karafuu

55. Thamani ya mauzo ya karafuu nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 52.9 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola milioni 43.0 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 23.2. Hii ilitokana na kuongezeka kwa kiasi cha karafuu kilichouzwa nje kutoka tani 4,100 mwaka 2013 hadi tani 4,700 mwaka 2014. Aidha, wastani wa bei ya karafuu kwenye soko la dunia uliongezeka na kufikia Dola za Marekani 11,231.3 kwa tani mwaka 2014 kutoka Dola za Marekani 10,562.8 kwa tani mwaka 2013.

Bidhaa Zisizo Asilia

56. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya bidhaa zisizo asilia ilikuwa Dola za Marekani milioni 3,796.1 ikilinganishwa na Dola milioni 3,703.3 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 2.5. Hii lilichangiwa zaidi na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa za viwandani na samaki na mazao ya samaki.

Madini

57. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya madini ilikuwa Dola za Marekani milioni 1,466.7 ikilinganishwa na Dola milioni 1,782.1 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 17.7. Kwa kiasi kikubwa, hii ilitokana na kupungua kwa mauzo ya dhahabu nje ambapo thamani ya mauzo ya dhahabu nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 1,321.6 ikilinganishwa Dola milioni 1,644.8 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 19.6. Kushuka kwa thamani ya mauzo ya dhahabu kulitokana na kupungua kwa kiasi cha dhahabu kilichouzwa nje pamoja na kushuka kwa bei ya dhahabu kwenye soko la dunia. Bei ya dhahabu katika soko la dunia ilipungua kwa asilimia 10.3 na kufikia Dola za Marekani 1,265.6 kwa tola ya wakia mwaka 2014 kutoka Dola 1,411.6 kwa tola ya wakia mwaka 2013. Vile vile, thamani ya mauzo ya madini mengine ilipungua hadi Dola milioni 66.9 mwaka 2014 kutoka Dola milioni 88.5 mwaka 2013. Hata hivyo,

thamani ya mauzo ya almasi iliongezeka kutoka Dola milioni 48.8 mwaka 2013 hadi Dola milioni 78.2 mwaka 2014.

Bidhaa za Viwandani

58. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya bidhaa za viwandani nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 1,239.6 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 1,072.1 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 15.6. Ongezeko hilo lilitokana na mauzo zaidi ya bidhaa za plastiki, mafuta ya kula, mbolea, bidhaa za karatasi na bidhaa za ushonaji. Aidha, thamani ya mauzo ya bidhaa za viwandani yalichangia asilimia 32.6 ya mauzo yote ya bidhaa zisizo asili.

Samaki na Mazao ya Samaki

59. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya samaki na mazao ya samaki nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 195.0 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 130.6 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 49.3. Hii ilitokana na kuongezeka kwa bei na kiasi cha samaki na mazao ya samaki kilichouzwa nje.

Mazao ya Mboga na Maua

60. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya mazao ya mboga na maua nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 30.5 ikilinganishwa na Dola milioni 28.1 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 8.4. Ongezeko hili lilitokana na kuwepo kwa soko la uhakika ambalo lilivutia uwekezaji katika shughuli za uzalishaji wa maua nchini.

Bidhaa Nyinginezo Zilizouzwa Nje

61. Thamani ya mauzo ya bidhaa nyinginezo nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 687.2 ikilinganishwa na Dola milioni 517.6 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 32.8. Aidha, bidhaa zilizo changia zaidi ni pamoja na mbegu za mafuta, kakao, ngozi na nafaka, ambazo kwa pamoja zilichangia takribani asilimia 75 ya thamani ya mauzo katika kundi hili.

Jedwali Na.3.1: Thamani, Kiasi na Bei ya Bidhaa Zilizouzwa Nje

Bidhaa	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Badiliko
Bidhaa Asilia							
Kahawa							
Thamani (US\$ milioni)	111.2	101.6	142.6	186.6	171.0	121.5	-28.9%
Kiasi ('000 tani)	56.0	35.6	39.0	54.8	59.5	44.1	-25.9%
Bei (US\$ kwa tani)	1984.6	2853.1	3654.9	3403.2	2872.7	2756.2	-4.1%
Pamba							
Thamani (US\$ milioni)	111.0	84.0	61.6	164.9	111.7	54.7	-51.0%
Kiasi ('000 tani)	99.4	67.6	40.3	132.0	89.0	49.5	-44.4%
Bei (US\$ kwa tani)	1116.7	1241.9	1529.0	1249.7	1256.0	1104.9	-12.0%
Katani							
Thamani (US\$ milioni)	6.7	10.9	16.9	18.4	16.9	16.8	-0.8%
Kiasi ('000 tani)	8.2	11.6	13.8	13.5	12.6	11.5	-8.9%
Bei (US\$ kwa tani)	826.0	939.8	1223.5	1357.1	1341.6	1459.7	8.8%
Chai							
Thamani (US\$ milioni)	47.2	49.8	47.2	56.1	56.9	45.7	-19.7%
Kiasi ('000 tani)	30.6	27.1	27.1	27.2	28.8	29.2	1.5%
Bei (US\$ kwa tani)	1538.7	1840.2	1739.7	2061.2	1977.9	1568.1	-20.7%
Tumbaku							
Thamani (US\$ milioni)	127.4	232.4	281.2	350.1	307.0	315.0	2.6%
Kiasi ('000 tani)	33.8	53.6	73.3	105.6	67.8	67.4	-0.6%
Bei (US\$ kwa tani)	3764.0	4337.0	3839.4	3316.0	4526.1	4,673.5	3.3%
Koroshho							
Thamani (US\$ milioni)	68.6	96.9	107.0	142.6	162.4	222.2	36.8%
Kiasi ('000 tani)	95.5	100.6	96.4	130.9	147.3	172.2	16.9%
Bei (US\$ kwa tani)	718.2	963.2	1110.0	1089.3	1102.5	1290.7	17.1%
Karafuu							
Thamani (US\$ milioni)	14.4	7.6	28.9	38.1	43.0	52.9	23.1%
Kiasi ('000 tani)	4.8	2.2	2.2	3.4	4.1	4.7	15.6%
Bei (US\$ kwa tani)	2977.9	3449.6	13162.9	11198.5	10562.8	11231.3	6.3%
Jumla (Bidhaa Asilia)	486.4	583.2	685.5	956.7	868.9	828.8	-4.6%
Bidhaa Zisizo Asilia							
Madini	1274.8	1561.2	2283.4	2197.8	1782.1	1466.7	-17.7%
Dhahabu	1229.5	1516.6	2224.1	2117.4	1644.8	1321.6	-19.7%
Almasi	18.9	11.1	10.2	30.2	48.8	78.2	60.2%
Madini mengine	26.4	33.5	49.2	50.2	88.5	66.9	-24.4%
Bidhaa za Viwandani	506.5	964.0	861.5	1037.3	1072.1	1239.6	15.6%
Nyuzi za Pamba	8.1	11.5	4.8	5.8	10.9	10.8	-0.6%
Kahawa Iliyozalishwa	2.0	0.7	1.1	1.0	1.1	1.2	16.6%
Tumbaku ilizalishwa	7.0	10.5	16.7	24.6	32.2	33.6	4.3%
Mazao ya Katani	13.4	9.0	11.8	9.1	9.7	10.5	8.9%
Mazao mengine ya Viwandani	476.1	932.4	827.1	996.8	1018.2	1183.4	16.2%
Samaki na Mazao ya Samaki	155.0	150.4	137.7	160.6	130.6	195.0	49.4%
Mazao ya mboga na Maua	33.3	30.8	36.4	31.3	28.1	30.5	8.4%
Bidhaa zilizouzwa tena (re-exports)	282.9	338.2	330.2	555.7	172.8	177.0	2.5%
Bidhaa nyinginezo	120.4	132.5	98.3	181.7	517.6	687.2	32.8%
Jumla (Bidhaa zisizo Asilia)	2372.9	3177.0	3747.5	4164.4	3703.3	3796.1	2.5%
Bidhaa zisizorekodiwa	438.9	564.0	664.9	768.2	685.8	693.7	1.2%
JUMLA KUU (BIDHAA ZOTE)	3298.1	4324.3	5097.9	5889.2	5258.1	5318.6	1.2%

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania na Wizara ya Fedha

Mapato ya Huduma

62. Mwaka 2014, mapato yatokanayo na biashara ya huduma yalikuwa Dola za Marekani milioni 3,450.6 ikilinganishwa na Dola milioni 3,201.7 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 7.8. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mapato yatokanayo na utalii, huduma ya usafirishaji na huduma za mawasiliano. Mapato ya utalii yaliongezeka kwa asilimia 6.9 na kufikia Dola za Marekani milioni 2,010.1 kufuatia juhudi za Serikali kutangaza vivutio vya utalii nchini na hivyo kuongezeka kwa idadi ya watalii. Aidha, mapato yatokanayo na huduma ya usafirishaji yaliongezeka kwa asilimia 12.1 hadi kufikia Dola za Marekani milioni 897.6 kutoka Dola za Marekani milioni 800.8 mwaka 2013. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mizigo iliyosafirishwa kwenda na kutoka nchi jirani.

Bidhaa Zilizoagizwa Kutoka Nje

63. Thamani ya bidhaa zilizoagizwa kutoka nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 10,917.8 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola milioni 11,029.1 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia moja. Hii ilitokana na kupungua kwa thamani ya uagizaji kwa bidhaa za kati, hususan mafuta ambayo yalikuwa na mchango mkubwa wa asilimia 33.5 ya thamani ya bidhaa zote zilizoagizwa mwaka 2014.

Bidhaa za Kukuza Mitaji

64. Thamani ya bidhaa za ukuzaji mitaji zilizoagizwa kutoka nje iliongezeka na kufikia Dola za Marekani milioni 3,598.1 mwaka 2014 kutoka Dola milioni 3,460.4 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 4.0. Hii ilitokana na kuongezeka kwa gharama za uagizaji wa mitambo. Thamani ya uagizaji mitambo iliongezeka kwa asilimia 4.7 mwaka 2014 kufikia Dola za Marekani milioni 1,214.8

Bidhaa za Kati

65. Mwaka 2014, thamani ya bidhaa za kati zilizoagizwa kutoka nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 4,663.6 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 5,205.2 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 10.4. Hii ilitokana na kupungua kwa thamani ya uagizaji wa bidhaa za mafuta ya petroli na mbolea. Thamani ya bidhaa za mafuta ya petroli ilipungua kwa asilimia 15.1 kufikia Dola za Marekani milioni 3,656.8 kutoka Dola milioni 4,308.6 mwaka 2013. Hii ilitokana na kupungua kwa bei za mafuta ya petroli katika soko la dunia

pamoja na kupungua kwa mahitaji katika mitambo ya uzalishaji umeme inayotumia mafuta kufutia kuongezeka kwa uzalishaji wa umeme wa gesi na maji. Aidha, thamani ya mbolea iliyoagizwa ilipungua kwa asilimia 23.3 na kufikia Dola za Marekani milioni 122.8 kutokana na kuongeka kwa matumizi ya mbolea iliyozalishwa katika viwanda vya ndani.

Bidhaa za Matumizi ya Kawaida

66. Mwaka 2014, thamani ya uagizaji wa bidhaa za matumizi ya kawaida ilikuwa Dola za Marekani milioni 2,656.1 ikilinganishwa na Dola milioni 2,363.5 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 12.4 Hii ilitokana na kuongezeka kwa uagizaji wa bidhaa nyingine za matumizi ya kawaida. Hata hivyo, thamani ya bidhaa za chakula ilipungua kutokana na kuimarika kwa uzalishaji wa chakula nchini.

Malipo ya Huduma

67. Mwaka 2014, malipo ya huduma yalikuwa na thamani ya Dola za Marekani milioni 2,705.4 ikilinganishwa na Dola milioni 2,488.5 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 8.7. Hii ilitokana na kuongezeka kwa malipo ya huduma za kiserikali, huduma za kifedha na huduma za biashara nyingine.

Jedwali Na. 3.2: Thamani ya Bidhaa Zilizoaagizwa kutoka Nje - Dola za Marekani

Bidhaa	2010	2011	2012	2013	2014	Badiliko, %
Bidhaa za Kukuza Mitaji	2,715.2	3,560.5	3,686.5	3,460.4	3,598.1	4.0
Vifaa vya Usafirishaji	901.1	1,008.5	1,158.2	1,160.2	1,214.8	4.7
Majengo na Ujenzi	610.6	757.7	805.8	959.8	1,032.4	7.6
Mitambo	1,203.4	1,794.3	1,722.5	1,340.5	1,351.0	0.8
Bidhaa za Kati	2,741.2	4,139.0	4,320.2	5,205.2	4,663.6	-10.4
Uagizaji Mafuta	2,024.2	3,228.7	3,380.6	4,308.6	3,656.8	-15.1
Mbolea	115.0	176.6	133.9	160.1	122.8	-23.3
Malighafi za Viwanda	602.0	733.7	805.7	736.6	884.0	20.0
Bidhaa za Matumizi ya Kawaida	1,709.2	2,128.0	2,312.5	2,363.5	2,656.1	12.4
Bidhaa za Vyakula	461.6	603.1	656.6	646.4	632.6	-2.1
Bidhaa nyingine za Vyakula	1,247.5	1,524.9	1,655.9	1,717.1	2,023.4	17.8
Jumla (FoB)	7,165.5	9,827.5	10,319.1	11,029.1	10,917.8	-1.0

Chanzo: Benki Kuu

Mwenendo wa Biashara Baina ya Tanzania na Nchi Mbalimbali

68. Mwaka Mwaka 2014, nchi washiriki wa kibiashara na Tanzania kwa kiasi kikubwa walibakia kama ilivyokuwa mwaka 2013. Sehemu kubwa ya mauzo ya Tanzania nje yalikwenda katika nchi za Asia ikiwemo India ambayo ilichangia asilimia 23.8 ya mauzo yote nje, ikifuatiwa na nchi ya China kwa asilimia 11.9. Aidha, sehemu kubwa ya bidhaa zilizoingia nchini mwaka 2014 zilitoka katika nchi za Asia ikiwemo India ambayo iliyochangia asilimia 16.9 ya bidhaa zote zilizoagizwa kutoka nje, ikifuatiwa na nchi za China na Umoja wa Nchi za Kiarabu (UAE), ambazo zilichangia kwa asilimia 14.4 na 10.8 ya bidhaa zote zilizoagizwa kutoka nje, kwa mtiririko huo.

69. Sehemu kubwa ya mauzo ya Tanzania katika nchi za Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) yalikwenda katika nchi za Afrika Kusini na Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo ambazo zilichangia kwa asilimia 55.8 na 22.8 ya mauzo yote yaliyoenda nchi za SADC kwa mtiririko huo. Aidha, sehemu kubwa ya bidhaa zilizoagizwa kutoka nchi za SADC zilizotoka katika nchi ya Afrika Kusini ambayo ilichangia asilimia 78.0 ya thamani ya bidhaa zote zilizoagizwa kutoka nchi za SADC. Kwa upande wa nchi za Afrika Mashariki, Tanzania ilikuwa na ziada katika urari wa biashara ya bidhaa na nchi za Burundi (Dola za Marekani milioni 42.5), Rwanda (Dola za Marekani milioni 32.6) na Uganda (Dola za Marekani milioni 25.3). Hata hivyo, Tanzania ilikuwa na nakisi katika urari wa biashara ya bidhaa na nchi ya Kenya wa Dola za Marekani milioni 208.7. Mchanganuo wa mauzo na uagizaji wa bidhaa kati ya Tanzania na nchi mbalimbali duniani ni kama inavyoonekana katika jedwali Na. 3.3 na 3.4.

Jedwali Na. 3.3: Thamani ya Bidhaa Zilizouzwa Nje (Miln USD)

JUMUIYA/ NCHI	2009	2010	2011	2012	2013	2014p	2013/14 (Badiliko %)
JUMUIYA YA ULAYA NA USWISI	440.0	464.0	553.5	745.4	898.4	791.7	-11.9
NCHI NYINGINE ZA ULAYA	469.0	687.1	828.5	816.8	16.9	77.5	358.7
JUMLA - BARA LA ULAYA	909.0	1151.1	1382.0	1562.2	915.3	869.2	-5.0
JUMUIYA YA NCHI ZA KUSINI MWA AFRIKA (SADC)							
Afrika ya kusini	170.9	416.8	831.1	967.9	760.0	689.1	-9.3
Zambia	44.3	53.5	47.1	71.4	90.6	135.3	49.3
Swaziland	20.8	0	12.5	2.2	4.0	1.2	-71.2
Zimbabwe	5.7	0	4.1	4.7	6.5	7.1	9.4
Msumbiji	20.3	17.7	61.9	53.1	66.4	68.1	2.5
Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo	79.9	137.1	119.5	181.6	236.2	281.5	19.2
Nchi nyingine za SADC	32.3	0	82.6	141	79.9	53.7	-32.8
JUMLA- SADC	374.2	625.1	1158.8	1421.9	1243.55	1235.9	-0.6
JUMUIYA YA AFRIKA MASHARIKI (EAC)							
Burundi	23.6	51.0	30.8	45.8	45.0	43.0	-4.4
Kenya	177.4	297.3	211.2	330.9	227.1	445.9	96.4
Rwanda	15.1	55.0	65.8	72.8	81.0	35.8	-55.8
Uganda	47.7	46.8	44.6	65.8	66.1	73.3	11.0
JUMLA - EAC	263.8	450.1	352.4	515.3	419.1	598.1	42.7
Nchi nyingine za Afrika	0.6	5.8	67.9	47.7	115.8	340.9	194.4
JUMLA -AFRIKA	638.6	1081.0	1579.1	1984.9	1778.4	2174.8	22.3
BARA LA AMERIKA							
Marekani	39.5	46.5	47.5	66.8	60.4	143.0	136.7
Canada	6.1	4.6	5.0	25.2	12.9	7.1	-45.1
Nchi nyingine za Bara la Amerika	0	0	7.4	1.7	2.7	6.2	127.9
JUMLA- BARA LA AMERIKA	45.6	51.1	59.9	93.7	76.1	156.2	105.3
ASIA							
China	363.9	634.2	659.2	520.4	307.8	683.9	122.2
India	183.8	218.5	202.7	476.5	748.2	1254.5	67.7
Japan	164.7	209.7	346.8	296.5	220	247.8	12.6
Umoja wa Falme za Kiarabu	66.8	55.3	74.9	93.2	84.2	85.5	1.5
Hong Kong	85.6	12.6	11.1	23.1	30.4	35.6	17.2
Singapore	6.4	13.5	10.9	24.3	55.7	15.9	-71.4
Nchi nyingine za Asia	59.1	56.4	109.1	209.4	64.7	171.2	164.6
JUMLA- ASIA	930.3	1200.2	1414.7	1644.4	1511	2494.4	65.1
NCHI NYINGINEZO	774.6	840.9	662.2	604.0	977.2	-375.9	-138.5
JUMLA KUU	3,298.1	4,324.3	5,097.9	5,889.2	5,258.1	5,318.7	1.2

Chanzo: Benki Kuu na Wizara ya Fedha

P – Takwimu za Awali

Jedwali Na. 3.4: Thamani ya Bidhaa Zilizoagizwa Nje (Mln USD)

JUMUIYA/NCHI	2009	2010	2011	2012	2013	2014p	2013/14 (Badiliko, %)
JUMUIYA YA ULAYA NA USWISI	1076.6	1111.4	1074.4	1536.9	2759.4	2895.0	4.9
NCHI NYINGINE ZA ULAYA	145.5	558.4	647.1	1756.3	218.0	499.1	129.0
JUMLA - BARA LA ULAYA	1222.1	1669.8	1721.5	3293.2	2977.4	3394.1	14.0
AFRIKA							
JUMUIYA YA NCHI ZA KUSINI MWA AFRIKA (SADC)							
Afrika ya Kusini	672.8	745.5	676.5	920.8	660.1	603.3	-8.6
Zimbabwe	0.6	1.1	1.0	2.9	3.4	4.8	40.5
Zambia	23.3	29.8	27.0	39.6	46.2	63.3	37.1
Msumbiji	9.0	18.5	16.9	11.0	66.9	18.3	-72.6
Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo	1.2	1.1	1.0	0.9	0.1	0.8	724.6
Swaziland	26.3	31.7	29.0	34.6	33.9	47.1	39.1
Nchi nyingine za SADC	-	-	29.9	83.3	25.3	35.3	39.4
JUMLA -SADC	733.2	827.7	781.3	1093.1	835.9	773.0	-7.5
JUMUIYA YA AFRIKA MASHARIKI (EAC)							
Burundi	0.3	0.6	0.6	3.8	1.7	0.6	-66.4
Kenya	298.3	265.9	246.1	555.8	333.6	654.6	96.2
Rwanda	0.0	1.4	1.2	2.1	1.7	3.2	87.7
Uganda	11.9	17.3	15.9	106.7	57.7	48.0	-16.8
JUMLA -EAC	310.5	285.2	263.8	668.4	394.7	706.4	79.0
Nchi nyingine za Afrika	0.3	0.0	53.2	56.2	83.8	48.8	-41.7
JUMLA NCHI ZOTE ZA AFRIKA	1044.0	1112.9	1098.3	1817.7	1314.3	1528.2	16.3
BARA LA AMERIKA							
Marekani	136.0	150.6	138.5	235.5	211.9	369.8	74.5
Canada	35.2	36.4	33.1	110.1	91.8	123.7	34.7
Nchi nyingine za Bara la Amerika	91.4	72.0	68.6	199.1	34.5	44.4	28.6
JUMLA - BARA LA AMERIKA	262.6	259.0	240.2	544.7	338.2	537.8	59.0
ASIA							
China	678.1	846.8	787.6	1145.4	1444.2	1571.1	8.8
India	757.3	864.6	784.5	867.4	2088.2	1848.6	-11.5
Japan	413.6	548.8	502.9	510.5	466.7	559.3	19.8
Hong Kong	30.7	23.3	21.1	52.5	32.7	53.2	62.7
Singapore	188.2	429.3	390.4	145.6	200.7	39.2	-80.5
Umoja wa Falme za Kiarabu	618.8	649.3	590.9	1010.3	1079.3	1175.1	8.9
Nchi nyingine za Asia	438.3	796.0	959.9	2024.9	381.0	1082.9	184.2
JUMLA - ASIA	3125.0	4158.1	4037.3	5756.6	5692.8	6329.4	11.2
NCHI NYINGINEZO	180.4	-34.3	2730.2	-1097.4	706.4	-871.7	-223.4
JUMLA KUU	5834.1	7165.5	9827.5	10314.8	11029.1	10917.8	-1.0

Chanzo: Benki Kuu na Wizara ya Fedha

P – Takwimu za Awali

Mizania ya Malipo na Nchi za Nje

Urari wa Biashara ya Bidhaa

70. Mwaka 2014, urari wa biashara ya bidhaa ulikuwa na nakisi ya Dola za Marekani milioni 5,599.1 ikilinganishwa na nakisi ya Dola milioni 5,771.1 mwaka 2013, sawa na punguzo la nakisi kwa asilimia 3.0. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa nje ikiambatana na kupungua kwa uagizaji wa bidhaa kutoka nje.

Urari wa Biashara ya Huduma

71. Mwaka 2014, urari wa biashara ya huduma ulionesha ziada ya Dola za Marekani milioni 745.3 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 713.2 mwaka 2013, sawa na ongezeko la ziada kwa asilimia 4.5. Hii ilitokana na kungezeka kwa mapato yatoanayo na shughuli za usafirishaji na usafiri hususan biashara ya utalii.

Urari wa Biashara ya Huduma na Bidhaa

72. Mwaka 2014, urari wa biashara ya bidhaa na huduma ulikuwa na nakisi ya Dola za Marekani milioni 4,853.9 ikilinganishwa na nakisi ya Dola milioni 5,057.9 mwaka 2013, sawa na punguzo la nakisi kwa asilimia 4.0. Punguzo la nakisi katika biashara ya bidhaa na huduma lilichangiwa kwa kiasi kikubwa na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa na mapato ya huduma.

Urari wa Mapato ya Vitega Uchumi

73. Mwaka 2014, urari wa mapato ya vitega uchumi ambayo yanajumuisha malipo kwa wafanyakazi, mapato ya uwekezaji na malipo ya riba ulikuwa na nakisi ya Dola za Marekani milioni 650.8 ikilinganishwa na nakisi ya Dola milioni 705.7 mwaka 2013, sawa na upungufu wa nakisi kwa asilimia 7.8. Hata hivyo, katika mwaka 2014 malipo ya riba yaliongezeka hadi kufikia Dola za Marekani milioni 175.9 kutoka malipo ya riba ya Dola milioni 148.2 mwaka 2013.

Urari wa Uhamisho Mali wa Kawaida

74. Mwaka 2014, urari wa uhamisho mali wa kawaida unaojumuisha uhamisho wa fedha unaofanywa na sekta binafsi, misaada na unafuu wa kulipa deni ulikuwa na ziada ya Dola za Marekani milioni 477.3 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 775.7 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 38.5. Hali hiyo

ilitokana na kupungua kwa misaada kutoka kwa Washirika wa Maendeleo ambapo ilishuka hadi kufikia Dola za Marekani milioni 177.8 mwaka 2014 kutoka Dola milioni 485.8 mwaka 2013.

Urari wa Malipo ya Kawaida

75. Mwaka 2014, urari wa malipo ya kawaida ambao unaojumuisha urari wa biashara ya bidhaa, huduma, mapato ya vitega uchumi na uhamisho mali wa kawaida ulikuwa na nakisi ya Dola za Marekani milioni 5,027.4, ikilinganishwa na Dola milioni 4,987.9 mwaka 2013. Ongezeko hilo lilitokana na kupungua kwa uhamisho mali wa kawaida chini ya Serikali kwa asilimia 63.4 na kufikia kiasi cha Dola za Marekani milioni 177.8 ikilinganishwa na kiasi kilichoripotiwa katika mwaka uliotangulia.

Urari wa Uhamisho wa Mitaji

76. Mwaka 2014, urari wa uhamisho wa mitaji unaojumuisha misaada ya vitega uchumi na misamaha ya madeni ya nje kutoka kwa Washirika wa Maendeleo ulikuwa na ziada ya Dola za Marekani milioni 552.1 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 712.8 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 22.5. Hali hiyo ilitokana na kupungua kwa misaada ya kawaida ya kibajeti kutoka washirika wa maendeleo.

Urari wa Malipo ya Fedha katika Uwekezaji

77. Mwaka 2014, urari wa malipo ya fedha katika uwekezaji, unaojumuisha uwekezaji wa mitaji ya kigeni ya moja kwa moja na mikopo ya fedha kutoka nje ulikuwa na ziada ya Dola za Marekani milioni 4,272.0 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 5,017.4 mwaka 2013, sawa na upungufu wa ziada kwa asilimia 14.9. Hii ilichangiwa na kupungua kwa uwekezaji wa moja kwa moja na uwekezaji mwingine usio wa moja kwa moja kama vile amana kutoka nje.

Urari wa Malipo Yote

78. Mwaka 2014, urari wa malipo yote ulikuwa na nakisi ya Dola za Marekani milioni 233.8 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 495.7 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 147.2. Hali hii ilichangiwa na kupungua kwa ziada katika urari wa uhamishaji wa mitaji, kupungua kwa ziada ya urari wa malipo ya fedha katika uwekezaji na kuongezeka kwa nakisi urari wa biashara ya bidhaa, huduma na uhamishaji mitaji.

Akiba ya Fedha za Kigeni

79. Akiba ya fedha za kigeni ilikuwa Dola za Marekani milioni 4,383.6 mwezi Desemba 2014 ikilinganishwa na Dola milioni 4,676.2 Desemba 2013. Kiasi hicho kilikuwa na uwezo wa kulipia bidhaa na huduma kwa miezi 4.1 (ukiondoa bidhaa na huduma ambazo zinalipiwa na fedha za uwekezaji wa moja kwa moja) ikilinganishwa na miezi 4.7 iliyofikiwa mwaka 2013. Aidha, akiba ya fedha za kigeni katika benki za biashara ilikuwa Dola za Marekani milioni 760.6 ikilinganishwa na Dola milioni 867.3 zilizoripotiwa Desemba 2013.

Soko la Fedha za Kigeni kwa Mabenki

80. Mwaka 2014, viwango vya ubadilishaji wa fedha za kigeni viliendelea kuamuliwa na nguvu ya soko. Kiasi cha fedha za kigeni zilizouzwa katika soko la fedha za kigeni kilikuwa Dola za Kimarekani milioni 2,029.0 ikilinganishwa na Dola za Kimarekani milioni 1,743.2 mwaka 2013. Kati ya mauzo yote yaliyofanyika mwaka 2014, Dola za Kimarekani milioni 1,031.1 (sawa na asilimia 50.8) ziliuzwa na Benki Kuu na kiasi kilichobaki kiliuzwa na benki za biashara.

Thamani ya Fedha ya Tanzania

81. Mwaka 2014, wastani wa thamani ya shilingi dhidi ya Dola ya Marekani ilipungua kwa asilimia 3.4 ikilinganishwa na asilimia 1.7 mwaka 2013. Dola moja ya Marekani ilinunuliwa kwa wastani wa Shilingi 1,653.1, ikilinganishwa na shilingi 1,598.60 mwaka 2013. Aidha, mwishoni mwa mwaka 2014, Dola moja ya Marekani iliuzwa kwa Shilingi 1,723.2 ikilinganishwa na Shilingi 1,598.6 mwishoni mwa mwaka 2013. Hali hii ilitokana na kuimarika kwa Dola ya Marekani kufuatia kuimarika kwa uchumi wa marekani.

THAMANI YA BIDHAA ZA BIASHARA BAINA YA TANZANIA NA NCHI ZA NJE

Jedwali Na.17

Shs. Milioni

Aina ya Bidhaa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zilizouzwa Nje	1874265	2156732	2628866	3194929	3671935	4050561	7331020	8658371	8223206	11366504
Bidhaa Halisi	1726241	1967358	2413809	2992530	3568071	3921648	7175377	8368496	7012100	9429220
Zilizouzwa Tena	148024	189374	215057	202399	103864	128913	155643	289875	1211106	1937284
Zilizoagizwa	3659962	5534418	7296763	8839274	8446721	11086891	17217173	18275893	19904472	20977105
Jumla	5534227	7691150	9925629	12034203	12118656	15137452	24548193	26934264	28127678	32343609
Urari	-1785697	-3377686	-4667897	-5644345	-4774785	-7036330	-9886153	-9617522	-11681266	-9610601
Thamani ya Fedha (Shs/US\$)	1122.7	1251.9	1232.8	1196.3	1320.3	1395.7	1557.4	1571.7	1598.6	1653.1

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu, Idara ya forodha na Banki Kuu ya Tanzania

KIASI NA THAMANI YA BIDHAA MUHIMU ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 18

Bidhaa	Kiasi(000" Tani)						Thamani(sh. Milioni)					
	2010	2011	2012	2013	2014	Badiliko(%) 2013/14	2010	2011	2012	2013	2014	Badiliko (%) 2013/14
Kahawa	35.6	39.0	54.8	59.5	44.1	-26.0%	162310	225748	292787	259132	204301	-21.2%
Pamba	67.6	40.3	132.0	89.0	49.5	-44.3%	83999	61636	164926	137663	558404	305.6%
Katani	11.6	13.8	13.5	12.6	11.5	-9.0%	10903	16931	18369	25396	111323	338.3%
Chai	27.1	27.1	27.2	28.8	29.2	1.3%	65479	72257	87359	86810	72784	-16.2%
Tumbaku	53.6	73.3	105.6	67.8	67.4	-0.6%	327521	189834	348062	159454	319295	100.2%
Koroshu	100.6	96.4	130.9	147.3	172.2	16.9%	173572	162715	221971	301212	647936	115.1%
Karafuu	2.2	2.2	3.4	4.1	4.7	15.9%	11265	48362	58281	68429	50880	-25.6%
Almasi (Carat)	367849	417000	411000	-	-		14234	16976	-	63584	-	-
Dhahabu(gms)	35600000	40400000	37900000	35100000	-		2137344	3463813	3410746	2768481	-	-

Chanzo: Idara ya forodha, TRA

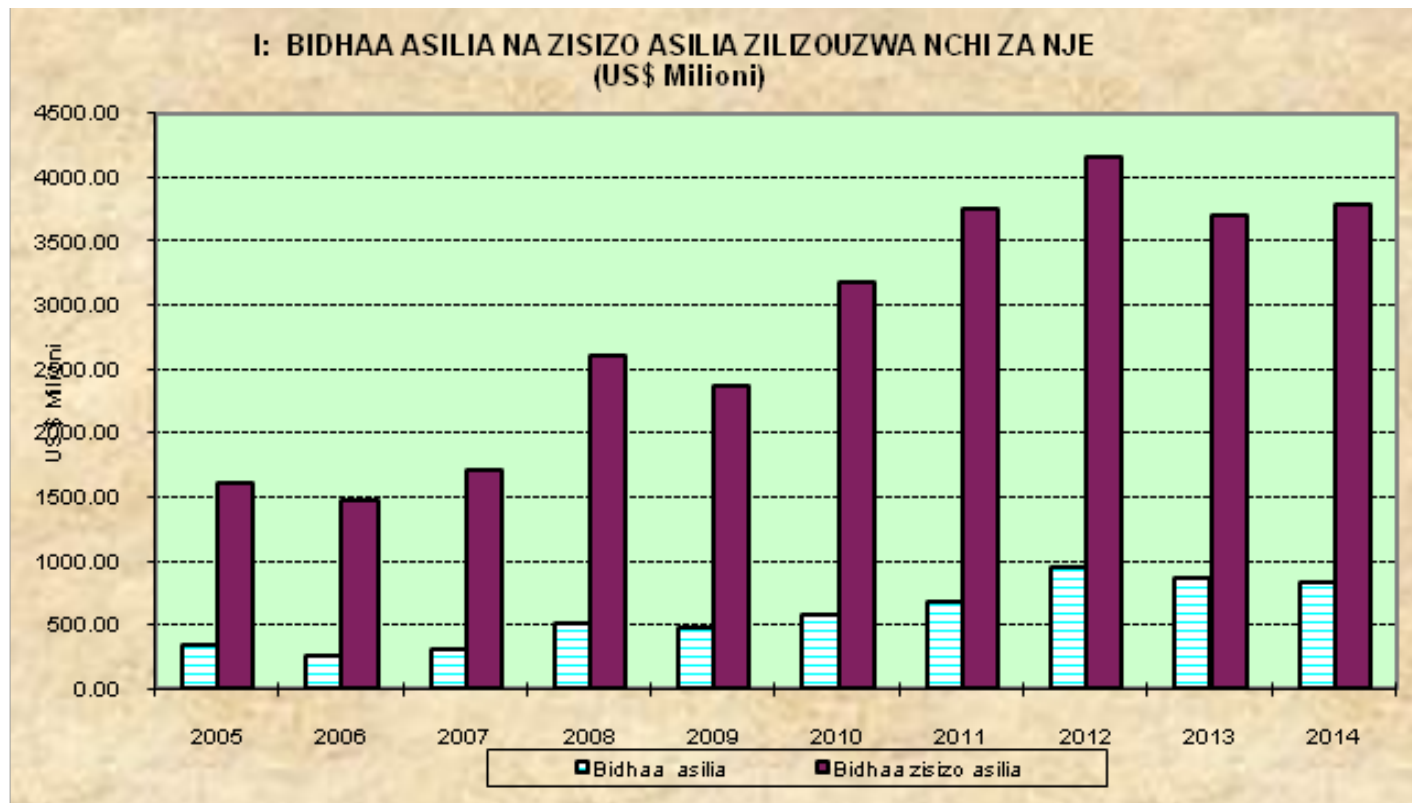
- Takwimu hazikupatikana

KIASI NA THAMANI YA BIDHAA ZA ASILIA NA ZISIZO ZA ASILIA ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

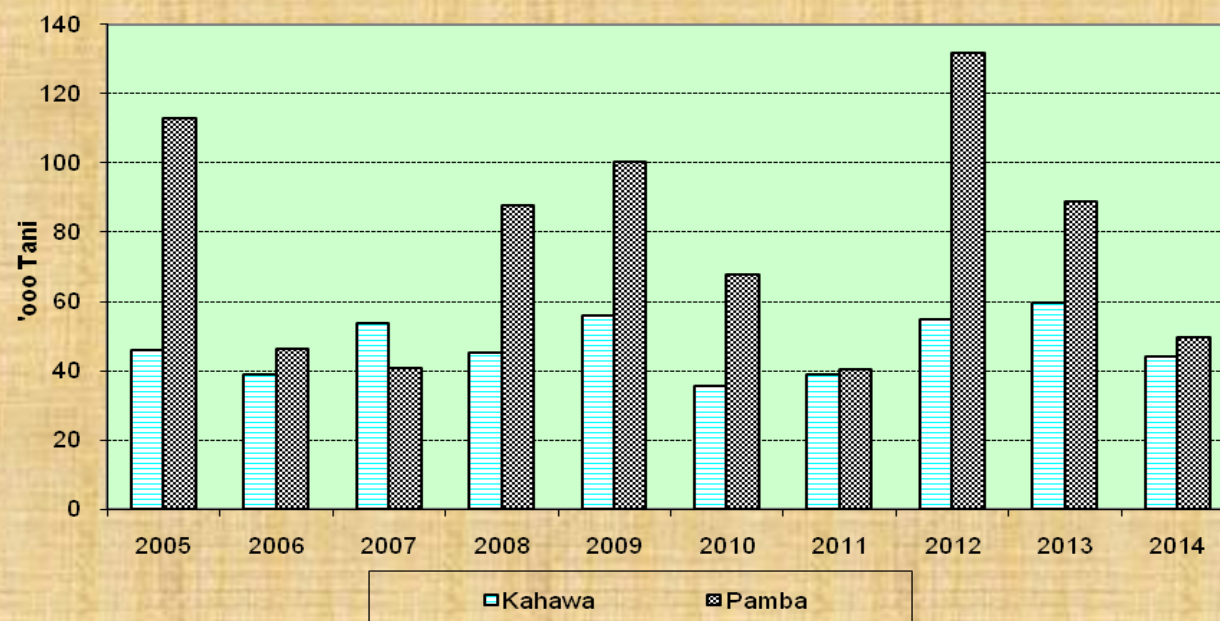
Jedwali Na. 19

Bidhaa	Kiasi (000" Tani)					Badiliko(%)	Thamani (Miloni US\$)					Badiliko (%)
	2010	2011	2012	2013	2014	2013/14	2010	2011	2012	2013	2014	2013/14
Bidhaa Asilia:												
Kahawa	35.6	39.0	54.8	59.5	44.1	(26.0)	101.6	142.6	186.6	171.0	121.5	-29.0
Pamba	67.6	40.3	132.0	89.0	49.5	(44.3)	84.0	61.6	164.9	111.7	54.7	-51.0
Katani	11.6	13.8	13.5	12.6	11.5	(9.0)	10.9	16.9	18.4	16.9	16.8	-1.0
Chai	27.1	27.1	27.2	28.8	29.2	1.3	49.8	47.2	56.1	56.9	45.7	-19.7
Tumbaku	53.6	73.3	105.6	67.8	67.4	(0.6)	232.4	281.2	350.1	307.0	315.0	2.6
Korosho	100.6	96.4	130.9	147.3	172.2	16.9	96.9	107.0	142.6	162.4	222.2	36.8
Karafuu	2.2	2.2	3.4	4.1	4.7	15.9	7.6	28.9	38.1	43.0	52.9	23.2
Jumla							583.2	685.5	956.7	868.9	828.8	-4.6
Bidhaa zisizo asilia:												
Madini							1561.2	2283.4	2197.8	1782.1	1466.7	-17.7
Bidhaa za Viwanda							964.0	861.5	1037.3	1072.1	1239.6	15.6
Samaki na Mazao ya Samaki							150.4	137.7	160.6	130.6	195.0	49.4
Mazao ya Mboga na Maua							30.8	36.4	31.3	28.1	30.5	8.4
Bidhaa zilizouzwa tena							132.5	98.3	181.7	172.8	177.0	2.5
Bidhaa nyinginezo							338.2	330.2	555.7	517.6	687.2	32.8
Jumla							3177.0	3747.5	4164.4	3703.3	3796.1	2.5
Bidhaa Zisizorekodiwa							564.0	664.9	768.2	685.8	693.7	1.2
JUMLA KUBWA							4324.3	5097.9	5889.2	5258.1	5318.7	1.2

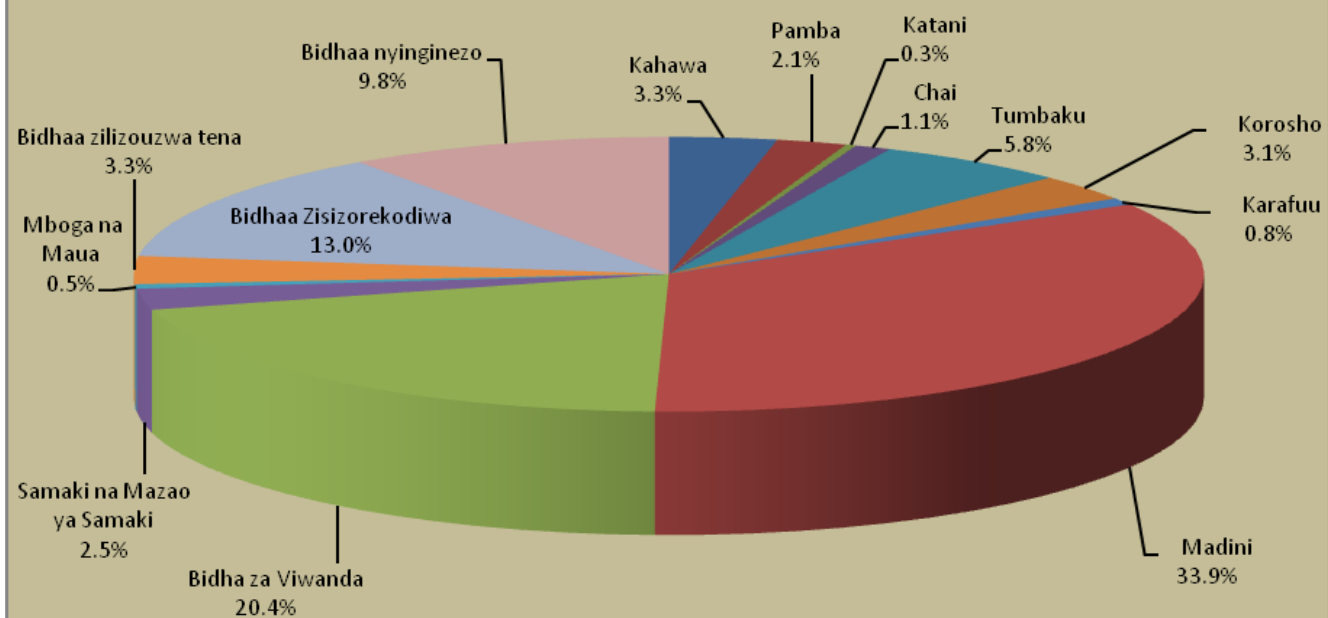
Chanzo: Idara ya Forodha, TRA

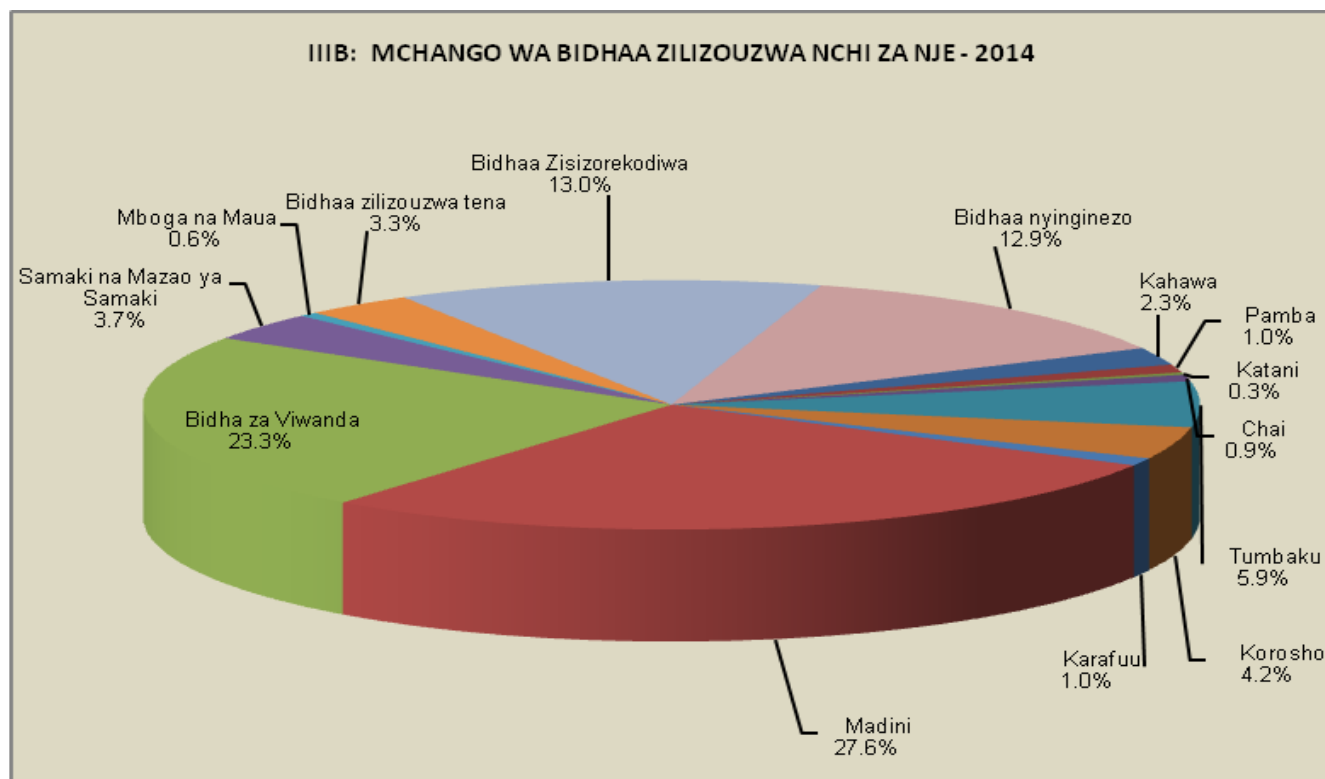

II: PAMBA NA KAHAWA ILIYOUZWA NCHI ZA NJE
(Kiasi kwa Tani '000)

IIIA: MCHANGO WA BIDHAA ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE - 2013

WASTANI WA BEI YA BIDHAA MUHIMU ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 20

Sh./Tani*

Bidhaa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Badiliko (%) 2013/14
Kahawa	1812959	2390243	2668414	2642540	2628934	4069399	5580087	5400679	4135909	4284297	3.6
Pamba	1126467	1221942	1222475	1767694	1462236	1775008	1431997	1724164	2016331	4196444	108.1
Katani	879366	931090	1047444	946323	1951011	1986211	2091121	2102332	2129058	22052892	935.8
Chai	1322780	1680523	1581921	1861435	2373683	2501897	2664933	3144333	3392989	2617376	-22.9
Tumbaku	2938727	3440586	2869021	4593309	4970800	2586996	2564562	3145641	2237711	4172482	86.5
Koroshu	874903	1058854	2278459	1356504	950656	1284308	1636560	1695963	1943340	3255142	67.5
Karafuu	3210533	3285196	3321160	4202786	4008131	4390290	20972246	9783616	16735615	17997878	7.5
Almasi (kwa carat)	129576	138878	156300	157692	157319	38695	40709	99809	-	-	-
Dhahabu (kwa gramu)	24223	21778	9982	34504	40826	60038	85738	89993	78874	-	-

Chanzo:Idara ya Forodha, Mamlaka ya Mapato Tanzania

- Takwimu hazikupatikana

* Isipokuwa kwa almasi na dhahabu

WASTANI WA BEI YA BIDHAA MUHIMU ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

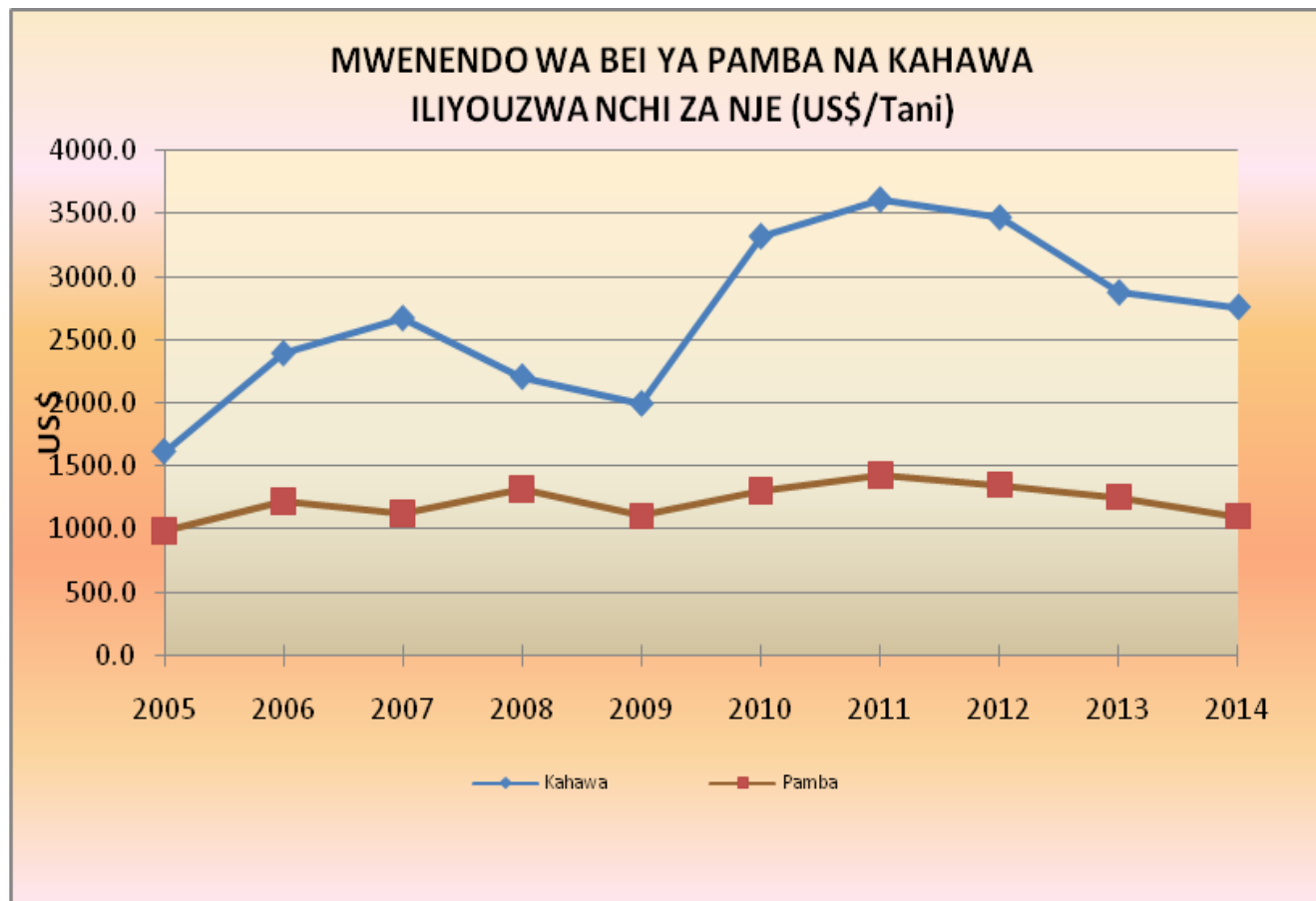
Jedwali Na. 21

Bidhaa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	US\$/Tani*
											Badiliko(%) 2013/14
Kahawa	1612	1932	2165	2203	1991	2853	3655	3403	2873	2756	-4.1
Pamba	988	988	992	1321	1108	1242	1529	1250	1256	1105	-12.0
Katani	785	751	850	1251	980	940	1224	1357	1342	1460	8.8
Chai	1174	1359	1283	1575	1542	1840	1740	2061	1978	1568	-20.7
Tumbaku	2598	2779	2327	3041	3762	4337	3839	3316	4526	4673	3.3
Korosho	752	855	1848	730	720	963	1110	1089	1103	1291	17.1
Karafuu	2833	2638	2694	3578	3036	3450	13163	11199	10563	11231	6.3
Almasi (kwa carat)	115	111	127	133	1193	3028	2395	2188	-	-	-
Dhahabu (kwa gramu)	12.30	17.40	8.10	1.78	35.34	43	55	57	35	-	-

Chanzo: Idara ya forodha, TRA

* Isipokuwa kwa almasi na dhahabu

- Takwimu Hazikupatikana

AINA NA THAMANI YA BIDHAA ZILIZOAGIZWA TOKA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 23

Sh. Milioni

Mwaka	Bidhaa za Matumizi ya Kawaida	Bidhaa za Kati	Bidhaa za Viwanda	Jumla
1990*	18783	116277	96223	231283
1991	62000	69710	139668	271378
1992	101641	94233	196791	392665
1993	194604	107481	229657	531742
1994	247076	128544	290638	666258
1995	201347	294224	275207	770778
1996	182340	267600	252501	702441
1997	301018	203418	198670	703106
1998	441025	155225	311244	907495
1999	503868	197271	360225	1061363
2000	401612	222399	444427	1068438
2001	468173	386317	648361	1502851
2002	499346	408872	697209	1605426
2003	654630	705729	846251	2206610
2004	917953	1024705	1029389	2972046
2005	937031	1451062	1341462	3729555
2006	1068550	1977695	1799855	4846100
2007	1393799	2441781	2186910	6022490
2008	1703932	3217747	3537543	8459222
2009	1836142	2471066	3319331	7626538
2010	2385447	3825823	3789528	10000799
2011	3314193	6446217	5545242	15305652
2012	3634506	6790046	5794109	16218662
2013	3778242	8321056	5531845	17631142
2014	4390766	7709459	5947993	18048217

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

*Angalia: Kuanzia mwaka 1990, thamani ya bidhaa zilizoagizwa
ni f.o.b. badala ya c.i.f.

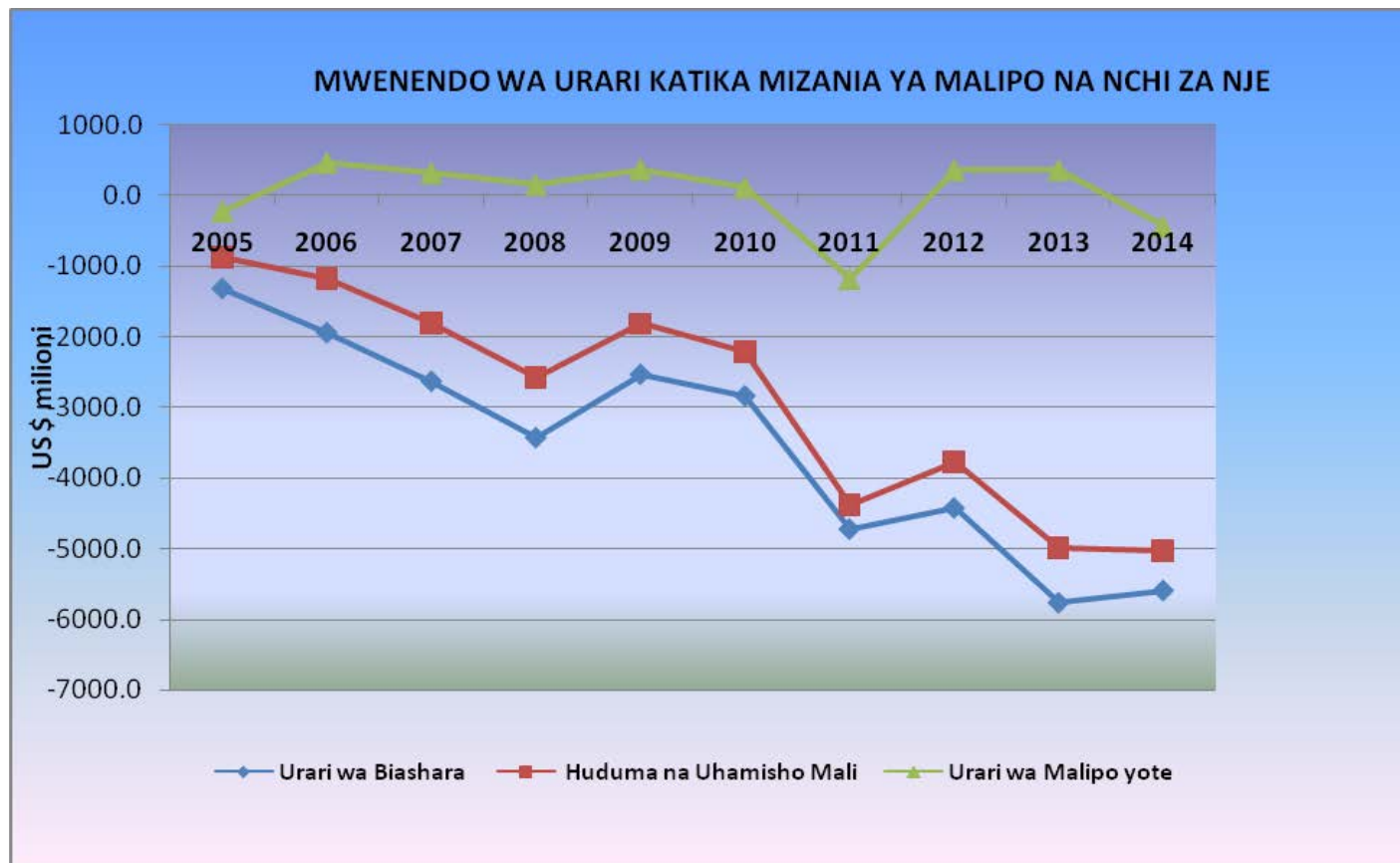
MIZANIA YA MALIPO NA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 24

	US \$ milioni									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	Halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Matarajio
Urari wa Biashara	-1321.8	-1946.5	-2634.1	-3433.5	-2536.1	-2841.2	-4729.6	-4429.9	-5771.1	-5599.1
Zilizouzwa nje (fob)	1675.8	1917.6	2226.6	3578.8	3298.1	4324.3	5097.9	5889.2	5258.1	5318.7
Zilizonunuliwa toka nje (fob)*	2997.6	3864.1	4860.6	7012.3	5834.1	7165.5	9827.5	10319.1	11029.1	10917.8
Urari wa Huduma	61.8	278.8	462.1	336.9	132.7	156.9	92.2	427.5	713.2	745.3
Mapato	1269.2	1528.1	1875.7	1998.8	1854.6	2045.7	2300.3	2786.4	3201.7	3450.6
Malipo	1207.3	1249.3	1413.7	1661.9	1722.0	1888.9	2208.1	2358.9	2488.5	2705.4
Urari wa Mapato ya Vitega Uchumi	-104.1	-94.8	-282.1	-314.3	-297.8	-577.6	-645.8	-574.0	-705.7	-650.8
Yaliyoingia	80.9	80.3	107.3	122.7	161.1	160.1	184.2	131.1	130.1	118.4
Yaliyotoka	185.0	175.1	389.4	437.0	458.9	737.651	830.0	705.1	835.8	769.2
Urari wa Uhamisho Mali wa Kawaida	496.4	588.7	651.5	833.8	891.2	1051.2	902.2	807.5	775.7	477.3
Iliyoingia	563.9	654.6	724.0	913.4	959.7	1130.2	994.9	913.0	837.5	535.4
Serikalini	478.5	559.7	626.9	588.5	658.4	798.1	609.7	544.3	485.8	177.8
Sakta nyingine	85.4	94.9	97.1	324.9	301.3	332.1	385.2	368.7	351.7	357.6
Iliyotoka	67.5	65.9	72.5	79.6	68.4	79.0	92.7	105.4	61.8	58.2
Urari wa Biashara ya Bidhaa, Huduma na Uhamisho Mali	-867.6	-1173.8	-1802.6	-2577.1	-1809.9	-2210.8	-4381.0	-3768.9	-4987.9	-5027.4
Urari wa Uhamisho wa Mitaji	393.2	5183.5	938.5	524.2	442.2	537.9	690.9	777.2	712.8	552.1
Iliyoingia	393.2	5183.5	938.5	524.2	442.2	537.9	690.9	777.2	712.8	552.1
Iliyotoka	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Urari katika uwekezaji	807.6	-4081.6	873.0	2592.8	1984.4	3063.7	2834.6	3879.6	5017.4	4272.0
Uwekezaji katika miradi	494.1	403.0	581.5	1383.3	952.6	1813.2	1229.5	1799.6	2087.3	2049.3
Uwekezaji katika hisa	2.5	2.6	4.3	1.8	3.5	3.1	2.7	6.0	0.3	-0.3
Uwekezaji aina nyingine	311.0	-4487.3	287.1	1207.8	1028.3	1247.4	1602.5	2073.9	2929.7	2223.0
Makosa na Masahihisho	-555.4	532.6	307.8	-391.9	-250.5	-1282.3	-325.2	-533.5	-385.1	-236.6
Urari wa Malipo yote	-222.2	460.8	316.7	148.0	366.2	108.5	-1180.6	354.4	357.2	-439.9

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

* Kuanzia mwaka 2006 bidhaa zilizouzwa nje zinajumuisha pia zile zisizorekodiwa (Unrecorded trade)

SURA YA 4

FEDHA ZA SERIKALI

Utangulizi

82. Bajeti ya mwaka 2014/15 imeendelea kuzingatia vipaumbele vilivyoainishwa kwenye: Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2010; Mpango wa Maendeleo wa mwaka 2014/15 na Mfumo wa Tekeleza kwa Matokeo Makubwa Sasa; Awamu ya Pili ya Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umasikini (MKUKUTA II); na Malengo ya Maendeleo ya Milenia 2015. Lengo likiwa ni kufikia Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025. Katika utekelezaji wa bajeti ya mwaka 2014/15, yamekuwepo mafanikio pamoja na changamoto. Baadhi ya mafanikio ni pamoja na: kuongezeka kwa kasi ya usambazaji wa umeme na maji vijijini; kuimarisha miundombinu ya usafirishaji; ununuzi wa chakula cha hifadhi; kugharamia Bunge Maalum la Katiba, Uchaguzi wa Serikali za Mitaa na maandalizi ya Uchaguzi Mkuu. Pamoja na mafanikio hayo, changamoto zilijitokeza ikiwemo kutokupatikana kwa mapato kama ilivyotarajiwa.

83. Katika kipindi cha mwaka 2014/15, Serikali ilipanga kukusanya jumla ya shilingi bilioni 19,649.5 kutoka kwenye vyanzo vya ndani na nje. Mapato ya kodi na mapato yasiyo ya kodi yalitaraajiwa kufikia shilingi bilioni 11,974.2 sawa na asilimia 18.9 ya Pato la Taifa. Mapato kutokana na vyanzo vya Halmashauri yalitaraajiwa kufikia shilingi bilioni 458.5 sawa na asilimia 0.7 ya Pato la Taifa. Aidha, Washirika wa Maendeleo walitaraajiwa kuendelea kutoa misaada na mikopo ya jumla ya shilingi bilioni 2,941.6. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 922.2 ni misaada na mikopo ya kibajeti, shilingi bilioni 1,745.3 ni mikopo na misaada kwa ajili ya miradi ya maendeleo na shilingi bilioni 274.1 ni mifuko ya pamoja ya kissekta. Vile vile, Serikali ilipanga kukopa kutoka katika vyanzo vya ndani na nje shilingi bilioni 4,275.2. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 2,265.6 ilikuwa ni kwa ajili ya kulipia hatifungani na dhamana za Serikali zilizoiva, shilingi bilioni 689.6 ilikuwa ni mkopo wa ndani ambao ni sawa na asilimia 1.1 ya Pato la Taifa na shilingi bilioni 1,320 ni mikopo yenye masharti ya kibiashara ambazo zitatumika kwa ajili ya miradi ya maendeleo.

84. Jumla ya shilingi bilioni 19,853.3 zilikadiriwa kutumika katika mwaka 2014/15, kwa ajili ya matumizi ya kawaida na ya maendeleo. Kati ya fedha hizo, matumizi ya kawaida ni shilingi bilioni 13,408.2 ambayo yalijumuisha shilingi

bilioni 5,317.6 kwa ajili ya mishahara ya watumishi wa Serikali, Wakala na Taasisi za Serikali; Mfuko Mkuu wa Serikali shilingi bilioni 4,354.7, na matumizi mengineyo yalitengewa shilingi bilioni 3,735.9. Aidha, matumizi ya maendeleo yalitengewa shilingi bilioni 6,445.1, ambapo shilingi bilioni 4,425.7 zilikuwa ni fedha za ndani na shilingi bilioni 2,019.4 zilikuwa ni fedha za nje.

Mwenendo wa Mapato

Mapato ya Ndani

85. Katika kipindi cha Julai 2014 hadi Machi 2015, jumla ya makusanyo ya ndani (ikijumuisha mapato ya Halmashauri) yalikuwa shilingi bilioni 8,184.1, sawa na asilimia 87 ya makadirio ya kukusanya shilingi bilioni 9,429.1 katika kipindi hicho. Mapato ya kodi yalikuwa shilingi bilioni 7,437.6 sawa na asilimia 88 ya lengo la kukusanya shilingi bilioni 8,455.6 kwa kipindi hicho. Mapato yasiyo ya kodi yalikuwa shilingi bilioni 471.1 sawa na asilimia 75 ya lengo la kukusanya shilingi bilioni 629.6. Mapato yaliyokusanywa na Halmashauri yalikuwa shilingi bilioni 275.3 sawa na asilimia 80 ya makadirio ya shilingi bilioni 343.9 kwa kipindi hicho.

86. Mapato ya kodi yalikuwa chini ya lengo kwa asilimia 12 kutokana na kupungua kwa makusanyo yatokanayo na kodi za walaji wa ndani, biashara za kimataifa na kodi za mapato. Hii ilichangiwa na: kushuka kwa makusanyo yatokanayo na shughuli za utafiti na uchimbaji wa gesi, mafuta na madini hususan kodi ya zuio; makusanyo hafifu kutoka kwenye ushuru wa bidhaa za vinywaji baridi, sigara, bia na tozo za uhawilishwaji fedha (Money Transfers); kuendelea kuwepo kwa mwitikio hasi kutoka kwa wafanyabiashara kwenye utumiaji wa mashine za kielektroniki (EFD); na kupungua kwa uagizaji wa bidhaa kutoka nje.

Misaada na Mikopo Nafuu

87. Katika kipindi cha Julai 2014 hadi Machi 2015, jumla ya shilingi bilioni 1,966.4 zilipokelewa kama misaada kutoka kwa washirika wa maendeleo ikiwa ni asilimia 67 ya ahadi ya shilingi bilioni 2,941.6. Jumla ya misaada ya kibajeti (GBS) iliyopokelewa katika kipindi hicho ilikuwa shilingi bilioni 177.7 zikiwa ni asilimia 19 ya ahadi ya shilingi bilioni 922.2. Aidha, kiasi cha shilingi bilioni 371.2 zilipokelewa kupitia misaada ya mifuko ya kisékta, ikiwa ni asilimia 35 juu ya makadirio ya shilingi bilioni 274 kwa mwaka 2014/15. Misaada

iliyopokelewa kwa ajili ya miradi ya maendeleo kwa kipindi cha Julai 2014 – Machi 2015 ilifikia shilingi bilioni 1,417.5 ambayo ni asilimia 81 ya ahadi ya shilingi bilioni 1,745.3 kwa mwaka 2014/15.

Mikopo ya Kibiashara ya Ndani

88. Katika mwaka 2014/15, Serikali ilipanga kukopa kiasi cha shilingi bilioni 2,955.2 kutoka kwenye soko la ndani kwa ajili ya kugharamia miradi ya maendeleo na kulipia hati fungani na amana za Serikali zilizoiva. Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 686.4 ni mikopo mipya sawa na asilimia 1.1 ya Pato la Taifa na shilingi bilioni 2,265.7 ni mikopo kwa ajili ya kulipia hati fungani na amana za Serikali zilizoiva. Hadi Machi 2015, Serikali ilikopa jumla ya shilingi bilioni 2,032.4 ikiwa ni asilimia 92 ya kiasi kilichopangwa kukopwa katika robo tatu ya mwaka 2014/15. Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 1,079.8 zilikopwa kwa ajili ya kulipia amana za Serikali zilizoiva na mikopo mipya ilifikia shilingi bilioni 952.8 sawa na asilimia 185 ya kiasi kilichopangwa kukopwa kwa robo tatu ya mwaka 2014/15.

Mikopo ya Kibiashara kutoka Nje

89. Katika mwaka 2014/15, Serikali ilipanga kukopa fedha kutoka kwenye vyanzo vya kibiashara kiasi cha Dola za Marekani milioni 800.0 sawa na shilingi bilioni 1,320.0 ili kugharamia miradi mbalimbali ya maendeleo. Hadi kufikia Machi 2015, Serikali ilipokea mkopo wa Dola za Marekani milioni 300 sawa na shilingi bilioni 514.4 kutoka Benki ya Maendeleo ya watu wa China (CDB). Utaratibu wa upatikanaji mikopo hii unachukua muda mrefu kwa sababu umeambatana na masharti ambayo Serikali imeendelea kujadiliana na wakopeshaji.

Matumizi

Matumizi ya Kawaida

90. Sera za matumizi ya mwaka 2014/15 zilizingatia vipaumbele vilivyoainishwa kwenye Mpango wa Maendeleo wa mwaka 2014/15 ili kuongeza kasi ya ukuaji wa uchumi na kupunguza umaskini. Kati ya Julai 2014 hadi Machi 2015, kiasi cha shilingi bilioni 13,142.7 kilitumika sawa na asilimia 88 ya makadirio ya kipindi hicho. Kati ya kiasi hicho, matumizi ya kawaida yalikuwa shilingi bilioni 10,726.7 na matumizi ya maendeleo yalikuwa shilingi bilioni 2,416.1.

91. Kati ya Julai 2014 hadi Machi 2015, malipo ya riba ya deni la ndani na nje yalifikia shilingi bilioni 782.30 ambayo ni zaidi kwa asilimia 4.89 ya makadirio ya shilingi bilioni 745.89 kwa kipindi hicho. Katika malipo hayo riba ya deni la ndani ni shilingi bilioni 506.11 na riba ya deni la nje ni shilingi bilioni 276.19. Aidha, malipo ya mkopo yalifikia shilingi bilioni 1,855.22 ikiwa ni asilimia 93.13 ya lengo la shilingi bilioni 1,992.07 kwa kipindi hicho. Kati ya malipo hayo, shilingi bilioni 153.09 ni malipo ya mkopo wa nje na shilingi bilioni 1,702.12 ni malipo ya dhamana na amana za Serikali zilizoiva. Kati ya amana zilizoiva, shilingi bilioni 611.93 zilikuwa fedha taslimu na shilingi bilioni 1,090.19 fedha kwa ajili ya kurefusha muda wa deni (roll over). Matumizi mengine ya Mfuko Mkuu yalikuwa shilingi bilioni 789.72 ikiwa ni asilimia 149.52 ya makadirio ya shilingi bilioni 528.19 ya kipindi hicho.

92. Katika kipindi cha Julai 2014 hadi Machi 2015, malipo ya mishahara ya watumishi wa Serikali yalikuwa shilingi bilioni 3,915.2 sawa na asilimia 96 ya lengo la kipindi hicho la shilingi bilioni 4,075.2. Kati ya fedha hizo, kiasi cha shilingi bilioni 1,166.2 kililipwa kwa watumishi wa Serikali kuu, shilingi bilioni 95.3 zilitolewa kwa ajili ya watumishi wa sekretarieti za mikoa na shilingi bilioni 2,176.7 kwa ajili ya mishahara ya halmashauri za jiji, manispaa, miji na wilaya. Aidha, Serikali ililipa jumla ya shilingi bilioni 477.0 kwa ajili ya mishahara ya taasisi na mashirika ya umma.

93. Katika kipindi cha Julai 2014 hadi Machi 2015, matumizi mengineyo (OC) yalifikia jumla ya shilingi bilioni 2,680.9 sawa na asilimia 107 ya lengo la kipindi hicho la shilingi bilioni 2,538. Kati ya matumizi hayo, mafungu ya wizara yalitumia jumla ya shilingi bilioni 2,274.6; mafungu ya mikoa yalitumia jumla ya shilingi bilioni 35.1; na halmashauri zilitumia jumla ya shilingi bilioni 371.1 ikijumuisha mapato ya ndani ya halmashauri yanayokusanywa na Mamlaka zao.

Matumizi ya Maendeleo

94. Serikali iliendelea kutekeleza bajeti ya maendeleo kwa mwaka 2014/15 kwa kuwianisha mapato na matumizi. Katika kipindi cha Julai 2014 hadi Machi 2015, Serikali ilipanga kutumia jumla ya shilingi bilioni 5,041.1 kwa ajili ya utekelezaji wa miradi mbalimbali, ambapo shilingi bilioni 3,526.4 zilikuwa fedha za ndani na shilingi bilioni 1,514.6 fedha za nje. Katika kipindi hicho,

jumla ya shilingi bilioni 2,416.1 zilitolewa sawa na asilimia 48 ya lengo la matumizi. Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 1,851.9 zilikuwa fedha za ndani sawa na asilimia 52 ya lengo na shilingi bilioni 564.1 zilikuwa fedha za nje, sawa na asilimia 37 ya lengo. Aidha, kati ya fedha za ndani zilizotolewa, shilingi bilioni 526.2 zilielekezwa kwenye mafungu yanayotekeleza miradi ya Matokeo Makubwa Sasa.

Deni la Taifa

95. Hadi kufikia Disemba 2014, deni la Taifa linalojumuisha deni la Serikali na sekta binafsi lilifikia shilingi trilioni 33.6 ikilinganishwa na shilingi trilioni 27.04 Disemba 2013, sawa na ongezeko la asilimia 24.3. Kati ya kiasi hicho, shilingi trilioni 30.1 lilikuwa deni la Serikali na shilingi trilioni 3.5 lilikuwa deni la sekta binafsi. Ongezeko hilo lilitokana na: kushuka kwa thamani ya shilingi; mikopo mipya yenye masharti nafuu na kibiashara iliyopokelewa na Serikali; na malimbikizo ya riba ya deni la nje kwenye Nchi Zisizo Wanachama wa Kundi la Paris ambazo hazijatoa misamaha ya madeni kulingana na makubaliano.

Deni la Nje

96. Hadi kufikia Disemba 2014, deni la Taifa la nje lilikuwa Dola za Marekani bilioni 14.4 ikilinganishwa na Dola bilioni 12.79 Disemba 2013. Kati ya deni hilo, deni la Serikali lilikuwa Dola za Marekani bilioni 12.3 na deni la sekta binafsi lilikuwa Dola za Marekani bilioni 2.1. Kati ya deni la Serikali la nje, bakaa ya deni ilikuwa Dola za Marekani bilioni 11.5 na malimbikizo ya riba yalikuwa Dola za Marekani bilioni 0.83.

97. Deni la nje la Serikali linajumuisha mikopo kutoka mashirika ya fedha ya kimataifa, nchi wahisani na mikopo kutoka benki za kigeni. Hadi kufikia Disemba 2014, mikopo kutoka mashirika ya fedha ya kimataifa ilichangia asilimia 55 ya mikopo yote ikilinganishwa na asilimia 60 katika kipindi kama hicho mwaka 2013. Mikopo yenye masharti ya kibiashara ilichangia asilimia 36 na mikopo kutoka nchi wahisani ilichangia asilimia 9 ya mikopo yote ya nje.

Deni la Ndani

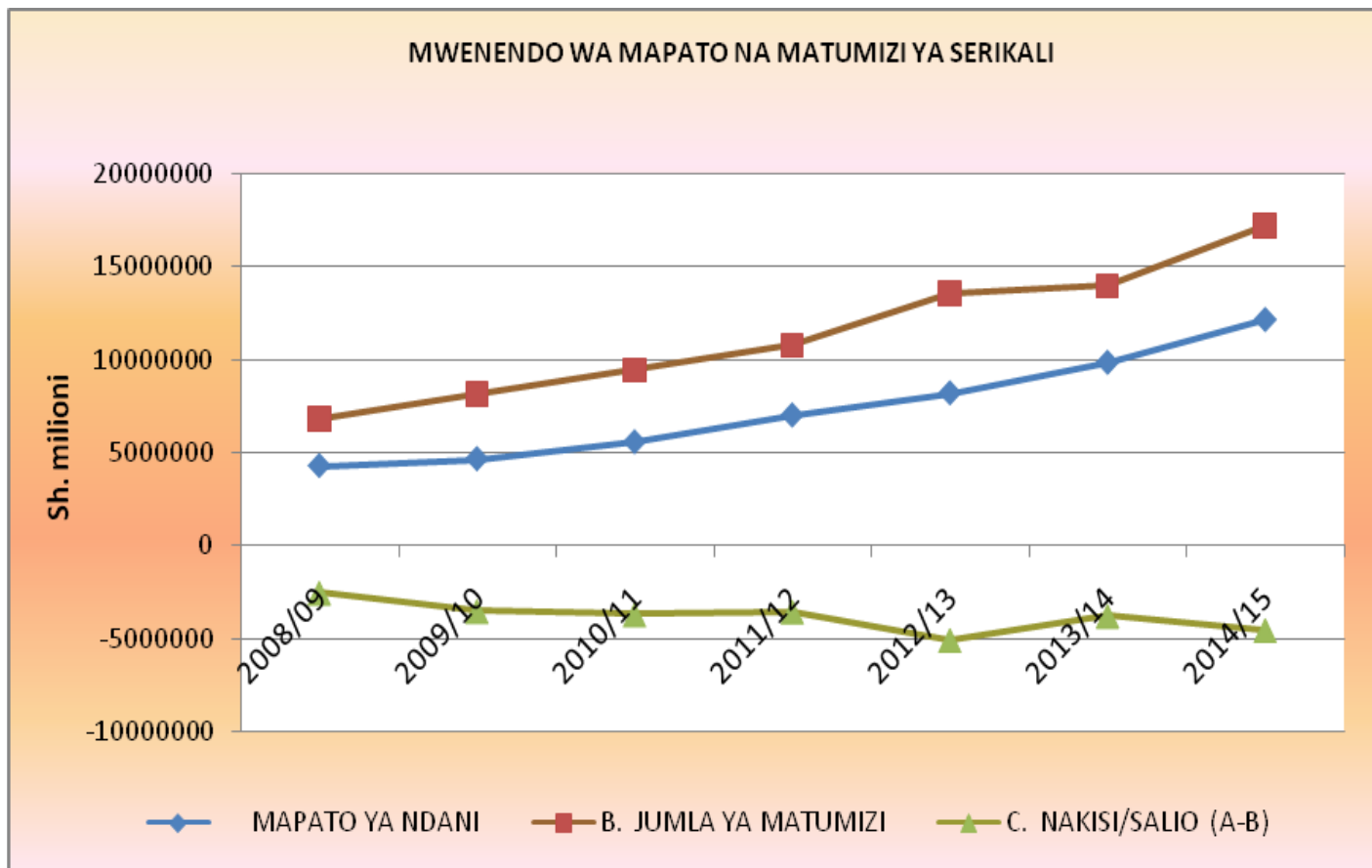
98. Deni la ndani la Serikali likijumuisha dhamana za Serikali za muda mfupi zilifikia shilingi trilioni 8.7 Disemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 28. Ongezeko la deni la ndani lilitokana na mikopo mipya kwa ajili ya kugharamia

miradi ya maendeleo. Uchambuzi wa deni la ndani la Serikali bila kujumuisha dhamana za Serikali za muda mfupi ulibainisha kuwa benki za biashara zinahodhi asilimia 53 ya deni la ndani ikilinganishwa na asilimia 47.4 Disemba 2013, ikifuatia na Mifuko ya hifadhi ya jamii/makampuni ya bima asilimia 23.3, Benki Kuu ya Tanzania asilimia 22.9 na watu binafsi na mashirika madogo asilimia 1.3.

MWENENDO WA MAPATO NA MATUMIZI YA SERIKALI

Jedwali Na. 25	Sh.milioni								
	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2014/15	2014/15
	halisi	halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Bajeti	Matokeo hadi March	Matarajo hadi Juni
A. MAPATO YA NDANI (yakijumuisha Halmashauri)	4293075	4661540	5736266	7221409	8442611	10182455	12636505	8123772	11199190
MAPATO YA NDANI	4293075	4661540	5577986	7025884	8221776	9867227	12178034	7886632	10810720
1. Mapato yatokanayo na Kodi	4043674	4427834	5293277	6480478	7729986	9294417	11297272	7425712	10097915
Ushuru wa Forodha na Excise Duty	1130860	1214626	1512135	1538617	1845218	2243413	2827503	1818832	2353593
Kodi ya Ongezeko la Thamani (VAT)	1333789	1488452	1632863	2072621	2374977	2647665	3118117	2342297	3037555
Bidhaa toka nje	641392	729040	905611	1082918	1240149	1329477	1602989	1168240	1522840
Bidhaa za ndani	692397	759412	727252	989703	1134829	1318188	1515128	1174057	1514715
Kodi ya Mapato	1257861	1388778	1719790	2311350	3036110	3791713	4602858	2760098	4096543
Kodi nyingine	462544	499497	601448	732303	706910	1123779	1385710	970094	1247139
Marejesho (Refunds Accounts)	-141380	-163519	-172959	-174414	-233231	-512153	-636915	-465609	-636915
2. Mapato yasiyotokana na Kodi	249401	233707	284709	545406	491790	572810	880762	460920	712805
3. Mapato ya Halmashauri			158280	195525	220835	315228	458471	237140	388471
B. JUMLA YA MATUMIZI	6811827	8173749	9439407	10764528	13543018	13958162	17194055	10821252	15469577
1. Matumizi ya Kawaida	4681459	5562443	6690370	6989807	9043323	10032120	10721054	7224440	10834245
2. Matumizi ya Maendeleo	2130368	2611306	2749037	3774722	4499695	3926042	6473001	3596812	4635332
Fedha za ndani	906023	1004530	984555	1872312	2314718	2121212	4453570	1808108	2985591
Fedha za nje	1224345	1606776	1764482	1902410	2184977	1804831	2019431	1788704	1649741
C. NAKISI/SALIO (A-B)	-2518752	-3512209	-3703141	-3543120	-5100407	-3775707	-4557550	-2697480	-4270387
D. KUZIBA NAKISI	2518752	3512209	3703141	3543120	5100407	3775707	4557550	2697480	4270387
1. Fedha kutoka nje	2201485	2784944	2776309	3590357	3942498	3858785	3871165	2369623	3973540
Ruzuku	1257283	1405288	1627425	1855097	1447013	1399025	1292053	636220	869550
Basket support	151370	194071	220681	172212	280936	188623	189112	124359	202000
Mikopo ya uagizaji bidhaa/OGL	331315	558320	173806	246850	543817	733822	460434	270987	483910
Mikopo ya miradi	488795	695597	643395	595414	734389	524019	1000000	934809	850000
Mikopo ya masharti ya kibiashara			153948	801282	1063006	1194516	1320000	531799	1975050
Kulipia madeni ya nje (Amortization Foreign)	-27278	-68331	-42946	-80497	-126663	-181220	-390433	-128551	-406970
2. Fedha za Ndani	317267	727265	926832	-47237	1157910	-83078	686385	327857	296847
Mikopo isiyo ya mabenki	1108	-24754	337494	263614	401391	21216	0	231232	63263
Mikopo ya mabenki	212567	593023	906837	71250	667930	205526	686385	1078797	626300
Mikopo ya ndani (Rollover)		714315	720249	1326852	1734535	1528153	2262487	1416998	2265664
Mapato ya Ubinafsisishaji	45000	9659	0	0	0	0	0	0	0
Marekebisho (Adjustment to Cash)	275298	595034	162629	-198539	439984	300810	0	-734511	-145055
Kulipia madeni ya ndani (amortization)	0	-723776	-720249	-1326852	-1734535	-1528153	-2262487	-1416998	-2265664
Expenditure float	-216706	-436236	-480127	-183562	-351395	-610630	0	-247661	-247661

Chanzo: Wizara ya Fedha

MGAWANYO WA MATUMIZI YA SERIKALI KWA HUDUMA ZA SERIKALI

Jedwali Na. 26

Sh. Milioni

Fungu	Melezo	2013/2014			2014/2015			2015/2016*		
		Matumizi ya Kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya Kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya Kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla
701	Huduma za kawaida	7,865,795	925,639	8,791,434	9,029,085	750,216	9,779,301	11,329,826	2,080,027	13,409,854
70111	Utawala na shughuli za bunge	286,570	30,216	316,787	303,850	35,875	339,724	346,043	37,331	383,374
70112	Fedha na masuala ya kodi	1,453,635	294,484	1,748,119	959,933	78,564	1,038,497	677,740	1,073,143	1,750,882
70113	Mambo ya nje (CS)	101,990	28,000	129,990	150,981	30,000	180,981	133,465	12,000	145,465
70121	Misaada ya kiuchumi kutoka nje	1,683	0	1,683	1,936	0	1,936	2,210	0	2,210
70122	Misaada ya kiuchumi kupitia Mashirika ya Kimataifa	244	0	244	425	0	425	309,588	0	309,588
70131	Huduma za Umma	86,180	101,123	187,304	106,119	76,284	182,403	101,722	66,097	167,819
70132	Huduma za Mipango na Takwimu	480,399	60,048	540,447	544,913	76,944	621,857	614,249	104,624	718,873
70133	Huduma nyinginezo za kawaida (CS)	176,554	1,320	177,874	258,776	5,823	264,599	22,798	285,097	307,895
70140	Utafiti wa Msingi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70150	Utafiti na Maendeleo Huduma za Umma	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70160	Huduma za Umma zizizotajwa hapo juu	4,351	1,959	6,310	4,870	2,699	7,569	193,172	0	193,172
70170	Deni la taifa (CS)	3,319,018	0	3,319,018	4,354,865	0	4,354,865	6,254,872	0	6,254,872
70180	Uhamishaji Fedha ndani ya Serikali	1,955,170	408,487	2,363,658	2,342,417	444,028	2,786,445	2,673,968	501,736	3,175,703
702	Ulinzi	854,237	245,582	1,099,819	1,016,711	245,645	1,262,356	1,087,216	1,210,038	1,332,861
70210	Huduma za Ulinzi wa Kijeshi	854,237	245,582	1,099,819	1,016,711	245,645	1,262,356	1,473,428	238,205	1,711,633
70220	Huduma za Ulinzi wa Kiraia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70230	Misaada ya nje ya ulinzi (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70240	Utafiti na maendeleo ya ulinzi (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70250	Huduma za ulinzi zisizotajwa hapo juu (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
703	Usalama wa Raia	733,463	224,357	957,821	827,068	270,815	1,097,883	931,674	43,336	975,010
70310	Huduma za polisi (CS)	436,919	160,180	597,099	493,193	212,809	706,002	574,278	15,811	590,089
70320	Huduma za zimamoto (CS)	10,540	0	10,540	10,787	0	10,787	13,214	0	13,214
70330	Mahakama (CS)	168,199	61,810	230,009	183,360	56,393	239,753	196,408	25,904	222,312
70340	Magereza (CS)	117,643	2,367	120,010	139,319	1,613	140,931	147,567	1,622	149,189
70350	Huduma za Utafiti na Maendeleo Usalama wa Raia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70360	Huduma Usalama wa Raia zizizotajwa hapo juu	163	0	163	410	0	410	207	0	207
704	Shughuli za kiuchumi	962,304	2,663,531	3,625,835	1,153,586	2,269,079	3,422,665	752,494	1,767,059	2,519,553
70411	Shughuli za kiuchumi na biashara (CS)	15,265	58,886	74,151	19,701	82,342	102,044	30,479	51,876	82,355
70412	Masuala ya kazi (CS)	12,337	0	12,337	14,307	3,000	17,307	17,990	20,000	37,990
70421	Kilimo (CS)	303,925	145,452	449,377	312,360	112,202	424,561	283,302	124,070	407,373
70422	Misitu (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70423	Uvuvi na uwindaji (CS)	7,849	0	7,849	8,050	0	8,050	0	0	0
70431	Makaa ya mawe na nishati Nyingine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70432	Petroli na gesi asilia (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70433	Nishati ya Nyukilia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70434	Nishati Nyingine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70435	Umeme (CS)	44,879	1,131,653	1,176,532	34,120	923,805	957,925	77,166	337,929	415,095
70436	Nishati isiyo ya Umeme	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70441	Uchimaji Madini yasiyo ya Nishati	14,144	0	14,144	20,352	0	20,352	23,752	0	23,752
70442	Uzalishaji viwandani (CS)	5,886	6,225	12,110	5,622	2,769	8,391	7,842	7,623	15,465
70443	Ujenzi (CS)	42,667	52,855	95,523	58,242	44,417	102,659	67,550	26,473	94,023
70451	Usafiri wa barabara (CS)	476,337	983,749	1,460,086	634,900	788,496	1,423,396	186,673	969,585	1,156,257
70452	Usafiri wa majini (CS)	551	255,720	256,271	687	261,730	262,417	680	185,073	185,753
70453	Usafiri wa reli (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70454	Usafiri wa anga (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70455	Njia nyingine za usafiri (CS)	1,608	6,547	8,155	3,227	24,690	27,917	3,333	20,070	23,402
70460	Mawasiliano (CS)	10,776	10,695	21,472	12,729	5,245	17,974	15,124	5,499	20,623
70471	Huduma za Biashara na Utunzaji Mizigo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70472	Hoteli na migahawa (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70473	Utalii (CS)	12,384	1,000	13,384	12,331	1,200	13,531	12,403	400	12,803
70474	Miradi ya maendeleo (multi-purpose) (CS)	3,709	3,600	7,309	4,702	13,600	18,302	5,764	7,100	12,864
70481	Utafiti katika shughuli za kiuchumi, biashara na kazi (CS)	67	0	67	212	1,355	1,567	267	933	1,200
70482	Utafiti na maendeleo ya kilimo, misitu, uvuvi na uwindaji (CS)	0	0	0	50	0	50	0	200	200
70483	Utafiti na maendeleo ya mafuta na nishati (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70484	Utafiti na maendeleo ya uchimaji madini, uzalishaji viwandani na ujenzi (CS)	0	1,000	1,000	0	2,000	2,000	0	0	0
70485	Utafiti na maendeleo ya usafiri (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70486	Utafiti na maendeleo ya mawasiliano (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70487	Utafiti na maendeleo ya viwanda vingine (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70490	Shughuli nyingine za kiuchumi zisizotajwa hapo juu (CS)	9,922	6,149	16,071	11,993	2,228	14,221	20,169	10,229	30,398

Jedwali linaendelea ukurasa unaofuata...

Fungu	Melezo	2013/2014			2014/2015			2014/2015*		
		Matumizi ya Kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya Kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya Kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla
705	Hifadhi ya mazingira	858,219	295,992	1,154,211	1,005,215	309,861	1,315,076	1,153,556	286,376	1,439,932
70510	Hifadhi ya taka	109	0	109	122	0	122	88	0	88
70520	Hifadhi ya maji taka	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70530	Kupunguza Uhalibifu wa mazingira	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70540	Hifadhi ya viumbehai na mazingira	19,163	2,860	22,023	20,837	4,507	25,344	23,890	2,670	26,560
70550	Utafiti na maendeleo ya hifadhi ya mazingira (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70560	Huduma nyingine za hifadhi ya mazingira zisizotajwa hapo juu (CS)	838,947	293,132	1,132,079	984,256	305,354	1,289,610	1,129,578	283,706	1,413,284
706	Nyumba na huduma za jamii	239,574	638,300	877,874	271,725	485,194	756,919	314,119	440,154	754,273
70610	Maendeleo ya nyumba (CS)	8,377	63,306	71,683	14,386	21,852	36,238	30,310	22,433	52,743
70620	Maendeleo ya jamii (CS)	11,293	272,997	284,290	12,477	213,429	225,906	13,244	174,269	187,513
70630	Usambazaji maji (CS)	8,197	242,497	250,695	9,742	207,078	216,820	10,232	197,644	207,876
70640	Taa za barabarani (CS)	316	0	316	321	0	321	293	0	293
70650	Utafiti wa nyumba na maendeleo ya jamii (CS)	2,196	400	2,596	2,383	500	2,883	2,912	500	3,412
70660	Nyumba na huduma za jamii zisizotajwa hapo juu (CS)	209,196	59,099	268,295	232,416	42,335	274,751	257,129	45,308	302,437
707	Afya	282,327	112,805	395,131	334,717	77,373	412,090	403,975	81,151	485,126
70711	Madawa (IS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70712	Bidhaa nyingine za madawa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70713	Huduma za tiba na vifaa tiba	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70721	Huduma za tiba za jumla	72	0	72	882	141	1,023	1,016	72	1,088
70722	Huduma maalumu za tiba	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70723	Huduma za meno (IS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70724	Huduma za wakunga wasaidizi	209,546	84,226	293,772	241,848	57,065	298,913	246,272	64,308	310,580
70731	Huduma za hospitali (IS)	6,590	1,507	8,097	8,720	1,902	10,622	10,984	2,637	13,621
70732	Huduma za Hospitali Maaalum	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70733	Huduma za Vituo vya Kujifungulia wajawazito	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70734	Huduma za Wakunga na Wakunga wa jadi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70740	Huduma za afya (IS)	6,051	15,374	21,425	7,965	5,491	13,456	7,897	2,834	10,731
70750	Utafiti na maendeleo ya huduma za afya (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70760	Huduma za afya zisizotajwa hapo juu (CS)	60,068	11,697	71,764	75,302	12,775	88,076	137,807	11,300	149,107
708	Burudani, utamaduni na dini	12,434	6,700	19,134	13,253	13,550	26,803	15,550	4,000	19,550
70810	Huduma za burudani na michezo (IS)	2,504	0	2,504	3,016	7,280	10,296	3,694	550	4,244
70820	Huduma za utamaduni (IS)	9,387	6,700	16,087	9,657	6,120	15,777	11,422	3,450	14,872
70830	Huduma za utangazaji na uchapishaji (CS)	81	0	81	86	0	86	51	0	51
70840	Dini na huduma nyingine za kijamii (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70850	Utafiti na maendeleo katika burudani, utamaduni na dini (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70860	Huduma nyingine za burudani, utamaduni na dini zisizotajwa hapo juu	461	0	461	495	150	645	384	0	384
709	Elimu	643,215	135,560	778,775	375,880	639,428	1,015,308	524,078	519,711	1,043,789
70911	Elimu ya Awali (IS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70912	Elimu ya Msingi (IS)	1,304	3,302	4,606	642	15,406	16,047	605	0	605
70921	Elimu ya sekondari (Kidato I -IV) (IS)	8,441	64,660	73,101	15,753	188,859	204,612	27,981	55,657	83,638
70922	Elimu ya sekondari (Kidato V -VI) (IS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70930	Elimu baada ya sekondari isiyo ya Chuo Kikuu	5,815	1,900	7,715	6,976	4,000	10,976	9,530	1,000	10,530
70941	Daraja la awali Elimu ya Chuo Kikuu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70942	Daraja linalofuata Elimu ya Chuo Kikuu	0	1,220	1,220	0	3,200	3,200	6,625	1,500	8,125
70950	Elimu isiyopambanuliwa (IS)	24,640	10,700	35,340	24,657	2,698	27,355	25,675	1,969	27,644
70960	Huduma za ziada kwa elimu (IS)	601,158	53,778	654,937	325,534	425,265	750,799	450,637	459,485	910,122
70970	Utafiti wa Elimu (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70980	Huduma za elimu zisizotajwa hapo juu (CS)	1,856	0	1,856	2,318	0	2,318	3,025	100	3,125
710	Kinga ya Jamii	152,441	393,822	546,263	177,170	381,938	559,108	199,540	520,087	719,627
71011	Ugonjwa (IS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71012	Ulemavu (IS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71020	Wazee (IS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71030	Waathirika	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71040	Familia na Watoto (IS)	102,001	26,140	128,140	119,160	25,585	144,745	137,284	28,530	165,815
71050	Ukosefu wa ajira (IS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71060	Nyumba (IS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71070	Huduma za Jamii zisizotajwa hapo juu	505	0	505	743	725	1,468	608	750	1,358
71080	Utafiti wa kinga ya jamii (CS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71090	Huduma za kinga ya jamii zisizotajwa hapo juu (CS)	49,935	367,682	417,617	57,268	355,628	412,896	61,647	490,807	552,454
Jumla Kuu		12,604,009	5,642,288	18,246,296	14,204,410	5,443,100	19,647,510	16,712,029	6,951,940	22,699,576

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Makadiriio

CS - Huduma za Umma zinazotolewa na Serikali na wanaonufaika ni watu wote

IS - Huduma za Umma zinazotolewa na Serikali na wanaonufaika ni wanakaya

SURA YA 5

FEDHA NA TAASISI ZA FEDHA

Ujazi wa Fedha na Karadha

99. Mwaka 2014, ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3) uliongezeka kwa shilingi bilioni 2,507.4, sawa na ukuaji wa asilimia 15.6 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 10.0 mwaka 2013. Ukuaji wa M3 ulitokana na kuongezeka kwa rasilimali halisi katika fedha za ndani kwenye benki kulikotokana na ukuaji imara wa mikopo pamoja na kuimarika kwa shughuli za kiuchumi. Hata hivyo, ukuaji wa M3 kwa mwaka 2014 ulikuwa chini ya lengo la asilimia 16.4. Aidha, ujazi wa fedha kwa tafsiri pana (M2) uliongezeka kwa shilingi bilioni 2,026.5 kufikia shilingi bilioni 13,917.0 mwaka 2014 kutoka shilingi bilioni 11,890.6 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 17.0.

100. Mwaka 2014, mikopo kwa sekta binafsi ilikua kwa asilimia 19.4 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 15.2 mwaka 2013 na lengo la mwaka husika la asilimia 19.8, wakati mikopo kwa serikali kuu iliongezeka kwa shilingi bilioni 1,096.6 chini ya lengo la shilingi bilioni 1,479.0. Ongezeko la mikopo lilitokana na jitihada za benki kuhamasisha wananchi kuweka amana, hivyo kuongeza uwezo wa benki kukopesha. Aidha, madai halisi kwa Serikali kuu kutoka benki yalikuwa shilingi bilioni 3,651.6 mwaka 2014 ikilinganishwa na shilingi bilioni 2,554.6 mwaka 2013. Ongezeko hilo lilitokana na mahitaji ya fedha kwa ajili ya kugharamia miradi ya maendeleo, hususan miundombimu. Kwa upande mwingine, rasilimali halisi katika fedha za kigeni kwenye benki zilipungua kutoka shilingi bilioni 6,576.3 mwaka 2013 na kufikia shilingi bilioni 6,551.5 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 0.4.

Mikopo ya Benki za Biashara kwa Shughuli za Kiuchumi

101. Mwaka 2014, benki za biashara ziliendelea kutoa mikopo iliyoelekezwa katika shughuli mbalimbali za kiuchumi. Hadi Desemba 2014, mikopo iliyotolewa kwa sekta binafsi ilifikia shilingi bilioni 12,412.3 kutoka shilingi bilioni 10,392.7 mwaka 2013. Thamani ya mikopo iliyotolewa kwa sekta binafsi ilikuwa ni sawa na asilimia 20.9 ya Pato la Taifa ikilinganishwa na asilimia 19.5 kwa mwaka uliotangulia. Ukuaji wa mikopo kwenye shughuli za majengo na

ujenzi, uchukuzi na mawasiliano, biashara, mikopo kwa watu binafsi na kwenye shughuli za viwanda uliongezeka ikilinganishwa na mwaka 2013.

102. Mwaka 2014, sehemu kubwa ya mikopo hiyo ilielekezwa kwenye shughuli za biashara iliyopata asilimia 21.8 ya mikopo yote; watu binafsi (asilimia 17.3); viwanda (asilimia 11.4); na kilimo (asilimia 8.7). Aidha, mchango wa mikopo katika shughuli za kilimo, hoteli na migahawa na watu binafsi zilipungua mwaka 2014 ikilinganishwa na mwaka 2013. Kwa upande mwingine, mchango wa mikopo umekuwa ukiongezeka katika shughuli za kiuchumi za majengo na ujenzi, na biashara. Shughuli zilizokuwa na ongezeko kubwa la ukuaji wa mikopo ni pamoja na: majengo na ujenzi (asilimia 28.3), uchukuzi na mawasiliano (asilimia 27.2), huduma za fedha (asilimia 23.7) na biashara (asilimia 22.7).

Amana Katika Benki za Biashara

103. Mwaka 2014, amana katika benki za biashara ziliongezeka na kufikia shilingi bilioni 16,004.3 ikilinganishwa na shilingi bilioni 14,115.5 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 13.4. Kati ya hizo, amana kwa sekta binafsi zilikuwa shilingi bilioni 15,195.9, sawa na asilimia 94.9 ya amana zote. Kwa upande mwingine, uwiano wa amana za fedha za kigeni katika amana zote uliendelea kupungua na kufikia asilimia 29.2 ikilinganishwa na asilimia 29.9 mwaka 2013.

Mwenendo wa Viwango vya Riba

104. Mwaka 2014, wastani wa mwenendo wa riba za amana na mikopo ulipungua ikilinganishwa na ilivyokuwa mwaka 2013. Riba ya amana ya muda maalum ilipungua kutoka wastani wa asilimia 8.87 Desemba 2013 hadi asilimia 8.74 Desemba 2014. Vile vile, riba ya amana ya mwaka mmoja ilipungua na kufikia wastani wa asilimia 10.66 kutoka asilimia 11.30 Desemba 2013. Kwa upande mwingine, riba ya mikopo kwa ujumla ilipungua na kufikia asilimia 15.75 Desemba 2014 kutoka asilimia 16.13 Desemba 2013. Aidha, wastani wa kiwango cha riba ya mikopo ya mwaka mmoja uliongezeka na kufikia asilimia 14.80 kutoka wastani wa asilimia 13.84 Desemba 2013. Kufuatia mwenendo huo, tofauti kati ya riba za amana na riba za mikopo kwa mwaka mmoja iliongezeka na kufikia wastani wa asilimia 4.14 Desemba 2014 kutoka wastani wa asilimia 2.54 Desemba 2013.

105. Mwaka 2014, hali ya ukwasi kwenye mabengi iliendelea kuwa ya kuridhisha kufuatia utekelezaji thabiti wa sera ya fedha. Aidha, riba katika soko la fedha baina ya mabengi zilibaki kuwa za juu kiasi cha wastani wa asilimia 11.82 Desemba 2014 ikilinganishwa na asilimia 8.58 Desemba 2013. Vile vile, riba kwenye dhamana za Serikali zilikuwa wastani wa asilimia 15.73 ikilinganishwa na asilimia 15.20 mwaka 2013.

106. Dhamana za Serikali zenye jumla ya thamani ya shilingi bilioni 3,535.7 ziliuzwa mwaka 2014 ikilinganishwa na dhamana zenye thamani ya shilingi bilioni 3,341.3 zilizouzwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 5.8. Aidha, mauzo ya hati fungani katika mwaka 2014 yaliongezeka kwa asilimia 21.3 kufikia shilingi bilioni 916.7 ikilinganishwa na mauzo ya mwaka 2013 ya shilingi bilioni 755.9.

Maendeleo katika Sekta ya Fedha

107. Mwaka 2014, utendaji kwenye sekta ya benki uliendelea kuimarika kwa kiwango cha kuridhisha. Takwimu za tathmini ya hali ya mabengi katika mwaka 2014 zilionesha kuwa zimeendelea kuwa imara na salama, ikiwa na mtaji na ukwasi wa kutosha kuweza kuhimili misukosuko ya kifedha. Vile vile, takwimu zilionesha kuwa, benki nyingi zimetimiza masharti mapya ya kuongeza mtaji kutoka shilingi bilioni 5 hadi shilingi bilioni 15. Aidha, uwiano wa mitaji kwa mali iliyowekezwa katika mabengi uliendelea kuimarika na kufikia asilimia 17.9 ikilinganishwa na kiwango cha chini kinachotakiwa kisheria cha asilimia 12.

108. Mwaka 2014, kiwango cha ubora wa rasilimali kwenye sekta ya fedha kiliongezeka ikilinganishwa na mwaka 2013. Hii ilitokana na kupungua kwa kiwango cha mikopo chechefu ambapo uwiano wake na jumla ya mikopo yote katika benki za biashara ulifikia wastani wa asilimia 6.5 mwaka 2014 kutoka wastani wa asilimia 7.1 mwaka 2013. Kiwango cha mali inayoweza kubadilishwa kuwa fedha taslimu ikilinganishwa na kiwango cha amana zinazoweza kuhitajika katika muda mfupi kilifikia asilimia 35.15, ambacho ni juu ya kiwango cha asilimia 20 au zaidi kinachohitajika kisheria.

109. Katika kipindi kilichoishia Desemba 2014, idadi ya benki za biashara zilizokuwa zikitoa huduma ya benki kupitia mawakala ilifikia 6 ikilinganishwa

na benki 4 mwaka 2013. Benki zilizoongezeka ni Amana na NMB. Aidha, Kenya Commercial Bank na Acces Bank walikubali kutoa huduma hii ingawa bado walikuwa hawajaanza rasmi. Sehemu kubwa ya mawakala katika huduma hii ilikuwa kwenye mikoa ya Dar es Salaam (asilimia 42.25), Arusha (asilimia 11.8) na Mwanza (asilimia 9.06). Idadi ya wateja na kiwango cha amana katika huduma ya uwakala iliendelea kuongezeka. Benki zilizokuwa na kiwango kikubwa cha amana za wateja wa huduma ya uwakala zilikuwa CRDB (asilimia 92.96), Equity (asilimia 4.42), Benki ya Posta (asilimia 2.7), Benki ya Wananchi Dar es Salaam (asilimia 0.18) na Amana (asilimia 0.001).

110. Mwaka 2014, Benki Kuu ya Tanzania ilisimamia utekelezaji wa mifumo ya malipo nchini kwa lengo la kuendeleza na kuongeza ufanisi kwenye miundombinu ya malipo na mifumo ya utimilisho wa malipo. Vile vile, huduma za kifedha kwa simu za viganjani ziliimarika kwa kutoa huduma za malipo kiufanisi na kwa haraka. Mwaka 2013/14, malipo kupitia simu za viganjani yalifikia miamala milioni 1,149.3 yenye thamani ya shilingi bilioni 35,329 ikilinganishwa na miamala 777.9 yenye thamani ya shilingi milioni 22,985.7 mwaka 2012/13. Aidha, idadi ya akaunti za simu za viganjani zilizosajiliwa ziliongezeka na kufika milioni 34.2 mwaka 2013/14 ikilinganishwa na akaunti milioni 29.13 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 17.4.

111. Mwaka 2014, mikopo iliyoombwa kutoka Benki ya Maendeleo ya TIB ilifikia jumla ya shilingi bilioni 299.1 ambapo mikopo iliyoidhinishwa ilikuwa shilingi bilioni 67.48, sawa na asilimia 22.6 ya mikopo iliyoombwa ikilinganishwa na asilimia 20.1 ya mikopo iliyoombwa mwaka 2013. Aidha, Benki ya Maendeleo ya TIB kupitia dirisha la kilimo iliidhinisha miradi 12 ya kilimo yenye thamani ya shilingi bilioni 3.58 ikilinganishwa na miradi 15 yenye thamani ya shilingi bilioni 4.45 iliyoidhinishwa mwaka 2013. Miradi iliyoidhinishwa mwaka 2014 ilikuwa katika mikoa ya Mbeya, Rukwa, Morogoro, Simiyu na Dar es Salaam.

112. Mwaka 2014, Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB) iliendelea kutekeleza mipango mbalimbali kwa lengo la kuhakikisha benki hiyo inaanza kufanya kazi ya kutoa mikopo kwa wananchi. Benki ilifanikiwa kupata leseni ya awali kutoka Benki Kuu ya Tanzania. Hata hivyo, leseni hii haiiruhusu TADB kuanza kutoa mikopo mpaka ipate leseni itakayoiruhusu kufanya

shughuli za kibenki. TADB inaendelea kukamilisha matwaka ya Benki Kuu ya Tanzania ili kuweza kupata leseni ya kufanya biashara ya benki.

Maendeleo ya Masoko la Mitaji na Dhamana

113. Mwaka 2014, Soko la Hisa la Dar es Salaam liliorodhesha kampuni mpya tatu ambazo ni Swala Oil and Gas PLC, Benki ya Mkombozi na Uchumi Supermarket Ltd, na hivyo kufanya kampuni zilizo rodheshwa kufikia 21. Hadi Aprili 2014, wawekezaji waliosajiliwa na Soko la Hisa walikuwa 192,804 ambapo wawekezaji wa ndani walikuwa 192,385 na wa nje 419. Aidha, mwaka 2014, Soko la Hisa la Dar es Salaam liliorodhesha kampuni 1 kwenye dirisha maalum la kukuza na kuimarisha masoko ya wajasiriamali wadogo. Kampuni hiyo ni Mkombozi Commercial Bank ambayo ilisajiliwa mwezi Desemba 2014.

114. Thamani ya hisa zote zilizo rodheshwa katika soko la hisa zilifikia shilingi bilioni 22,090.39 mwaka 2014 ikilinganishwa na shilingi bilioni 16,464.3 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 34.2. Ongezeko hilo lilitokana na kupanda kwa bei ya hisa za kampuni za Tanzania Breweries Limited (asilimia 76.1), SWISSPORT (asilimia 35), Kampuni ya Sigara Tanzania (asilimia 94.7), Kampuni ya Acacia (asilimia 39.6), National Microfinance Bank (asilimia 29.8), na benki ya CRDB (asilimia 53.6). Aidha, Soko liliuza na kununua hisa milioni 241 zenye thamani ya jumla ya shilingi bilioni 383 mwaka 2014 ikilinganishwa na hisa zenye thamani ya shilingi bilioni 252.4 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 51.7.

115. Mwaka 2014, hatifungani zilizouzwa sokoni zilikuwa na thamani ya shilingi bilioni 4,325.13 ikilinganishwa na shilingi bilioni 3,635.37 zilizouzwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 19.0. Hakukuwa na Hatifungani za Kampuni zilizouzwa kwa mwaka 2014 kutokana na wawekezaji wengi kupendelea hatifungani za Serikali Kuu na kutokuwepo kwa ushindani wa kutosha miongoni mwa wawekezaji. Mamlaka ya Masoko ya Mitaji na Dhamana imeendelea kufanya jitihada za kuboresha biashara ya hatifungani kwenye soko la pili ikiwa ni pamoja na kutoa leseni kwa mabenki ili ziweze kushiriki moja kwa moja katika biashara ya hatifungani kwenye soko la hisa bila kupitia kwa mawakalaa.

Jedwali Na.5.1: Hatifungani za Soko la Hisa la Dar es Salaam (Shs. Biln)

Aina ya Hisa	2013	2014	Ukuaji, %
Hatifungani za Serikali Kuu	3,290.51	3,946	19.9
Hatifungani za Hazina	302.29	336.56	11.3
Hatifungani za Kampuni	42.57	42.57	0.0
Jumla	3,635.37	4,325.13	19.0

Chanzo: Soko la Hisa la Dar es Salaam

116. Mwaka 2014, Thamani ya skimu za uwekezaji wa pamoja (Collective Investment Schemes) ilikua kwa asilimia 40.7 kufikia shilingi bilioni 226,994.4 ikilinganishwa na shilingi bilioni 161,291.9 mwaka 2013. Ukuaji huo ulitokana na kupanda kwa thamani ya rasilimali ambazo mifuko iliwekeza na pia kuongezeka kwa ufahamu wa faida ya uwekezaji wa pamoja ambao uliongeza idadi ya washiriki. Skimu hizo za uwekezaji wa pamoja zinajumuisha aina tano za Mifuko ambayo ni: Mfuko wa Umoja; Mfuko wa Jikimu; Mfuko wa Wekeza Maisha; Mfuko wa Watoto; na Mfuko wa Ukwasi.

Jedwali Na. 5.2: Uwekezaji wa Pamoja (Shs. Biln)

Aina ya Uwekezaji	2013	2014	Ukuaji, %
Mfuko wa Umoja	146,800	204,534	39.0
Mfuko wa Jikimu	9,620	15,910	65.4
Mfuko wa Wekeza Maisha	2,540	3,480	37.0
Mfuko wa Watoto	1,630	2,500	53.4
Mfuko wa Ukwasi	701.85	570.43	-18.7
Jumla	161,291.85	226,994.43	40.7

Chanzo: Soko la Hisa la Dar es Salaam

Mamlaka ya Usimamizi na Udhhibiti wa sekta ya Hifadhi ya Jamii

117. Jumla ya wanachama katika Mifuko kwa pamoja ilifikia 1,951,751 mwaka 2013/14 ikijumuisha wanachama 602,955 wa NHIF ikilinganishwa na wanachama 1,868,564 mwaka 2012/13. Wanachama wa Mifuko ya pensheni wanakadiriwa kuwa asilimia 6 ya nguvu kazi ya Tanzania Bara. Mchanganuo wa wanachama kwa aina ya Mfuko ni kama inavyoonekana katika jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 5.3: Mchanganuo wa Wanachama kwa aina ya Mfuko

Mwaka	LAPF	PPF	PSPF	NSSF	GEPF	NHIF	Mifuko ya Pensheni tu	Mifuko yote
2006/07	56,479	72,770	239,374	408,970	27,333	295,205	804,926	1,100,131
2007/08	63,302	84,186	256,774	447,797	29,779	316,460	881,838	1,198,298
2008/09	66,394	104,684	266,045	475,993	30,227	332,650	943,343	1,275,993
2009/10	73,833	156,239	288,055	506,218	35,279	373,326	1,059,624	1,432,950
2010/11	80,529	180,046	306,514	521,629	41,879	468,611	1,130,597	1,599,208
2011/12	91,852	203,981	309,767	543,685	52,670	474,760	1,201,955	1,676,715
2012/13	104,840	247,418	320,860	599,575	567,109	536,829	1,331,735	1,868,564
2013/14	127,327	208,315	340,000	567,109	76,045	602,955	1,318,796	1,921,751

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi na Udhhibiti wa sekta ya Hifadhi ya Jamii

118. Mwaka 2013/14, thamani ya Mifuko ilikuwa shilingi bilioni 7,631.44 ikilinganishwa na Shilingi bilioni 6,587.36 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 15.8. Ongezeko hili lilitokana na ukuaji wa thamani ya vitega uchumi na kuongezeka kwa michango ya wanachama. Thamani ya vitega uchumi vya Mifuko yote iliongezeka kutoka shilingi bilioni 5,648.77 mwaka 2012/13 hadi shilingi bilioni 6,667.44 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 18.0. Aidha michango ya wanachama kwa Mifuko yote iliongezeka hadi kufikia shilingi bilioni 1,976.02 mwaka 2013/14 kutoka shilingi bilioni 1,631.27 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 21.1.

119. Mwaka 2013/14, Mifuko iliendelea kuwekeza kwenye dhamana za muda maalum, hisa na majengo. Dhamana za muda maalum ziliendelea kuchukua sehemu kubwa ya uwekezaji kwenye Mifuko (asilimia 65.1) ikifuatiwa na uwekezaji katika majengo ambao ulichukua asilimia 20.1 ya jumla ya uwekezaji wote.

120. Wanachama waliopata mafao ya pensheni kwa mwaka 2013/14 waliongezeka kwa asilimia 10.2 na kufikia wanachama 97,425 ikilinganishwa na wanachama 88,427 waliopata mafao mwaka 2012/13. Aidha, kiasi cha mafao kilicholipwa kwa kipindi hicho kilikuwa shilingi bilioni 1,391.25 sawa na ongezeko la asilimia 30.3 ikilinganishwa na kiasi kilicholipwa mwaka 2012/13. Uwiano wa mafao yanayolipwa na thamani ya mali za Mifuko ulikua asilimia 12.5 na uwiano wa mafao kwa michango ya wanachama ulikua asilimia 7.6.

Mfuko wa Mafao ya Kustaafu (GEPF)

121. Mfuko wa Mafao ya Kustaafu wa GEPF uliundwa mwaka 2013 kuchukua nafasi ya uliokuwa Mfuko wa Akiba ya Wafanyakazi Serikalini. Wakati hapo awali huduma za Mfuko zililenga wafanyakazi waliopo Serikalini tu, uanzishwaji wa Mfuko wa Mafao ya Kustaafu wa GEPF umejumuisha wananchi walio kwenye ajira rasmi na zisizo rasmi ikiwa ni pamoja na ajira binafsi.

122. Mwaka 2013/14, idadi ya wanachama wanaochangia katika Mfuko wa Mafao ya Kustaafu ya GEPF iliongezeka kwa asilimia 28.8 kufikia wanachama 76,045 kutoka wanachama 59,042 mwaka 2012/13. Aidha, makusanyo ya michango ya wanachama yalikuwa shilingi milioni 52,169.5 mwaka 2013/14 ikilinganishwa na shilingi milioni 37,299.8 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 39.9. Vile vile, malipo ya pensheni kwa wastaafu yalikuwa shilingi milioni 13,188.5 ikilinganishwa na shilingi milioni 9,553.2 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 38.1. Hii ilitokana na kuongezeka kwa malipo ya mkupuo yaliyofanywa na Mfuko kwa wafanyakazi mbalimbali waliostaafu na kuongezeka kwa wastaafu.

123. Mwaka 2013/14, Mfuko uliendelea kuwekeza katika vitega uchumi mbalimbali kama vile mali zenye faida inayojulikana kabla ya kuwekeza; hisa za kampuni; majengo; na mfuko wa uwekezaji wa pamoja. Hadi Juni 2014, jumla ya thamani ya uwekezaji katika Mfuko ilifikia shilingi milioni 247,503.2 ikilinganishwa na shilingi milioni 187,643.6 zilizowekezwa hadi Juni 2013, sawa na ongezeko la asilimia 31.9. Mchanganuo wa uwekezaji ni kama unavyoonekana katika jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 5.4: Thamani ya Uwekezaji ya Vitega Uchumi (Shs. Mln)

Uwekezaji	2012/13	2013/14	Ukuaji, %
Mali zenye faida inayojulikana kabla ya kuwekeza	162,101.57	208,932.41	28.9
Hisa za kampuni	10,651.45	21,119.40	98.3
Majengo	13,864.62	16,311.96	17.7
Mfuko wa Pamoja (UTT)	1,026.0	1,139.46	11.1
Jumla	187,643.64	247,503.23	31.9

Chanzo: Mafao ya Kustaafu ya GEPF

124. Mapato yaliyotokana na uwekezaji yaliongezeka kutoka shilingi milioni 23,100.3 mwaka 2012/13 hadi shilingi milioni 36,511.93 mwaka 2013/14 ikiwa ni ongezeko la asilimia 58.1. Hii ilitokana na kuongezeka kwa thamani ya hisa za kampuni zilizoandikishwa katika soko la mitaji pamoja na mapato yatokanayo na riba kwenye amana za Serikali na mabenki. Hadi kufikia Juni 2014, Mfuko ulikuwa na thamani ya shilingi milioni 265,438.1 ikilinganishwa na shilingi milioni 198,435.1 Juni 2013.

Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma (PSPF)

125. Mwaka 2013/14, Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma ulisajili jumla ya wanachama 46,704 ikilinganishwa na wanachama 18,781 mwaka 2012/13. Kati yao, wanachama 18,391 wapo katika mpango wa hiari na 28,313 katika mfumo wa pensheni wa lazima.

126. Mwaka 2013/14, Mfuko ulilipa mafao yenye thamani ya jumla ya shilingi bilioni 682.46 ukilinganisha na shilingi bilioni 543.71 mwaka 2012/13 sawa na ongezeko la asilimia 25.5. Aidha, ongezeko hili lilitokana na kuongezeka kwa wastaafu na wategemezi ambapo mwaka 2013/2014 wategemezi waliongezeka hadi kufikia 8,664 ukilinganishwa na wategemezi 5,137 mwaka 2012/13 na wastaafu walikuwa 53,829 mwaka 2013/14 ikilinganishwa na 46,542 mwaka 2012/13.

127. Malipo kwenye mafao yaliyolipwa yalijumuisha mafao ya kiinua mgongo (shilingi bilioni 501.71); mafao ya mirathi (shilingi bilioni 59.73); mafao ya kujitoa (shilingi bilioni 0.55); mafao ya kwenye mpango wa hiari (shilingi milioni 27.65); na malipo ya pensheni ya kila mwezi kwa wastaafu na wategemezi shilingi bilioni 120.45.

128. Mwaka 2013/2014, kiwango cha uwekezaji katika Mfuko kilifikia shilingi trilioni 1.17 ikilinganishwa na shilingi trilioni 1.07 mwaka 2012/2013 sawa na ongezeko la asilimia 9.3. Aidha, thamani ya Mfuko ilipanda hadi kufikia shilingi trilioni 1.31 ikilinganishwa na shilingi trilioni 1.25 mwaka 2012/2013. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uwekezaji wa muda mrefu, kupanda kwa thamani ya hisa za makampuni ambayo mfuko umewekeza pamoja na riba kwenye mikopo iliyotolewa kwa serikali na taasisi za umma.

129. Mwaka 2013/14, mapato yatokanayo na uwekezaji yalikuwa shilingi bilioni 189.1 ikilinganishwa na shilingi bilioni 204.8 mwaka 2012/13 sawa na upungufu asilimia 7.7. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uwekezaji wa muda mrefu na kupungua kwa uwekezaji wa muda mfupi mwaka 2012.

Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii (NSSF)

130. Mwaka 2013/14, Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii (NSSF) ulikuwa na wanachama 567,109 ikilinganishwa na wanachama 599,575 mwaka 2012/13, sawa na upungufu wa asilimia 5.41. Mfuko ulikusanya michango kutoka kwa wanachama yenye thamani ya shilingi milioni 548,471.6 mwaka 2013/14 ikilinganishwa na shilingi milioni 476,107.5 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 15.19. ongezeko hili lilitokana na michango kuwasilishwa kwa wakati. Ongezeko hili lilitokana na usajili wa wanachama wapya 123,657 uliotokana na usajili wa waajiri wapya 2,304 kuwasilisha michango kwa wakati.

131. Mwaka 2013/14, mafao yaliyotolewa kwa wanachama yalikuwa shilingi milioni 344,787.1 ikilinganishwa na shilingi milioni 228,049.4 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 51.2. Aidha, jumla ya wanachama 94,796 walipata mafao mwaka 2013/14 ikilinganishwa na wanachama 67,055 waliopata mafao mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 41.4. Ongezeko hilo lilichangiwa na wanachama kufikia muda wao wa kustaafu. Aidha, jumla ya semina 3,378 ziliendeshwa nchi nzima kwa lengo la kutoa elimu kwa umma juu ya umuhimu

wa mifuko ya jamii katika maisha baada ya kustaafu ikilinganishwa na semina 2,018 zilizoendeshwa mwaka 2012/13.

132. Thamani ya uwekezaji katika vitega uchumi iliongezeka kutoka shilingi milioni 2,241,528.9 mwaka 2012/13 hadi shilingi milioni 2,359,967.3 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 5.3. Aidha, thamani ya uwekezaji katika dhamana za Serikali ilipungua hadi kufikia shilingi milioni 355,244.1 mwaka 2013/14 kutoka shilingi milioni 363,478.5 mwaka 2012/13, sawa na upungufu wa asilimia 2.3. Mapato kutokana na uwekezaji katika vitega uchumi yalifikia shilingi milioni 213,282.5 mwaka 2013/14 ikilinganishwa na shilingi milioni 186,432.2 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 14.4. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uwekezaji katika miradi ya maendeleo ikiwa ni pamoja na majengo, mikopo ya muda mrefu, amana za muda maalumu na dhamana za Serikali. Mwaka 2013/14, thamani halisi ya mali za Mfuko kwa ajili ya mafao ilikuwa shilingi milioni 2,454,156.9 ikilinganishwa na shilingi milioni 2,239,866.7 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 9.6.

Mfuko wa Pensheni wa Mashirika ya Umma (PPF)

133. Mwaka 2014, Mfuko wa Pensheni wa Mashirika ya Umma uliandikisha wanachama wapya 67,302 ikilinganishwa na wanachama wapya 63,582 walioandikishwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 5.9. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa uwazi na kuboreshwa kwa huduma zinazotolewa na Mfuko kwa wanachama wake ikiwa ni pamoja na kuwekwa kwa kikokotoa cha pensheni na mafao mengine na upatikanaji wake katika tovuti. Hata hivyo, idadi ya wanachama wanaochangia katika Mfuko ilipungua kwa asilimia 15.8 kutoka wanachama 247,418 Desemba 2013 hadi wanachama 208,315 Desemba 2014. Hii ilitokana na zoezi linaloendelea la uhakiki orodha ya idadi ya wanachama ambapo jumla ya wanachama 83,367 waliondolewa katika Mfuko kutokana na kutokuwa na sifa stahiki.

134. Mwaka 2014, michango ya wanachama wa Mfuko ilifikia shilingi bilioni 335.7 ikilinganishwa na shilingi bilioni 278.5 zilizokusanywa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 20.5. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mishahara ya wanachama na waajiri kuzingatia sheria kwa kuleta michango kwa wakati.

135. Hadi kufikia Desemba 2014, thamani ya Mfuko ilikuwa shilingi trilioni 1.963 ikilinganishwa na shilingi trilioni 1.490 Desemba 2013, sawa na ongezeko la asilimia 31.7. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uwekezaji katika makundi mbalimbali, kuongezeka kwa thamani ya hisa za kampuni mbalimbali ambazo Mfuko uliwekeza, kuongezeka kwa michango pamoja na mapato yatokanayo na uwekezaji. Aidha, mapato yatokanayo na uwekezaji katika vitega uchumi yaliongezeka hadi kufikia shilingi bilioni 361.7 mwaka 2014 ikilinganishwa na shilingi bilioni 318.0 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 13.7. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mapato yatokanayo na hisa katika kampuni mbalimbali, mapato yatokanayo na vitega uchumi vya muda maalumu na mapato yatokanayo na pango.

136. Mwaka 2014, Mfuko ulilipa mafao ya jumla ya shilingi bilioni 156.4 kwa wanachama wake ikilinganishwa na shilingi bilioni 131.9 zilizolipwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 18.6. Aidha, jumla ya wastaafu 26,361 walilipwa mafao ya shilingi bilioni 4.7 kwa kila mwezi, ambapo kima cha juu cha malipo hayo kilikuwa shilingi milioni 13 na kima cha chini shilingi elfu hamsini. Hali kadhalika, Mfuko hulipa fao la elimu kwa watoto wasiozidi wanne, kuanzia shule ya awali hadi kidato cha sita wa mwanachama anayefariki akiwa kazini.

Mfuko wa Pensheni wa Serikali za Mitaa (LPAF)

137. Mwaka 2013/14, idadi ya wanachama wa Mfuko wa Pensheni wa Serikali za Mitaa iliongezeka na kufikia 127,327 kutoka wanachama 104,840 mwaka 2012/13 sawa na ongezeko la asilimia 21.4. Ongezeko hili lilitokana na kuboreka kwa huduma zinazotolewa na Mfuko pamoja na kuongezewa wigo wa wanachama wachangiaji kulingana na Sheria namba nane ya mwaka 2008. Aidha, katika mwaka 2014 Mfuko uliendelea kuboresha huduma zake kwa wanachama kwa kubuni huduma nyingine ambazo wanachama wanaweza kuzipata ikiwa ni pamoja na kuanzisha Mkopo wa Elimu ujulikanao kama “*PIGA KITABU NA LAPF*” kwa wanachama wake Septemba 2014.

138. Mwaka 2013/14, michango kutoka kwa wanachama iliongezeka na kufikia shilingi bilioni 159.225 kutoka shilingi bilioni 119.175 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 33.6. Hii ilitokana na ongezeko la mishahara kwa watumishi wa Serikali ambao ni wanachama wengi zaidi katika Mfuko. Kwa

upande mwingine, mwaka 2013/14 Mfuko ulilipa wanachama wake mafao yenye thamani ya jumla ya shilingi bilioni 78.2 ukilinganisha mafao ya shilingi bilioni 56.9 mwaka 2012/13 sawa na ongezeko la asilimia 37.6. Mafao haya yalijumuisha Mafao 6 na mikopo ya nyumba kwa wanachama. Ongezeko la thamani ya mafao yaliyolipwa kwa sehemu kubwa lilitokana na kupanda kwa mishahara kwa wanachama waliostaafu.

139. Mwaka 2013/14, thamani ya rasilimali na uwekezaji halisi wa Mfuko wa Pensheni kwa Serikali za Mitaa ilikuwa shilingi bilioni 774.96 kutoka shilingi bilioni 644.78 mwaka 2012/13 sawa na ongezeko la asilimia 20.2. Hii ilitokana na kuongezeka kwa michango ya wanachama na mapato kutokana na uwekezaji uliofanywa na Mfuko. Katika kipindi hicho, thamani ya mapato yatokanayo na vitega uchumi ilikuwa shilingi bilioni 60.75 ikilinganishwa na shilingi bilioni 48.82 mwaka 2012/13 sawa na ongezeko la asilimia 24.4. Hii ilitokana na kuongezeka kwa idadi ya vitega uchumi vya Mfuko na kuongezeka kwa riba zinazototwa kwenye vitega uchumi hivyo.

Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya

140. Mwaka 2013/14, idadi ya wanachama waliochangia kwenye Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya iliongezeka na kufikia 602,955 kutoka wanachama 536,829 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 12.3. Ongezeko hilo lilitokana na mabadiliko yaliyofanywa kwenye sheria ya kuongeza baadhi ya makundi ambapo makundi ya watu binafsi na wajasiriamali wadogo waliongezwa kwenye Mfuko. Vile vile, jumla ya kaya 654,827 ziliandikishwa kuwa wanachama kupitia Mfuko wa Afya ya Jamii ikilinganishwa na kaya 543,621 zilizoandikishwa mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 20.5.

141. Mwaka 2013/14, asilimia 15.3 ya watanzania wote walinufaika na huduma za Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya pamoja na Mfuko wa Afya ya Jamii. Idadi ya wanufaika wa Mifuko hiyo kwa pamoja iliongezeka na kufikia 7,257,274 mwaka 2013/14 ikilinganishwa na wanufaika 6,225,022 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 16.6. Kati ya hao, idadi ya wanufaika wa Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya ilikuwa 3,328,312, sawa na asilimia 7.0 ya watanzania wote na wanufaika wa Mfuko wa Afya ya Jamii walikuwa 3,928,962, sawa na asilimia 8.3 ya Watanzania wote.

142. Mwaka 2013/14, vyanzo vikuu vya mapato ya Mfuko vilitokana na michango ya wanachama, vitega uchumi na mapato mengineyo, ambapo mapato yatokanayo na makato ya mishahara yalichangia asilimia 77.0 ya mapato yote ya Mfuko. Mapato yote ya Mfuko yaliongezeka kwa asilimia 20.8 kufikia shilingi milioni 319,424.5 mwaka 2013/14 kutoka shilingi milioni 264,533.1 mwaka 2012/13. Kati ya hayo, michango ya wanachama itokanayo na makato ya mishahara iliongezeka kutoka shilingi milioni 207,502.10 mwaka 2012/13 hadi shilingi milioni 245,176.09 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 18.2. Hii ilitokana na ongezeko la mishahara na kuongezeka kwa idadi ya wanachama. Aidha, mapato yatokanayo na thamani ya vitega uchumi vya Mfuko yaliongezeka kutoka shilingi milioni 54,739.24 mwaka 2012/13 na kufikia shilingi milioni 70,201.67 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 28.2. Vile vile, mapato mengineyo ya Mfuko yaliongezeka kutoka shilingi milioni 2,291.78 mwaka 2012/13 na kufikia shilingi milioni 4,046.73, sawa na ongezeko la asilimia 76.6. Ongezeko hilo lilitokana na malipo ya ada mbalimbali zinazotowwa na Mfuko na faida inayotokana na ukopeshaji wa vifaa tiba na ukarabati kwa vituo vya afya.

143. Mwaka 2013/14, jumla ya vituo vya afya vilivyosajiliwa na Mfuko vilifikia 6,012 ikilinganishwa na vituo 5,840 vilivyosajiliwa mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 2.9. Kati ya hivyo, vituo 4,809 (asilimia 80.0) vinamilikiwa na Serikali na vituo 1,203 vinamilikiwa na sekta binafsi vikijumuisha vituo 619 vinavyomilikiwa na mashirika yasiyo ya kiserikali na vituo 584 vya madhehebu ya dini. Mchanganuo wa vituo hivyo ni kama inavyoonekana kwenye Jedwali hapa chini.

Jedwali Na 5.5: Jumla ya Vituo vya Afya Vilivyosajiliwa na Mfuko

Aina ya Vituo	2012/13			2013/14			Ukuaji, %
	Serikali	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla	
Zahanati	4091	422	4513	4231	390	4621	2.4
Vituo vya Afya	450	141	591	457	148	605	2.4
Hospitali	121	117	238	121	125	246	3.4
Maduka ya Dawa	0	495	495	0	536	536	8.3
Kliniki maalum	0	3	3	0	4	4	33.3
Jumla	4,662	1,178	5,840	4,809	1,203	6,012	2.95

Chanzo: Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya

144. Mwaka 2013/14, kiasi kilichoombwa kama malipo kwa watoa huduma kilikuwa shilingi milioni 138,123.11 ambapo kiasi kilicholipwa kilikuwa ni shilingi milioni 132,033.59 sawa na asilimia 95.9 ya maombi yaliyopokelewa. Kiwango hiki ni kikubwa kidogo ikilinganishwa na mwaka 2012/13 ambapo kiasi kilicholipwa kilikuwa ni asilimia 93.9 ya shilingi milioni 104,276.59 zilizoombwa. Kukosekana kwa usawa kati ya madai yaliyoombwa na madai yaliyolipwa kulitokana na kutozingatiwa kwa miongozo ya matibabu, mpangilio wa bei za Mfuko, kutokuzingatia utaratibu wa madai, na madai ya kughushi. Kiasi kilicholipwa mwaka 2013/14 kiliongezeka kwa asilimia 34.8 ikilinganishwa na kiasi cha shilingi milioni 97,924.61 kilicholipwa mwaka 2012/13.

Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania

145. Mwaka 2014, hakukuwa na kampuni mpya iliyojisajili kufanya biashara ya bima kwenye Mamlaka na hivyo kupelekea idadi ya kampuni kuendelea kuwa 30. Idadi ya kampuni zilizosajiliwa kufanya biashara ya uwakala wa bima ilipungua na kufikia 310 kutoka kampuni 400 mwaka 2013. Vile vile, idadi ya kampuni zilizosajiliwa kufanya biashara ya udalali wa bima nchini ilipungua na kufikia 92 kutoka kampuni 100 mwaka 2013. Aidha, mauzo ya bima yalifikia shilingi bilioni 554.0 ikilinganishwa na mauzo ya shilingi bilioni 481.7 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 15.0. Bima za kawaida zilichangia asilimia 89.2 na bima za maisha zilichangia asilimia 10.8 ya bima zote.

Jedwali Na 5.6: Mauzo ya Bima kwa Mwaka (Shs. Bilioni)

Mauzo	2012	2013	2014
Bima za Kawaida	367.6	430.0	494.0
Ukuaji	20.40%	17.00%	14.9%
Mchango kwa jumla ya mauzo	88.50%	89.30%	89.2%
Bima za Maisha	48.0	51.7	60.0
Ukuaji	30.40%	7.70%	16.1%
Mchango kwa jumla ya mauzo	11.50%	10.70%	10.8%
Jumla ya Mauzo	415.6	481.7	554.0
Ukuaji	21.50%	15.90%	15.0%

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania

146. Hadi kufikia Desemba 2014, kiasi cha rasilimali za kampuni za bima ziliongezeka kwa asilimia 21.2 na kufikia shilingi bilioni 629 kutoka shilingi bilioni 519 mwaka 2013. Vile vile, thamani ya uwekezaji wa makampuni ya bima iliongezeka kwa asilimia 13.2 kutoka shilingi bilioni 348.6 mwaka 2013 hadi shilingi bilioni 395 mwaka 2014. Sehemu kubwa ya uwekezaji wa makampuni ya bima ulikuwa kwenye amana za benki (asilimia 48.7), majengo (asilimia 18.7), hisa (asilimia 13.7), hatifungani za Serikali (asilimia 12.1) na uwekezaji kwenye sehemu zinazofanana na hizo (asilimia 4.7)

Benki ya Posta

147. Mwaka 2014, amana za wateja katika Benki ya Posta Tanzania ziliongezeka kwa shilingi milioni 68,233 na kufikia shilingi milioni 237,530 kutoka shilingi milioni 169,297 mwaka 2013 sawa na ongezeko la asilimia 40.3. Hii ilichangiwa na kupanuka kwa wigo wa kutolea huduma kwenye benki na utoaji mikopo kwenye vikundi hususan VICOBA. Benki ya Posta Tanzania iliendelea kupanua wigo katika utoaji wa huduma kupitia mradi wa TPB Popote ambapo hadi Desemba 2014, jumla ya akaunti 167,762 zilikuwa zimefunguliwa ikiwa ni ongezeko la akaunti 57,627 (asilimia 52.3) ikilinganishwa na idadi ya Desemba 2013. Vile vile, hadi Desemba 2014, benki ilikuwa na jumla ya mashine za ATM 30 na mawakala 104 wa mashine za POS.

148. Mwaka 2014, Benki ya Posta Tanzania iliendelea kuwekeza kwenye dhamana za Serikali na dhamana binafsi. Hadi Desemba 2014, jumla ya dhamana zilizowekezwa zilikuwa na thamani ya shilingi milioni 42,922 ikilinganishwa na shilingi milioni 45,735 zilizowekezwa mwaka 2013 sawa na upungufu wa asilimia 6.2. Upungufu huu ulitokana na kushuka kwa thamani ya uwekezaji kwenye dhamana za Serikali ambako kulitokana na ongezeko la mahitaji katika utoaji wa mikopo ulioambatana na riba bora zaidi.

Jedwali Na.5.7: Thamani ya Rasilimali katika Dhamana (Shilingi milioni)

Kitega Uchumi	31/12/2011	31/12/2012	31/12/2013	31/12/2014
Dhamana za Serikali za muda mfupi (Billn)	16,113	10,000	15,894	16,434
Dhamana za Serikali	33,348	28,146	29,404	26,225
Dhamana binafsi			437	263
Jumla ya dhamana	49,461	38,146	45,735	42,922
Badiliko (%)	15.3	(22.9)	19.9	(6.2)

Chanzo: Benki ya Posta Tanzania

149. Hadi kufikia Desemba 2014, benki ilitoa mikopo yenye thamani ya jumla ya shilingi milioni 193,139 kutoka shilingi milioni 120,418 katika kipindi kama hicho mwaka 2013 sawa na ongezeko la asilimia 64.3. Aidha, mapato ya benki yaliongezeka kwa asilimia 37.6 kutoka shilingi milioni 38,359 mwaka 2013 hadi shilingi milioni 52,772 mwaka 2014. Ongezeko hili lilitokana na kupanuka kwa uwekezaji katika mikopo na kuongezeka kwa wigo wa huduma zitolewazo na benki.

Jedwali Na. 5.8: Thamani ya Mikopo ya Benki (Shilingi milioni)

Aina ya Mkopo	31/12/2011	31/12/2012	31/12/2013	31/12/2014
Mikopo ya Biashara	4,665	6,589	7,655	22,963
Mikopo ya Watumishi	57,892	85,113	95,444	144,366
Mikopo midogo midogo	1,525	4,106	7,471	18,536
Mikopo ya Uwezesaji	413	106	1,920	196
Mikopo ya Wafanyakazi			5,049	7,078
Jumla	64,495	95,914	117,539	193,139
Badiliko (%)	-0.9	48.7	22.5	64.3

Chanzo: Benki ya Posta Tanzania

MWENENDO WA KARADHA NA UJAZI WA FEDHA - TANZANIA BARA

Jedwali Na. 27

Sh. Bilioni

	Kipindi kinachoishia mwezi Desemba							Badiliko 2013-2014	
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Kiasi	%
Fedha ya msingi (M0)	1,438.6	1,566.8	1,897.1	2,235.8	2,414.8	2,764.0	3,244.7	480.8	17.4%
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri finyu (M1)	3,158.3	3,590.8	4,521.4	5,572.0	6,538.6	7,218.1	8,284.2	1,066.0	14.8%
Amana za Akiba na za muda maalum	2,310.2	3,012.6	3,520.7	3,676.0	4,186.0	4,672.4	5,632.9	960.5	20.6%
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri pana (M2)	5,468.5	6,603.4	8,042.2	9,247.9	10,724.5	11,890.6	13,917.0	2,026.5	17.0%
Amana za fedha za kigeni	1,990.3	2,176.7	2,970.5	3,773.4	3,922.6	4,216.2	4,697.1	480.9	11.4%
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	7,458.8	8,780.1	11,012.7	13,021.3	14,647.1	16,106.8	18,614.2	2,507.4	15.6%
Rasilimali halisi katika fedha za kigeni kwenye benki (Net foreign assets)	4,086.8	4,939.5	6,125.6	6,273.6	6,396.0	6,576.3	6,551.5	-24.8	-0.4%
Rasilimali halisi katika fedha za ndani kwenye benki (Net domestic assets)	3,372.0	3,840.6	4,887.1	6,747.7	8,251.1	9,530.4	12,062.6	2,532.2	26.6%
Karadha Nchini	6,753.9	7,857.6	9,522.8	10,958.1	13,719.0	16,293.0	18,863.7	2,570.7	15.8%
Madaai halisi kwa serikali kuu	-335.0	128.4	806.7	1,471.3	2,019.4	2,554.6	3,651.6	1,097.1	42.9%
Mikopo kwa serikali kuu	2,197.8	2,865.8	3,531.0	3,335.7	4,708.6	5,900.4	6,451.5	551.1	9.3%
Mikopo kwa sekta isiyo serikali	4,556.2	4,991.9	5,991.8	7,622.3	9,010.4	10,392.7	12,412.3	2,019.6	19.4%
Rasilimali nyinginezo (Other Items Net)	-849.2	-1,279.6	-1,911.4	-2,345.9	-2,778.7	-3,416.8	-4,001.3	-584.5	17.1%

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

VIWANGO VYA UKUAJI WA KARADHA NA UJAZI WA FEDHA - TANZANIA BARA

Jedwali Na. 28

	Kipindi kinachoishia mwezi Desemba						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Fedha ya msingi (M0)	-23.4%	8.9%	21.1%	17.9%	8.0%	14.5%	17.4%
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri finyu (M1)	21.9%	13.7%	25.9%	23.2%	17.3%	10.4%	14.8%
Amana za Akiba na za muda maalum	28.1%	30.4%	16.9%	4.4%	13.9%	11.6%	20.6%
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri pana (M2)	24.4%	20.8%	21.8%	15.0%	16.0%	10.9%	17.0%
Amana za fedha za kigeni	8.8%	9.4%	36.5%	27.0%	4.0%	7.5%	11.4%
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	19.8%	17.7%	25.4%	18.2%	12.5%	10.0%	15.6%
Rasilimali halisi katika fedha za kigeni kwenye benki (Net foreign assets)	12.2%	20.9%	24.0%	2.4%	2.0%	2.8%	-0.4%
Rasilimali halisi katika fedha za ndani kwenye benki (Net domestic assets)	30.6%	13.9%	27.2%	38.1%	22.3%	15.5%	26.6%
Karadha Nchini	24.6%	16.3%	21.2%	15.1%	25.2%	18.8%	15.8%
Madai halisi kwa serikali kuu	4.7%	-138.3%	528.4%	82.4%	37.3%	26.5%	42.9%
Mikopo kwa serikali kuu	-3.2%	30.4%	23.2%	-5.5%	41.2%	25.3%	9.3%
Mikopo kwa sekta isiyo serikali	44.6%	9.6%	20.0%	27.2%	18.2%	15.3%	19.4%
Rasilimali nyinginezo (Other Items Net)	240.1%	50.7%	49.4%	22.7%	18.5%	23.0%	17.1%

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

MWENENDO WA VIWANGO VYA UBADILISHAJI KATI YA SHILINGI NA DOLA YA MAREKANI

Jedwali Na.29

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Shs/Dola mwisho wa mwaka	1,132.09	1,280.30	1,313.29	1,453.54	1,605.35	1,578.41	1603.21	1,723.69
Badiliko la thamani ya shilingi (%)	-10.3	13.1	2.6	10.7	10.4	-1.7	1.6	7.5
Shs/Dola wastani wa mwaka	1,239.04	1,206.32	1,307.23	1,401.79	1,572.24	1,583.00	1605.62	1,661.24
Badiliko la wastani wa thamani ya shilingi (%)	-1.2	-2.6	8.4	7.2	12.2	0.7	1.4	3.5

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

MIKOPO YA BENKI ZA BIASHARA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Jedwali Na. 30

Aina ya Shughuli	Kipindi kinachoishia mwezi Desemba (Sh. Milioni)						Ukuaji (%)	Mchango (%)
	2009	2010	2011	2012	2013	2014		
Uzalishaji katika Kilimo	467097.1	691210.3	912331.8	938915.0	965140.6	1057347.9	9.6	8.7
Huduma za Kifedha	105843.7	142600.1	177691.8	231269.4	251255.0	310711.6	23.7	2.6
Madini na Uchimbaji Mawe	18926.3	33943.7	39175.7	55158.0	96739.0	166275.2	71.9	1.4
Viwanda	565775.5	786470.6	928746.6	991795.9	1160593.7	1386236.9	19.4	11.4
Majengo na Ujenzi	148713.4	182071.6	320938.2	410748.0	514408.4	660147.8	28.3	5.4
Uchukuzi na Mawasiliano	457407.2	533990.3	545243.5	610053.9	727538.0	925723.9	27.2	7.6
Biashara	926626.3	1014177.8	1523962.2	1843242.7	2162191.4	2652057.0	22.7	21.8
Utalii	27097.6	37665.7	49730.4	60152.3	113394.5	129478.1	14.2	1.1
Mahoteli na Migahawa	187204.6	263046.3	361039.7	363033.4	371008.5	436101.1	17.5	3.6
Umeme	193609.6	156528.3	166672.8	338035.1	403022.7	440936.5	9.4	3.6
Watu Binafsi	1063142.9	1242763.5	1557495.5	1778743.2	1744954.0	2104496.5	20.6	17.3
Sekta Nyinginezo	644369.9	713954.0	815729.5	1101473.5	1643118.0	1890854.7	15.1	15.5
Jumla	4805814.0	5798422.1	7398757.6	8722620.4	10153363.7	12160367.2	19.8	100.0

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

MWENENDO WA AMANA KATIKA BENKI ZA BIASHARA

Jedwali Na.31

Sh. Bilioni

	Kipindi Kinachoishia mwezi Desemba										Badiliko 2013/14 (%)
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Amana za Sekta Binafsi											
Amana za Hundi/Zinazaohamishika	898.1	969.5	1,424.8	1,715.7	2,019.4	2,617.9	3,329.5	4,114.4	4,442.2	5,026.6	13.2
Amana za Akiba na za Muda Maalum	1,165.9	1,444.5	1,803.9	2,307.9	3,011.9	3,505.2	3,664.2	4,113.7	4,664.7	5,498.9	17.9
Amana za fedha za kigeni	1,289.0	1,709.9	1,828.6	1,989.3	2,158.8	2,926.4	3,722.0	3,882.4	4,216.0	4,670.4	10.8
Jumla	3,353.0	4,123.9	5,057.3	6,012.9	7,190.1	9,049.5	10,715.8	12,110.5	13,323.0	15,195.9	14.1
Amana za Serikali	206.6	230.1	325.2	401.7	662.6	699.3	626.6	736.8	792.6	808.9	2.1
Jumla za Amana zote	3,559.6	4,354.0	5,382.5	6,414.5	7,852.7	9,748.8	11,342.4	12,847.3	14,115.5	16,004.8	13.4

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

VIWANGO VYA WASTANI WA RIBA

Jedwali Na. 32

Asilimia

Aina ya Riba	Kipindi Kinachoishia Mwezi Desemba							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Riba ya Benki Kuu (Bank rate)	16.40	15.99	3.70	7.58	12.00	12.00	16.00	16.00
Riba za Amana								
Amana za akiba	2.65	2.74	2.83	2.43	2.90	2.94	3.11	3.12
Amana za muda maalum	8.37	6.63	6.36	6.09	7.12	8.82	8.87	8.74
Riba za mikopo								
Mikopo ya muda mfupi hadi mwaka mmoja	15.01	13.56	13.96	14.37	13.78	14.09	13.84	14.80
Mikopo ya muda wa kati na mrefu	15.31	16.05	14.38	14.92	14.21	15.68	16.13	15.75
Riba za Hawala za Hazina								
Siku 91	9.90	11.20	6.06	5.24	12.61	11.89	13.62	13.20
Siku 182	10.15	12.13	6.59	6.20	16.39	12.96	15.46	15.22
Siku 364	12.95	12.79	8.83	7.67	18.66	13.69	15.63	16.23

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

SURA YA 6

RASILIMALI WATU

Idadi ya Watu

150. Idadi ya watu Tanzania mwaka 2014 ilikadiriwa kuwa 47,451,846 ikilinganishwa na watu 46,170,150 mwaka 2013. Tanzania Bara ilikadiriwa kuwa na watu 46,069,230 sawa na asilimia 97.1 ya watu wote na Tanzania Zanzibar watu 1,382,616 sawa na asilimia 2.9. Aidha, mchanganuo wa watu kwa jinsia unaonesha kuwa wanawake walikuwa 24,351,722 sawa na asilimia 51.3 ya watu wote na wanaume walikuwa 23,100,125 sawa na asilimia 48.7. Makadirio haya yanatokana na maoteo ya Sensa ya Watu na Makazi ya mwaka 2012 ya ukuaji wa idadi ya watu kwa wastani wa asilimia 2.7 kwa mwaka.

Mgawanyiko wa Watu Kimkoa

151. Mwaka 2014, mkoa wa Dar es salaam uliendelea kuwa na idadi kubwa zaidi ya watu ikilinganishwa na mikoa mingine. Mkoa wa Dar es salaam ulikuwa na takribani watu 4,884,061 mwaka 2014 ambao ni sawa na asilimia 10.6 ya watu wote Tanzania Bara ikilinganishwa na asilimia 10.3 mwaka 2013. Mkoa wa Mwanza ndio uliofuatia kwa kuwa na watu 2,942,537 (asilimia 6.4); na Mbeya watu 2,858,585 (asilimia 6.2). Idadi kubwa ya watu katika mkoa wa Dar es salaam ilitokana na ongezeko kubwa la idadi ya watu hususan vijana wanaohamia kutoka mikoa mingine katika harakati za kujikimu na maisha, kupata huduma za kijamii na za kiuchumi. Aidha, mkoa wa Katavi ulikuwa na idadi ndogo zaidi ya watu ikilinganishwa na mikoa mingine ya Tanzania Bara, ukiwa na watu takribani 602,325 (asilimia 1.3). Mkoa wa Mjini Magharibi ulikuwa na idadi kubwa zaidi ya watu ukilinganisha na mikoa mingine ya Tanzania Zanzibar, ukiwa na watu takribani 645,701, sawa na asilimia 46.8 ya watu wote Tanzania Zanzibar na mkoa uliokuwa na idadi ndogo zaidi ya watu ni Kusini Unguja uliokuwa na watu 120,305 sawa na asilimi 8.7.

152. Mwaka 2014, wastani wa msongamano wa watu Tanzania ulikuwa watu 54 kwa kilometa moja ya mraba na kwa Tanzania Bara ulikuwa watu 51 kwa kilometa moja ya mraba. Mkoa wa Dar es Salaam ulikuwa na msongamano mkubwa zaidi wa watu kwa upande wa Tanzania Bara, ukiwa na watu 3,506

kwa kilometa moja ya mraba ikifuatiwa na Mwanza (149), Kilimanjaro (128) na Kagera (92). Aidha, Mkoa wa Lindi ulikuwa na idadi ndogo zaidi ya watu kwa kilometa moja ya mraba ukiwa na watu 13 kwa kilometa moja ya mraba ukifuatiwa na mkoa wa Rukwa uliokuwa na watu 16 kwa kilometa moja ya mraba. Kwa upande wa Zanzibar, Mkoa wa Mjini Magharibi ulikuwa na msongamano mkubwa wa watu waliokadiriwa kuwa 2,807 kwa kilometa moja ya mraba wakati ambapo Mkoa wa Kusini Unguja ulikuwa na watu 141 kwa kilometa moja ya mraba, idadi ambayo ni ndogo zaidi.

Nguvu kazi na Ajira

153. Mwaka 2014, Serikali ilizindua taarifa ya matokeo ya Utafiti wa Ajira na Mapato katika sekta rasmi iliyofanyika mwaka 2013. Kwa mujibu wa matokeo ya utafiti huo, ajira katika sekta rasmi nchini ziliongezeka na kufikia 1,858,969 mwaka 2013 ikilinganishwa na ajira 1,550,018 kutokana na utafiti kama huo uliofanyika mwaka 2012, sawa na ongezeko la asilimia 19.9. Matokeo ya utafiti huo yalibainisha kuwa ajira za masharti ya muda mrefu ziliongezeka kwa asilimia 16.9 kufikia 1,547,337 mwaka 2013 kutoka ajira 1,323,733 mwaka 2012. Ajira za muda mfupi ziliongezeka kwa kasi ndogo ya asilimia 2.3 kutoka 226,285 mwaka 2012 hadi kufikia 311,632 mwaka 2013. Aidha, uwiano wa ajira kati ya sekta binafsi na sekta ya umma ulionesha kuwa sekta binafsi ilitoa nafasi nyingi za ajira. Jumla ya ajira 1,233,068 (asilimia 66.3) zilitoka sekta binafsi ikilinganishwa na ajira 625,902 zilizotoka katika sekta ya umma (asilimia 33.7). Vile vile, uwiano wa ajira kwa jinsia haukuwa na mabadiliko yoyote kwani wanawake walikuwa ni asilimia 37.3 ya ajira zote katika sekta rasmi mwaka 2013 sawa na mwaka 2012 wakati ajira za wanaume zilibaki kuwa asilimia 62.7.

154. Vijana walioajiriwa wenye umri wa miaka 15-24 waliongezeka na jumla yao walikuwa asilimia 3.4 ya ajira zote katika sekta rasmi mwaka 2013 ikilinganishwa na asilimia 2.4 mwaka 2012. Matokeo ya Utafiti huo yalizidi kubainisha kuwa, ajira za masharti ya muda mrefu kwa vijana wenye umri wa miaka 15-24 ziliongezeka kutoka 25,761 (asilimia 1.7) mwaka 2012 hadi ajira 40,488 (asilimia 2.2), ambapo sehemu kubwa ya vijana hao (asilimia 77.9) walijajiriwa katika sekta binafsi. Ajira za masharti ya muda mfupi ziliongezeka kutoka 12,205 (asilimia 0.7) mwaka 2012 hadi kufikia ajira 22,207 (asilimia 1.2) mwaka 2013. Idadi hii ndogo ya vijana katika ajira inatokana na kwamba vijana

wengi wa umri huo bado wapo shuleni/vyuoni. Aidha, ajira kwa watu wenye ulemavu zilifikia 5,163, sawa na asilimia 0.3 ya ajira za masharti ya kudumu. Kiwacho hiki ni kidogo ikilinganishwa na lengo la kuwapatia asilimia 3.0 ya ajira za masharti ya kudumu.

Jedwali Na 6.1: Mchanganuo wa Jumla ya Ajira kwa Jinsia

Waajiriwa	2010	2011	2012	2013
Watu wazima (wanaume)	810,427	845,569	947,545	1,126,534
Watu wazima (wanawake)	465,883	513,527	564,501	669,740
Vijana wa kiume	672	3,463	19,426	34,536
Vijana wa kike			18,546	28,159
Jumla	1,276,982	1,362,559	1,550,018	1,858,969

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

** Vijana – miaka 15 – 24

** Watu wazima – miaka 25 na kuendelea

155. Mchanganuo wa mchango wa sekta mbalimbali katika kutoa ajira ulibainisha kuwa sekta ya viwanda iliongoza kwa kutoa mchango mkubwa katika ajira ambapo mwaka 2013 ilitoa asilimia 19.1 ya ajira zote katika sekta rasmi ikilinganishwa na asilimia 16.8 mwaka 2012. Sekta ya elimu ilifuatia kwa kuchangia asilimia 17.3 wakati mchango wa sekta ya ulinzi na utawala iliendelea kupungua hadi kufikia asilimia 15.4 kutoka asilimia 18.5 mwaka 2012. Sekta ya upangishaji majengo ilitoa mchango mdogo zaidi kuliko sekta zote wa asilimia 0.1 ya ajira mwaka 2013. Aidha, sekta ya viwanda iliajiri watu 355,103; sekta ya elimu watu 321,807; sekta ya ulinzi na utawala watu 286,281 na sekta ya upangisha majengo watu 1,859 mwaka 2013 ikilinganishwa na ajira 260,974; 254,538; 286,327 na 1,550 mwaka 2012 kwa mtiririko huo.

156. Matokeo ya utafiti huo yaliendelea kubainisha kuwa mkoa wa Dar es Salaam uliongoza kwa kuwa na waajiriwa wengi ambapo jumla ya watu 557,591 sawa na asilimia 30 ya waajiriwa wote walitoka mkoa huo mwaka 2013. Hata hivyo, kiwango hicho kimepungua ikilinganishwa na asilimia 33 mwaka 2012. Mkoa wa Morogoro ulifuatia ukiwa umeajiri watu 198,075 sawa na asilimia 10.7 ya waajiriwa wote, ukifuatiwa na Arusha (asilimia 6.6) na Kilimanjaro na Mbeya (kila moja asilimia 5.8). Mikoa ya Rukwa, Geita na

Katavi iliajiri watu wachache zaidi kuliko mikoa mingine yote, kila mkoa miongoni mwao ukiwa umetoa ajira kwa kiwango kisichofikia asilimia moja ya waajiriwa wote

Jedwali Na. 6.2: Mchanganuo wa Ajira Kimkoa (% ya Mchango)

Mkoa	Sekta Binafsi				Sekta ya Umma				Jumla			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Dodoma	0.9	0.9	1.2	1.0	1.6	1.5	1.4	1.8	2.6	2.4	2.6	2.7
Arusha	4.0	4.3	4.2	5.3	1.2	1.1	1.1	1.3	5.2	5.4	5.3	6.6
Kilimanjaro	3.4	3.1	4.4	4.1	1.4	2.1	2.0	1.7	4.8	5.2	6.4	5.8
Tanga	2.1	2.2	3.0	3.2	1.7	1.8	1.8	1.8	3.8	4.0	4.8	5.0
Morogoro	8.4	10.6	6.0	7.0	3.8	3.5	3.1	3.6	12.2	14.1	9.1	10.7
Pwani	0.6	0.6	0.7	0.7	1.1	1.3	1.1	1.3	1.7	1.9	1.8	1.9
Dar es Salaam	25.7	25.5	25.8	25.5	7.2	8.1	7.2	4.5	32.9	33.6	33.0	30.0
Lindi	0.3	0.3	0.3	0.2	1.0	0.8	1.0	1.2	1.3	1.1	1.3	1.3
Mtwara	1.1	1.2	1.4	1.2	0.8	0.8	0.8	0.6	1.9	2.0	2.2	1.8
Ruvuma	0.7	1.1	1.2	1.2	0.9	0.8	0.8	0.9	1.6	1.9	2.0	2.1
Iringa	1.8	1.5	2.1	2.8	2.3	1.7	1.8	1.2	4.1	3.2	3.9	4.0
Mbeya	3.0	2.6	3.1	3.5	2.3	2.2	2.2	2.4	5.3	4.8	5.3	5.8
Singida	0.7	0.6	0.7	0.7	0.9	0.9	0.9	0.9	1.6	1.5	1.6	1.6
Tabora	0.6	0.3	0.5	0.5	1.2	1.3	1.3	1.2	1.9	1.6	1.8	1.7
Rukwa	0.3	0.4	0.4	0.2	0.7	0.4	0.7	0.5	1.0	0.8	1.1	0.7
Kigoma	0.5	0.8	0.9	0.8	1.1	0.9	1.1	1.0	1.6	1.7	2.0	1.8
Shinyanga	1.5	1.4	1.7	1.1	2.3	2.8	2.6	1.4	3.8	4.2	4.2	2.5
Kagera	1.0	1.1	1.1	0.8	0.9	1.2	1.1	0.8	1.8	2.3	2.2	1.6
Mwanza	4.9	3.1	3.2	3.4	1.8	1.7	1.8	1.7	6.8	4.8	5.0	5.1
Mara	0.7	0.7	1.2	0.8	1.6	1.5	1.4	1.5	2.3	2.2	2.5	2.3
Manyara	1.5	0.8	1.1	0.6	0.6	0.5	0.7	0.7	2.0	1.3	1.8	1.3
Njombe	-	-	-	0.7	-	-	-	0.5	-	-	-	1.3
Katavi	-	-	-	0.0	-	-	-	0.1	-	-	-	0.1
Simiyu	-	-	-	0.3	-	-	-	0.8	-	-	-	1.1
Geita	-	-	-	0.6	-	-	-	0.3	-	-	-	0.9
Jumla (%)	63.7	63.1	64.2	66.3	36.3	36.9	35.8	33.7	100.0	100.0	100	100
Jumla ya Ajira	813,297	859,435	995,705	1,233,068	463,685	503,124	554,313	625,901	1,276,982	1,362,559	1,550,018	1,858,969

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

157. Matokeo ya utafiti huo pia yalionesha kuwa ajira mpya ziliongezeka kutoka watu 74,474 walioajiriwa mwaka 2011/12 hadi kufikia watu 80,216 walioajiriwa mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 7.7. Idadi ya wanaume walioajiriwa ilipungua kwa asilimia 10 kutoka waajiriwa wapya 45,835 mwaka 2011/12 hadi kufikia 41,262 sawa na asilimia 51.4 ya waajiriwa wote. Aidha, idadi ya ajira mpya za wanawake ziliongezeka kwa asilimia 36 kutoka 28,639 mwaka 2011/12 hadi kufikia 38,954 na zikiwa zimechangia asilimia 48.6 ya ajira zote mwaka 2012/13. Kwa upande wa aina za ajira, idadi kubwa ya walioajiriwa mwaka 2012/13 walikuwa katika kada za mafundi na wataalam washiriki, ambao walikuwa 33,416 (sawa na asilimia 44.9 ya waajiriwa wote) ikilinganishwa na ajira mpya 31,191 mwaka 2011/12. Hii ilifuatiwa na Wataalamu ajira 15,769 sawa na asilimia 21.16 ya waajiriwa wote na Watoa Huduma ambao walikuwa 9,974 (asilimia 13.39 ya waajiriwa wote) ikilinganishwa na waajiriwa wapya 12,134 na 19,594 mwaka 2011/12 kwa mtiririko huo. Vile vile, utafiti ulibaini kuwa mwaka 2013 kulikuwa na fursa za ajira 112,761 katika sekta rasmi ikilinganishwa na fursa za ajira 126,073 mwaka 2012. Kada za mafundi na wataalam zilikuwa na fursa nyingi za ajira ambazo zilikuwa 63,207 ikifuatiwa na wataalamu zilizokuwa nafursa 27,329 na ambazo kwa pamoja zilichangia asilimia 80.3 ya fursa zote. Kada za wataalamu wa kilimo na uvuvi zailikuwa na fursa chache zaidi (fursa 557).

158. Mwaka 2013/14, Serikali iliendelea na utekelezaji wa programu ya ajira na kuandaa mwongozo wa kusaidia kutambua nafasi za ajira katika wizara, idara na vitengo vya Serikali. Kutokana na juhudi hizo jumla ya nafasi za ajira 630,616 zilipatikana ikilinganishwa na nafasi 274,030 zilizopatikana mwaka 2012/13. Kati ya hizo, sekta ya umma ilitoa ajira 50,068, sekta binafsi ajira 211,970 na programu na miradi ya maendeleo ajira 368,578. Takwimu hizi zinadhihirisha kwamba ajira nyingi hupatikana kutokana na programu na miradi ya maendeleo ikilinganishwa na sekta binafsi na ya umma kama inavyoonekana katika jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 6.3: Nafasi za Ajira Zilizopatikana Mwaka 2013/14

Miradi ya Maendeleo	Nafasi za Ajira
TASAF	8,686
SIDO	7,192
TANROADS	32,132
Sekta ya mawasiliano	13,619
Kituo cha Uwekezaji Tanzania	149,594
EPZA	26,381
Kilimo	130,974
Sekta ya umma (Serikali)	50,068
Sekta binafsi (rasmi)	211,970
Jumla	630,616

Chanzo: Wizara ya Kazi na Ajira

159. Mwaka 2014, Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania (TaESA) uliandikisha jumla ya watafuta kazi 1,691 ikilinganishwa na watafuta kazi 1,707 walioandikishwa mwaka 2013. Kati ya hao, watafuta kazi 596 waliunganishwa kwa waajiri wenye fursa za ajira. Wakala pia ulifanya jitihada za kuwaunganisha watanzania wanaotafuta kazi nje ya nchi. Katika kuhakikisha kuwa watanzania wanaajiriwa bila kuwepo na aina yeyote ya unyanyasaji wala ubaguzi, Wakala uliweka utaratibu madhubuti wa kuhakikisha kuwa sheria za nchi na miongozo ya Shirika la Kazi Duniani zinafuatwa ipasavyo. Utaratibu huu uliweza kutekelezwa kwa kushirikiana na taasisi binafsi za ajira na Balozi katika nchi husika kupitia na kuridhia mikataba ya watanzania 1,723 waliopata ajira kwenye nchi za Oman, Saudi Arabia, Qatar Falme za nchi za Kiarabu na India.

160. Mwaka 2014, Wakala uliendelea kutekeleza utaratibu wa kutembelea waajiri, ambapo jumla ya waajiri 157 walifikiwa na kusajili nafasi 100 za kazi zenye fursa za ajira 261. Aidha, Wakala uliendelea kutoa mafunzo ya kuwajengea uwezo watafuta kazi 1,466 ili waweze kuhimili ushindani na changamoto za soko la ajira. Mafunzo hayo yalihusu: Namna ya kubaini vyanzo vya taarifa juu ya fursa mpya za ajira kama vile matangazo kwenye magazeti, vyombo vya habari, tovuti, majarida na kuwatembelea waajiri; Jinsi ya kuandika wasifu binafsi; Jinsi ya kufanya vyema kwenye usaili na dondoo muhimu za kujibu vyema maswali ya usaili.

IDADI YA WATU NCHINI TANZANIA KIMKOA: 2005-2014

Jedwali 33

Mkoa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012**	2013	2014
Dodoma	1786073	1896786	1951071	2004544	2058630	2111764	2163817	2083588	2127416	2172165
Arusha	1427904	1475489	1522975	1570394	1617728	1664780	1711624	1694310	1741396	1789791
Kilimanjaro	1435847	1503014	1535975	1569212	1602530	1635870	1669174	1640087	1669051	1698526
Tanga	1716271	1753284	1837661	1880389	1923468	1966908	2010480	2045205	2091341	2138517
Morogoro	1881113	1929087	1975160	2021713	2068426	2115275	2162197	2218492	2271310	2325386
Pwani	944145	968637	991586	1014968	1038654	1062574	1086658	1098668	1122685	1147227
Dar es Salaam	2799241	2801675	2881548	2961150	3040118	3118132	3194903	4364541	4617000	4884061
Lindi	816815	851764	869522	887434	905480	923607	941884	864652	872758	880939
Mtwara	1176112	1220248	1246089	1271912	1297751	1323568	1349235	1270854	1286501	1302340
Ruvuma	1192680	1235161	1268738	1303330	1338800	1375017	1412084	1376891	1406411	1436563
Iringa	1553392	1617696	1649200	1679828	1709225	1737382	1764285	941238	951964	962813
Mbeya	2201206	2346388	2423635	2502258	2581792	2662156	2743084	2707410	2781971	2858585
Singida	1150367	1222810	1258545	1294584	1330931	1367481	1404065	1370637	1402820	1435758
Tabora	1887507	2004115	2086048	2170926	2258664	2349374	2443049	2291623	2359642	2429679
Rukwa	1251697	1302278	1349579	1398866	1450118	1503184	1558200	1004539	1037259	1071044
Kigoma	1910592	1970750	1601020	1669078	1740111	1814158	1891173	2127930	2179598	2232520
Shinyanga	3060176	3277784	3411023	3549342	3692941	3841787	3998664	1534808	1566734	1599325
Kagera	2206814	2210217	2293093	2379637	2469904	2563870	2661671	2458023	2537021	2618558
Mwanza	3196714	3168904	3265729	3364378	3464566	3566263	3669380	2772509	2856258	2942537
Mara	1461270	1572068	1631031	1692449	1756442	1822866	1891907	1743830	1787279	1831810
Manyara	1141376	1198051	1241994	1288280	1337015	1388295	1441771	1425131	1471083	1518516
Njombe								702097	707698	713345
Katavi								564604	583160	602325
Simiyu								1584157	1613580	1643549
Geita								1739530	1785824	1833350
Tanzania Bara	36197312	37526206	38291222	39474672	#####	41914311	43169305	43625354	44827757	46069230
Kaskazini Unguja	146221	155066	160175	165544	171150	177095	183209	187455	193551	199844
Kusini Unguja	99678	103191	105456	107811	110183	112612	115035	115588	117923	120305
Mjini Magharibi	441446	461759	447716	459502	471341	483205	495054	593678	619144	645701
Kaskazini Pemba	196221	216174	224951	234142	243759	253999	264677	211732	214502	217309
Kusini Pemba	186651	207348	216479	226055	236072	246601	257577	195116	197274	199456
Zanzibar	1070217	1143538	1154777	1193054	1232505	1273512	1315552	1303569	1342394	1382616
Tanzania	37267529	38669744	39445999	40667726	#####	43187823	44484857	44928923	46170151	47451847

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

**Takwimu za matokeo ya sensa mwaka 2012

SEHEMU YA PILI

UENDELEZAJI SEKTA BINAFSI

SURA YA 7

UENDELEZAJI WA SEKTA BINAFSI

Uwekezaji Vitega Uchumi Nchini

161. Mwaka 2014, Kituo cha Taifa cha Uwekezaji kilisajili jumla ya miradi 704 yenye thamani ya Dola za Marekani bilioni 11.9 ikilinganishwa na miradi 885 yenye thamani ya Dola za Marekani bilioni 88.2 mwaka 2013. Kupungua kwa idadi ya miradi kulitokana na uwekezaji mdogo kwenye sekta ya kilimo na ufugaji, utalii, majengo na biashara. Aidha, fursa za ajira zilizopatikana kutokana na miradi iliyosajiliwa mwaka 2014 zilikuwa 68,442 ikilinganishwa na fursa za ajira 202,487 mwaka 2013. Kati ya miradi iliyosajiliwa mwaka 2014, miradi ya wageni ilikuwa 213, miradi ya wazalendo 323 na miradi ya ubia ilikuwa 168.

Mgawanyiko wa Miradi Kisekta na Umiliki

162. Mwaka 2014, sekta ya uzalishaji viwandani ndio iliyovutia zaidi wawekezaji ambapo kulikuwa na miradi mipya 208 ikilinganishwa na miradi mipya 225 mwaka 2013. Sekta zilizofuata kwa kusajili miradi mingi mipya mwaka 2014 ni usafirishaji iliyokuwa na miradi mipya 142; majengo ya biashara miradi mipya 103; na shughuli za utafiti zilisajili miradi mipya 100. Aidha, sekta ya mawasiliano ndiyo iliyokuwa na miradi yenye thamani kubwa zaidi mwaka 2014 kwa kiasi cha Dola za Marekani milioni 7,141. 2 ikifuatiwa na viwanda Dola milioni 1,483.4; usafirishaji Dola milioni 967.5; na majengo ya biashara Dola milioni 899.

163. Mwaka 2014, thamani ya mitaji ya kigeni ya moja kwa moja ilikadiriwa kuwa Dola za Marekani milioni 2,049.3 ikilinganishwa na Dola milioni 2,087.3 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 1.8.

Jedwali Na.7.1 Thamani ya Uwekezaji Mitaji ya Kigeni ya Moja kwa Moja

Mwaka	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Kiasi (Dola Milioni)	935.5	403.0	581.5	1,383.3	952.6	1,813.2	1,229.5	1,799.6	2,087.3	2,049.3

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

*Takwimu za Makadirio

Urahisi wa Kufanya Biashara Nchini

164. Mwaka 2014, Tanzania ilishika nafasi ya 145 kati ya nchi 189 duniani katika vigezo vya urahisi wa kufanya biashara kulingana na uchambuzi uliofanywa na Benki ya Dunia ikilinganishwa na nafasi ya 134 iliyoshika mwaka 2013. Aidha, katika kujinasua na kujiweka katika kundi la tarakimu mbili, Serikali imefanya jitihada mbalimbali ambazo ni pamoja na: kufanya mapitio ya sera, sheria, na taratibu za kiutawala zinazopaswa kuzingatiwa na wawekezaji na wafanyabiashara; na kufuatilia kwa ukaribu utekelezaji wa Mpango wa Serikali wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji Nchini.

165. Katika kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji, Serikali ilifanya juhudi mbalimbali za kuinua utendaji wa sekta binafsi ikiwa ni pamoja na: kukamilisha rasimu ya pili ya maendeleo ya sekta binafsi; kuondoa dosari zilizopo baina ya wanachama wa taasisi ya sekta binafsi; kuandaa mfumo wa kielektroniki wa ufuatiliaji na ukusanyaji wa taarifa kutoka kwenye wizara, taasisi, mamlaka, pamoja na Serikali za mitaa; na kufanya mapitio ya Sera ya Taifa ya Uwekezaji ya mwaka 1996 na Sheria ya Uwekezaji ya mwaka 1997.

Uendelezaji wa Sekta Binafsi na Uwezeshaji

166. Mwaka 2014, Serikali kwa kushirikiana na Baraza la Taifa la Biashara ilifufua jumla ya mabaraza ya biashara ya mikoa 20. Aidha, Serikali ilianzisha ushirika wa kimkakati na wadau ambapo Baraza la Taifa la Biashara lilishirikiana na wadau katika kutekeleza mradi wa kuboresha mazingira ya Biashara ya uwekezaji katika mikoa ya Dodoma na Kigoma. Miongoni mwa kazi zilizofanywa na Baraza mwaka 2014 ni pamoja na: kuratibu majadiliano kati ya sekta binafsi na Serikali katika ngazi ya kamati ya utendaji kitaifa; kuandaa mpango mkakati wa Baraza wa miaka mitano (2015-2020); na kuandaa mpango mkakati wa maeneo yanayoathiri uwekezaji na biashara. Maeneo sita yaliyobainishwa kuathiri uwekezaji na biashara ni: uboreshaji wa sera, kanuni na taratibu; rushwa; upatikanaji wa ardhi ya uwekezaji wa makazi; muingiliano wa viwango vya kodi na ushuru; sheria za kazi, uwiano wa viwango vya ujuzi uliopo na ule unaohitajika; na kuheshimu mikataba pamoja na sheria zake.

Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi na Kuongeza Ajira

167. Mwaka 2013/14, Serikali kupitia Baraza la Taifa la Uwezeshaji Kiuchumi iliendelea kutoa dhamana kwa vyama vya ushirika, SACCOS, vikoba

na wafanyabiashara wadogo na wa kati wanaojishughulisha na kilimo, biashara, na ufugaji. Mikopo yenye thamani ya shilingi milioni 1,405.4 ilitolewa kwa SACCOS 10 na vikundi 201 katika mikoa ya Dodoma, Kagera, Mbeya, Tanga, Manyara na Ruvuma kupitia Benki ya CRDB. Jumla ya wanachama 1000 walinufaika na mikopo hiyo ambapo wanaume walikuwa 594 na wanawake 406. Aidha, mikopo hiyo iliwawezesha wanachama wa SACCOS kufungua akaunti na kuweza kukopa katika benki mbalimbali.

168. Mwaka 2013/14, Serikali iliwawezesha wajasiriamali wanaojishughulisha na useremala na utengenezaji samani kupitia shirikisho la mafundi seremala lenye wanachama 115 na kuweza kusaini mkataba wa makubaliano na kampuni ya *Furniture Centre* ya Dares Salaam ili kujifunza teknolojia mpya, kupata ujuzi na ustadi katika kutengeneza samani na kuuza bidhaa zao katika masoko ya ndani na nje kwa bei nzuri zaidi. Aidha, Serikali kupitia Baraza la Taifa la Uwezeshaji Kiuchumi imefanya zoezi la kuvitambua na kuvisajili vikundi vya wajasiriamali ili kuongeza ufanisi katika kutoa huduma mbali mbali. Jumla ya vikundi 84 vilisajiliwa na Baraza la Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi katika mikoa ya Dodoma, Ruvuma, Tanga, Pwani, Mwanza, Mbeya, Lindi, Mtwara, Rukwa, na Kagera.

169. Mwaka 2013/14, Serikali kupitia Mpango wa Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi na Kuongeza Ajira (maarufu kama mabilioni ya JK) iliweza kutoa dhamana ya mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 13.460 ambayo imewanufaisha wajasiriamali 44,224. Kati ya wajasiriamali hao, wanawake walikuwa 14,152 na wanaume 30,072.

KITUO CHA UWEKEZAJI TANZANIA (TIC): MIRADI ILIYOSAJILIWA

Jedwali Na.34

Sekta	2014							
	A	B	C	D	E	F	G	H
Kilimo	33	29	4	14	8	11	13373	214.1
Maliasili	9	9	0	1	1	7	2925	25.8
Utafiti	110	100	10	68	17	25	5481	297.8
Uzalishaji Viwandani	238	208	30	74	109	55	19880	1483.4
Bidhaa za petroli na madini	1	1	0	1	0	0	105	2.5
Majengo ya biashara	106	103	3	46	32	28	4027	899.4
Usafirishaji	155	142	13	99	29	27	18207	967.5
Huduma	11	11	0	1	8	2	824	588.6
Komputa	2	2	0	0	2	0	50	33.6
Asasi za fedha	2	1	1	0	0	2	34	13.0
Mawasiliano	7	5	2	2	1	4	808	7141.2
Nishati	3	3	0	2	0	1	68	47.6
Rasilimali watu	21	19	2	12	5	4	1441	40.7
miundombinu	2	2	0	0	1	1	1000	139.3
Utangazaji	4	3	1	3	0	1	219	2.9
Jumla	704	638	66	323	213	168	68442	11897.3

Chanzo: Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC)

A Jumla ya Miradi Iliyosajiliwa

B Miradi Mipya

C Miradi ya Upanuzi

D Miradi ya Wazawa

E Miradi ya Wageni

F Miradi ya Ubia

G Jumla ya Ajira

H Jumla ya Thamani ya Uwekezaji (USD. Milioni)

SURA YA 8

MASUALA MTAMBUKA

UKIMWI

170. Mwaka 2014, Serikali iliridhia uanzishwaji wa Mfuko wa UKIMWI. Ili Mfuko huo uweze kufanya kazi kisheria, Serikali ilianzisha mchakato wa kurekebisha sheria ya Tume ya Taifa Kudhibiti UKIMWI ili iweze kuendana na matakwa ya mfuko wa UKIMWI ulioanzishwa. Mfuko huo utakapoanza kufanya kazi unategemewa kuchangia takriban asilimia 40 ya mahitaji ya fedha za UKIMWI kwa mwaka. Vyanzo vikuu vya fedha za mfuko ni pamoja na mchango wa Serikali, misaada na michango, shughuli maalum kama vile minada ya umma, chakula maalum, bonanza, mashindano ya muziki na matembezi ya hiari. Wastani wa mahitaji ya fedha za UKIMWI kwa mwaka ni shilingi bilioni 1,024.2. Aidha, mwongozo wa kitaifa wa ubora wa utoaji wa huduma za UKIMWI uliandaliwa ambapo utasaidia kuwepo kwa huduma rafiki za UKIMWI na kurahisisha kufikiwa kwa malengo.

171. Mwaka 2014, Serikali ilisambaza mkakati wa tatu wa Taifa (2013 – 2017) wa kudhibiti UKIMWI kwa wadau wa Kitaifa na Mikoani ili waelewe na kuutekeleza. Usambazaji ulifanywa kwa asasi za Kitaifa zinazojihusisha na UKIMWI pamoja na Mikoa 15 ikihusisha mikoa kumi (10) ambayo ina kiwango kikubwa zaidi cha ushamiri wa UKIMWI zaidi ya wastani wa taifa wa asilimia 5.1. Mikoa 10 ambayo ina kiwango cha juu cha maambukizi ya VVU kuliko wastani wa kitaifa ni Njombe, Ruvuma, Iringa, Mbeya, Rukwa, Katavi, Tabora, Shinyanga, Dar Es salam na Pwani. Mikoa mingine ambayo usambazaji ulifanyika ni pamoja na Singida, Mwanza, Kagera, Mara, Simiyu na Morogoro.

172. Hadi kufikia mwaka 2014, Serikali ilikuwa na kliniki 4,500 za Afya ya uzazi ya mama na mtoto zilizoboreshwa kwa ajili ya kutoa dawa za kupunguza makali ya UKIMWI kwa akina mama wajawazito wenye maambukizi ya UKIMWI. Katika kipindi hicho, wanawake wajawazito milioni 1.5 walipimwa VVU na waliweza kujua hali zao za maambukizi. Aidha, wanawake wajawazito 75,866 sawa na asilimia 77.5 ya wanawake wajawazito wanaoishi na VVU walipata huduma ya ARVs ili kupunguza hatari ya maaambukizi ya VVU kutoka kwa mama kwenda kwa mtoto. Vile vile, Serikali iliandikisha jumla ya watu 2,216,676 wanaoishi na virusi vya UKIMWI kwenye mpango wa matibabu

na matunzo. Kati yao, watu 850,274 wanaoishi na VVU walianzishiwa huduma za tiba na matunzo katika vituo vya afya kote nchini.

173. Mwaka 2014, serikali iliendelea kuhamasisha tohara ya hiari ya kitabibu kwa wanaume. Kwa mujibu wa utafiti wa kitaalam, mwanaume aliyetahiriwa anapunguza uwezekano wa maambukizi ya VVU kwa asilimia 60. Aidha, Serikali ilitekeleza mpango maalum wa tohara kwa wanaume katika mikoa 12 ambayo ina kiwango kidogo cha tohara, ambapo jumla ya wanaume 676,225 walipata huduma ya tohara ya hiari ya kitabibu mwaka 2014.

174. Miongoni mwa madhara ya UKIMWI ni pamoja na kuwepo kwa watoto wa mitaani, yatima, na wajane. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kutoa msaada kwa watoto waishio katika mazingira magumu hasa yatima, ambapo jumla ya watoto 956,044 wa mitaani waliandikishwa katika shule za msingi na sekondari. Aidha, jumla ya wajane 8,707 waliwezesha kiuchumi ili kujiongezea kipato. Vile vile, jumla ya watu 26,308 wanaoishi na VVU walipata mafunzo ya ujasiriamali ili kujiongezea kipato na kumudu maisha. Halikadhalika, makundi mbalimbali ya wananchi yalifikiwa na kampeni za mabadiliko ya tabia kupitia vyombo vya habari zikiwemo radio na luninga. Kampeni hizo ni pamoja na: *tuko wangapi?; tulizana; kijana shika hatamu; na mchepuko sio dili pita njia kuu epuka UKIMWI.*

175. Matatizo ya usawa na ukatili wa kijinsia katika jamii ni moja ya visababishi vikubwa vya maambukizi ya UKIMWI na matatizo mengine yanayoambatana na UKIMWI katika jamii. Kutokana na hali hiyo, Serikali imekuwa mstari wa mbele katika kuyashughulikia matatizo ya kijinsia ili kupunguza madhara yanayotokana na ukatili wa kijinsia na UKIMWI kwa kuanzisha madawati ya jinsia katika vituo vya polisi. Hadi kufikia mwaka 2014 jumla ya madawati 417 ya jinsia katika vituo vya polisi yalianzishwa ambapo jumla wafanyakazi 1,167 walijengewa uwezo kuhusu masuala ya jinsia.

Mazingira

176. Katika kutekeleza Sera ya Mazingira ya mwaka 1997 na Sheria ya Usimamizi wa Mazingira Sura ya 191, Serikali iliandaa kanuni tano za Sheria ya Usimamizi wa Mazingira na hivyo kufanya sheria iwe na kanuni 26 mwaka 2014 ikilinganishwa na kanuni 21 mwaka 2013. Kanuni hizi ni za: mbinu za kiuchumi za usimamizi wa mazingira; kusimamia kemikali za hatari za

vimiminika kutoka viwandani; kusimamia taka zitokanazo na vifaa vya umeme na kielektroniki; uandaaji wa mipango kazi ya mazingira ya sekta na mamlaka za serikali za mitaa; na kuzuia uchafuzi wa mazingira. Aidha, mwaka 2014, miongozo sita ya kuwezesha utekelezaji wa sheria ya usimamizi wa mazingira iliandaliwa. Hii ni pamoja na mwongozo wa: upangaji mipango ya mazingira na ardhi; usimamizi endelevu wa ardhi oevu; usimamizi na matumizi endelevu ya nyanda za malisho ya mifugo; jinsi ya kukabiliana na maafa ya kimazingira; kujumuisha masuala ya jinsia katika mazingira; na wakaguzi wa mazingira.

177. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kuhimiza wananchi kupanda na kutunza miti ili kuhifadhi mazingira. Katika kipindi hicho, jumla ya miti 179,229,735 ilipandwa katika mikoa 16 nchini ikilinganishwa na miti 145,156,884 iliyopandwa mwaka 2013 katika mikoa 17. Kati ya miti iliyopandwa, asilimia 84.5 ya miti ilitawi ikilinganishwa na asilimia 74.5 ya miti iliyostawi mwaka 2013. Wilaya 27 zilipanda miti na kustawi kwa zaidi ya asilimia 80 ikilinganishwa na wilaya 26 za mwaka 2013.

178. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kuwahimiza wawekezaji kuzingatia sheria ya usimamizi wa mazingira katika uwekezaji kwa kufanya tathmini ya athari kwa mazingira kabla ya kutekeleza miradi yao. Katika kipindi hicho, tathmini za miradi 935 zilifanyiwa mapitio ambapo miradi 298 ilipata hati zilizokidhi vigezo vya tathmini ya athari kwa mazingira ikilinganishwa na miradi 207 mwaka 2013. Aidha, mwaka 2014, jumla ya mipango 12 ya tathmini ya mazingira kimkakati ilisajiliwa. Kati ya mipango hiyo, jumla ya ripoti sita za tathmini ya mazingira kimkakati zilikamilika na idhini ilitolewa kwa ajili ya utekelezaji wake. Ripoti zilizoidhinishwa ni za mpango wa: ukuzaji kilimo katika ukanda wa kusini mwa Tanzania; uendelezaji wa mfumo wa usafirishaji Tanzania; uendelezaji wa eneo la Pwani la Jiji la Dar es Salaam; uendelezaji wa mji wa kisasa katika eneo la Tengeru na Themi ya Simba mkoani Arusha; na ukanda maalum wa uwekezaji Bagamoyo.

179. Mwaka 2014, Serikali ilikamilisha maandalizi ya Ripoti ya Pili ya Hali ya Mazingira Nchini ikiwa ni sehemu ya utekelezaji wa sheria ya usimamizi wa mazingira inayotaka ripoti ya hali ya mazingira kuandaliwa na kuchapishwa kila baada ya miaka miwili. Ripoti hiyo inatoa tathmini ya hali ya mazingira nchini na kubainisha sababu za uharibifu, vichochezi vya uharibifu, madhara ya

uharibifu wa mazingira na pia inapendekeza hatua za kuchukua kukabiliana na uharibifu huo wa mazingira.

180. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kutekeleza programu na miradi mbalimbali kwa ajili ya kulinda na kuhifadhi mazingira. Miradi hii ni pamoja na:

(i) Mradi wa usimamizi wa matumizi endelevu ya ardhi ambao unatekelezwa katika vijiji 72 vya Mkoa wa Kilimanjaro unaolenga kuleta maendeleo ya kiuchumi na kupunguza umaskini sambamba na kulinda na kuhifadhi mazingira. Aidha, uchimbaji wa mifereji tisa ya kuelekeza maji ya mvua katika njia zake za asili yenye urefu wa kilomita tatu ulifanyika katika wilaya ya Moshi ili kuzuia mafuriko. Vile vile, ujenzi wa makinga maji katika manispaa ya Moshi ulifanyika kwa lengo la kupunguza kasi ya maji ya mvua na kudhibiti mmomonyoko wa udongo. Halikadhalika, mdahalo wa kitaifa kuhusu matumizi endelevu ya ardhi ulifanyika ambapo wadau 102 walishiriki. Katika kipindi hicho, mafunzo kuhusu namna ya kunufaika na biashara ya hewa ukaa na utengenezaji wa majiko banifu yalitolewa kwa kaya 224 na mafunzo kuhusu matumizi sahihi ya kuni na mkaa yalitolewa kwa taasisi 200.

(ii) Mradi wa kuhuisha masuala ya usimamizi endelevu wa misitu ya miombo katika mikoa ya Tabora na Katavi ukiwa na lengo la kuwaelimisha na kuwawezesha wananchi kuwa na shughuli mbadala zitakazowaongeza kipato, na hivyo kupunguza utegemezi katika misitu. Katika kipindi hicho, mizinga 120 ya nyuki ilisambazwa kwa wanavijiji katika maeneo ya mradi na mafunzo ya kilimo na ufugaji wa kisasa, hususan ufugaji wa nyuki na kuku wa kienyeji yalitolewa. Aidha, mradi ulitoa kiasi cha shilingi milioni 120 kwa SACCOS ya kijiji cha Mbola katika wilaya ya Uyui.

181. Mwaka 2014, Serikali ilipitia mpango wa Taifa wa Kupambana na Hali ya Jangwa na Ukame ikiwa ni hatua ya kutekeleza mkakati wa miaka 10 (2008 - 2018) wa utekelezaji wa Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Kupambana na Hali ya Jangwa na Ukame. Mkakati huo una malengo makuu manne ambayo ni: kuboresha hali ya maisha ya watu walioathirika na hali ya jangwa na ukame; kuboresha mazingira yaliyoathirika na jangwa na ukame; kuongeza faida duniani zitokanazo na utekelezaji wa Mkataba wa Kupambana na Hali ya Jangwa na Ukame; na kukusanya rasilimali za kuwezesha utekelezaji wa

Mkataba wa Kupambana na Hali ya Jangwa na Ukame kupitia ushirikiano wa kimataifa.

Utawala Bora

182. Mwaka 2014, Serikali iliendelea na juhudi za kupambana na rushwa kwa kutekeleza Mkakati wa Taifa Dhidi ya Rushwa katika kuhakikisha wananchi wanapata uelewa kuhusu rushwa na madhara yake. Aidha, Serikali iliendesha mafunzo ya utawala bora na udhibiti wa rushwa katika taasisi mbalimbali nchini. Mafanikio yaliyopatikana katika utekelezaji wa Mkakati wa Taifa Dhidi ya Rushwa katika awamu ya kwanza na ya pili ni pamoja na: kuongezeka kwa uwazi na uwajibikaji katika utekelezaji wa shughuli za Serikali; na uelewa wa wananchi juu ya masuala ya rushwa na madhara yake na kuimarika kwa utaratibu mzuri wa matumizi ya rasilimali kwa manufaa ya umma. Mkakati wa Taifa Dhidi ya Rushwa awamu ya tatu ambao utatekelezwa kwa kipindi cha miaka mitano (2015/16-2019/20) umeandaliwa.

183. Mwaka 2014, Mpango wa Kuendesha Shughuli za Serikali kwa Ubia na Uwazi wa awamu ya pili uliandaliwa na utekelezaji wake umeanza. Mpango huo wa miaka miwili (2014/15-2015/16) umejikita katika mambo makuu matano: kutunga sheria ya uhuru wa kupata habari; kuimarisha mfumo wa kuweka wazi taarifa na takwimu; kuweka wazi ripoti muhimu za bajeti za Serikali kwa wananchi; mikataba ya madini, mafuta na gesi; na umiliki na matumizi ya ardhi.

184. Hadi kufikia mwaka 2014, Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa ilipokea tuhuma 5,056 ambapo uchunguzi ulifanyika kwa tuhuma mpya 808 na tuhuma nyingine 2,420 za miaka ya nyuma. Aidha, uchunguzi wa tuhuma 828 ulikamilika na majalada 337 yalifikishwa kwa Mkurugenzi wa mashtaka kwa ajili ya kuombewa kibali cha kuwafikisha watuhumiwa mahakamani. Vile vile, kutokana na chunguzi mbalimbali kukamilika pamoja na wahusika kurejesha kiasi cha pesa wanachodaiwa mara baada ya kupatikana na hatia, kiasi cha shilingi bilioni 39.1 kiliokolewa.

185. Mwaka 2014, Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi wa Umma ilituma fomu za Tamko la Rasilimali na Madeni kwa viongozi wa umma 13,223 ikilinganishwa na fomu 13,119 zilizotumwa mwaka 2013. Kati ya fomu zilizotumwa mwaka 2014, viongozi 12,370 walirejesha fomu zao ikiwa sawa na asilimia 94 ikilinganishwa na viongozi 8,400 waliorejesha fomu mwaka 2013. Aidha, Sekretarieti ilipokea na kuchambua jumla ya malalamiko 144 ya

ukiukwaji wa maadili dhidi ya viongozi wa umma. Uchunguzi wa awali ulifanywa kwa malalamiko 39 na malalamiko 27 yaliwasilishwa mbele ya Baraza la Maadili ambapo malalamiko 18 yalifanyiwa uchunguzi wa kina. Vile vile, elimu kuhusu Sheria ya Maadili ya Viongozi wa Umma kwa viongozi wa umma 3,980 na watumishi wa umma 1,000 ilitolewa.

186. Mwaka 2014, mifumo na miongozo ikiwemo rasimu ya mwongozo kwa viongozi wa umma, mwongozo wa kutoa elimu kwa viongozi wa umma, mfumo wa kupokea na kushughulikia malalamiko, mwongozo wa uchunguzi, ahadi ya uadilifu kwa sekta ya umma na binafsi, mfumo wa teknolojia ya habari na mawasiliano, mfumo wa ufuatiliaji na tathmini na rasimu ya mkakati wa habari na mawasiliano iliandaliwa. Aidha, Sekretareti iliandaa mswada wa marekebisho ya Sheria ya Maadili ya Viongozi wa Umma na kuuwasilisha kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa ajili ya kuwasilishwa Bungeni.

Usalama wa Raia

187. Mwaka 2013/14, hali ya ulinzi na usalama nchini ilikuwa tulivu ingawa kulikuwepo na matukio machache ya uvunjifu wa amani. Baadhi ya matukio ya kihalifu na uvunjifu wa amani ni pamoja na: makosa ya jinai, kugombania mali, maadili ya jamii; na makosa dhidi ya binadamu. Jumla ya makosa 62,756 ya jinai yaliripotiwa mwaka 2013/14 ikilinganishwa na makosa 65,154 yaliyoripotiwa mwaka 2012/2013, sawa na upungufu wa makosa ya jinai kwa asilimia 3.7. Makosa ya kugombania mali 37,526 yaliripotiwa mwaka 2013/14 ikilinganishwa na makosa 41,278 yaliyoripotiwa mwaka 2012/2013, sawa na upungufu wa makosa kwa asilimia 9.1. Aidha, makosa dhidi ya binadamu yaliyoripotiwa yalikuwa 11,070 ikilinganishwa na makosa 11,162 yaliyoripotiwa mwaka 2012/2013, sawa na kupungua kwa makosa kwa asilimia 0.8. Haya ni makosa yanayoelekezwa kwenye nafsi ya binadamu kama vile mauaji, kubaka, kulawiti, wizi wa watoto. Makosa dhidi ya maadili ya jamii yaliyoripotiwa mwaka 2013/14 yalikuwa 14,160 ikilinganishwa na makosa 12,714 yaliyoripotiwa mwaka 2012/2013, sawa na ongezeko la asilimia 11.4. Makosa haya hujumuisha makosa yote yanayopingana na maadili mema ya jamii kama vile matumizi ya madawa ya kulevya, na makosa ya rushwa.

188. Mwaka 2013/14, jumla ya ajali 21,396 ziliripotiwa ikilinganishwa na ajali 23,800 zilizoripotiwa mwaka 2012/13, sawa na kupungua kwa ajali kwa asilimia 10.1. Aidha, ajali zilizosababisha vifo zilikuwa 3,445 ikilinganishwa na ajali 3,382 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la ajali kwa asilimia 1.9. Hata

hivyo, vifo vilivyotokana na ajali hizo vilipungua na kufika 3,799 ikilinganishwa na vifo 3,972 mwaka 2012/13, sawa na kupungua kwa vifo kwa asilimia 4.4. Vile vile majeruhi wa ajali hizo walikuwa ni 16,635 ikilinganishwa na majeruhi 20,826 mwaka 2012/13, sawa na kupungua kwa majeruhi kwa asilimia 20.1.

189. Mwaka 2013/14, hali ya ulinzi na usalama wa magereza nchini ilikuwa ya utulivu ambapo huduma kwa wafungwa na mahabusu ziliendelea kutolewa licha ya kukabiliwa na changamoto ya uchakavu wa magereza na uhaba wa vitendea kazi. Aidha, hadi kufikia Juni 2014, magereza nchini yalikuwa na wahalifu/watuhumiwa 32,936 ikilinganishwa na uwezo wa kuhifadhi wahalifu/watuhumiwa 29,552. Hii ni sawa na asilimia 11.5 zaidi ya uwezo wa magereza wa kuhifadhi wafungwa/mahabusu. Hata hivyo idadi ya mahabusu ndani ya magereza ni kubwa (16,484) ikilinganishwa na wafungwa 16,452.

190. Katika kupunguza tatizo la msongamano magerezani na kuboresha huduma za magereza, Serikali ilichukua hatua mbalimbali zikiwemo: kutumia vikao vya Bodi ya Parole; vifungo vya nje; kuongeza watumishi wa mahakama; misamaha ya Rais, pamoja na jitihada za kuharakisha upelelezi wa mashauri. Aidha, wakuu wa magereza waliendelea kuwasiliana na uongozi wa mikoa-kimahakama na kiutawala kupitia Kamati za Ulinzi na Usalama kujaribu kutatua tatizo la msongamano. Orodha ya mahabusu ambao kesi zao zilichukua muda mrefu ziliwasilishwa kwenye Kamati ili kuharakisha mashauri yao. Kamati pia iliridhia ukarabati wa mabweni yaliyochakaa. Hali kadhalika, mwaka 2013/14, vikao viwili vya Bodi ya Parole vilifanyika ambapo jumla ya majalada 187 ya wafungwa yalijadiliwa na kupendekezwa kuingizwa kwenye mpango wa Parole. Aidha, mwaka 2013/14 wafungwa 873 waliachiliwa kutoka gereza kwenda kutumikia vifungo vya nje.

191. Mwaka 2013/14, vikosi vya zimamoto viliendelea kukabiliana na majanga ya moto na maokozi kwa lengo la kuokoa maisha na mali za wananchi kwa mujibu wa sheria. Mwaka 2013/14, jumla ya miito ya matukio 1,599 ilipokelewa ikilinganishwa na miito 528 mwaka 2012/13. Aidha, katika kukabiliana na matukio ya moto, Jeshi la Zimamoto na Uokoaji liliendelea na zoezi la ukaguzi wa tahadhari na kinga ya moto kwenye maeneo mbalimbali. Ukaguzi huo unaenda sambamba na utoaji elimu ya kujikinga na moto na namna ya kutumia vifaa vya kuzima moto vinavyowekwa sehemu za kazi. Mwaka 2013/14, jumla ya maeneo 26,916 yalikaguliwa ikilinganishwa na maeneo 7,336 yaliyokaguliwa mwaka 2012/13.

192. Mwaka 2013/14, doria na misako iliyofanywa na Uhamiaji iliwezesha kukamatwa wahamiaji haramu 8,944 ikilinganishwa na wahamiaji haramu 3,732 waliokamatwa mwaka 2012/13. Aidha, wahamiaji halali walioingia nchini walikuwa 1,176,390 ikilinganishwa na wahamiaji 1,054,987 walioingia mwaka 2012/13. Vile vile, wahamiaji 1,179,048 walitoka nchini mwaka 2013/14 ikilinganishwa na wahamiaji 973,503 waliotoka mwaka 2012/13.

193. Jumla ya hati za ukaazi 23,572 zilitolewa mwaka 2013/14 ikilinganishwa na hati 30,913 zilizotolewa mwaka 2012/13. Kati ya hati hizo: hati 1,748 zilikuwa daraja 'A'; 10,557 daraja 'B'; 5,370 daraja 'C'; 861 hati za mfuasi na hati 5,036 za msamaha. Aidha, hati 51,088 za kusafiria zilitolewa kwa watanzania mwaka 2013/14 ikilinganishwa na hati 56,959 za kusafiria zilizotolewa mwaka 2012/13. Kati ya hizo, hati 49,119 zilikuwa za kawaida; hati 321 za kibalozi; hati 133 za watumishi; na hati 1,515 za Afrika Mashariki.

194. Mwaka 2013/14, Tanzania iliendelea kuwahifadhi wakimbizi 90,650 kutoka mataifa mbalimbali ambapo wakimbizi 34,739 walitoka Burundi, 55,622 kutoka Congo-DRC, 150 kutoka Somalia na 139 kutoka mataifa mchanganyiko ya Rwanda, Uganda, Sudan ya Kusini na Ethiopia. Wakimbizi hao wamehifadhiwa katika kambi na makazi yaliyopo mikoa ya Kigoma, Katavi, Tabora na Tanga.

Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa

195. Katika kutekeleza Sera za Mambo ya Ndani na Usalama wa Raia, Serikali ilianzisha Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA) kwa lengo la kuwatambua, kuwasajili na kuwapatia vitambulisho vya Taifa raia wote wa Tanzania wenye umri wa kuanzia miaka 18 na kuendelea, wageni wakazi na wakimbizi. Aidha, katika kipindi cha mwaka 2013/14, Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa ilisajili wakazi 592,322 wa Unguja na Pemba na wakazi 2,357,326 wa mkoa wa Dar es Salaam na vitambulisho vilitolewa kwa wakazi hao. Vile vile, Mamlaka ilisajili wakazi 353,442 wa mkoa wa Lindi, 369,728 mkoa wa Pwani, 910,077 mkoa wa Morogoro, 512,827 mkoa wa Mtwara, na 847,513 mkoa wa Tanga. Aidha, Mamlaka ilianza mchakato wa ujenzi wa kituo cha kutunzia taarifa na ofisi za usajili katika wilaya 13 nchini.

Wakala wa Usajili Ufilisi na Udhamini

196. Tangu kuanzishwa kwake, Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA) umekuwa ukifanya shughuli za usajili, ufilisi na udhamini, ikiwa ni pamoja na kuendelea na jukumu la utoaji vyeti vya vizazi, vifo, ndoa, talaka, watoto wa kuasili na utayarishaji na uhifadhi wosia. Mwaka 2014, Wakala ulisajili jumla ya vizazi 400,942, vifo 60,444, ndoa 14,979, talaka 149 na watoto wa kuasili 44. Aidha, Wakala uliratibu zoezi la ufanywaji wa tathmini ya kina ya usajili wa matukio muhimu ya raia na utunzaji wa kumbukumbu nchini. Lengo la tathmini likiwa kubaini changamoto zinazoukabili mfumo uliopo wa usajili na kupendekeza njia bora za usajili, ukusanyaji na utunzaji takwimu kwa ajili ya kutumia katika mipango mbalimbali ya maendeleo. Vile vile, huduma ya shahada za ndoa na leseni za kufungishia ndoa ziliendelea kutolewa katika ofisi ya mkuu wa wilaya.

197. Mwaka 2014, Wakala ulisajili na kutoa hati za miunganisho ya wadhamini 269. Aidha, Wakala uliendelea kushirikiana na warithi katika kusimamia mirathi na kuwaelimisha wananchi umuhimu wa kufungua mirathi mapema. Vile vile, Wakala uliendelea kutoa elimu juu ya umuhimu wa kuandika na kutunza wosia RITA kupitia radio, luninga na makala katika magazeti ambapo katika mwaka 2014 jumla ya wosia 48 ziliandikwa na kuhifadhiwa.

198. Mwaka 2014, Wakala kwa kushirikiana na Wizara za Elimu, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, Afya na Ustawi wa Jamii pamoja na wadau mbalimbali wa maendeleo uliratibu mradi wa usajili wa watoto walio na umri wa chini ya miaka mitano katika Wilaya ya Temeke na Mkoa wa Mbeya ikiwa ni hatua ya majaribio ya kuweza kusajili zaidi ya watoto 200,000. Lengo likiwa ni kuhakikisha idadi ya usajili wa vizazi na vyeti inaongezeka na kufikia asilimia 80. Aidha, Wakala uliratibu zoezi la usajili na utoaji vyeti vya kuzaliwa watoto walio na umri kati ya miaka sita na kumi na nane waliomo mashuleni ambao hawajawahi kusajiliwa. Hadi kufikia mwaka 2014, watoto 15,000 walisajiliwa na kupatiwa vyeti vya kuzaliwa katika shule za Serikali za msingi 105 na za sekondari 96 zilizopo katika Halmashauri ya wilaya ya Ilala.

Katiba na Sheria

199. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kusimamia na kuratibu mchakato wa katiba mpya ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuendesha shughuli za Bunge maalum la katiba ambapo katiba inayopendekezwa ilipatikana. Aidha, Serikali ilichapisha jumla ya nakala 2,000,000 za katiba inayopendekezwa na

kuzisambaza nchini ili kuhakikisha kuwa wananchi wanapata fursa ya kuisoma na kuielewa. Vile vile, Serikali ilichapisha nakala 400 za katiba inayopendekezwa kwa ajili ya watu wenye mahitaji maalum wakiwemo albino na wasioona. Kati ya nakala 2,000,000 zilizochapishwa: nakala 200,000 zilipelekwa Tanzania Zanzibar; nakala 1,141,300 zilisambazwa Tanzania Bara ambapo kila kata ilipelekwa nakala 300; na nakala 658,700 zilisambazwa kwa Wizara, taasisi za Serikali na binafsi, asasi za kiraia na makundi ya kijamii.

200. Katika kupunguza mlundikano wa kesi na upatikanaji haki kwa wakati katika Mahakama za Tanzania, Serikali ilifanya uteuzi wa majaji 20 wa Mahakama kuu na hivyo kufanya jumla ya majaji nchini kufikia 89. Kati ya majaji hao, wanawake walikuwa 35 na wanaume 54. Vile vile, Serikali iliajiri mahakimu 52 na watendaji wa mahakama 15 wa kada mbalimbali.

201. Mwaka 2014, kulikuwa na jumla ya mashauri 154 yaliyosikilizwa katika ngazi ya Mahakama ya Rufani ambapo mashauri 41 yalihitimishwa na mashauri 113 yaliendelea kusikilizwa. Katika Mahakama Kuu jumla ya mashauri 456 yalisikilizwa ambapo mashauri 141 yalihitimishwa na mashauri 315 yaliendelea kusikilizwa. Katika mahakama za mikoa na wilaya kulikuwa na jumla ya mashauri 7, 415 ambapo mashauri 5,590 yalihitimishwa na mashauri 1,825 yaliendelea kusikilizwa. Halikadhalika, mashauri 92 ya kikatiba yaliwasilishwa, ambapo mashauri 11 yalikuwa mapya na mashauri 81 ya zamani. Kati ya mashauri yaliyowasilishwa, mashauri 5 yalihitimishwa na mashauri 87 yanaendelea kufanyiwa kazi.

202. Mwaka 2013/14, katika mapambano dhidi ya rushwa, jumla ya majalada 250 yalipokelewa na Mkurugenzi wa Mashtaka kutoka Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa ambayo yanajumuisha majalada 60 yaliyokuwepo toka mwaka 2013/14. Kati ya majalada hayo, majalada 131 yalichambuliwa na kupatiwa hati ya mashtaka, majalada 72 yalirudishwa kwa ajili ya kufanyiwa uchunguzi zaidi na majalada 41 yanaendelea kufanyiwa kazi. Aidha, jumla ya watendaji 314 wa Mamlaka ya Serikali za Mitaa walipata mafunzo kuhusu haki za Binadamu na Utawala bora ambapo wanaume walikuwa 211 na wanawake 103.

SURA YA 9

MAENDELEO KATIKA JUHUDI ZA KUKUZA UCHUMI NA KUPUNGUZA UMASKINI

Utangulizi

203. Mwaka 2013/2014, Serikali iliendelea na utekelezaji wa mipango, sera, mikakati na miradi mbalimbali ya maendeleo inayolenga kukuza uchumi na kupunguza umaskini nchini. Mipango ya kimaendeleo na mikakati inayotekelezwa na Serikali inazingatia malengo ya Dira ya Maendeleo ya Taifa 2025 iliyoanzishwa kuongoza harakati za maendeleo ya kiuchumi na kijamii zitakazoiwezesha Tanzania kuwa nchi yenye kipato cha kati na kuondokana na umaskini uliokithiri ifikapo mwaka 2025. Katika kufikia malengo hayo ya muda mrefu, Serikali imeendelea kutekeleza kwa mwaka wa nne mfululizo awamu ya pili ya MKUKUTA ikiwa ni katika harakati za kufikia malengo ya kupunguza umaskini katika kipindi cha muda wa kati.

204. Katika kupima utekelezaji kwa mwaka 2013/14 taarifa mbili zinazoelezea mafanikio na changamoto zilizojitokeza zimeandaliwa chini ya mpango wa ufuatiliaji wa MKUKUTA (MKUKUTA Monitoring Master Plan). Taarifa hizi ni; Taarifa ya Mwaka ya Utekelezaji wa MKUKUTA (MAIR 2013/14) na Ripoti ya utekelezaji wa Malengo ya Millenia ya mwaka 2014. Utekelezaji wa MKUKUTA II umejikita kwenye nguzo kuu tatu ambazo ni ukuaji wa uchumi na kupunguza umaskini wa kipato; kuboresha maisha na ustawi wa jamii; na utawala bora na uwajibikaji. Mwenendo wa viashiria vilivyoainishwa katika maeneo hayo matatu katika mwaka 2013/14 ni kama inavyoelezwa hapa chini:

Ukuaji wa Uchumi na Kupunguza Umaskini wa Kipato

205. Mwaka 2014, uchumi wa Tanzania ulikua kwa asilimia 7.0 ikilinganishwa na asilimia 7.3 mwaka 2013. Ukuaji huu upo chini ya shabaha ya MKUKUTA II ya ukuaji wa uchumi wa wastani wa asilimia 8 hadi 10 ifikapo mwaka 2015. Wastani wa Pato la Taifa kwa kila mtu lilikua kwa asilimia 8.9 kufikia shilingi 1,724,416 mwaka 2014. Aidha, katika kupunguza umaskini wa kipato, jumla ya ajira mpya 630,616 zilipatikana mwaka 2013/14 kutoka sekta ya umma, sekta binafsi na program na miradi ya maendeleo.

206. Sekta ya kilimo inayoajiri zaidi ya asilimia 75 ya wataanzania wote ilikua kwa asilimia 3.4 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.2 mwaka 2013. Hata hivyo, pamoja na kasi ndogo ya ukuaji wa sekta hiyo, Tanzania imeendelea kujitosheleza kwa chakula ambapo kiwango cha kujitosheleza kwa chakula kilifikia asilimia 118 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 112 mwaka 2013. Hali hii ya kujitosheleza kwa chakula kunaifanya Tanzania kufikia lengo la Milenia la asilimia 10.8 mwaka 2015 linalohusu umaskini wa chakula ambao kwa Tanzania umefikia asilimia 9.7. Pamoja na takwimu kuonesha kuwa nchi kwa ujumla inajitosheleza kwa chakula, changamoto kuu ni upatikanaji na usambazaji wa chakula katika maeneo ya walaji/wahitaji kutoka maeneo ya uzalishaji.

Kuboresha Maisha na Ustawi wa Jamii

207. Katika kuboresha elimu, Serikali ilifanya mapitio ya sera zinazohusu sekta ya elimu. Mapitio haya yamesaidia kuandaliwa kwa sera ya elimu na mafunzo ya mwaka 2014 ili kukidhi mahitaji ya ukuaji wa sekta ya elimu na soko la ajira. Mafanikio mengine yaliyopatikana katika elimu ni pamoja na kuongezeka kwa uandikishaji katika ngazi ya elimu ya juu kutoka wanafunzi 139,638 mwaka 2010/11 hadi wanafunzi 214,175 mwaka 2012/13. Kiwango cha ufaulu katika shule za msingi pia kiliongezeka kutoka asilimia 50.6 mwaka 2013 hadi asilimia 57.0 mwaka 2014. Vilevile, uandikishaji katika shule za awali uliongezeka kutoka wanafunzi 1,026,466 mwaka 2013 hadi wanafunzi 1,046,369 mwaka 2014. Aidha, kwa upande wa shule za msingi, uandikishaji ulipungua kutoka wanafunzi 8,231,913 mwaka 2013 hadi 8,202,892 mwaka 2014, sawa na asilimia 0.35. Katika kuboresha afya ya mama na mtoto, Serikali iliendelea kutekeleza Mpango Mkakati wa Tatu wa Sekta ya Afya (2009-2015) na Mpango wa Maendeleo ya Afya ya Msingi (MMAM, 2008-2015). Mafanikio yaliyopatikana mwaka 2013/2014 ni pamoja na kuongezeka kwa wahitimu katika vyuo vya afya kutoka wahitimu 3,404 mwaka 2007/08 hadi kufikia 6,513 mwaka 2013/14. Vile vile, watumishi wa afya 2,439 walipewa mafunzo katika kuokoa maisha ya akina mama na afya ya uzazi mwaka 2013/14.

208. Kwa mujibu wa takwimu zitokanazo na mfumo wa usimamizi wa taarifa za sekta ya afya katika kipindi cha mwaka 2012 hadi 2013, kiwango cha ugonjwa wa malaria miongoni mwa watoto chini ya miaka mitano kilipungua kutoka asilimia 37.7 mwaka 2012 hadi asilimia 34.4 mwaka 2013, na kiwango cha maambukizi ya UKIMWI Tanzania bara kimepungua kutoka asilimia 5.8 mwaka 2008 hadi asilimia 5.3 mwaka 2012. Serikali pia iliendelea na utekelezaji

wa Mkakati wa Matokeo Makubwa Sasa ambao umeanza Julai mwaka 2013, ambao umesaidia kuboreha upatikanaji wa maji safi na salama vijijini. Kutokana na mkakati huo wa Serikali, upatikanaji wa maji vijijini uliongezeka kutoka asilimia 40 mwaka 2013 hadi asilimia 51 kufikia Juni 2014.

209. Katika kuboresha makazi kama ilivyoanishwa kwenye Sera ya Kuendeleza Makazi ya mwaka 2000, mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na kuongezeka kwa kiwango cha hati za viwanja na mashamba. Idadi ya kaya zenye hati za viwanja na mashamba iliongezeka kutoka asilimia 5.9 mwaka 2012/13 hadi kufikia asilimia 6.4 mwaka 2013/14. Lengo la MKUKUTA ni kufikia asilimia 10 ya kaya zenye hati za viwanja na mashamba ifikapo Juni 2015.

Utawala Bora na Uwajibikaji

210. Mwaka 20013/14, Serikali iliendelea na jitihada zake za kupambana na rushwa, kuboresha utoaji wa huduma kwa umma hasa maskini na watu walio kwenye mazingira hatarishi, kulinda haki za binadamu na kuhakikisha kuna usimamizi mzuri wa fedha za umma, utawala wa sheria na demokrasia nchini. Aidha, Serikali ilitoa elimu juu ya kupambana na rushwa, lengo likiwa ni kuongeza uelewa na kuhamasisha makundi mbalimbali juu ya umuhimu wa kushirikiana na Serikali katika kupambana na rushwa. Kutokana na kampeni hiyo, Serikali ilifanikiwa kupata taarifa za malalamiko ya rushwa zilizosaidia kujua ukubwa wa tatizo la rushwa nchini na kurahisisha kuandaa mikakati ya kukabiliana na tatizo hilo. Jedwali hapa chini linaonesha mwenendo wa kesi na malalamiko ya rushwa.

Jedwali Na. 9.1: Mwenendo wa Kesi na Malalamiko ya Rushwa

Aina ya Taarifa	2012/13	July-2013/Feb-2014
Malalamiko yaliyopokelewa*	3,280	3,872
Mafaili yaliyofunguliwa mahakamani	773	679
Mafaili yaliyo kwenye mchakato wa kufunguliwa mahakamani	2,935	2,436
Mafaili yaliyofungwa	125	127
Mafaili yaliyoenda kwa Mkurugenzi wa Mashtaka	218	234
Mafaili yaliyoenda vitengo vingine	30	64
Hatua za kinidhamu zilizochukuliwa	9	13
Kesi zilizofikishwa mahakamani	165	228
Kesi zilizoshinda	33	75
Kesi zilizoshindwa	41	47
Kesi zilizofutwa	5	17
Kesi zilizokatiwa rufaa	5	6
Kiasi cha fedha kilichokolewa (Shs)	4,313,723,189.00	39,910,523,898.00

Chanzo: Ofisi ya Raisi, Menejimenti ya Utumishi wa Umma (Hotuba ya bajeti ya mwaka 2014/15) . * Sio malalamiko yote yaliyopokelewa yanahusiana na rushwa

211. Katika kuepuka mikataba isiyo na tija, Serikali ilifanya mapitio ya Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 kwa lengo la kutilia mkazo umuhimu wa Wizara, Idara na Vitengo vya Serikali kupata ushauri kwa mwanasheria mkuu kabla ya kuingia mkataba wowote wenye thamani ya zaidi ya shilingi za kitanzania milioni 50. Matokeo ya mapitio hayo ni kuongezeka kwa idadi ya mikataba inayopitia kwa mwanasheria mkuu, kutoka mikataba 120 mwaka 2013 hadi mikataba 375 mwaka 2014, na hii imesaidia kuepuka mikataba ambayo haina maslahi kwa Taifa.

212. Mwaka 2013/14, Serikali iliendelea kuweka mazingira ya usawa na kuhakikisha kuna haki na utawala wa sheria katika ngazi zote za maamuzi na katika jamii kiujumla. Juhudi zilizofanywa zinajumuisha kuboresha mfumo wa utoaji haki, kuzijengea uwezo mahakama na taasisi zinazohusika na utoaji haki na kuwajengea wananchi uwelewa kuhusu masuala ya usawa, haki za binadamu na utawala bora kupitia semina, redio na televisheni. Katika kipindi hicho, Serikali ilichukua hatua zilizosaidia kupunguza mrundikano wa kesi mahakamani. Hatua hizo ni pamoja na kuweka muda maalum wa kusikiliza na

kutoa hukumu katika ngazi zote za mahakama. Mahakama kuu na rufaa zilitakiwa kusikiliza na kutoa hukumu kwa kipindi kisichozidi miezi 24; mahakama za wilaya miezi 18 na mahakama za mwanzo miezi 12. Kutokana na maelekezo hayo, kesi zilizosikilizwa na kutolewa hukumu katika mahakama za wilaya zilipungua kutoka kesi 104,359 mwaka 2012/13 hadi kesi 17,753 mwaka 2013/14, wakati katika mahakama za mwanzo zilipungua kutoka kesi 577,425 mwaka 2012/13 hadi kesi 137,882 mwaka 2013/14.

213. Mwaka 2012/13, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali alifanya Ukaguzi kwa Wizara, Idara na Wakala, Sekretarieti za Mkoa na Ofisi za Balozi na kutoa hati za ukaguzi. Kati ya hati za ukaguzi zilizotolewa, asilimia 22 zilikuwa ni hati safi ikilinganishwa na asilimia 43 ya mwaka wa 2011/12, ikiwa ni pungufu ya nukta za asilimia 21. Hati safi zenye masuala mengine ambayo hajakamilika zilikuwa ni asilimia 50 ikilinganishwa na asilimia 53 ya mwaka 2011/12, ikiwa ni pungufu ya nukta za asilimia 3. Hati zenye shaka zilikuwa ni asilimia 26 ikilinganishwa na asilimia 5 ya mwaka 2011/12, sawa na ongezeko la nukta za asilimia 21. Vilevile, mwaka 2012/13 hati chafu zilikuwa asilimia moja na hati mbaya zilikuwa asilimia moja ikilinganishwa na mwaka 2011/12 ambao haukuwa na hati chafu wala hati mbaya. Kulingana na mwenendo huo inaonesha kiwango cha uwajibikaji cha Wizara, Idara na Wakala, Sekretarieti za Mkoa na Ofisi za Balozi kwa wastani kilipungua kwa mwaka 2012/13 ikilinganishwa na mwaka 2011/12.

214. Mwaka 2012/13, halmashauri 140 zilikaguliwa ikilinganishwa na halmashauri 134 mwaka 2011/12, sawa na ongezeko la asilimia 4.5. Kati ya halmashauri hizo, asilimia 80 zilipata hati zinazoridhisha ikilinganishwa na asilimia 78 mwaka 2011/12. Aidha, halmashauri zilizopata hati zenye shaka zilikuwa asilimia 19 ikilinganishwa na asilimia 21 mwaka 2011/12. Kwa upande wa hati zisizoridhisha ilikuwa asilimia moja mwaka 2012/13 ikilinganishwa na mwaka 2011/12 ambao hakukuwa na halmashauri iliyopata hati isiyoridhisha. Hata hivyo hakukuwa na halmashauri iliyopata hati mbaya kwa mwaka 2012/13 ikilinganishwa na asilimia moja ya mwaka 2011/12. Kwa wastani uwajibikaji wa Serikali za mitaa uliongezeka mwaka 2012/13 ikilinganishwa na mwaka 2011/12.

SEHEMU YA TATU

SUALA MAALUMU KIMAENDELEO

SURA YA 10

MAREKEBISHO YA TAKWIMU ZA PATO LA TAIFA

Utangulizi

215. Takwimu za Pato la Taifa hutoa makadirio ya Pato la Taifa katika nchi kwa kipindi cha muda fulani. Mwaka 2014, Serikali ilifanya marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa kwa kutumia mwaka 2007 kama mwaka wa kizio kutoka mwaka wa kizio wa 2001. Marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa yanahusisha mchakato wa kubadilisha mwaka wa kizio wa zamani na kutumia mwaka wa kizio wa hivi karibuni katika kutayarisha takwimu za Pato la Taifa. Mwaka 2007 umetumika kwa vile ulikuwa na taarifa nyingi kutoka vyanzo mbalimbali ikiwa ni pamoja na tafiti za kiuchumi, kijamii na taarifa za kiutawala. Umuhimu wa marekebisho hayo unatokana na maendeleo ya kiuchumi ambayo ni matokeo ya mabadiliko ya sayansi na teknolojia. Mabadiliko hayo yamesababisha kuwepo kwa haja ya kujumuisha thamani ya bidhaa na huduma mpya katika Pato la Taifa ambazo hapo awali hazikuwepo, mfano gesi asilia, sanaa na burudani na huduma za fedha kupitia mitandao ya simu za kiganjani na baadhi hutoweka. Vile vile, maendeleo hayo husababisha kurekebisha na kuhuisha Mifumo ya Umoja wa Mataifa ya kutayarisha Takwimu za Pato la Taifa ili iendane na wakati.

Historia ya Marekebisho ya Takwimu za Pato la Taifa

216. Marekebisho ya kwanza ya takwimu za Pato la Taifa kwa Tanzania Bara baada ya uhuru yalifanyika mwaka 1966 na yalitumia Mfumo wa Umoja wa Mataifa wa kutayarisha Takwimu za Pato la Taifa (System of National Accounts) wa mwaka 1953. Marekebisho ya pili yalifanyika mwaka 1976 yalitumia Mfumo wa mwaka 1968. Marekebisho ya tatu yalifanyika mwaka 1992 yalitumia Mfumo wa mwaka 1968 na 1993. Marekebisho ya nne yalifanyika mwaka 2001 yalitumia Mfumo wa mwaka 1993. Marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa kwa mwaka 2007 ni ya tano tangu nchi ipate uhuru na yalitumia Mfumo wa mwaka 2008. Mfumo wa mwaka 2008 unapendekeza marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa kufanyika kila baada ya takriban miaka mitano.

Madhumuni ya Kufanya Marekebisho

217. Marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa “*benchmarking and revision of national accounts*” yanahusu kubadilisha mwaka wa kizio pamoja na kurekebisha takwimu za miaka mingine kabla na baada ya mwaka wa kizio. Aidha, marekebisho hayo hufanyika kwa kuingiza thamani ya bidhaa na huduma mpya katika kukokotoa Pato la Taifa na kuziondoa zilizotoweka ili kutoa picha halisi ya ukuaji wa shughuli za kiuchumi. Lengo la marekebisho hayo ni kuboresha takwimu za Pato la Taifa zinazotumika katika kutunga sera na kupanga mipango ya maendeleo.

Vigezo vya Kuchagua Mwaka wa Kizio na Takwimu Zilizotumika

218. Kwa mujibu wa Sheria ya Takwimu (Sura 351), majukumu ya Ofisi ya Taifa ya Takwimu ni pamoja na kukusanya taarifa na takwimu nchini kwa ajili ya kufanya marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa. Uchaguzi wa mwaka wa kizio hufanyika kutokana na kuwepo kwa taarifa nyingi kutoka kwenye vyanzo mbalimbali ikiwa ni pamoja na tafiti za kiuchumi, kijamii na taarifa za kiutawala. Taarifa zilizotumika kufanya marekebisho ya mwaka 2007 zimetokana na Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya binafsi wa mwaka 2007; Utafiti wa Watu wenye Uwezo wa Kufanya kazi wa mwaka 2006; Sensa ya Kilimo ya mwaka 2007/08; Utafiti wa Uzalishaji Viwandani na Biashara wa mwaka 2008 na Utafiti wa Uwekezaji wa moja kwa moja kutoka nje ya nchi wa mwaka 2006/07. Aidha, vyanzo vingine vilikuwa ni taarifa za kiutawala za Uagizaji na Uzaji wa bidhaa nje ya nchi na takwimu za Mapato na Matumizi halisi ya Serikali kwa miaka husika.

Umuhimu na Sababu za Kufanya Marekebisho

219. Marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa kwa mwaka wa kizio wa 2007 kwa Tanzania Bara yalifanyika kutokana na mabadiliko yaliyotokea katika uchumi kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2001 hadi 2007. Katika kipindi hicho, bidhaa na huduma mpya zimekua zikizalishwa katika uchumi bila kujumuishwa katika ukokotoaji wa Pato la Taifa. Bidhaa na huduma hizo ni pamoja na uzalishaji wa gesi asilia, huduma za fedha kupitia mitandao ya simu za kiganjani, huduma za *internet* na huduma za kaya kama mwajiri. Aidha, kwa kipindi hicho kumekuwa na mabadiliko ya bei za bidhaa na huduma ambayo yalikuwa hayaingizwi katika kukokotoa Pato la Taifa kwa bei za mwaka 2001.

220. Marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa vile vile yalilenga kujumuisha matakwa mapya ya Mfumo wa kimataifa wa takwimu. Marekebisho yalifanyika kwa kuzingatia Mfumo wa Umoja wa Mataifa wa utayarishaji wa takwimu za Pato la Taifa wa mwaka 2008 (United Nations System of National Accounts – SNA 2008) na miongozo mbalimbali. Miongozo iliyotumika kurekebisha takwimu za Pato la Taifa kwa mwaka wa kizio wa 2007 ni pamoja na Mwongozo wa Kuainisha Shughuli za Kiuchumi kwa kuzingatia Viwango vya Kimataifa Toleo la Nne (ISIC Rev. 4); Mwongozo wa Kuainisha majukumu ya Serikali (Classification of Functions of Government – COFOG); na Mwongozo wa kuainisha takwimu za forodha. Kwa mujibu wa Ofisi ya Takwimu ya Umoja wa Mataifa, utaratibu unaokubalika na unaotumika kubadilisha takwimu za mwaka wa kizio duniani ni ule wa mizania ya uzalishaji na matumizi ya bidhaa na huduma (Supply and Use Table). Utaratibu huo unaelekeza ukokotoaji wa Pato la Taifa ufanyike kwa kuzingatia mizania ya uzalishaji na matumizi ya bidhaa na huduma katika uchumi. Hii inamaanisha kuwa, thamani ya bidhaa na huduma zilizozalishwa na kuagizwa kutoka nje ya nchi ni sawa na thamani ya bidhaa na huduma zilizotumika kama bidhaa za kati; matumizi ya mwisho ya kaya, Serikali na taasisi zisizo za Serikali; ukuzaji wa rasilimali pamoja na uuzaji nje ya nchi.

Matokeo ya Marekebisho

221. Matokeo ya marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa kwa bei za mwaka 2007 yanaonesha kuwa thamani ya Pato la Taifa kwa mwaka 2013 ni shilingi trilioni 70 ikilinganishwa na shilingi trilioni 53 kwa mwaka huo kwa bei za mwaka 2001. Wakati huo, Pato la Taifa kwa mwaka 2007 kwa mwaka wa kizio wa 2007 lilikuwa shilingi trilioni 26.7 ikilinganishwa na shilingi trilioni 20.9 kwa mwaka 2007 kwa mwaka wa kizio wa 2001. Hii inabainisha kuwa kwa mwaka 2007 Pato la Taifa liliongezeka kwa asilimia 27.8. Tofauti zilizopo katika takwimu za Pato la Taifa kwa bei za miaka ya 2001 na 2007 zinatokana na mbinu za ukokotoaji zilizotumika na uainishaji wa shughuli za kiuchumi uliotumika.

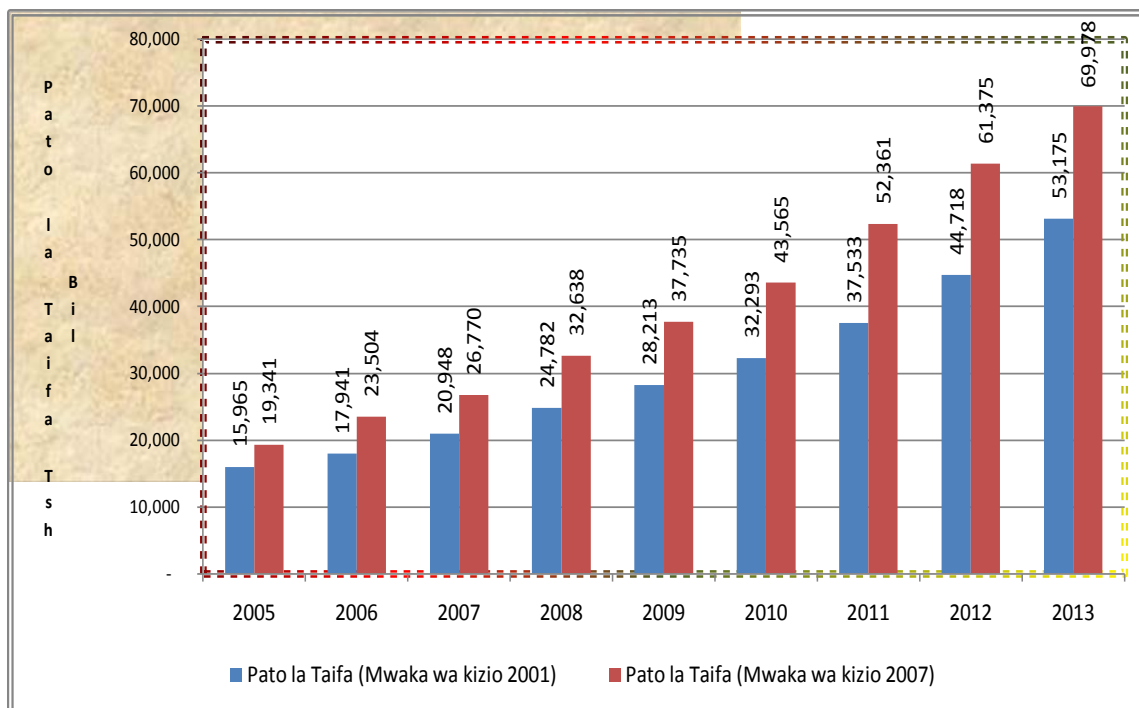
**Jedwali Na.10.1: Takwimu za Pato la Taifa kwa Miaka ya Kizio ya 2001 na 2007
(Shilingi Milioni)**

Shughuli za Kiuchumi	Mwaka wa kizio 2001	Mwaka wa kizio 2007	Badiliko katika Asilimia
Kilimo, Uwindaji na Misitu	5,413,257	6,756,585	24.8
Uvuvi	277,189	424,772	53.2
Uchimbaji madini na mawe	742,932	935,412	25.9
Bidhaa za viwandani	1,625,504	1,908,283	17.4
Umeme na gesi	335,898	232,622	-30.7
Maji	84,982	208,528	145.4
Ujenzi	1,641,741	2,117,074	29.0
Uuzaji wa jumla, rejareja na matengenezo	2,416,506	2,740,461	13.4
Hoteli na migahawa	559,722	481,997	-13.9
Uchukuzi	886,844	1,600,183	80.4
Mawasiliano	487,132	481,416	-1.2
Fedha	345,000	756,075	119.2
Upangishaji majengo na huduma za kibiashara	1,982,107	2,737,640	38.1
Utawala	1,652,556	2,249,818	36.1
Elimu	289,617	851,208	193.9
Afya	327,658	438,415	33.8
Huduma nyingine za kijamii na binafsi	129,482	430,055	232.1
Jumla ya Ongezeko la Thamani	19,198,125	25,350,544	32.0
Toa Ushuru wa mabenki	-208,281	-401,656	92.8
Ongeza Kodi katika bidhaa	1,958,559	1,821,544	-7.0
Pato la Taifa (GDP)	20,948,403	26,770,432	27.8

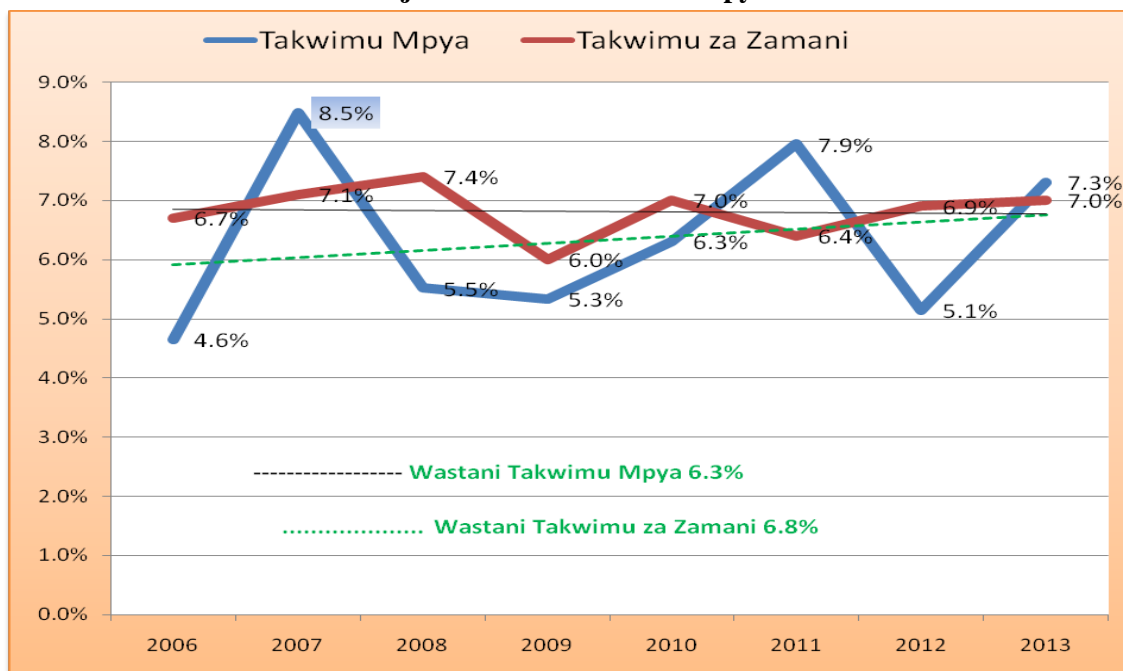
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

222. Kutokana na marekebisho yaliyofanyika, imebainika kuwa Pato la Taifa lililokuwa linaripotiwa kwa mwaka wa kizio wa 2001 lilikuwa dogo ikilinganishwa na mwaka wa kizio wa 2007 kama inavyoonekana katika kielelezo hapa chini. Aidha, ukuaji halisi wa Pato la Taifa kwa mwaka wa kizio wa 2007 umekuwa na mwenendo usiotabirika wa kupanda na kushuka kwa kasi ikilinganishwa na mwaka wa kizio wa 2001. Kutokana na mwenendo huo, wastani wa ukuaji halisi kwa miaka nane iliyopita (2006 – 2013) umekuwa mdogo katika takwimu mpya ukilinganishwa na wa takwimu za zamani.

Kielelezo Na. 10.1: Mwenendo wa Pato la Taifa kwa bei za Miaka Husika kwa mwaka wa kizio wa 2001 na 2007

Kielelezo Na. 10.2: Ukuaji Halisi kwa Takwimu Mpya na za Zamani

223. Takwimu mpya pia zinaonesha kuongezeka kwa mchango wa sekta ya kilimo katika Pato la Taifa mwaka 2013 kufikia asilimia 31.7 kutoka asilimia 24.5 kwa takwimu za zamani za mwaka wa kizio wa 2001. Kiwango hiki ni karibia mara tatu ya sekta inayofuatia kwa ukubwa ya biashara ambayo mchango wake katika Pato la Taifa umefikia asilimia 10.5 mwaka 2013 kwa takwimu mpya.

Matokeo kwa Viashiria Vingine

224. Ufanisi wa viashiria vingi hupimwa kwa kuilinganisha na Pato la Taifa. Kutokana na marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa, uwiano wa viashiria hivyo na Pato la Taifa nao hubadilika. Mfano, wastani wa Pato la kila mwananchi uliongezeka kutoka shilingi 1,186,200 mwaka 2013 kwa bei za mwaka 2001 hadi shilingi 1,561,050 mwaka 2013 kwa bei za mwaka 2007. Aidha, wigo wa kukopa ndani wa asilimia moja ya Pato la Taifa inaonesha kuwa kwa takwimu mpya Serikali inaweza kukopa zaidi kutoka katika vyanzo vya ndani bila kuathiri uwezo wa sekta binafsi wa kukopa na kuwekeza. Hata hivyo, uwiano mdogo wa mapato ya ndani kwa Pato la Taifa inamaanisha uwezo mdogo wa Serikali kustahimili ongezeko la mikopo ya ndani. Kwa upande mwingine, uwiano wa Pato la Taifa lililorekebisha kwa viashiria vingine kama vile mapato ya Serikali, deni la Taifa, mikopo kwa sekta binafsi, na urari wa biashara ulipungua.

Faida za Kufanya Marekebisho

225. Faida za kufanya marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa ni pamoja na kubainisha kwa usahihi ukuaji wa shughuli za kiuchumi, mchango wa shughuli za kiuchumi katika Pato la Taifa, wastani wa pato la kila mwananchi, uwiano wa mapato ya Serikali na Pato la Taifa na uwiano wa Deni la Taifa na Pato la Taifa. Matokeo ya marekebisho hayo yanabainisha kiasi halisi cha mapato ambacho Serikali inaweza kukusanya katika uchumi, Serikali kufahamu uhimilivu wa Deni la Taifa na kufahamu ujazi halisi wa fedha katika uchumi. Kwa kutumia takwimu za Pato la Taifa za mwaka wa kizio wa 2007, Serikali itakuwa na mipango na sera madhubuti kwa maendeleo ya wananchi kama vile kuimarisha huduma za kijamii na kudhibiti mfumuko wa bei.

Uzoefu wa Nchi Nyingine na Umuhimu wa Kufanya Marekebisho kwa Wakati

226. Uzoefu kutoka nchi za Afrika unabainisha kuwa Nigeria ilifanya marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa mwaka 2013 kutoka mwaka wa kizio wa 1990 kwenda mwaka wa kizio wa 2010. Matokeo ya marekebisho hayo yalionesha kuongezeka kwa ukubwa wa uchumi kwa asilimia 89. Vile vile, Ghana ilifanya marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa mwaka 2010 kutoka mwaka wa kizio wa 1993 kwenda mwaka wa kizio wa 2006. Matokeo ya marekebisho hayo yalionesha kuongezeka kwa ukubwa wa uchumi kwa asilimia 60. Nchi hizo zilifanya marekebisho ya takwimu ya Pato la Taifa baada ya kupita miaka 20 na 13 kwa mtawalia. Aidha, nchi wanachama wa Jumuiya ya Afrika mashariki isipokuwa nchi ya Burundi zimeshatoa matokeo ya marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa. Matokeo ya marekebisho hayo yameonesha kuongezeka kwa ukubwa wa uchumi. Thamani ya Pato la Taifa kwa nchi ya Kenya iliongezeka kwa asilimia 20.5 kwa mwaka wa kizio wa 2009 kutoka mwaka wa kizio wa 2001; thamani ya Pato la Taifa la Uganda iliongezeka kwa asilimia 17.5 kwa mwaka wa kizio wa 2009/10 kutoka mwaka wa kizio wa 2002 na thamani ya Pato la Taifa kwa nchi ya Rwanda iliongezeka kwa asilimia moja (1) kwa mwaka wa kizio wa 2011 kutoka mwaka wa kizio wa 2010.

227. Kutokana na matokeo ya marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa kwa nchi hizo tunajifunza kwamba ni muhimu kufanya mabadiliko ya mwaka wa kizio wa takwimu za Pato la Taifa angalau katika kipindi cha miaka mitano ili kuepukana na changamoto ya nchi kuendelea kutumia takwimu ambazo hazina uhalisia katika kupanga mipango ya maendeleo baharini.

Changamoto

228. Marekebisho ya takwimu za Pato la Taifa kulingana na matokeo ya tafiti mbalimbali yana changamoto zake ikiwa ni pamoja na:

- i. Kutokueleweka vema miongoni mwa wanajamii kwa maana, umuhimu na tafsiri ya Pato la Taifa lililorekebishwa;
- ii. Kuongezeka kwa ukubwa wa sekta ya kilimo ambayo ina mchango kidogo katika mapato ya Serikali licha ya jitihada za Serikali za kupanua wigo wa shughuli za kiuchumi;
- iii. Kutokupatikana kwa takwimu sahihi na kwa wakati;
- iv. Gharama kubwa za kufanya tafiti husika; na

v. Kuongeza uwezo wa wataalam wa ndani.

Hitimisho na Hatua Inayofuata

229. Serikali kupitia Ofisi ya Taifa ya Takwimu itaendelea kurekebisha na kuboresha takwimu za Pato la Taifa kila baada ya miaka mitano kulingana na upatikanaji wa rasilimali fedha na takwimu kutoka kwenye tafiti mbalimbali za kiuchumi na kijamii pamoja na taarifa za kiutawala ikiwa ni pamoja na matokeo ya sensa ya watu na makazi ya mwaka 2012 na matokeo ya utafiti wa mapato na matumizi ya kaya wa mwaka 2011/12. Aidha, Serikali ikiwa ni miongoni mwa nchi wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki chini ya uratibu wa sekretarieti ya Jumuiya hiyo ipo kwenye mchakato wa kuwianisha takwimu za Pato la Taifa ili kuwa na mwaka wa kizio unaofanana wa 2015 kwa nchi zote. Vile vile, Serikali itaendelea kutayarisha takwimu za Pato la Taifa kwa kuzingatia miongozo ya Umoja wa Mataifa ili kuhakikisha takwimu bora zinapatikana kwa wakati kwa ajili ya kutunga sera, mipango na mikakati mbalimbali kwa ajili ya kuleta maendeleo kwa wananchi.

SEHEMU YA NNE

MAENDELEO KATIKA SEKTA MBALIMBALI

SURA YA 11

KILIMO NA USHIRIKA

Kiwango cha Ukuaji

230. Kiwango cha ukuaji wa shughuli za kiuchumi za kilimo kiliongezeka mwaka 2014 kufikia asilimia 3.4 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.2 mwaka 2013 kufuatia kuwepo kwa hali nzuri ya hewa katika msimu wa kilimo wa mwaka 2013/14. Aidha, shughuli ndogo za kiuchumi za mazao; mifugo; uvuvi na misitu na uwindaji zilikua kwa asilimia 4.0, 2.2, 2.0, na 5.1 mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.5, 2.0, 5.5, na 4.7 mwaka 2013 kwa mtiririko huo. Vile vile, shughuli za kiuchumi za kilimo zilichangia asilimia 28.9 ya Pato la Taifa mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 31.2 mwaka 2013.

Uzalishaji wa Mazao ya Chakula

231. Mwaka 2014, uzalishaji wa mazao ya chakula hususan mahindi, mchele, ngano, ulezi na mtama na ndizi uliongezeka ikilinganishwa na mwaka 2013. Kuongezeka kwa uzalishaji kulitokana na kuwepo kwa hali nzuri ya hewa ikiwa ni pamoja na mvua za kutosha katika maeneo yanayolima mazao hayo pamoja na jitihada za Serikali katika kufanikisha utekelezaji wa mipango mbalimbali ya sekta ya kilimo ikiwemo usambazaji wa mbolea na mbegu bora kwa wakati. Kwa upande mwingine, uzalishaji wa mazao ya muhogo, Mikunde (maharage na mikunde mingine) na Viazi (vitamu na mviringo) ulipungua mwaka 2014 ikilinganishwa na mwaka 2013. Kupungua kwa uzalishaji wa mazao haya kulitokana na kuibuka kwa visumbufu vilivyoathiri zaidi viazi na mihogo. Mwenendo wa uzalishaji wa mazao ya chakula ni kama unavyoonekana katika jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 11.1: Uzalishaji wa Mazao ya Chakula (Tani 000)

Zao	2012	2013	2014 *	Badiliko (%) 2013/14
Mahindi	5,104	5,288	6,734	27.3
Mchele	1,170	1,342	1,681	25.3
Ngano	109	102	167	63.7
Mtama /Ulezi	1,052	1,073	1,246	16.1
Muhogo	1,821	1,878	1,664	-11.4
Mikunde (maharage na mikunde mingine)	1,827	1,871	1,697	-9.3
Ndizi,	842	1,317	1,064	-19.2
Viazi (vitamu na mviringo)	1,418	1,808	1,761	-2.6

Chanzo: Wizara ya Kilimo Chakula na Ushirika

* Takwimu za mwaka 2014 zinatokana na Tathmini ya Awali ya msimu wa kilimo wa 2013/14.

Uzalishaji wa Mazao ya Biashara

232. Uzalishaji wa pareto, mkonge na tumbaku uliongezeka mwaka 2014 ikilinganishwa na mwaka 2013. Kuongezeka kwa uzalishaji kulitokana na kuongezeka kwa tija katika zao la pareto, kuongezeka kwa bei ya mkonge katika soko la dunia na kupanda kwa bei ya singa za mkonge kunakotokana na kuongezeka kwa mahitaji makubwa ya bidhaa hiyo kwenye nchi za Saudi Arabia, Uingereza, Hispania, Nigeria, Ujerumani, Syria, China, Japan, Kenya na Kuwait ambako kumehamasisha wakulima kuongeza uzalishaji. Aidha, uzalishaji wa Korosho, Sukari na Chai nao uliongezeka kutokana na kuwepo kwa mvua za kutosha katika maeneo yanayolimwa mazao hayo. Hata hivyo, uzalishaji wa pamba na kahawa ulipungua mwaka 2014 ikilinganishwa na mwaka 2013. Hii ilitokana na kupungua kwa bei aliyopata mkulima katika msimu uliotangulia pamoja na bei ya soko isiyotabirika ambavyo kwa pamoja viliwapunguzia wakulima ari ya kuongeza uzalishaji; kuvurugika kwa mfumo wa upatikanaji wa pembejeo, hususan viuatilifu kupitia vyama vya ushirika; na matumizi hafifu ya pembejeo.

Jedwali Na. 11.2: Uzalishaji wa Mazao ya Biashara (Tani).

Zao	2009	2010	2011	2012	2013	2014p	Badiliko (%) 2013/14
Pamba	267,004	163,644	225,938	225,938	245,831	203,313	-17.3
Tumbaku	60,900	130,000	126,624	126,624	100,000	105,881	5.9
Sukari	279,850	263,461	260,055	262,880	294,300	300,230	2.0
Chai	33,160	31,646	33,000	32,810	33,500	35,500	6.0
Pareto	3,320	5,000	5,700	5,700	7,000	7,600	8.6
Kahawa	40,000	60,575	33,219	33,219	48,982	40,759	-16.8
Mkonge	26,363	24,091	33,406	25,690	37,291	40,000	7.3
Koroshio	74,169	121,070	160,000	160,000	130,124	200,000	53.7

Chanzo: Wizara ya Kilimo Chakula na Ushirika

P - Matarajio

Uzalishaji wa Mazao ya Mafuta

233. Mwaka 2014, uzalishaji wa mazao ya mafuta ukijumuisha alizeti, ufuta, mawese, karanga, na soya uliongezeka ikilinganishwa na uzalishaji wa mwaka 2013. Kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao ya mafuta kulitokana na uwekezaji mkubwa katika viwanda vidogo na vya kati vya kusindika mafuta na hivyo kuhamasisha uzalishaji zaidi katika mikoa ya Manyara, Dodoma, Njombe, Mbeya, Rukwa na Kigoma inayozalisha mazao hayo.

Jedwali Na. 11.3: Uzalishaji wa Mazao ya Mafuta (Tani)

Zao	2009	2010	2011	2012	2013	2014p	Badiliko (%) 2013/14
Alizeti	162,019	348,877	786,902	1,125,000	2,755,000	2,878,500	4.5
Karanga	256,401	320,582	651,397	810,000	1,635,735	1,835,933	12.2
Ufuta	72,932	65,557	357,162	456,000	1,113,892	1,174,589	5.4
Mawese		17,000	17,000	24,880	41,000	41,475	1.2
Soya	3,900	4,300	2,500	5,620	5,830	6,025	3.3

Chanzo: Wizara ya Kilimo Chakula na Ushirika

P - Matarajio

Uwekezaji katika Shughuli za Kiuchumi za Kilimo

234. Mwaka 2014, sekta binafsi ilinunua matrekta makubwa mapya 1,212 kutoka nje ikilinganishwa na matrekta 916 mwaka 2013. Ongezeko hilo

lilitokana na kuongezeka kwa mikopo ya masharti nafuu ya matrekta yaliyouzwa na SUMA JKT na kuongezeka kwa fursa ya kupata mikopo ya kununua matrekta kutoka taasisi mbalimbali ikiwemo Mfuko wa Taifa wa Pembejeo na Benki ya Rasilimali. Aidha, idadi ya matreka madogo yaliyoingizwa nchini ilipungua na kufikia 393 kutoka matrekta 828 yaliyoingizwa nchini mwaka 2013. Kupungua kwa idadi hiyo kulitokana na kupatikana kwa mikopo ya matrekta makubwa toka SUMA JKT kwa udhamini wa Halmashauri.

Kilimo cha Umwagiliaji

235. Mwaka 2014, eneo la umwagiliaji lenye jumla ya hekta 10,934 liliendelezwa hivyo kufanya eneo lote la umwagiliaji kufikia hekta 461,326 ikilinganishwa na hekta 450,392 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 2.4. Aidha, tija kutokana na umwagiliaji wa mazao ya mpunga, vitunguu, nyanya na mahindi iliongezeka ambapo uzalishaji wa zao la mpunga katika skimu za umwagiliaji ulifikia wastani wa tani 7.5 kwa hekta toka tani 2; vitunguu tani 26 kwa hekta kutoka tani 13; nyanya tani 18 kwa hekta kutoka tani 5 na mahindi wastani wa tani 4 kwa hekta kutoka tani 1.5 mwaka 2013. Ongezeko la tija lilitokana na uboreshwaji wa miundombinu ya umwagiliaji na matumizi sahihi ya pembejeo kwenye maeneo hayo yenye skimu za umwagiliaji.

236. Mwaka 2014, ufanisi wa matumizi ya maji katika kilimo cha umwagiliaji kwenye skimu ambazo miundombinu yake imeboreshwa ulikuwa asilimia 30 hadi 45 ikilinganishwa na ufanisi wa asilimia 10 hadi 15 katika skimu ambazo miundombinu yake ni ya asili. Aidha, jumla ya wakulima 4,158 na wataalamu 723 wa umwagiliaji walipata mafunzo kuhusu matumizi bora ya maji na teknolojia sahihi ya umwagiliaji ikilinganishwa na wakulima 1,910 na wataalamu 335 mwaka 2013. Idadi ya vikundi vya umwagiliaji vilivyoundwa na kusajiliwa kwa lengo la kusimamia skimu za umwagiliaji ilifikia 468 mwaka 2014 kutoka vikundi 352 mwaka 2013. Muhtasari wa mafanikio kwa ujumla ni kama ulivyooneshwa katika jedwali Na.11.4.

Jedwali 11.4: Mafanikio katika Kilimo cha Umwagiliaji (2013 – 2014)

Mafanikio	2013	2014	Badiliko (%) 2013/14
Ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya mabwawa ya kuhifadhi maji kwa ajili ya umwagiliaji	8	14	+75.0
Hekta zilizoendelezwa (Ha)	450,392	461,326	+2.4
Jumla ya idadi ya kaya zinazonufaika na miundombinu ya umwagiliaji katika skimu zilizoendelezwa	99,116	124,323	+25.4
Uundaji na usajili wa vikundi vya umwagiliaji	352	468	+33.0
Mafunzo kwa wakulima katika matumizi bora ya maji kwa umwagiliaji na teknolojia za umwagiliaji	1,910	4,158	+118.0
Mafunzo kwa wataalam wa umwagiliaji katika matumizi bora ya maji kwa umwagiliaji na teknolojia za umwagiliaji	335	723	+115.8
Jumla ya idadi ya kaya zinazonufaika na miundombinu ya umwagiliaji katika skimu zilizoendelezwa	99,116	124,323	+25.4

Chanzo: Wizara ya Kilimo Chakula na Ushirika; Ofisi za Umwagiliaji za Kanda

Huduma za Ugani na Mafunzo

237. Mwaka 2014, maafisa ugani wanne (4) na vijana kumi na nane (18) wanaojishughulisha na kilimo kutoka skimu za kanda ya Mbeya na Morogoro walipatiwa mafunzo kuhusu utengenezaji wa nishati mbadala kwa lengo la kuhamasisha matumizi ya nishati mbadala na kutoa ajira kwa vijana. Aidha, mwaka 2014 mashamba darasa yaliongezeka na kuwa 16,512 yakiwa na jumla ya wakulima 345,106 ikilinganishwa na mashamba darasa 16,330 yaliyokuwa na wakulima 344,986 mwaka 2013. Vilevile, wakulima 21,604 walipatiwa mafunzo ya kilimo bora cha mpunga, muhogo na ngano. Katika jitihada za Serikali za kuongeza wakufunzi, jumla ya wakulima wawezeshaji 710 na Maafisa Ugani 76 kutoka katika Halmashauri za Wilaya za Kyela, Kilombero, Mbarali, Kilosa, Mvomero, Bunda na Sengerema walipatiwa mafunzo ya kilimo bora cha mpunga ili waweze kufundisha wakulima wengine. Halikadhalika, mwaka 2014 jumla ya vipindi 122 vilivyohusu kanuni za kilimo bora vilirushwa kupitia redio mbalimbali ambapo kupitia TBC Taifa ilitangaza vipindi 52 na radio binafsi za jamii zilitangaza jumla ya vipindi 70.

238. Mwaka 2013, jumla ya wakulima 120 na mabwana shamba 17 katika Halmashauri za Bunda na Ukerewe walipatiwa mafunzo ya kuanzisha na kusimamia mashamba darasa ya zao la muhogo. Aidha, mafunzo kuhusu kilimo bora, masoko na usindikaji wa mpunga yalitolewa kwa maafisa ugani 40 na wakulima wawezeshaji 10 kutoka skimu za umwagiliaji 20 nchini. Vile vile,

vijana 300 kutoka wilaya za Sengerema, Bunda, Mvomero, Kilosa, Kyela na Mbarali walipatiwa mafunzo kuhusu uanzishwaji wa mashamba darasa ya mpunga. Aidha, mafunzo haya yalitolewa kwa mabwana shamba 42 kutoka Halmashauri za Mikoa ya Lindi, Mtwara na Morogoro. Sambamba na hilo, Serikali ilitoa mafunzo kwa maafisa ugani 14 na wakulima 84 toka skimu 14 kwenye Mikoa ya Mbeya, Kilimanjaro, Tanga, Ruvuma, Iringa, Morogoro, Manyara na Pwani ili kueneza matumizi sahihi ya mashine ya kupandikiza, kuvunia na kusindika mpunga.

Mfuko wa Pembejeo

239. Mwaka 2014, Mfuko wa Pembejeo ulitoa matrekta madogo ya mikono 10 kwa mikopo ikilinganishwa na matrekta 12 yaliotolewa kwa mkopo mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 16.7. Aidha, Mfuko ulitoa matrekta makubwa 118 kwa mikopo ikilinganishwa na matrekta 81 yaliyotolewa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 45.7. Vile vile, mikopo 17 ilitolewa kwa ajili ya pembejeo za kilimo na mifugo ikilinganishwa na mikopo 25 iliyotolewa mwaka 2013 sawa na pungufu kwa asilimia 32. Mwaka 2014, Mfuko ulitoa mikopo miwili ya zana za umwagiliaji ikilinganishwa na mkopo mmoja uliotolewa mwaka 2013. Aidha, mkopo mmoja wa mashine ya kuongeza thamani ya mazao ulitolewa mwaka 2014. Vilevile, mikopo miwili ya kukarabati matrekta ilitolewa ikilinganishwa na mkopo mmoja uliotolewa mwaka 2013.

MIFUGO

Kiwango cha Ukuaji

240. Mwaka 2014, shughuli ndogo za kiuchumi za mifugo zilikuwa kwa asilimia 2.2 ikilinganishwa na asilimia 2.0 mwaka 2013 na kuchangia asilimia 7.4 katika Pato la Taifa ikilinganishwa na asilimia 8.2 mwaka 2013. Kuongezeka kwa kiwango cha ukuaji huo kulitokana na kuwepo kwa mvua za wastani katika maeneo ya ufugaji na hivyo kuchangia upatikanaji wa maji na malisho bora kwa ajili ya mifugo.

Uzalishaji wa Mifugo na Mazao yake

241. Mwaka 2014, idadi ya mifugo nchini ilikadiriwa kupungua. Idadi ya ng'ombe ilikadiriwa kufikia milioni 24.1 kutoka milioni 24.3 mwaka 2013, mbuzi milioni 15.0 kutoka mbuzi 16.3 mwaka 2013, kondoo milioni 4.4 kutoka kondoo milioni 8.1 mwaka 2013, na kuku wa asili milioni 36.4 kutoka milioni 36.5 mwaka 2013. Aidha, idadi ya nguruwe ilitarajiwa kubaki milioni 2.01 kama ilivyokuwa mwaka 2013.

242. Mwaka 2014, uzalishaji wa maziwa uliongezeka hadi lita bilioni 2.1 kutoka lita bilioni 1.92 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 6.7. Kati ya lita hizo, lita milioni 720 zilitokana na ng'ombe wa kisasa na lita bilioni 1.3 ng'ombe wa asili. Kuongezeka kwa lita hizo za maziwa kulitokana na uboreshwaji wa miundombinu ikiwemo barabara na vifaa vya kuhifadha maziwa katika maeneo ya uzalishaji na juhudi zilizoendela za uboreshaji wa kosaafu kwenye ng'ombe wa asili kupitia madume ya kisasa na uhimilishaji. Aidha, mwaka 2014, jumla ya dozi 58,210 za mbegu bora zilizalishwa katika Kituo cha Taifa cha Uhamilishaji ikilinganishwa na dozi 168,000 zilizozalishwa mwaka 2013. Jumla ya ng'ombe 90,300 walihimilishwa mwaka 2014 ikilinganishwa na ng'ombe 98,340 waliohimilishwa mwaka 2013.

243. Mwaka 2014, usindikaji wa maziwa uliongezeka hadi lita 139,800 kwa siku ikilinganishwa na lita 135,300 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 3.3. Ongezeko hilo lilitokana na kuanzishwa kwa viwanda vipya vya kusindika maziwa vikiwemo vya *Milkcom* (Dar es Salaam), *Prince Food Technologies na Grand Denam* (Arusha). Aidha, mwaka 2014, uzalishaji wa mayai uliongezeka na kufikia mayai bilioni 3.9 kutoka bilioni 3.7 mwaka 2013. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya mayai kwa ajili ya ulaji na kutotolesha vifaranga.

Jedwali Na. 11.5: Uzalishaji wa Mazao yatokanayo na Mifugo

Aina ya Zao	2010	2011	2012	2013	2014
Uzalishaji wa Maziwa ('000' lita)					
Ng'ombe wa Asili	997,261	1,135,422	1,255,938	1,297,775	1,339,613
Ng'ombe wa Kisasa	652,596	608,800	597,161	623,865	720,000
Jumla	1,649,857	1,738,683	1,853,099	1,921,640	2,059,613
Uzalishaji wa Nyama (Tani)					
Ng'ombe	243,943	262,606	289,835	299,581	309,086
Mbuzi/Kondoo	86,634	103,709	111,106	115,652	120,199
Nguruwe	38,180	43,647	47,246	50,814	54,360
Kuku	80,916	93,534	84,524	87,408	87,408
Jumla	449,673	503,496	532,711	553,455	571,053
Uzalishaji wa Mayai ('000')					
Mayai	2,917,875	3,339,566	3,494,584	3,725,200	3,900,000

Chanzo: Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi.

244. Mwaka 2014, uzalishaji wa nyama uliongezeka kwa asilimia 3.2 na kufikia tani 571,053 kutoka tani 553,455 mwaka 2013. Kati ya hizo, uzalishaji

wa nyama ya ng'ombe ulikuwa tani 309,086; mbuzi na kondoo tani 120,199; kuku tani 87,408; na nguruwe tani 54,360 ikilinganishwa na ng'ombe tani 299,581, mbuzi na kondoo tani 115,652, kuku tani 87,408 na nguruwe tani 50,814 mwaka 2013. Ongezeko la uzalishaji wa nyama lilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya nyama kwenye migodi, hoteli za kitalii, soko la nje, na kuongezeka kwa watu wenye kipato cha kati. Aidha, idadi ya ng'ombe walionepeshwa iliongezeka kwa asilimia 12.8 na kufikia ng'ombe 175,000 mwaka 2014 kutoka 155,206 mwaka 2013.

Uzalishaji na usindikaji wa Malisho ya Mifugo

245. Mwaka 2014, tani 49.2 za mbegu bora za aina mbalimbali ya malisho zilizalishwa kutoka katika mashamba nane ya Serikali. Aidha, marobota 515,114 ya majani ya hei yalizalishwa katika mashamba hayo na taasisi za umma ikilinganishwa na marobota 497,611 yaliyozalishwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 3.5. Vile vile, marobota 514,000 ya majani ya hei yalizalishwa na kuuzwa na sekta binafsi kwa wafugaji wadogo ikilinganishwa na marobota 421,000 yaliyozalishwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 22.1. Uzalishaji wa vyakula vya mifugo nao uliongezeka kwa asilimia 1.1 kufikia tani 915,000 mwaka 2014 ikilinganishwa na tani 905,000 mwaka 2013.

Biashara ya Mifugo na Mazao Yake

246. Wizara ya Viwanda na Biashara kwa kushirikiana na Halmashauri iliendelea kuratibu biashara ya mifugo na mazao yake ndani na nje ya nchi. Mwaka 2014, jumla ya ng'ombe 1,337,095, mbuzi 1,056,218 na kondoo 230,221 wenye thamani ya shilingi bilioni 1,027.4 waliuzwa minadani. Idadi ya mifugo iliyouzwa nje ya nchi iliongezeka hadi kufikia ng'ombe 2,139 wenye thamani ya shilingi bilioni 34.0 kutoka ng'ombe 1,123 mwaka 2013 na idadi ya mbuzi waliouzwa nje ya nchi ilipungua na kufikia mbuzi 264 wenye thamani ya shilingi bilioni 1.2 kutoka mbuzi 517 wenye thamani ya shilingi bilioni 1.78 mwaka 2013. Aidha, jumla ya tani 20 za nyama ya ng'ombe, tani 1,051.5 za nyama ya mbuzi na tani 28.9 za nyama ya kondoo zenye thamani ya shilingi bilioni 40.2 ziliuzwa nje ya nchi mwaka 2014.

247. Mwaka 2014, jumla ya vipande milioni 3.1 vya ngozi za ng'ombe; vipande milioni 2.8 vya ngozi za mbuzi na vipande 550,000 vya ngozi za kondoo vyenye thamani ya shilingi bilioni 32 vilikusanywa ikilinganishwa na vipande milioni 2.9 vya ngozi za ng'ombe; vipande milioni 3.4 vya ngozi za

mbuzi na vipande 700,000 vya ngozi za kondoo vyenye thamani ya shilingi bilioni 34.7 vilivyokusanywa mwaka 2013, sawa na upungufu wa thamani kwa asilimia 1. Kati ya hivyo, vipande milioni 1.3 vya ngozi ya ng'ombe; vipande milioni 2.4 vya ngozi ya mbuzi; vipande 315,000 vya ngozi ya kondoo vyenye thamani ya shilingi bilioni 76.3 viliuzwa nje ikilinganishwa na vipande milioni 1.3 vya ngozi ya ng'ombe; vipande milioni 2.6 vya ngozi ya mbuzi; vipande 522,500 vya ngozi ya kondoo vyenye jumla ya thamani ya shilingi bilioni 63.6 mwaka 2013.

248. Mwaka 2014, vipande 196,695 vya ngozi ghafi za ng'ombe vyenye thamani ya shilingi bilioni 2.1 viliuzwa nje wakati mwaka 2013 hakukuwepo na mauzo yoyote ya ngozi ghafi. Mauzo hayo yalitokana na hatua ya Serikali kupunguza ushuru wa ngozi ghafi zinazouzwa nje kutoka shilingi 900 kwa kilo hadi shilingi 600 kwa kilo. Vile vile, usindikaji wa ngozi za ng'ombe hadi kiwango cha kati (*wet blue*) ulipungua na kufikia vipande 1,060,777 kutoka vipande 1,181,060 mwaka 2013. Pamoja na kupungua kwa vipande vya ngozi vilivyosindikwa mwaka 2014, thamani yake ilikuwa bilioni 39.4, sawa ilivyokuwa mwaka 2013 kutokana na kuwepo bei nzuri katika soko la kimataifa. Aidha, vipande vya ngozi za ng'ombe 250,000 vyenye thamani ya shilingi bilioni 12.5 vilisindikwa hadi hatua ya mwisho (*finished leather*) na kutumika kutengeneza bidhaa za ngozi hapa nchini ikilinganishwa na vipande vya ngozi za ng'ombe 212,000 vyenye thamani ya shilingi bilioni 15.0 vilivyosindikwa mwaka 2013. Mwaka 2014, usindikaji wa ngozi za mbuzi na kondoo uliongezeka na kufikia vipande 2,715,436 vyenye thamani ya shilingi bilioni 19.6 kutoka vipande 2,582,525 vyenye thamani ya shilingi bilioni 18.6 mwaka 2013.

Jedwali Na. 11.6: Ukusanyaji na Uuzaji wa Ngozi Ndani na Nje ya Nchi

A. UKUSANYAJI WA NGOZI				
Mwaka	Ngozi za Ng'ombe	Ngozi za Mbuzi	Ngozi za Kondoo	Thamani Tshs. '000
2002	1,400,000	700,000	350,000	4,500,000
2003	1,400,000	800,000	460,000	5,500,000
2004	1,600,000	1,200,000	650,000	6,500,000
2005	1,600,000	1,500,000	750,160	5,500,000
2006	1,660,000	1,400,000	950,000	6,800,000
2007	1,980,000	1,520,000	1,200,000	8,700,000
2008	2,500,000	1,900,000	1,500,000	13,500,000
2009	1,650,000	2,990,000	1,250,000	10,900,000
2010	1,500,000	2,400,000	650,000	8,500,000
2011	2,500,000	2,400,000	200,000	16,100,000
2012	2,800,000	3,400,000	650,000	32,988,000
2013	2,900,000	3,600,000	700,000	34,673,500
2014	3,100,000	2,800,000	550,000	32,000,000
B. UUZAJI NGOZI NJE				
Mwaka	Ngozi za Ng'ombe	Ngozi za Mbuzi	Ngozi za Kondoo	Thamani Sh. '000
2002	1,200,000	511,700	165,000	4,000,000
2003	1,300,000	600,000	300,000	4,600,000
2004	1,774,000	1,431,000	488,000	5,712,000
2005	1,400,000	1,200,000	597,155	4,025,400
2006	1,363,721	1,216,740	861,770	7,500,000
2007	1,700,000	1,055,000	925,530	16,200,000
2008	2,300,000	1,600,000	1,100,000	21,500,000
2009	982,668	2,700,000	769,936	12,800,000
2010	739,315	1,912,182	176,400	8,191,803
2011	1,719,506	2,111,176	83,600	17,400,000
2012	2,000,000	2,900,000	578,000	17,500,000
2013	1,269,060	2,582,525	522,500	63,600,000
2014	1,263,472	2,404,436	315,000	76,300,000

Chanzo: Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi

Maendeleo ya Ushirika

249. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kuwezesha na kuimarisha Ushirika na Asasi za wananchi katika kilimo na sekta nyingine za kiuchumi kupitia programu kabambe ya Mageuzi na Modenizaisheni ya Ushirika nchini. Aidha, huduma za fedha za akiba na amana kupitia ushirika wa akiba na mikopo ziliongezeka na kufikia shilingi bilioni 483.56 kutoka shilingi bilioni 403.8 mwaka 2013 sawa na ongezeko la asilimia 20. Aidha, hisa za wanachama ziliongezeka na kufikia shilingi bilioni 65.56 kutoka shilingi bilioni 59 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 10. Vile vile, mikopo kwa wanachama iliongezeka kutoka shilingi bilioni 893.7 mwaka 2013 hadi shilingi bilioni 1,161.81 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 30. Mikopo hiyo ilitumika kuendeleza uwekezaji katika shughuli za kilimo, biashara na za kijamii na hivyo kupunguza umaskini wa kipato. Mwaka 2014, vyama vya ushirika vya mazao vilikusanya na kuuza mazao ya wakulima yenye thamani ya shilingi billion 44.7 ikilinganishwa na shilingi bilioni 37.1 mwaka 2013. Aidha, wanachama wa vyama vya ushirika wa wafugaji waliongeza uzalishaji wa maziwa kufikia lita 9,965,750 kutoka lita 7,750,000 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 27, vile vile bei ya mziwa kw lita moja ilipanda kutoka shilingi 550 hadi shilingi 700 kwa lita.

UZALISHAJI WA MIWA NA SUKARI NCHINI

Jedwali Na. 35

Msimu ¹	Miwa				Sukari		
	Wakulima		Jumla (000 Tani)	Bei ² (Sh./Tani)	Iliyozalishwa Tani	iliyotumika ³	
	Umma (000 Tani)	Binafsi (000 Tani)				Jumla Tani	Kilo kwa kila mtu ⁴
1977/78	1008	116	1124	96.20	132979	111546	6.69
1978/79	1169	197	1366	96.20	114267	127712	7.42
1979/80	1180	210	1390	101.20	122530	112282	6.34
1980/81	854	193	1047	106.20	114667	115961	6.37
1981/82	1135	203	1338	137.30	124326	120629	6.44
1982/83	1090	113	1203	170.00	101996	93179	4.84
1983/84	1372	160	1532	238.00	131525	108369	5.48
1984/85	1148	105	1253	323.70	108102	111433	5.48
1985/86	1003	104	1107	352.30	100287	95379	4.56
1986/87	991	72	1063	463.00	94815	109462	5.09
1987/88	997	102	1099	600.00	101266	96271	4.35
1988/89	787	91	878	750.00	96227	126771	5.29
1989/90	963	98	1061	1748.45	111236	190750	5.47
1990/91	1068	116	1184	2525.90	118560	212585	5.93
1991/92	967	114	1081	3476.85	108480	202478	6.07
1992/93	1098	273	1371	5267.67	121414	204126	6.11
1993/94	1105	362	1467	6200.00	123949	139829	5.38
1994/95	914	370	1284	8600.00	104624	238424	5.38
1995/96	997	372	1369	8900.00	116810	268910	..
1996/97	951	347	1298	9500.00	116100	275700	5.54
1997/98	808	176	984	10500.00	116100	271790	5.70
1998/99	948	320	1268	12500.00	113622	101272	5.87
1999/00	907	341	1248	12500.00	116927	100127	6.70
2000/01	1050	284	1334	14000.00	135534	122534	10.00
2001/02	1134	389	1523	14700.00	164498	142398	10.10
2002/03	1402	411	1813	15000.00	190120	167300	10.42
2003/04	1672	670	2342	16800.00	223839	290711	10.90
2004/05	1594	752	2346	20568.00	229617	328005	10.90
2005/06	1545	956	2501	22383.00	263317	343292	12.00
2006/07	1430	611	2041	29000.00	192095	366708	12.00
2007/08	1967	799	2766	32767.00	265434	382518	13.00
2008/09	2056	693	2749	32770.51	279850	396113	13.40
2009/10	1972	598	2570	42046.00	263461	398070	13.68
2010/11	2357	661	3018	43865.00	304135	410259	12.00
2011/12	2036	680	2716	48833.00	262879	439307	12.00
2012/13	2242	711	2953	52167.00	296698	468000	12.00
2013/14	2198	602	2800	50500.00	294300	437585	...
Badiliko (%)							
12/13-13/14	-0.02	-0.15	-0.05	-0.03	-0.01	-0.06	
Ongezeko (%)							
77/78-13/14	1.18	4.19	1.49	523.95	1.21	2.92	

Chanzo: Bodi ya Sukari Tanzania

1 Msimu ni Kati ya Julai na Juni

2 Bei ya Mimea ni ile iliyo na asilimia 10 za Sucrose

3 Ni pamoja na Sukari iliyopelekwa Zanzibar

4 Ni kwa Tanzania bara

* Sukari yote huzalishwa na wakulima/mashirika binafsi

PAMBA ILIYONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 36

Msimu ¹	Pamba yenye mbegu						Pamba iliyoondolewa mbegu					
	Uzalishaji Kiasi (tani)			Bei ya wastani (Shs/Kilo)		Kiasi (tani)			Mauzo nchini			
									Kiasi (tani)	Bei ya wastani (Shs/tani)		
	AR	BR	Jumla	AR	BR	AR	BR	Jumla	Jumla ²	AR	BR	
1976/77	176894	17800	194694	2.00	1.00	61549	6074	67623	8146	9487	7230	
1977/78	153292	14790	168082	2.30	1.15	46555	5821	52376	14422	12186	9370	
1978/79	152267	14248	166515	2.40	1.20	51072	4696	55768	14253	12340	8810	
1979/80	162087	18367	180454	3.00	1.30	52546	3931	56477	17284	13750	11040	
1980/81	166233	8344	174577	3.20	1.50	54189	2962	57151	15634	13750	11040	
1981/82	126799	6127	132926	3.70	1.70	42439	2153	44592	14070	15480	11730	
1982/83	124559	3351	127910	4.70	2.50	40521	2381	42902	12660	15420	11730	
1983/84	136151	4647	140798	6.00	3.70	41779	2175	43954	11771	15867	12038	
1984/85	152355	4490	156845	8.40	4.50	50858	1154	52012	16236	26000	17400	
1985/86	97384	8515	105899	13.00	7.00	29715	17775	47490	13247	52250	37350	
1986/87	210454	4115	214569	16.90	9.10	55108	2338	57446	11389	52250	37350	
1987/88	252177	2738	254915	19.45	9.10	67057	659	67716	13247	81350	67250	
1988/89	184524	4720	189244	22.35	10.00	61552	1880	63432	11084	175000	140000	
1989/90	112333	572	112905	28.00	11.00	37652	192	37844	13184	225000	190000	
1990/91	148124	1017	149141	41.00	14.00	48880	341	49221	300000	300000	240000	
1991/92	26841	32	26873	70.00	28.00	90706	11	90717	14301	325000	255000	
1992/93	281984	22000	303984	60.00	28.00	85784	..	85784	4405	542916	..	
1993/94	125434	..	125434	120.00	..	42695	..	42695	
1994/95	125434	..	125434	120.00	..	42695	..	42695	
1995/96	221148	..	221148	207.00	..	84782	..	84782	
1996/97	251751	74	251751	170.00	..	85162	25	85187	
1997/98	202217	..	202217	180.00	..	67780	..	67780	
1998/99	105853	..	105853	185.00	..	35480	..	35480	
1999/00	100500	..	100500	123.00	..	33686	..	33686	
2000/01	123558	..	123558	180.00	..	41415	..	41415	
2001/02	148180	..	148180	165.00	..	49668	..	49415	
2002/03	187908	781	188689	180.00	50	62983	262	63245	
2003/04	139756	213	139969	280.00	100	46843	72	46915	
2004/05	341589	..	341589	250.00	0	114496	..	114496	
2005/06	376591	..	376591	220.00	0	126228	..	126228	
2006/07	130585	..	130585	350.00	0	43770	..	43770	
2007/08	200662	-	200662	450		70773	-	70773	37488	
2008/09	368697	0	368697	480	0	123582	0	123582	66554	
2009/10	267644	0	267644	480	0	54851	0	54851	
2010/11	163518	0	163518	900.00	0	54809	0	54809	
2011/12	225938	..	225938	1000.00	..	75731	..	75731	
2012/13	351156	..	351156	660.00	..	117702	..	117702	-	-	-	
Badiliko (%)												
2011/12-												
2012/13	0.55		0.55	-0.34		0.55		0.55				

Ongezeko (%)

77/78-12/13	0.99	0.80	329.00	0.91	0.74	-1.00	-1.00	-1.00
-------------	------	------	--------	------	------	-------	-------	-------

Chanzo: Bodi ya Mauzo ya Pamba

¹ Msimu ni kati ya Juni na Mei

² Ni jumla ya AR na BR

.. Takwimu hazikupatikana

ENEO LILILOPANDWA MICHAI NA MAJANI MABICHI YALIYOPATIKANA

Jedwali Na. 37

Msimu ¹	Eneo lililopandwa (hekta): mashamba			Majani Mabichi yaliyopatikana (tani)						Bei kwa	Mauzo ²
				Kiumilikaji: mashamba			Kikanda: mashamba			mkulima (Shs/Kilo)	Nchini (tani)
	Makubwa	Madogo	Jumla	Makubwa	Madogo	Jumla	Kaskazini	Kusini	Jumla		
1976/77	9023	9217	18240	59300	13679	72979	27841	45138	72979	0.90	2994
1977/78	9214	9334	18548	65933	22598	88531	32784	55747	88531	1.50	4168
1978/79	9268	9280	18548	60062	24230	84292	27177	57115	842292	1.50	3735
1979/80	9268	9289	18557	61294	21780	83074	27249	55825	83074	1.50	4376
1980/81	9268	9289	18557	59603	18800	78403	25267	53136	78403	1.50	5487
1981/82	9268	9289	18557	59603	18800	78403	25267	53136	78403	1.50	5487
1982/83	9268	9365	18633	56023	18540	74563	22622	51941	74563	1.50	6735
1983/84	9699	9177	18876	65309	18931	84240	22869	61371	84240	2.80	3763
1984/85	9699	9177	18876	51443	21493	72936	18346	54590	72936	2.80	4286
1985/86	9699	9177	18876	55680	21550	77230	22369	54861	77230	4.10	4714
1986/87	9699	9177	18876	52271	19201	71472	17564	53908	71472	4.90	6346
1987/88	9699	9177	18876	46752	17942	64694	12333	52361	64694	7.60	4556
1988/89	9699	9177	18876	45771	17851	63622	12749	50883	63632	9.90	4260
1989/90	9699	9177	18876	52194	18874	71068	18099	52969	71068	13.40	3559
1990/91	9699	9177	18876	70442	22434	92876	23531	69345	92876	17.00	3491
1991/92	9699	9177	18876	62994	20229	83223	19296	63927	83223	28.00	2750
1992/93	9699	9197	18896	80896	19934	100830	32218	68412	100630	45.00	3278
1993/94	10029	9197	19226	81159	21231	102390	32148	70242	102390	45.00	11124
1994/95	10149	9197	19346	93608	22641	116249	36825	79424	116249	50.00	..
1995/96	10652	9332	19984	79968	13803	93771	25935	67836	93771	55.00	2350
1996/97	11113	9451	20564	83126	7803	90929	21992	68937	93771	55.00	..
1997/98	11416	9451	20867	113448	7100	120548	30137	90411	120548	55.00	..
1998/99	11416	9451	20867	98800	7000	105800	26450	79350	150800	55.00	..
1999/00	99848	6092	105940	24439	81502	105941	55.00	..
2000/01	10811	10364	21175	109007	9728	118735	29419	89316	118735	65.00	2386
2001/02	10811	10364	21175	97297	13999	111296	22794	88502	111296	80.00	2683
2002/03	11097	9762	20889	100677	31718	132395	28679	103716	132395	85.00	3158
2003/04	11485	10801	22286	95986	31993	127979	26384	101595	127979	86.00	3225
2004/05	11271	11442	22713	94172	39246	133418	20649	112769	133418	86.00	4004
2005/06	11310	10977	22287	91337	31881	123218	29046	94172	123218	93.00	3881
2006/07	11271	11956	23227	109632	49024	158656	39673	118983	158656	100.00	4737
2007/08	11272	11449	22722	97310	51160	148470	33456	115015	148471	111.00	4253
2008/09	11271	11449	22722	100644	41167	141811	31677	110134	141811	118.00	4464
2009/10	11272	11449	22722	106021	44716	150737	33309	117428	150737	124.00	5084
2010/11	11272	11449	22722	95511	47616	143127	112368	30759	143127	152.00	6065
2011/12	11272	11449	22722	88582	52359	140941	27009	113932	140941	200.00	4839
2012/13	11272	11449	22722	113628	54872	168500	30997	137503	168500	206.00	5498

Badiliko (%)

2011/12-2012/13	0.00	0.00	0.00	0.28	0.05	0.20	0.15	0.21	0.20	0.03	0.14
-----------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Ongezeko (%)

76/77-2012/13	0.25	0.24	0.25	0.92	3.01	1.31	0.11	2.05	1.31	227.89	0.84
---------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	--------	------

Chanzo: Bodi ya Chai Tanzania

- 1 Msimu ni kati ya Julai na Juni
- 2 Chai iliyotengenezwa
- .. Takwimu hazikupatikana

KAHAWA ILIYONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 38

Msimu ¹	Iliyonunuliwa (Tani)				Bei (Sh./kilo)			Mauzo nchini ⁺	
	ARABICA		ROBUSTA	JUMLA	ARABICA		ROBUSTA	KIASI (Tani)	THAMANI (shs'000)
	Laini	Ngumu			Laini	Ngumu	Maganda		
1976/77	35263	2424	10995	48682	15.00	11.00	8.90	1625	9516
1977/78	38222	2851	12023	53096	10.89	17.50	5.27	758	6300
1978/79	33853	2551	12946	49350	9.07	14.16	4.64	587	8232
1979/80	30850	2968	14216	48034	11.42	13.32	5.55	336	5541
1980/81	52301	3223	11237	66761	12.36	10.50	4.50	687	7012
1981/82	36090	3753	10947	50790	14.90	10.50	5.93	997	13072
1982/83	38852	2216	12728	53796	15.17	10.55	10.55	1020	20170
1983/84	36436	1729	11509	49674	22.87	16.35	16.35	1730	25716
1984/85	36270	1974	10836	49080	29.68	15.07	15.07	895	36418
1985/86	41042	2820	11285	55147	45.80	20.90	20.90	1408	94117
1986/87	39060	2702	16975	58737	50.75	29.00	29.00	1146	96626
1987/88	32804	2514	10389	45707	66.00	37.70	37.00	1122	120638
1988/89	41230	2280	11620	55130	90.00	51.00	51.00	1220	229322
1989/90	34945	1702	16427	53074	165.00	66.50	55.00	783	144998
1990/91	31304	1416	11403	44123	165.00	66.50	60.50	783	151088
1991/92	37065	1926	8996	47987	230.00	100.00	70.00	1140	2558.76
1992/93	36901	2128	12217	51246	316.00	123.00	100.00	765	128200
1993/94	26361	2448	7577	36386	923.00	904.00	700.30
1994/95	27137	1542	7157	35836	1965.00	1481.10	1453.60
1995/96	35142	2096	9710	46948	1229.30	1301.60	1169.00
1996/97	32933	1279	9279	43491
1997/98	19789	1894	9165	30848
1998/99	23605	2590	13523	39718	1936.00	1064.00	1040.00
1999/00	18171	3593	1078	32842	1486.60	1894.80	476.47
2000/01	37176	3805	17007	57988
2001/02	38000	3500	12000	53500
2002/03	37294	4766	34368	76428
2003/04	20716	1850	16138	38704	1800.00	1200.00	600.00	38704	46670
2004/05	23870	888	9133	33891	2593.50	1976.00	1235.00	33891	62566
2005/06	24116	1362	8856	34334	1200.00	420.00	270.00	33300	79304246
2006/07	33345	2417	19076	54838	2840.00	1796.00	1616.00	548	1298675
2007/08	26330	1588	15606	43524	2995.00	1875.00	1734.00	43523	89,099
2008/09	37207	1727	29643	68577	2887.00	2172.00	1836.00	68577	165615552
2009/10	22217	915	11467	34599	3988.00	2475.00	1563.00	34599	108741091
2010/11	30309	2013	24348	56670	4500.00	1300.00	1200.00	56670	264143599
2011/12	20775	941	11590	33306	8144.37	5436.40	3276.93	33306	212,292,594
2012/13	33204	1655	36150	71009	4850.00	3600.00	3200.00	71009	281781798
Badiliko (%)									
2011/12-12/13	0.60	0.76	2.12	1.13	-0.40	-0.34	-0.02	1.13	0.33
Ongezeko (%)									
1976/77-12/13	-0.1	-0.3	2.3	0.5	322.3	326.3	358.6	42.7	29610.4

Chanzo: Bodi ya Kahawa Tanzania

- + Kahawa iliyosafishwa
- 1 Msimu ni kati ya Julai na Juni
- 2 Ni ya muda
- .. Takwimu hazikupatikana

ENEO LILILOPANDWA MKONGE NA KATANI ILIYOPATIKANA

Jedwali Na. 39

Msimu ¹	Eneo (Hekta)			Katani iliyopatikana		Mauzo nchini ⁺	
	Uliokomaa	Usiokomaa	Jumla	Kiasi (tani)	Bei kwa Mkulima (shs/tani)	Kiasi (tani)	Thamani (Sh. milioni)
1977/78	11626	38626	150252	91873	2474	25104	57.7
1978/79	107371	32589	139960	81384	2549	32023	95.6
1979/80	106866	26024	132890	85978	3135	35730	125.4
1980/81	99771	21642	121413	73753	3749	19687	68.0
1981/82	82257	17998	100255	60635	3784	30851	117.4
1982/83	85314	15720	101034	46187	4797	22384	94.9
1983/84	69799	13121	82920	38255	6410	12573	70.0
1984/85	62307	11796	74103	32247	7213	13075	88.3
1985/86	67606	13606	81212	30151	16099	19842	200.0
1986/87	67606	13606	81212	33170	19472	16477	407.0
1987/88	32932	20866	53798	33268	38750	20635	862.0
1988/89	47651	30584	78235	32265	64604	22661	1464.0
1989/90	48826	33780	82606	33743	94003	25563	2403.0
1990/91	49374	36240	85614	36001	89633	10398	932.0
1991/92	49374	36240	85614	24309	89203	17644	1582.2
1992/93	49374	36240	85614	21221	107079	18067	1517.6
1993/94	54485	24608	79093	29002	163540	17694	4031.0
1994/95	52953	25757	78710	24716	216026	18206	2629.0
1995/96	52018	27153	79171	28902	370807	18719	2549.0
1996/97	50459	28507	78967	25022	..	18606	3374.0
1997/98	48745	29997	78742	22180	..	18819	..
1998/99	151869	33997	185666	23229	..	6712	2146.0
1999/00	34645	7942	42587	41084	..	16033	5617.8
2000/01	34645	11473	46118	23542	368077	7569	2786.0
2001/02	34645	11473	46118	23641	337732	4947	1671.0
2002/03	39462	10611	50073	23280	450000	6300	2835.0
2003/04	29493	12204	41697	26758	540000	6370	4027.0
2004/05	45079	14500	59579	27794	617342	8213	5070.0
2005/06	26384	13264	39649	30934	810000	10767	8613.0
2006/07	28273	13608	41882	33327	975000	11010	10152.0
2007/08	28577	15622	44199	34057	1000000	16997	15800.0
2008/09	35751	18023	53774	25996	1000000	11496	10100.0
2009/10	30556	11849	42405	24092	1200000	12761	10375.0
2010/11	31117	12169	43286	25090	1300000	11617	13154.0
2011/12	32601	14302	46902	36600	1500000	11511	14390.0
2012/13	33649	11994	45642	34874	1600	11466	16823.0
Badiliko (%)							
2011/12-12/13	3.2%	-16.1%	-2.7%	-4.7%	-99.9%	-0.4%	16.9%
Ongezeko (%)							
1977/78- 12/13	189.43%	-68.95%	-69.62%	-62.04%	-35.33%	-54.33%	29055.98%

Chanzo: Bodi ya Katani

- + Katani aina ya Line fibre, Tow na Flume Tow
- 1 Msimu ni kati ya Julai na Juni
- .. Takwimu hazikupatikana

TUMBAKU ILIYONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 40

Msimu ¹	Iliyonunuliwa (tani)				Bei (shs/kg)			Mauzo Nchini ⁺			
	Mvuke	Moshi	Hewa	Jumla	Mvuke	Moshi	Hewa	Kiasi (tani)		Thamani (shs.mil.)	
								Mvuke	Moshi	Mvuke	Moshi
1977/78	14451	2653	33	17137	7.40	5.20	4.80	3694	433	56.10	6.10
1978/79	14403	2654	30	17087	7.40	5.20	4.80	3254	1212	54.90	13.30
1979/80	13005	4195	34	17234	8.80	6.25	6.50	2829	1197	51.80	19.30
1980/81	12972	3670	33	16675	10.50	6.25	6.50	2981	958	57.70	43.40
1981/82	12164	4060	40	16264	12.60	7.70	6.80	3515	685	61.60	10.80
1982/83	9576	3987	52	13615	18.00	11.50	10.00	4048	462	99.00	31.10
1983/84	9009	1963	40	11012	18.00	11.50	10.00	3571	583	114.50	19.30
1984/85	10554	2726	36	13316	25.20	16.10	14.00	4417	333	179.80	13.20
1985/86	12113	415	21	12549	37.90	23.30	20.30	2302	281	126.30	13.80
1986/87	15009	1422	14	16445	49.25	30.30	26.40	4040	256	452.40	32.50
1987/88	11111	1802	8	12921	63.00	39.00	34.00	4069	259	651.90	45.10
1988/89	10187	1355	12	11554	75.60	48.75	37.32	4383	537	1074.10	88.20
1989/90	8461	3342	5	11808	93.04	76.49	40.25	8027	1057	2554.50	392.00
1990/91	10718	5733	8	16459	117.00	91.00	61.00	3845	531	4319.40	301.30
1991/92	18754	4566	2	23322	264.61	157.65	106.54	5364	172	7457.90	114.40
1992/93	18756	4566	2	23324	313.95	221.28	234.20	5372	209	7463.40	255.00
1993/94	21838	3953	6	25797	343.97	253.00	286.00	3164	285	4540.60	1120.00
1994/95	18269	4362	19	22650	564.58	353.30	373.22	18260	4360	10309.00	1984.00
1995/96	23415	5183	-	28598	561.00	455.00	-	1319	183	1785.00	1331.00
1996/97	27101	8279	-	35380	632.00	551.00	-	2914	86	1236.00	1332.00
1997/98	42041	9054	-	51095	714.00	477.00	-	2647	117	1890.00	1320.00
1998/99	32041	5482	-	37957	530.00	454.00	-	979	69	2077.00	2435.00
1999/00	18232	6202	-	24434	603.00	566.00	-	-	-	-	-
2000/01	18231	6578	-	24809	543.00	556.00	-	2176	3392	5669.00	-
2001/02	25905	1799	-	27704	519.00	428.00	-	1595	348	4996.00	-
2002/03	23074	4798	-	27872	563.00	547.00	-	2325	45	5940.00	-
2003/04	30124	3422	-	43547	725.00	680.00	-	2245	136	6862.00	-
2004/05	41394	5983	74	47451	918.11	781.93	729.23	3144	252	6881.00	427.00
2005/06	50494	5228	741	56464	983.00	735.00	635.00	3486	168	9335.00	392.00
2006/07	49576	1038	170	50784	1264.00	881.00	960.00	3685	0	14302.00	0.00
2007/08	52597	2474	286	55357	1144.00	849.00	957.00	4057	231	15392.26	800.87
2008/09	56663	3641	437	60741	2741.47	1658.85	1698.48	5544	0	26167.09	0.00
2009/10	88808	4901	497	94202	2946.00	1691.00	1773.00	2210	148	9699.00	590.00
2010/11	116886	3685	0	120572	1960.00	1540.00	0	1877	0	11815.00	0.00
2011/12	71667	2562	0	74239	2784.60	2369.97	0	3862	0	23890.95	0.00
2012/13	84131	2212	0	86343	3840.00	2720.00	-	63967	505	512764.00	2297.00
Badiliko (%)											
11/12 - 12/13	0.17	-0.14		0.16	0.38	0.15		15.56		20.46	
Ongezeko (%)											
77/78-12/13	4.82	-0.17	-1.00	4.04	517.92	522.08	-1.00	16.32	0.17	9139.18	375.56

Chanzo: Bodi ya Tumbaku Tanzania

- + Mauzo ya Tumbaku Moshi ni pamoja na Tumbaku Hewa
- 1 Msimu ni kati ya April na Machi
- Takwimu hazikupatikana

MAUA YA PARETO YALIYONUNULIWA NA MAUZO YA BIDHAA ZA PARETO NCHINI

Jedwali Na. 41

Msimu ¹	Maua yaliyonunuliwa (tani)				Mauzo Nchini: Kiasi (tani)			Mauzo Nchini: Thamani (Sh.'000)		
	Kaskazini	Kusini	Jumla	Bei ² (Sh./kg)	Utomvu (Crude Extract)	Poda	Dawa (Dry Mack)	Utomvu (Crude Extract)	Poda	Dawa (Dry Mack)
1977/78	173	2379	2552	4.00	1.4	89.0	1609.0	332.00	880.00	555.00
1978/79	50	1550	1600	4.00	1.1	95.0	270.0	338.00	1298.00	224.00
1979/80	26	1598	1624	6.00	0.7	156.0	216.0	322.00	2829.00	550.00
1980/81	59	1943	2002	7.50	1.7	224.0	303.0	184.00	4870.00	885.00
1981/82	70	1817	1887	10.00	2.1	180.0	254.0	1280.00	4596.00	998.00
1982/83	32	1569	1601	10.00	0.7	175.0	241.0	500.00	4700.00	1330.00
1983/84	19	1419	1438	14.00	1.0	223.0	175.0	764.00	5936.00	1329.00
1984/85	8	1534	1542	19.50	2.1	151.0	373.0	3563.00	7100.00	1585.00
1985/86	12	1340	1352	21.10	0.5	215.0	207.0	978.00	12900.00	1419.00
1986/87	12	1219	1231	29.50	0.3	183.0	358.0	1092	17535.00	3663.00
1987/88	6	1406	1412	35.40	1.0	140.0	321.0	3900.00	16600.00	4100.00
1988/89	8	1305	1313	47.80	0.6	106.0	239.0	3021.00	15389.00	5436.00
1989/90	8	1582	1590	60.00	0.8	139.0	253.0	6681.00	22907.00	1636.00
1990/91	16	1656	1672	120.00	0.8	59.0	253.0	11654.00	26120.00	2315.00
1991/92	43	2425	2468	230.00	0.3	38.0	59.0	18390.00	19040.00	672.00
1992/93	60	2034	2094	230.00	1.0	70.0	-	26500.00	39900.00	-
1993/94	10	450	460	250.00	0.0	40.0	-	17500.00	22800.00	-
1994/95	10	450	480	250.00	0.0	28.4	-	2112.00	16160.00	-
1995/96	6	430	438	300.00	0.0	-	-	-	-	-
1996/97	6	262	262	300.00	0.0	-	-	-	-	-
1997/98	6	430	430	300.00	5.0	-	-	-	-	-
1998/99	-	500	500	320.00	8.0	-	-	-	-	-
1999/00	-	571	571	320.00	-	-	-	-	-	-
2000/01	3	1463	1466	400.00	-	-	-	-	-	-
2001/02	36	1699	1735	420.00	-	-	-	-	-	-
2002/03*	111	979	1090	380.00	2	90	-	106920.00	99891.00	-
2003/04	85	751	842	360.00	-	-	-	-	-	-
2004/05	90	910	1000	360.00	-	-	-	-	-	-
2005/06	-	2800	2800	360.00	-	-	-	-	-	-
2006/07	-	1600	1600	700.00	-	-	-	-	-	-
2007/08	-	1470	1470	1050.00	-	-	-	-	-	-
2008/09	-	1600	1600	1500.00	36.4	105.0	624.0	0.00	0.00	0.00
2009/10	-	1780	1780	1500.00	57.0	69.0	1035.0	37361.00	1473.00	248.00
2010/11	-	1787	1787	1500.00	57.2	69.3	69.3	37503.70	1478.60	246.90
2011/12	0	5700	5700	1700.00	82.0	0.0	750.0	0.00	204.00	360919.00
2012/13	0	6100	6100	2400.00	84.0	0.0	2000.0	0.00	0.00	462000.00

Badiliko (%)

2011/12-2012/13	-	0.07	0.07	0.41	0.02		1.67		-1.00	0.28
-----------------	---	------	------	------	------	--	------	--	-------	------

Ongezeko (%)

77/78-2012/13	-	1.56	1.39	599.00	59.00	-1.00	0.24	-1.00	-1.00	831.43
---------------	---	------	------	--------	-------	-------	------	-------	-------	--------

Chanzo: Bodi ya Pareto Tanzania

- 1 Msimu ni kati ya Julai na Juni
- 2 Bei ni kwa maua ya daraja la tano
- Takwimu hazikupatikana
- * Takwimu hizi hadi December 30 2002, Msimu bado unaendelea

KOROSHO ZILIZONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 42

Msimu ¹	Zilizonunuliwa (Tani)			Bei (shs/kilo)		Mauzo Nchini	
	Gredi ya Juu	Gredi ya Chini	Jumla	Gredi ya Juu	Gredi ya Chini	Kiasi (Kg)	Thamani (sh.'000)
1977/78	54238	14245	68483	1.15	0.95	20083	38760
1978/79	44190	12878	57068	1.70	1.40	24620	69798
1979/80	38102	3314	41416	1.80	1.50	22044	62495
1980/81	47792	8766	56558	3.00	2.00	36205	159121
1981/82	41221	3110	44331	5.00	3.50	-	-
1982/83	30721	2245	32966	5.00	3.50	-	-
1983/84	46177	2129	48306	7.00	4.90	-	-
1984/85	31842	690	32532	9.80	6.90	-	-
1985/86	16066	2835	18901	11.75	8.30	-	-
1986/87	15324	1224	16548	18.20	12.85	-	-
1987/88	23274	1013	24287	30.00	20.00	134082	142080
1988/89	18602	673	19275	40.00	27.00	275016	224440
1989/90	16829	230	17059	84.00	56.00	152752	497970
1990/91	27426	1444	28870	110.00	73.00	161703	887750
1991/92	41238	6037	41238	137.00	89.00	151804	654517
1992/93	39323	6887	39323	160.00	100.00	-	-
1993/94	46603	4789	46603	200.00	185.00	-	-
1994/95	63403	-	63403	330.00	-	-	-
1995/96	81729	-	81729	380.00	-	-	-
1996/97	63033	-	63033	300.00	-	-	-
1997/98	99915	-	99915	330.00	-	-	-
1998/99	106442	-	106442	460.00	-	-	-
1999/00	121207	-	121207	600.00	-	5071	3043
2000/01	122283	-	122283	250.00	-	934	233
2001/02	64886	14394	79280	300.00	180.00	2928	878
2002/03	79300	15700	95000	360.00	290.00	5630	2122
2003/04	65000	15000	80000	462.00	370.00	6061000	2521376
2004/05	59425	11575	71000	750.00	600.00	7013017	4733786
2005/06	61976	15470	77446	600.00	480.00	10738	6354240
2006/07	82154	8587	90741	600.00	480.00	22299	13001000
2007/08	89639	8633	98273	610.00	488.00	98273	59335652
2008/09	48633	-	48633	700.00	560.00	48633410	34043387
2009/10	118825	355	119180	1700.00	1200.00	119179718	202428500
2010/11	65892218	-	65892218	1865.00	-	65892218	122888987
2011/12	121946116	-	121946116	1572.00	-	84055582	123855900
2012/13	124722892	201338	124924230	1563.00	850.00	124924230	195050656
Badiliko (%)							
2011/12-2012/13	0.02		0.02	-0.01		0.49	0.57

Ongezeko (%)

77/78-12/13	2298.55	13.13	1823.16	1358.13	893.74	6219.40	5031.27
-------------	---------	-------	---------	---------	--------	---------	---------

Chanzo: Bodi ya Mauzo ya Korosho

- 1 Msimu ni kati ya Oktoba mpaka Septemba
- Takwimu hazikupatikana

MUHTASARI WA KIASI CHA MAZAO MUHIMU YA BIASHARA YALIYONUNULIWA

Jedwali Na. 43

(Tani)

Mazao	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	Badiliko % 2011/12 - 2012/13
Katani	27,794	30,934	33,327	34,057	25,480	24,092	25,090	36,600	34,874	-4.7%
Kahawa	33,891	34,334	54,838	43,524	68,577	34,599	56,670	33,306	71,009	113.2%
Pamba ¹	341,589	376,591	130,585	200,662	368,697	267,644	163,518	225,938	351,156	55.4%
Tumbaku	47,451	56,464	50,784	55,357	60,741	94,202	120,572	74,239	86,343	16.3%
Pareto	1,000	2,800	1,600	1,470	1,600	1,780	1,787	5,700	6,100	7.0%
Chai ²	133,418	123,218	158,656	148,471	141,811	150,737	143,127	140,941	168,500	19.6%
Koroshio	71,000	77,446	90,741	98,273	48,633	119,180	658,922	121,946	124,924	2.4%
Miwa	2,346	2,501	2,041	2,766	2,749	2,569	3,019	2,717	2,956	8.8%

Chanzo: : Bodi zinazohusika

1 Yenye mbegu

2 Majani mabichi

SURA YA 12

MALIASILI NA UTALII

Kiwango cha ukuaji

250. Mwaka 2014, shughuli ndogo za kiuchumi za misitu na uwindaji zilikua kwa asilimia 5.1 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 4.7 mwaka 2013, kwa takwimu za mwaka wa kizio wa 2007. Ongezeko hili lilitokana na kuongezeka kwa wawindaji wa kitalii. Aidha, sekta hii ndogo ilichangia asilimia 3.1 katika Pato la Taifa sawa na ilivyokuwa mwaka 2013.

Misitu na Nyuki

251. Mwaka 2014, jumla ya shilingi bilioni 78.5 za shughuli za misitu na nyuki zilikusanywa ikilinganishwa na shilingi bilioni 61.0 zilizokusanywa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 28.7. Makusanyo hayo yalitokana na ushuru wa huduma za uuzaji wa mazao ya misitu nje ya nchi, mauzo ya mazao ya misitu na usajili wa wafanyabiashara wa mazao ya misitu. Ongezeko la makusanyo lilitokana na kuundwa kwa kanda nane za ukaguzi wa mazao ya misitu na nyuki na kuongeza doria na kaguzi maalum za kudhibiti mapato yatokanayo na mazao hayo katika maeneo yenye misitu ya asili na mashamba ya miti, barabara kuu zinazosafirisha mazao ya misitu na vituo vya upekuzi. Vile vile, marekebisho ya tozo ya mazao ya misitu yaliyofanywa mwaka 2013 yaliongeza viwango vya tozo na ongezeko la ufanisi katika ukusanyaji mapato kutokana na upatikanaji wa fedha za ufuatiliaji na usimamizi.

252. Mwaka 2014, Wakala wa Mbegu za Miti uliendelea kuzalisha na kuuza mbegu na miche bora ya miti ambapo jumla ya kilo 16,828 za mbegu za miti zilikusanywa na kilo 14,081 zenye thamani ya Shilingi 373,791,579 ziliuzwa. Aidha, kiasi cha mbegu kwa ajili ya wateja wanaoagiza kwa dharura katika maghala ya Wakala kilikuwa kilo 6,904 chenye thamani ya Shilingi 105,634,785. Kati ya aina za mbegu za miti 120 zilizouzwa, aina 66 zilikuwa miti ya kienyeji ambayo ni sawa na asilimia 55 ya aina zote. Miongoni mwa mbegu zilizopendwa katika soko ni pamoja na Msindano (Pinus), Mkangazi (Khaya anthotheca), Mtiki (Tectona grandis), Mwerezzi (Cedrela odorata), Mfudufudu (Gmelina arborea), Mkenge (Albizia lebbbeck), Mgunga (Acacia polyacantha), Mvule (Milicia excelsa) na Mkongo (Afzelia quanzensis). Hadi kufikia Desemba 2014, Wakala ulikusanya mapato yanayofikia shilingi 580,691,387 ambapo mauzo ya mbegu yalikuwa shilingi 373,791,579, miche shilingi 59,142,400 na vyanzo vinginevyo Shilingi 147,757,408.

253. Mwaka 2014, kiasi cha tani 34,000 za asali kilivunwa ikilinganishwa na tani 15,000 za asali zenye thamani ya shilingi bilioni 36 zilizovunwa mwaka 2013. Kati ya kiasi kilichovunwa mwaka 2014, tani 108.2 za asali zenye thamani ya shilingi milioni 539.9 zilisafirishwa kwenda kwenye soko la nje ikilinganishwa na tani 83.0 zenye thamani ya shilingi milioni 287.3 zilizosafirishwa mwaka 2013. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya asali katika nchi za Arabuni ikiwemo soko la Dubai ambalo lina masharti nafuu ya uagizaji asali ikilinganishwa na masoko ya nchi za Ulaya. Aidha, wastani wa tani 271.0 za nta zenye thamani ya shilingi milioni 3,849.5 ziliuzwa katika soko la nje ikilinganishwa na wastani wa tani 384.0 zenye thamani ya shilingi milioni 4,659.9 zilizouzwa mwaka 2013. Hii ilitokana na kupungua kwa mahitaji ya nta sambamba na kushuka kwa bei katika soko la nje. Kiasi cha asali na nta kilichozalishwa ndani ya nchi kiliuzwa katika nchi za Ujerumani, Oman, China, Japan, Yemen, India, Ubelgiji, Botswana, Kenya, na Marekani. Jedwali hapa chini linatoa mchanganuo wa asali na nta iliyovunwa kwa kipindi cha miaka mitano.

Jedwali Na 12.1: Mauzo ya Mazao ya Nyuki (Asali na Nta) Nje ya Nchi

Asali			Nta	
Mwaka	Uzito (Tani)	Thamani (Tshs)	Uzito (Tani)	Thamani (Tshs)
2010	428.8	1,271,121,001	568.1	3,731,939,869
2011	343.0	2,181,319,119	534.0	3,898,239,826
2012	103.8	262,043,582	277.0	2,582,805,057
2013	83.0	287,368,000	384.0	4,659,954,408
2014	108.2	539,927,831	271.0	3,849,466,035

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii; Wakala wa Huduma za Misitu

254. Mwaka 2014, jumla ya sampuli 60 za asali kutoka kanda za Kaskazini, Kati, Kusini na Magharibi zilifanyiwa uchambuzi wa ubora na usalama ili kuruhusiwa kuuzwa katika soko la Ulaya ikilinganishwa na sampuli 70 zilizofanyiwa uchambuzi mwaka 2013. Matokeo ya uchambuzi huo, yalionesha kuwa asali ya Tanzania ina viwango vya ubora na usalama vinavyokubalika kwenye masoko ya dunia.

Wanyamapori

255. Mwaka 2014, ukusanyaji wa maduhuli katika sekta ndogo ya wanyamapori ulishuka kwa asilimia 34.8 hadi shilingi milioni 22,030.4 kutoka shilingi milioni 33,774.3 zilizokusanywa mwaka 2013. Kushuka kwa ukusanyaji wa maduhuli kulitokana na kusitishwa kwa umiliki wa vitalu 26 kati ya vitalu 142 vilivyogawiwa, kuwepo kwa matukio ya kigaidi katika nchi ya Kenya yaliyosababisha baadhi ya watalii kusitisha safari, kuwepo kwa taarifa za ugonjwa wa ebola katika baadhi ya nchi za Afrika ya Magharibi ambazo zimesababisha baadhi ya watalii wa nje kusitisha safari za uwindaji na kuwepo kwa tatizo la ujangili. Jedwali hapa chini linaonesha mchanganuo wa ukusanyaji maduhuli katika sekta ndogo ya wanyamapori.

Jedwali Na. 12.2: Mwenendo wa Ukusanyaji wa Maduhuli katika Sekta Ndogo ya Wanyamapori

Maelezo		2011	2012	2013	2014
Uwindaji wa Kitalii	USD	13,375,780	10,768,056	16,255,674	9,146,335.44
Utalii wa Picha	USD	7,975,452	2,854,370	4,566,708	3,811,423
	TZS	408,873,272	32,075,365	27,533,000	280,443,900
Leseni ya Biashara za Nyara	TZS	20,707,000	17,719,914	52,000,000	7,762,900
Vibali vya kusafirishia Nyara Nje ya Nchi	TZS	14,529,768	9,752,456	34,133,596	1,440,750
Vibali vya Kukamata Wanyamapori	TZS	65,665,766	5,372,060	200,760,325	200,558,929
Hati za Kumiliki Nyara	TZS	1,752,330	3,012,887	9,038,661	1,005,250
Ada Nyinginezo	TZS	7,228,219	8,939,516	17,879,032	13,271,694
Jumla Ndogo	USD	21,351,232	13,622,426	20,822,382	12,957,758
	TZS	518,756,355	76,872,198	341,344,614	504,483,423
Wastani wa mwaka wa kiwango cha ubadilishaji fedha. (Shs/Dola)		1,572.24	1,583.00	1,605.62	1,661.24
Jumla ya USD kwa TZS	TZS	33,569,216,038	21,564,314,245	33,432,928,704	21,525,934,514
Jumla Kuu	TZS	34,087,972,393	21,641,186,443	33,774,273,318	22,030,417,937

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Wanyamapori

256. Mwaka 2014, ulinzi wa rasilimali dhidi ya ujangili na uvunaji usio endelevu uliendelea, ambapo jumla ya siku za doria 120,825 zilifanyika katika mapori ya akiba na maeneo ya wazi ikilinganishwa na siku za doria 120,791 zilizofanyika mwaka 2013. Aidha, kesi 885 zilizohusisha watuhumiwa 1,364

zilifunguliwa ikilinganishwa na kesi 758 zilizohusisha watuhumiwa 1,445 zilizofunguliwa mwaka 2013. Kati ya kesi hizo, kesi 538 zilimalizika ambapo watuhumiwa 614 walilipa faini ya jumla ya shilingi 286,483,000 na kesi 9 zilimalizika kwa watuhumiwa 21 kuhukumwa vifungo.

257. Mwaka 2014, bunduki 84 zikiwemo rifle 25, shotgun 11 na gobole 48 zilikamatwa kufuatia doria zilizofanyika ikilinganishwa na bunduki 142 zikiwemo rifle 40, shotgun 17 na gobole 85 zilizokamatwa mwaka 2013. Aidha, jumla ya risasi 1,337 za aina mbalimbali na baruti kilo 2 zilikamatwa. Vilevile, silaha za jadi zilizokamatwa ni pamoja na mitego (roda) 960, mishale 116, ndoano 169, mapanga 96, misumeno 55, mashoka 41, nyavu 75, visu 67, mitego ya kamba 67 na mikuki 7. Nyara za Serikali za aina mbalimbali zilizokamatwa ni pamoja na meno ghafi ya tembo vipande 402 vyenye uzito wa kilo 1,631.11 na vipande 312 vyenye kilo 0.51 vya meno ya tembo yaliyochakatwa, mikia 8 ya tembo, ngozi za chui 19, kucha 451 za simba, meno 65 ya simba, kobe hai 4, ndege hai 336 wa aina mbalimbali, mafuta ya simba lita 10, ngozi 3 za pundamilia, mikia 2 ya pundamilia na kilo 15,718 za nyamapori mbalimbali. Jumla ya ng'ombe 49,460 zilikamatwa kwa kuingia na kula malisho ndani ya mapori ya akiba kinyume na Sheria ya Uhifadhi Wanyamapori. Vile vile, vyombo mbalimbali vya usafiri vilikamatwa ikiwa ni pamoja na magari 19, pikipiki 47, baiskeli 115 na mitumbwi 38 kwa kuhusika katika ujangili. Aidha, mbao 4,245 magogo 130 na magunia ya mkaa 1,678 ni miongoni mwa mazao ya misitu yaliyokamatwa.

258. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kukabiliana na athari za wanyama hatari na waharibifu wa mali za wananchi, ambapo jumla ya siku za doria 1,868 ziliendeshwa katika wilaya zilizoathirika na uvamizi wa wanyamapori za Babati, Manyoni, Bariadi, Serengeti, Meatu, Longido, Rombo, Bunda, Dodoma, Ilemela, Karagwe, Morogoro, Simanjiro, Biharamulo, Manyoni, Tarime, Mpanda, Masasi, Kilosa, Singida, Kondoa, Iringa Vijijini, Morogoro Vijijini, Nanyumbu, Kilwa, Tunduru, Tabora, Kilolo, Loliondo, Monduli, Kahama na Iringa. Kutokana na uharibifu huo, jumla ya Sh. 101,750,000 zilitumika kulipa kifuta machozi kwa familia 140 na jumla ya Sh. 204,293,000 zililipwa kwa wananchi 2,069 kutokana na uharibifu wa ekari 29,010.35 za mazao ya aina mbalimbali uliofanywa.

Utalii

259. Mwaka 2014, idadi ya watalii kutoka nje ya nchi iliongezeka kwa asilimia 0.6 hadi watalii 1,102,026 kutoka watalii 1,095,884 mwaka 2013. Aidha, mapato kutokana na utalii yalikuwa Dola za Marekani bilioni 1.9 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola bilioni 1.8 zilizopatikana mwaka 2013. Ongezeko hilo lilitokana na juhudi za utangazaji wa vivutio vya utalii pamoja na uboreshaji wa sekta ya huduma za kitalii hususan hoteli, miundombinu na mawasiliano.

260. Mwaka 2014, Serikali kupitia Bodi ya Utalii Tanzania iliendelea na jukumu la kutangaza vivutio vya utalii ndani na nje ya nchi. Katika kutekeleza jukumu hilo, Bodi ilishiriki kwenye maonesho matano ya utalii duniani katika nchi za Hispania, Ujerumani, China, Afrika ya Kusini na Uingereza, ikilinganishwa na maonesho nane yaliyofanyika mwaka 2013. Aidha, Serikali iliendelea kutumia fursa za maonesho mbalimbali ya ndani kama vile, maonesho ya Sabasaba na siku ya utalii duniani katika kukuza utalii wa ndani na kupunguza utegemezi wa soko la nje. Vile vile, Serikali iliendelea kutoa mafunzo kwa watoa huduma za utalii sambamba na kuwapatia miongozo ya utendaji sahihi wa huduma zao. Katika kuhakikisha uwepo wa ubora wa huduma na mipango mizuri ya sekta ya utalii, zoezi la ukaguzi wa biashara za utalii na utoaji elimu juu ya uendeshaji wa biashara katika kanda za ziwa, kaskazini na magharibi zilifanyika. Njia nyingine zilizotumika kuhamasisha utalii ni pamoja na uchapishaji na usambazaji wa nakala 300 za jarida la fursa za uwekezaji katika sekta ya utalii, nakala 850 za Tanzania the Land of Kilimanjaro, Zanzibar and the Serengeti, nakala 400 za Tanzania Travel and Tourism Directories na nakala 1000 za kitabu cha utalii wa utamaduni. Aidha, nakala na 1800 za CD na 1000 za DVD zinazoonyesha vivutio mbalimbali vya utalii zilidurufuliwa na kusambazwa.

261. Mwaka 2014, watalii 1,005,018 walitembelea Hifadhi za Taifa ikilinganishwa na watalii 1,036,322 waliotembelea hifadhi hizo mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 3.0. Kati ya hao, watalii 540,747 walitoka nje ya nchi na watalii 447,103 ndani ya nchi na 17,168 ni raia wa kigeni wanaofanya kazi nchini. Aidha, watalii 610,690 walitembelea Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro ikilinganishwa na watalii 647,733 waliotembelea mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 5.7. Kupungua kwa watalii kutoka nje kulitokana zaidi na taarifa za kuwepo kwa ugonjwa wa ebola katika baadhi ya nchi za Afrika Magharibi. Jedwali hapa chini linaonyesha idadi ya wageni waliotembelea Hifadhi za Taifa.

Jedwali Na 12.3: Watalii waliotembelea Mamlaka ya Hifadhi Ngorongoro

Mwezi	2012		2013		2014	
	Wageni kutoka nje	Watanzania	Wageni kutoka nje	Watanzania	Wageni kutoka nje	Watanzania
Januari	28,619	21,888	30,972	24,095	29,019	24,211
Februari	12,220	22,215	37,102	23,900	36,052	23,357
Machi	20,392	17,262	25,469	21,646	19,254	19,197
Aprili	14,073	14,574	11,337	13,312	13,314	16,660
Mei	14,620	13,814	15,728	34,958	14,328	16,154
Juni	21,445	19,504	25,187	22,505	24,609	22,195
Julai	44,320	27,736	44,334	27,722	48,329	30,712
Agosti	45,536	28,787	49,467	31,060	41,855	28,133
Septemba	29,408	23,365	30,996	24,895	29,312	24,434
Oktoba	30,855	21,876	33,115	25,442	34,037	26,178
Novemba	20,836	18,019	20,753	19,682	17,565	19,456
Desemba	28,213	25,690	26,510	27,546	24,795	27,534
Jumla	310,537	254,730	350,970	296,763	332,469	278,221

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro

Malikale

262. Mwaka 2014, jumla ya wageni 154,398 wa ndani na nje walitembelea vivutio vya malikale ikilinganishwa na wageni 123,847 waliotembelea mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 19.8. Vile vile, mapato yatokanayo na Utalii yaliongezeka kwa asilimia 0.8 kutoka shilingi milioni 1,118.5 mwaka 2013 hadi shilingi milioni 1,127.4 mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa idadi ya wageni wanaotembelea vituo vya malikale. Jedwali hapa chini linaonesha mchanganuo wa idadi ya wageni waliotembelea vivutio vya malikale.

Jedwali Na. 12.4: Wageni Waliotembelea Vivutio vya Malikale

Kituo	2012	2013	2014
Olduvai George	52,615	38,343	42,557
Kaole	35,100	25,138	46,102
Isimila	4,158	3,124	4,443
Mji Mkongwe	214,346	24,390	14,484
Kalenga	4,355	3,618	2,170
Kilwa	2,679	2,052	2,112
Mbozi	1,907	990	893
Amboni	19,413	13,488	27,073
Tongoni	871	1,659	397
Ujiji	4,811	3,319	4,937
Kwihara	1,288	542	428
Kolo	892	514	1,239
Caravan Serai	-	6,670	8,095
Jumla	342,435	123,847	154,398

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Mambo ya Kale

Jedwali Na. 12.5: Mapato yatokanayo na Wageni waliotembelea Vivutio vya Malikale (Shilingi)

Kituo	2012	2013	2014
Olduvai George	1,030,960,000	1,016,434,514	990,615,000
Kaole	36,289,700	26,691,000	40,000,000
Isimila	7,642,800	5,420,500	9,513,500
Mji Mkongwe	14,104,200	16,551,500	13,913,000
Kalenga	4,044,000	3,696,000	5,261,000
Kilwa	17,808,850	15,288,850	15,610,900
Mbozi	1,262,150	811,000	1,361,000
Amboni	20,084,300	14,844,500	26,015,000
Tongoni	1,134,400	4,176,000	898,200
Ujiji	8,664,200	5,770,700	9,411,300
Kwihara	943,500	468,000	495,000
Kolo	2,262,500	1,327,000	6,844,500
Caravan Serai	-	7,019,000	7,499,000
Jumla	1,145,200,600	1,118,498,564	1,127,437,400

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii- Idara ya Mambo ya Kale

263. Mwaka 2014, idadi ya wageni waliotembelea Shirika la Makumbusho ya Taifa ilikuwa 199,683 ikilinganishwa na wageni 167,098 waliotembelea mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 19.5. Hata hivyo, mapato yalishuka kwa asilimia 14.6 kutoka shilingi milioni 332.5 mwaka 2013 hadi milioni 283.6 mwaka 2014. Hali hiyo ilitokana na kuongezeka wageni waliotembelea Makumbusho ya Taifa kwa ruhusa maalum ambao hawalipi kiingilio ambao ni wageni wanaotembelea Makumbusho wakati wa uadhimishaji wa Siku ya Makumbusho duniani.

Uvuvi

264. Shughuli za kiuchumi za uvuvi zilikua kwa kiwango cha asilimia 2.0 mwaka 2014 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.5 mwaka 2013. Aidha, mchango wa shughuli za kiuchumi za uvuvi katika Pato la Taifa ulipungua na kuwa asilimia 2.2 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 2.4 mwaka 2013.

265. Mwaka 2014, idadi ya wavuvi iliongezeka na kufikia 183,800 ikilinganishwa na wavuvi 183,341 mwaka 2013. Aidha, idadi ya vyombo vya uvuvi iliongezeka kutoka 56,985 mwaka 2013 hadi vyombo 57,291 mwaka 2014. Hata hivyo, samaki waliovunwa walipungua kwa asilimia 2.4 kufikia tani 365,974 mwaka 2014 kutoka tani 375,158 mwaka 2013. Mwaka 2014, tani 43,354 za mazao ya uvuvi na samaki hai wa mapambo 42,100 ziliuzwa nje ya nchi na kuiingizia Serikali mapato ya shilingi bilioni 7.5 ikilinganishwa na tani 38,574 na samaki hai wa mapambo 44,260 zilizouzwa nje ya nchi na kuiingizia Serikali kiasi cha shilingi bilioni 6.1 mwaka 2013.

266. Mwaka 2014, jumla ya doria zenye siku kazi 5,628 zilifanyika maeneo mbalimbali nchini ikilinganishwa na doria zenye siku kazi 6,792. Katika doria hizo nyavu na zana mbalimbali za uvuvi ambazo hazikubaliki kisheria zilikamatwa. Nyavu na zana zilizokamatwa ni pamoja na: makokoro 1,520; baruti 74; kilo 20 za mbolea ya Urea; vifaa vya kuzamia jozi 42; mitungi ya gesi 5, nyavu za macho madogo 21,062; nyavu za dagaa 758; nyavu za timba (monofilament) 34,613; vyandarua 91; kimia 19; katuli 12 na nyavu za mtando 12. Vifaa vingine vilivyokamatwa ni pamoja na: vyombo vya uvuvi 657; injini za boti 10; majokofu ya kuhifadhia samaki 3; pikipiki 3; na magari 7. Mazao ya samaki yaliyokamatwa ni kilo 950 za samaki wabichi; kilo 41,729 za samaki wachanga (sangara kilo 38,618 na Sato kilo 3,111); kilo 61.85 za mabondo; kilo 94 za samaki waliovuliwa kwa baruti na kilo 104 za majongoo bahari. Aidha, katika doria hizo watuhumiwa 426 walikamatwa kwa kujihusisha na uvuvi na

biashara haramu ya mazao ya uvuvi kinyume cha sheria na kesi 15 zilifunguliwa mahakamani ikilinganishwa na watuhumiwa 413 na kesi 27 zilizofunguliwa mwaka 2013. Jumla ya shilingi 48,519,323.00 zilikusanywa ikiwa ni faini ya makosa mbalimbali ya kukiuka sheria na taratibu za uvuvi ikilinganishwa na shilingi 42,780,636 zilizokusanywa mwaka 2013.

267. Mwaka 2014, jumla ya vikundi vitano vya usimamizi wa rasilimali za uvuvi kutoka Halmashauri za Wilaya ya Uvinza (4) na Iramba (1) vilipata usajili. Aidha, mafunzo juu ya usimamizi na matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi yalitolewa kwa viongozi wa Vikundi hivyo pamoja na viongozi wa serikali za vijiji katika Wilaya ya Uvinza Kigoma. Jumla ya wadau 176 kutoka katika vijiji vya Buhingu (46), Katumbi (32), Kalya (31), Kashagulu (37) na Sibwesa (30) walinufaika na mafunzo hayo.

Jedwali Na.12.6: Hali ya Rasilimali ya Samaki kwa Mwaka 2013 – 2014

Maji	2013				2014			
	Idadi		Uzito (Tani)	Thamani Shilingi '000	Idadi		Uzito (Tani)	Thamani Shilingi '000
	Wavuvi	Vyombo			Wavuvi	Vyombo		
Ziwa Victoria	101,250	28,470	234,530	938,119.72	103,540	29,154	236,287	980,591,752
Ziwa Tanganyika	26,612	11,506	67,218	262,149.81	26,612	11,506	59,281	237,123,929
Ziwa Nyasa	5,550	2,632	9,913	38,165.05	5,550	2,632	9,386.60	35,669,080
Ziwa Rukwa	3,428	1,786	3,661	13,911.8	3,428	1,786	3,039.60	11,550,480
Bwawa la Mtera	2,487	1,586	913	3,285	2,369	1,238	503.80	1,812,687
Nyumba ya Mungu	786	502	246	921.375	1,387	906	233.29	873,759
Ziwa Kitangiri	1,700	825	295	1,033.9	1,700	825	212.5	850,000
Ziwa Singidani	62	19	136	462.094	62	19	117	479,123
Ziwa Kindai	46	15	69	234.26	46	15	58.5	243,267
Ziwa Burunge	195	110	41	141.795	38	17	6.34	21,914
Maji Mengine*	3,680	1,471	390	1,460.625	1,523	730	193.54	724,851
Mto Kilombero	1,224	799	4,902	17,891.205	1,224	799	4,742.20	17,307,971
Uvuvi mdogo Baharini	36,321	7,664	52,846	195,529.127	36,321	7,664	51,912.40	207,649,600
Jumla Kuu	183,341	57,385	375,160	1,473,305.761	183,800	57,291	365,974	1,494,898,413

Chanzo: Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi

*Maji mengine: inajumuisha Ziwa Babati, Ziwa Eyasi, Ziwa Jipe, Bwawa la Homboro na mito midogo kidogo.

268. Mwaka 2014, jumla ya kaguzi 4,320 zilifanyika kuhakiki mazao ya uvuvi yanayosafirishwa nje ya nchi na kaguzi 615 zilifanyika kweye viwanda 52 vinavyosindika minofu ya samaki na maghala yanayohifadhia mazao ya uvuvi nchini ili kuhakiki kama yanakidhi viwango vya uzalishaji na uhifadhi wa mazao ya uvuvi. Aidha, sampuli 1,100 za mazao ya samaki, maji na udongo

zilifanyiwa uchunguzi ili kutambua kuwepo kwa vimelea viuatilifu ambavyo vinaweza kuathiri soko la nje hususan nchi za Jumuiya ya Ulaya. Vile vile, vituo 15 vya ukaguzi wa mazao ya uvuvi viliimarishwa kwa kuvipatia vitendea kazi na watumishi.

IDADI YA WAGENI WALIOTEMBELEA MAKUMBUSHO YA TAIFA NA MAPATO YALIOPATIKANA

Jedwali Na. 45

Kituo	2012			Mapato (Tshs.)	2013			Mapato (Tshs.)	2014			Mapato (Tshs.)
	Nje	Ndani	Jumla		Nje	Ndani	Jumla		Nje	Ndani	Jumla	
Makumbusho na Nyumba	9303	70208	79511	265028203.81	7033	82931	89964	207157835.06	8593	121752	130345	147516927.00
Kijiji cha Makumbusho	3428	8825	12253	101134631.97	3516	10103	13619	61604411.06	3339	11061	14400	81805911.00
Makumbusho ya Azimio la	179	29402	29581	41243677.16	107	37037	37144	18104551.70	343	14033	14376	8967120.00
Makumbusho ya Elimu	1470	17080	18550	22457772.95	3149	13759	16908	39481300.00	1639	6905	8544	42801446.00
Makumbusho ya Mwalimu	1759	5075	6834	8820300.00	234	6686	6920	4722350.00	125	7980	8105	292684.00
Makumbusho ya Vita ya	231	1435	1666	2587200.00	65	2478	2543	1402000.00	61	3994	4055	2188548.00
JUMLA	16370	132025	148395	441271785.89	14104	152994	167098	332472447.82	14100	165725	179825	283572638.00

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Makumbusho ya Taifa

MAUZO YA BIDHAA ZA MISITU NA NYUKI KATIKA MASOKO YA NJE

Jedwali Na.47

Bidhaa	2012		2013	
	Ujazo/Uzito	Thamani US\$	Ujazo/Uzito	Thamani US\$
Mbao(Rough sawn) (CM)	-	-	226,109	5,047,118.0
Mbao za Mpingo (CM)	1,505	11,016,429.0	-	-
Vifaa vya Mziki (MT)	-	-	26	217,610.0
Mbao za Sakafu (CM)	147	4,517.0	8	285.0
Vinyago na Sanaa (KGS)	8,755	365,691.0	4,017	94,762.8
Samani (Pcs)	1,349	187,746.0	173	65,425.0
Tannin	677	419,088.0	916	1,308,593.4
Maganda ya mimosa (MT)	274	340,620.0	20	27,000.0
Mbegu za miti	3	200.0	-	-
Gundi ya miti	400	233,800.0	426	299,140.0
Maganda ya miti (Kwinini) Mtons	39	35,634.0	19	28,683.0
Vikapu (MT)	-	-	1,530	76,263.0
Majani ya dawa	9	35,792.0	12	96.0
Nguzo	9	40,634.0	-	-
Majani ya mtende	39	1,250.0	-	-
Mafuta ya Misandali (KGS)	24	3,271.3	450	54,643.0
Sanaa	7,633	284,888.0	-	-
Vumbi ya Sandalwood	26	9,050.0	-	-
Unga wa Ubuyu (MTons)	-	-	13	15,637.0
Jumla	-	25,688,524.0	-	7,235,256.2

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Misitu na Nyuki

- Takwimu hazikupatikana

MWENENDO WA BIASHARA YA NDEGE, WANYAMAPORI NA VIPUSA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 48

Aina ya nyara	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013	2014
Ndege	Idadi	90869	6236	15347	15347	18798	25742	68964	-	42909	35630
Wanyama wanaotambaa (Reptiles)	Idadi	54221	101467	112630	114171	110056	56988	57221	-	47733	51593
Other Mamals than primates	Idadi	509	229	274	296	202	263	379	-	30	-
Primates	Idadi	437	273	736	738	50	202	61	-	71	75
Wanyama wa majini (Amphibians)	Idadi	18823	37989	43967	46402	47055	24557	10635	-	25110	14365
Wadudu	Idadi	73057	107489	77245	111512	100171	40351	21765	-	34905	23037

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Wanyamapori

* Mwaka 2012, Serikali ilisimamisha usafirishaji wa ndege, wanyamapori na vipusa nje ya nchi hivyo hapakuwa na takwimu

MWENENDO WA BIASHARA YA WANYAMA HAI NA UWINDAJI WA KITALII

Jedwali Na. 48A

Shughuli	Kipimo	2010	2011	2012	2013	2014
Uwindaji wa kitalii	US \$	17610454	23536347	15696990	15917431	9146335
Biashara ya wanyama hai	Sh.	109790237.6	133376980	26469234	151354375	210767829

Chanzo: Idara ya Wanyamapori

IDADI YA WAWINDAJI WA KITALII

Jedwali Na. 48B

Mwaka	Idadi ya Kampuni	Wawindaji	
		Wageni	waTanzania
2010	47	851	273
2011	42	862	171
2012	44	680	128
2013	60	831	364
2014	69	740	421

Chanzo: Idara ya Wanyamapori

UZALISHAJI KATIKA SEKTA YA UVUVI 1993-2013

Jedwali Na. 50

Mwaka	Idadi ya Wavuvi	Idadi ya Vyombo			Uzalishaji na Mapato					
		Maji baridi	Maji Chumvi	Jumla ya Vyombo	Maji baridi		Maji Chumvi		Jumla	
					Uzito (tani)	Thamani (Sh..)	Uzito (tani)	Thamani (Sh.)	Uzito (tani)	Thamani (Sh.)
1993	61943	17744	3232	20976	294782	31238839	36685	10206810	331467	41445649
1994	61666	16129	3232	19361	228007	30949458	40785	14227862	268792	45177320
1995	75516	18696	3768	22464	207139	45805145	51073	28579811	258212	74384956
1996	75621	19208	3768	22976	308600	38200000	48200	24100000	356800	62300000
1997	75621	19208	3768	22976	306750	42265000	50210	25350000	356960	67615000
1998	78672	17141	5127	22268	300000	47486100	48000	29273500	348000	76759600
1999	81572	17141	5127	22268	260000	44018000	50000	33500000	310000	77518000
2000	102329	25014	5157	30171	271000	45500000	49900	32180000	320900	77680000
2001	120266	25014	4927	29941	283354	47108668	52935	34113717	336289	81222385
2002	124570	31849	4927	36776	273856	54771300	49675	33372136	323531	88143436
2003	124570	31225	4927	36152	301855	141073500	49270	34489000	351125	175562500
2004	122514	32248	4927	37175	312040	147743000	50470	40376000	362510	188119000
2005	133197	32248	7190	39438	320566	256452800	54969	82452930	375535	338905730
2006	156544	44362	7190	51552	292519	248640904	48591	37077637	341109	285718540
2007	163037	44362	7489	51851	284348	252525198	43499	39210207	327808	291735405
2008	170038	44838	7489	52327	281691	194725416	43130	40563641	350311	235289057
2009	172090	45234	7664	52898	288059	351394073	47616	56633436	344567	408027509
2010	163601	42337	7664	50001	294474	684844020	52683	89639934	347157	774483954
2011	177527	47635	7664	55299	290474	1031883681	50592	166954953	341066	1198838634
2012	182741	49321	7664	56985	314944	1129349925	50079	177781799	365023	1307131724
2013	183431	49721	7664	57385	322314	1277776634	52846	195529127	375160	1473305761

Chanzo: Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi

MAUZO YA MAZAO YA UVUVI NCHI ZA NJE KWA MWAKA 2014

Jedwali Na.51

ZAO	UZITO (TANI)	THAMANI		USHURU (Tsh)
		FOB (USD)	FOB (Tsh)	
Frozen Fish Belly Flaps	31500	2550.0	4217998.5	1305840.0
Live Crabs	60434	372997.9	617047837.6	59940211.1
Dried Dagaa /L. Vict.	6089940	125183128.8	207089605826.5	424646406.8
Dried Dagaa/ L.Tang.	234055	1012429.3	1650922037.8	27425010.4
Dried Fish Skins/Nile Perch	50502	8501.0	14086916.0	4187591.6
Dried Fish/L.Tang.	238000	430178.8	712710715.8	19587890.9
Dried Fish/Mtera Dam.	100	300.0	477813.0	7963.6
Dried Fish/ Nile Perch/Kayabo	554801	1109601.0	1847485731.6	166273715.8
Frozen Prawns/ Farmed	70850	3468341.7	5719793771.4	2928105.6
Fresh Fish Fillets	7185975	47973110.4	79465871031.5	1427563534.1
Frozen Fish Fillets	10526925	423792814.0	727491483867.8	2097541387.9
Frozen Fish Chests	204096	308730.3	513326006.7	16961107.2
Dried Fish Frames	669278	179941.5	297758865.3	10003059.1
Frozen Fish Head/NP	1346769	180593.0	300172505.8	111884099.5
Dry Fish Maws	275303	8794449.6	14591862761.4	136759798.0
Fresh Fish Maws	85956	1767520.0	2895363281.0	21075242.7
Dry Fish Meal	192510	9003.2	15047472.6	3868842.1
Fresh Fish/L.Tang.	10752641	33385830.0	54771357653.7	2114487244.7
Frozen Fish/NP	7000	8400.0	14027832.0	1402783.2
Frozen Fish Maws	403282	16415632.5	27336411628.3	53734825.8
Chilled H & G Fish	750	2325.0	3777636.8	160854.2
Fresh H & G Fish	790925	3618146.5	6013399570.7	173675829.3
Frozen H & G Fish	1204787	160674759.2	269096939478.1	264667828.6
Live Lobsters	11928	195756.0	324103897.7	17765654.2
Frozen Lobster/Whole	8547	74530.2	123494223.0	5948138.7
Dry Dagaa /Marine	1141910	1343353.2	2276234534.8	96672459.7
Octopus Frozen/Chilled	110090	409900.0	670166424.4	75624076.8
Sea Shells/Cowrine	46200	156515.0	258766390.0	19096200.0
Dry Fish Off cuts	223004	44748.5	74337188.7	18595282.1
Fresh/Chilled Fish Off Cuts	245230	280514.3	458583006.8	20113784.4
Frozen Fish Off Cuts	474899	685432.9	1141378296.4	39538764.0
Frozen Prawns/ Head On	26830	1700.0	2806742.6	30004183.2
Frozen Squids /whole	1175	4099.0	6788435.0	544923.4
Sea weed/E. cottonii	88207	49396.1	83473005.1	0.0
Jumla Ndogo	43354399	831945229.1	1405883280384.5	7463992638.6
Samaki Hai-Idadi ya Vipande				
<i>Live Aquarium Fish/L.Nyasa</i>	32070	106708.8	180323987.8	20293009.7
<i>Live Aquarium Fish/L.Tanganyika</i>	10030	33373.5	56396931.6	6346706.8
Jumla Ndogo	42100	140082.3	236720919.4	26639716.5
JUMLA KUBWA		832085311.4	1406120001303.9	7490632355.1

Chanzo: Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi

MUHTASARI WA MAUZO YA MAZAO YA UVUVI NCHI ZA NJE - 2001-2014

Jedwali 51A

Mwaka	Uzito Kg	Samaki Hai Vipande	Thamani		Ushuru T.sh
			T.sh	US \$	
1996	25,544,863		24,837,660,719	61,782,880	1,513,450,669
1997	32,098,151		41,879,810,576	70,165,111	2,512,741,839
1998	46,660,954		54,836,980,435	83,523,090	3,290,218,972
1999	28,928,781		44,712,630,055	61,789,858	2,687,065,029
2000	41,725,216		51,173,638,116	64,535,115	3,071,388,241
2001	41,640,248	80,577	82,982,764,242	95,435,102	5,244,333,672
2002	32,662,878	28,301	99,294,249,903	105,779,931	5,957,654,995
2003	42,352,738	24,500	132,862,401,374	129,605,815	7,789,955,963
2004	46,011,033	15,784	121,922,686,607	112,761,195	7,190,356,743
2005	57,289,084	21,025	162,619,492,949	141,597,362	9,142,768,084
2006	44,495,623	21,741	170,184,661,003	138,120,145	6,236,615,179
2007	57,795,514	25,502	213,211,258,838	173,272,670	7,589,576,914
2008	51,426,207	33,066	205,054,092,453	174,409,214	6,629,846,700
2009	41,148,261	53,188	207,447,119,888	161,053,646	6,410,191,232
2010	39,771,834	40,552	263,131,442,028	187,427,054	5,876,103,557
2011	37,996,433	61,215	233,714,590,011	152,973,357	6,153,278,023
2012	41,394,268	45,550	254,901,017,111	163,299,366	6,819,926,007
2013	38,573,606	44,260	234,884,628,956	147,659,779	6,117,769,194
2014	43,354,399	42,100	1,406,120,001,304	832,085,311	7,490,632,355
JUMLA	790,870,091	537,361	4,005,771,126,568	3,057,276,001	107,723,873,368

Chanzo: Idara ya Uvuvi

MWELEKEO WA MAUZO YA SANGARA NJE YA NCHI -1996-2014

Jedwali 51B

Mwaka	Uzito Kg	Thamani		Ushuru T.sh
		T.sh	US \$	
1996	20,296,124.4	19,338,404,278.7	52,277,681.3	1,185,728,961.9
1997	23,075,904.6	33,125,889,871.5	54,821,414.1	1,987,549,609.2
1998	36,386,241.0	43,258,023,811.9	65,727,795.0	2,595,481,431.8
1999	23,757,461.9	37,554,505,909.0	51,992,752.5	2,257,832,543.0
2000	30,831,841.0	36,401,237,005.8	45,903,212.8	2,184,070,656.4
*2001	39,038,599.7	74,928,607,542.3	86,178,585.7	4,685,276,229.2
*2002	29,479,322.7	83,005,557,292.2	88,231,655.1	4,980,333,437.5
*2003	37,286,859.2	114,779,736,803.6	112,049,948.5	6,707,948,378.0
2004	30,312,898.3	82,356,866,789.0	76,261,406.4	5,171,324,343.0
2005	53,675,473.7	148,785,948,008.6	129,184,492.6	8,419,301,970.4
2006	39,472,977.7	156,160,190,326.6	126,829,665.7	5,491,786,878.8
2007	50,078,575.6	195,242,463,549.7	158,442,058.5	6,660,034,977.0
2008	38,721,422.2	180,366,779,818.2	153,740,723.3	5,412,912,979.2
2009	28,721,577.0	168,368,910,379.9	130,644,300.1	4,628,409,654.5
2010	27,229,470.7	194,012,069,313.9	139,666,995.1	4,509,670,993.8
2011	25,426,157.2	197,899,741,508.3	127,601,694.3	4,299,987,312.2
2012	28,951,094.7	220,149,518,645.6	141,189,161.6	4,967,311,025.1
2013	33,732,842.7	197,578,220,798.6	124,551,584.5	5,085,642,905.5
2014	24,473,491.8	1,131,575,531,076.1	665,856,773.0	4,569,314,169.6
JUMLA	620,948,336.0	3,314,888,202,729.5	2,531,151,900.2	85,799,918,456.1

Chanzo: Idara ya Uvuvi

MWENENDO WA BIASHARA YA UTALII 2006-2014

Jedwali 52

Maelezo	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Jumla ya Watalii	Idadi	644124	719031	770376	714367	782699	867994	1077058	1095884	1102026
Watalii wa hotelini	Idadi	592160	673722	723569	665000	719097	753818	974448	1021766	1005058
Mapato	US \$ Milion	950	1198.76	1288.69	1159.82	1254.5	1324.83	1712.75	1853.28	1982.98
Wastani wa siku za kuka watalii hotelini	Siku	12	12	12	11	11	10	10	10	10
Wastani wa matumizi ya fedha kwa mtalii kwa siku (US \$)	<i>Package Tour</i> <i>Non Package Tour</i>	155 111	284 132	209 186	231 194	328 236	355 247	384 230	372 201	378 210

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Utalii

* Takwimu za makadirio

IDADI YA WATALII WALIOINGIA NCHINI NA KIASI CHA FEDHA ZILIZOPATIKAN

Jedwali Na. 53

Mwaka	Idadi ya Watalii	Ongezeko kwa Mwaka (%)	Mapato (US \$) Milioni	Ongezeko kwa Mwaka (%)
1995	293834	12.3	258.1	34.4
1996	326192	11.0	322.0	24.7
1997	360000	10.4	392.4	21.9
1998	482331	34.0	570.0	45.3
1999	628188	30.2	733.3	28.6
2000	501668	-20.1	739.1	0.8
2001	525122	4.7	725.0	-1.9
2002	575000	9.5	730.0	0.7
2003	576000	0.2	731.0	0.1
2004	582000	1.0	746.1	2.1
2005	612754	5.3	823.1	10.3
2006	644124	5.1	950.0	15.4
2007	719031	11.6	1198.0	26.1
2008	770376	7.1	1288.7	7.6
2009	714367	-7.3	1159.8	-10.0
2010	782699	9.6	1254.5	8.2
2011	867994	10.9	1324.8	5.6
2012	1077058	24.1	1712.8	29.3
2013	1095884	1.7	1853.3	8.2
2014	1102026	0.6	1983.0	7.0

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii

WATALII WALIOTEMBELEA MAMLAKA YA HIFADHI YA NGORONGORO

Jedwali Na. 54

Mwaka	Wageni kutoka nje	Watanzania	Jumal ya Watalii
2009	234767	203412	438179
2010	281513	242133	523646
2011	281513	307086	588599
2012	310537	254730	565267
2013	350970	296763	647733
2014	332469	278221	610690

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro

IDADI YA WAGENI WALIOTEMBELEA VITUO VYA UTALII

Jedwali Na. 55

	2010		2011		2012		2013		2014		
Jina la Hifadhi	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Expatreate
ARUSHA	34308	30162	33427	33922	28185	28898	30706	41224	29878	36840	1497
GOMBE	1166	1001	1247	539	1056	327	996	775	890	740	230
KATAVI	1484	1330	1631	1213	1465	1192	1703	2572	1643	2541	285
KILIMANJARO	50193	3545	54472	3231	42813	3019	50319	2935	51929	2784	518
KITULO	151	158	197	129	98	78	99	334	65	493	84
LAKE MANYARA	112982	48288	127428	51698	107991	47650	123502	64271	115217	64249	1294
MAHALE	865	44	995	75	806	24	1056	38	814	111	30
MIKUMI	18936	22872	20385	22937	17976	20253	15750	30138	16601	32732	4268
MKOMAZI	566	572	472	516	556	533	550	1256	583	1115	112
RUAHA	12623	8797	13846	9722	11004	7665	12616	9150	11602	6718	1888
RUBONDO	501	381	506	472	525	461	450	458	447	560	102
SAADANI	2127	4442	2983	7681	2140	4644	3378	11331	2884	14527	1158
SERENGETI	228644	69369	177730	169823	148278	309745	179282	273203	253	10161	223
TARANGIRE	85778	34752	16591	47795	80821	37016	107567	58382	184811	215069	2687
UDZUNGWA	2945	2707	3303	4034	2873	2536	3147	3984	119770	52847	2249
SAANANE			194	4398	113	3383	163	4987	3360	5616	543
Jumla	553269	228420	455407	358185	446700	467424	531284	505038	540747	447103	17168

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii - Hifadhi za Taifa (TANAPA)

SURA YA 13

MADINI

Kiwango cha Ukuaji

269. Kiwango halisi cha ukuaji wa shughuli za kiuchumi za madini na uchimbaji mawe kilikuwa asilimia 9.4 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 3.9 mwaka 2013 kwa takwimu zilizorekebishwa za mwaka wa kizio wa 2007. Kiwango kikubwa cha ukuaji kilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya mawe kwa ajili ya shughuli za ujenzi na uzalishaji wa saruji. Hata hivyo, mchango wa shughuli za uchimbaji madini na mawe katika Pato la Taifa ulipungua na kuwa asilimia 3.7 mwaka 2014 kutoka asilimia 4.2 mwaka 2013.

Utafutaji Madini

270. Mwaka 2014, jumla ya leseni 5,403 za utafutaji na uchimbaji wa madini nchini zilitolewa ikilinganishwa na leseni 9,072 zilizotolewa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 40.4. Kati ya hizo, leseni 926 zilikuwa za utafutaji na leseni 4,477 za uchimbaji wa madini. Upungufu huu ulitokana na ongezeko la ada za leseni ili kupunguza idadi ya watu walioshikilia maeneo ya utafutaji na uchimbaji madini bila kuyaendeleza. Ada za utafutaji madini ziliongezeka kutoka Dola za Marekani 100 hadi dola 300 ambapo ada za uchimbaji mkubwa wa madini ziliongezeka kutoka Dola za Marekani 2,000 hadi dola 5,000, uchimbaji wa kati kutoka dola 100 hadi dola 2,000 na uchimbaji madini mdogo ziliongezeka kutoka shilingi 20,000 hadi shilingi 50,000. Aidha katika mwaka 2014, Serikali iliendelea kuimarisha mfumo wa utoaji leseni za madini kwa kuunganisha ofisi zote za madini za kanda katika mkongo wa mawasiliano wa Taifa na kuanzisha mfumo ambao utawezesha waombaji wa leseni za madini kuwasilisha maombi yao kwa njia ya mtandao (on-line applications). Hadi mwaka 2014, jumla ya wateja binafsi 56 na kampuni 107 zilijiandikisha kutumia mtandao huo. Vile vile, leseni 1,450 za utafutaji na uchimbaji mkubwa wa madini zilisajiliwa kwenye mtandao huo kati ya leseni 4,093 zilizopo za utafutaji na uchimbaji mkubwa.

Uendelezaji wa Uchimbaji Mdogo wa Madini

271. Uendelezaji wa uchimbaji mdogo wa madini ni mojawapo ya jitihada za Serikali kuhakikisha sekta ndogo ya uchimbaji wa madini inakua na kufikia kiwango cha kati na kisasa pamoja na kukuza Pato la Taifa. Katika kutekeleza

hilo, mwaka 2014 Serikali ilitenga maeneo 25 yenye jumla ya ukubwa wa kilomita za mraba 2,166.24 kwa ajili ya wachimbaji wadogo. Katika maeneo hayo, Serikali ilipima jumla ya viwanja 8,800 vyenye ukubwa wa jumla ya kilomita za mraba 2,047.14 na kuvigawa kwa wachimbaji wadogo.

Jedwali Na. 13.1: Maeneo Yaliyotengwa kwa Uchimbaji mdogo Mwaka 2014

Jina la Eneo	Kanda	Ukubwa wa Eneo (Km ²)
Itumbi B	Kusini Magharibi	12.78
Ibaga	Kati	165.52
Mpambaa	Kati	35.30
Winza	Kati	38.13
Nyakunguru	Ziwa Victoria	0.49
Mbesa	Kusini	156.60
Vianzi-Mindevu	Mashariki	11.05
Lugweni- Mwanadilatu	Mashariki	88.86
Maganzo	Kati Magharibi	140.00
Ilagala	Magharibi	589.98
Kilindi	Mashariki	130.00
Mererani Block I-IV	Kaskazini	69.79
Makanya	Kaskazini	14.26
Mwajanga	Kaskazini	6.19
Nyamwironge	Magharibi	7.64
Saza	Kusini Magharibi	2.61
Melela	Mashariki	150.55
Mihama	Ziwa Victoria	0.42
Kalela	Magharibi	228.61
Ilujamate	Ziwa Victoria	1.47
Viziwaziwa	Mashariki	0.53
Kwa Mfipa	Mashariki	1.57
Dete-Mwalazi	Mashariki	85.05
Nyangalata	Kati Magharibi	10.74
Maguja	Kusini	99.00
Jumla ya Ukubwa wa Eneo		2,047.14

Chanzo: Wizara ya Nishati na Madini

Uchimbaji na Uzaji Madini

Almasi

272. Uzalishaji wa almasi uliongezeka kufikia karati 252,874.63 mwaka 2014 kutoka karati 179,633.21 zilizozalishwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 40.8. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa almasi katika mgodi wa Williamson Diamonds Limited (WDL) baada ya kukamilika kwa

ukarabati wa mitambo. Aidha, thamani ya mauzo ya almasi nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 82.05 mwaka 2014, ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 46.01 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 78.3. Hii ilitokana na kuongezeka kwa kiasi na ubora wa almasi iliyozalishwa na kuimarika kwa bei katika soko la dunia.

Dhahabu

273. Mwaka 2014, jumla ya kilo 40,481.22 za dhahabu zilizalishwa ikilinganishwa na kilo 42,534.7 zilizozalishwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 4.8. Upungufu huu ulitokana na kufungwa kwa migodi ya Tulawaka na Resolute. Aidha, thamani ya mauzo ya dhahabu nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 1,640.072 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 1,735.8 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 5.5. Hii ni kutokana na kuendelea kushuka kwa bei ya dhahabu katika soko la dunia. Wastani wa bei ya dhahabu katika soko la dunia ulikuwa Dola za Marekani 1,266.40 kwa kila wakia, ukilinganisha na Wastani wa Dola za Marekani 1,411.23 kwa wakia mwaka 2013; sawa na upungufu wa bei kwa wastani wa asilimia 10.3.

Vito vya thamani

274. Mwaka 2014, uzalishaji wa vito vya thamani ulikuwa kilo 1,208,555.06 ikilinganishwa na kilo 1,237,625.59 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 2.3. Aidha, mauzo ya vito vya thamani nje ya nchi yaliongezeka kwa asilimia 2.2 mwaka 2014 na kuwa Dola za Marekani milioni 50.3 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 62.5 mwaka 2013. Mafanikio haya yalitokana na kuongezeka kwa kiasi kilichozalishwa na kuimarika kwa bei ya vito vya thamani katika soko dunia.

Makaa ya Mawe

275. Mwaka 2014, uzalishaji wa makaa ya mawe ulikuwa tani 249,790.2 ikilinganishwa na tani 134,920 zilizozalishwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 85.1. Aidha, mauzo ya makaa ya mawe yalikuwa Dola za Marekani milioni 12.1 mwaka 2014, ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 7.6 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 59.2. Ongezeko hili linatokana na kuimarika kwa uzalishaji na kupanuka kwa soko baada ya viwanda na watu binafsi (kaya) kuongeza matumizi ya makaa ya mawe kama chanzo cha nishati badala ya kuni na mafuta.

Madini Mengine

276. Mwaka 2014, uzalishaji wa chumvi ulikuwa tani 54,756.93 ikilinganishwa na tani 34,031.67 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 60.9. Mauzo ya chumvi yalikuwa Dola za Marekani milioni 5.27 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola milioni 2.35 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 124.3. Ongezeko hili lilitokana na kuimarika kwa uzalishaji na kupanuka kwa soko baada ya kupatikana kwa soko nchi za Afrika ya Kati. Uzalishaji wa chokaa ulikuwa tani 1,116,827.41 ikilinganishwa na tani 2,759,114.45 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 59.5. Aidha, mauzo ya chokaa yalikuwa Dola za Marekani milioni 4.6 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola milioni 9.2 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 49 kutokana na kupungua kwa uzalishaji.

277. Mwaka 2014, uzalishaji wa kaolin ulikuwa tani 3,809.29 ikilinganishwa na tani 1,815.86 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 109.8. Hata hivyo, mauzo ya kaolin yalipungua kwa asilimia 37.6 kufikia Dola za Marekani 67,310.72 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola 107,903.79 mwaka 2013. Uzalishaji wa jasi ulikuwa tani 200,179.1 mwaka 2014 ikilinganishwa na tani 171,566.7 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 16.7. Mauzo ya jasi yalikuwa Dola za Marekani milioni 2.52 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola milioni 1.11 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 127.0. Aidha, uzalishaji wa madini ya bati ulikuwa tani 78.7 ikilinganishwa na tani 172.9 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 54.5. Mauzo ya bati yalikuwa Dola za Marekani milioni 0.91 mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola milioni 0.94 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 3.2.

Thamani ya Mauzo ya Madini

278. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya madini nje ya nchi ilikuwa jumla ya Dola za Marekani milioni 1,837.6 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 1,824.08 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 0.7. Ongezeko hili dogo lilitokana na kupungua kwa uzalishaji na kushuka kwa bei ya dhahabu ambayo ilichangia sehemu kubwa (wastani wa asilimia 90) ya thamani ya mauzo ya madini yote nje.

Kuhamasisha Uongezaji Thamani Madini

279. Mwaka 2014, Serikali ilifanya ukarabati mkubwa wa majengo ya Kituo cha Uongezaji Thamani Madini Arusha (Tanzania Gemological Centre) ambacho kinafundisha wachimbaji wadogo namna ya kuongeza thamani madini yao. Aidha, katika kukiimarisha kituo hicho, Serikali ilinunua jumla ya mashine 37 za aina mbalimbali zikiwemo *faceting machine* 20, *triming machine* 4, *stone carving machine* 4, *bead making machine* 6 na *carbochon machine* 3 kwa ajili ya kutoa mafunzo ya ukataji na usanifu wa vito kwa vitendo. Hadi mwaka 2014, kituo kilikuwa na jumla ya wanafunzi 15 wanaosomea fani ya kuongeza thamani madini.

UCHIMBAJI WA MADINI: KIASI KILICHOPATIKANA

Jedwali Na.56

MADINI	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Almasi	Carat	272204	282786	237676	181874	80498	28378	127174	179633	252875
Dhahabu	Kg	39750	40193	36434	39112	39448	37085	39012	42534	40481
Gemstones	Kg	2493133	1286297	1858287	1068481	2646109	1241581	1237625	1692436	3083765
Chumvi	Tani	34798	35224	25897	27393	34455	32297	34016	36032	54757
Phosphate	Tani	2881	8261	28684	752	17180	848512	570626	397020	738000
Limestone	000 Tani	1608	1322	1282000	1284000	1437	202	1224	35529	873
Tin Ore	Tani	-	-	-	-	3	-	-	2	79
Gypsum	Tani	32798	2730	55730	8105	26918	9288	91610	171567	200179
Makaa ya mawe	Tani	17940	27198	15242	1	179	80710	78672	84772	246128
Pozolana	Tani	129295	184070	260403	61501	60320	113489	75193	79452	68925
Kaolin	Tani	-	1020	13926	18624	58	178	1422	907	3809
Madini ya fedha	Kg	14906	12381	10388	8231	12470	10399	11227	12159	14493
Shaba	Pound	7241639	7222390	6288503	4451697	11741898	7531164	12426025	12749548	14027008
Bauxite	Tani	5373	5003	20601	122920	39326000	29520000	28433930	39977300	25641201

Chanzo: Wizara ya Nishati na Madini, Idara ya Madini

- Takwimu hazikupatikana

Carat = 0.205 gm

* Takwimu za awali

MADINI YALIYOUZWA NCHI ZA NJE 2010 - 2014

Jedwali Na. 57

Aina ya madini	Kipimo	Kiasi kilichouzwa					Thamani ('000 US \$)				
		2010	2011	2012	2013	2014*	2010	2011	2012	2013	2014*
Almasi (Rough)	'000 Carats	181	80	127174	179633	252875	16294	7480	33827	46013	82053
Almasi (iliyokatwa)	'000 Carats	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Almasi (Contract goods)	'000 Carats	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dhahabu	'000 Gramu	39112	37085	39012	42534	40481	1436233	1879622	2161520	1735708	1640072
Mawe ya thamani	'000 Gramu	1068481	1058580		1058580	3083765	6119	6309	32570	62453	49146
Chumvi	Tani	18430	32298	32004	33210	54757	4038	3699	3408	3785	5275
Phosphate	Tani	752	848512	570626	397020	738000	470	425	277	225	140
Bati	Tani	-	-	48	-	78725	-	-	732		907
Jasi	Tani	9498	11820	71610	-	200179	126	99	215	231	2518
Grafiti	Tani	-	-	-	-	25000	-	-	-	-	3
Fedha	000Grams	12040	10399	11227	11013	14493	7673	11615	12682	17214	10283
Shaba	0001b	11742	7531	12426	12654045	14027008	36710	30202	44816	42134	43675
Madini ya viwandani	Tani	-	-	-	-	98	-	-	-	-	9
Bauxite	Tani	39326000	37700000	28433930	39977300	25647201	1050	1385	12479	35827	2001
Jumla ('000 US \$)							1508713	1940836	2302526	1943590	1836082

Chanzo: Wizara ya Nishati na Madini, Idara ya Madini

- Takwimu hazikupatikana

* Takwimu za awali

SURA YA 14

VIWANDA NA BIASHARA

Kiwango cha Ukuaji

280. Shughuli za kiuchumi za uzalishaji bidhaa za viwandani zilikua kwa asilimia 6.8 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 6.5 mwaka 2013 kwa bei za mwaka wa kizio wa 2007. Kasi ndogo ya ukuaji ilitokana na kupungua kwa uzalishaji katika baadhi ya viwanda hususan vya rangi na dawa za pareto. Aidha, mchango wa shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani katika Pato la Taifa Ulipungua hadi asilimia 5.6 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 6.4 mwaka 2013.

Viwanda Vidogo

281. Mwaka 2014, sekta ya biashara ndogo na viwanda vidogo iliongeza ajira 570,000 na kufanya jumla ya ajira kufikia 5,570,000 kutoka ajira 5,000,000 zilizokuwepo mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 11.4. Aidha katika kipindi hicho, Serikali kupitia program ya “Muunganisho wa Ujasiriamali Vijijini (MUVI)” iliwezesha upatikanaji wa ajira 39,574 ikilinganishwa na ajira 30,228 zilizopatikana mwaka 2013, sawa na ongezeko asilimia 30.9. Jumla ya vikundi 24,582 vya kutoa huduma kwa wakulima walioko vijijini viliwezesha kutoa huduma kwa kaya 92,910 ikilinganishwa na vikundi 1,290 vilivyotoa huduma kwa kaya 81,000 mwaka 2013. Vilevile mwaka 2014 Programu hii iliwezesha uanzishwaji wa miradi midogo 15,580 vijijini na kusajili vikundi vya uzalishaji 65,305 ikilinganishwa na miradi 12,000 na vikundi vya uzalishaji 45,000 mwaka 2013.

282. Mwaka 2014, Mfuko wa Mitaji kwa Wajasiriamali Wadogo (NEDF) ulitoa mikopo ya kiasi cha shilingi 39,679,162,000 kwa wajasiriamali 66,253 na kuwezesha upatikanaji wa ajira zaidi ya 180,000 ikilinganishwa na mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 21 iliyowezesha upatikanaji wa ajira zaidi ya 160,000 mwaka 2013, sawa na ongezeko la ajira kwa asilimia 12.5.

283. Mwaka 2014, Serikali kupitia programu ya MUVI ilitoa mafunzo kwa wajasiriamali 11,518 juu ya usindikaji wa nafaka na matunda ikilinganishwa na wajasiriamali 1,281 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 98.8. Aidha, idadi ya wajasiriamali waliopata ujuzi wa kusindika ngozi na bidhaa zake iliongezeka kutoka wajasiriamali 63 mwaka 2013 hadi wajasiriamali 127 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 101.6. Kati ya hao, wajasiriamali 50 (sawa na asilimia 39) waliweza kuanzisha viwanda vidogo vya kutengeneza bidhaa za ngozi. Kwa upande mwingine, idadi ya wakulima wa mazao mchanganyiko wanaotumia mbegu bora kupitia shamba darasa ilipungua kutoka wakulima 11,372 mwaka 2013 hadi wakulima 5,872 mwaka 2014. Kupungua huku kumetokana na wakulima walio wengi wa msimu wa mwaka 2013 kutoka katika mashamba darasa hayo baada ya kupata uelewa wa kutosha.

284. Mwaka 2014, jumla ya teknolojia mpya 20 ziligunduliwa kupitia SIDO kwa ajili ya matumizi ya miradi ya uzalishaji kwa wajasiriamali ikilinganishwa na teknolojia mpya 86 zilizogunduliwa mwaka 2013. Teknolojia hizo ni kwa ajili ya utengenezaji wa sabuni, usindikaji wa maziwa, matunda, tangawizi, mafuta ya kula, asali na utengenezaji wa misumari. Aidha, mwaka 2014 jumla ya mashine mpya 155 za aina mbalimbali zikiwemo mashine za kubangua korosho na karanga, kupukuchua na kukoboa mahindi na mpunga, na mashine za kusindika alizeti zilitengenezwa kupitia SIDO na kusambazwa kwa watumiaji nchini ikilinganishwa na mashine 1,143 mwaka 2013.

Gharama za Uzalishaji

285. Mwaka 2014, kasi ya ongezeko la gharama za uzalishaji ilibaki katika kiwango cha asilimia 5.0 kama ilivyokuwa mwaka 2013. Gharama za uzalishaji bidhaa zilifikia shilingi milioni 3,905,030 mwaka 2014 ikilinganishwa na shilingi milioni 3,719,077 mwaka 2013. Hali hii ilitokana na kupungua kwa gharama za umeme na mafuta lakini pia kulikuwa na changamoto ya upatikanaji wa malighafi nyingine za viwandani.

Uzalishaji katika Baadhi ya Viwanda Nchini

286. Mwaka 2014, uzalishaji wa bidhaa nyingi za viwandani uliongezeka isipokuwa uzalishaji wa nyavu za uvuvi ambao ulipungua kwa asilimia 6.1 kutoka tani 297 mwaka 2013 hadi kufikia tani 279 mwaka 2014. Bidhaa

zilizokuwa na ongezeko kubwa la uzalishaji wa zaidi ya asilimia 10 ni pamoja na dawa za pareto, konyagi, betri, nguo, saruji, chuma na tabaka za mbao.

287. Uzalishaji wa dawa za pareto uliongezeka kutoka tani 83 mwaka 2013 hadi tani 136 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 63.9. Uzalishaji wa konyagi uliongezeka kutoka lita milioni 20.7 mwaka 2013 hadi lita milioni 31.5 mwaka 2014 sawa na ongezeko la asilimia 52.2. Aidha, uzalishaji wa betri ulipanda kutoka betri milioni 75 mwaka 2013 hadi betri milioni 93 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 24. Vilevile, uzalishaji wa nguo uliongezeka kutoka mita za mraba milioni 97.5 mwaka 2013 hadi mita za mraba milioni 118.2 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 21.1.

288. Katika sekta ya ujenzi, uzalishaji wa saruji uliongezeka kwa asilimia 17.7 kutoka tani milioni 2.37 mwaka 2013 hadi tani milioni 2.79 mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa viwanda sambamba na mahitaji hasa ya ujenzi katika soko la ndani na nje. Uzalishaji wa chuma nao uliongezeka kutoka tani 48,500 mwaka 2013 hadi tani 56,876 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 17.3. Uzalishaji wa tabaka za mbao uliongezeka kutoka mita za mraba 36,935 mwaka 2013 hadi mita za mraba 42,029 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 13.8. Uzalishaji wa bati uliongezeka kutoka tani 85,314 mwaka 2013 hadi tani 86,825 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 1.8. Uzalishaji wa rangi uliongezeka kutoka lita milioni 36.6 mwaka 2013 hadi lita milioni 38.3 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4.6. Uzalishaji wa kamba za katani uliongezeka kutoka tani 7,542 mwaka 2013 hadi tani 7,871 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4.4

289. Kwa upande wa vyakula na vinywaji, uzalishaji katika viwanda vya bia uliongezeka kutoka lita milioni 374.2 mwaka 2013 hadi lita milioni 380.1 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 1.6. Uzalishaji wa biskuti na tambi uliongezeka kutoka tani 17,440 mwaka 2013 hadi tani 18,225 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4.5. Uzalishaji wa unga wa ngano uliongezeka kwa asilimia 2.5 kutoka tani 516,778 mwaka 2013 hadi tani 529,797 mwaka 2014. Aidha, uzalishaji wa chibuku uliongezeka kwa asilimia 0.8 kutoka lita milioni 19.9 mwaka 2013 hadi lita milioni 20.1 mwaka 2014. Vilevile, uzalishaji wa sigara ulipanda kutoka sigara milioni 7,710 mwaka 2013 hadi sigara milioni 8,011 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 3.9.

Maonesho ya Kibiashara ya Kimataifa

290. Mwaka Mwaka 2014, Serikali kwa kushirikiana na Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara Tanzania (*TanTrade*) ilianda maonesho ya Kimataifa ya Dar es Salaam ambapo nchi 31 zilishiriki ikilinganishwa na nchi 32 zilizoshiriki mwaka 2013. Nchi hizo ni Afrika ya Kusini, Australia, Belarus, Burundi, China, Denmark, Misri, Ghana, Ugiriki, India, Indonesia, Iran, Japan, Kenya, Korea ya Kusini, Malaysia, Malawi, Umoja wa Falme za Kiarabu (UAE), Nigeria, Pakistan, Poland, Rwanda, Singapore, Sudan, Syria, Swaziland, Sweden, Uturuki, Uganda, Ujerumani na Zimbabwe. Aidha, Makampuni ya nje yaliyoshiriki mwaka 2014 yaliongezeka kwa asilimia 20 kutoka makampuni 400 mwaka 2013 hadi makampuni 500. Vilevile, idadi ya washiriki wa ndani kwa mwaka 2014 iliongezeka kwa asilimia 8.6 hadi kufikia washiriki 1,750 kutoka 1,600 mwaka 2013. Ongezeko hilo linatokana na juhudi za uhamasishaji zinazofanyika ikiwa ni pamoja na kupanuka kwa fursa za biashara na uwekezaji uliopo nchini. Maonesho hayo hufanyiwa ukaguzi kila mwaka na shirika linalosimamia Maonesho ya Biashara ya Kimataifa Duniani (UFI) na yamekuwa yakipata hati safi. Kutokana na ubora wa bidhaa zinazooneshwa maonesho hayo yamepata umaarufu mkubwa duniani.

291. Mwaka 2014, aina ya bidhaa zilizouzwa zaidi na wafanyabiashara nje ya nchi ni pamoja na kahawa, korosho, chai, bidhaa za vyakula, asali, viungo (iliki na tangawizi) pamoja na sanaa za mikono. Maulizo ya mauzo ya bidhaa kwa soko la nje (*Export Enquiries*) zenye thamani ya Dola za Kimarekeni 108.6 milioni zilipatikana mwaka 2014 ikilinganishwa na Dola za Marekani 102.2 milioni zilizopatikan katika maonyesho ya mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 6.

292. Aidha, aina ya bidhaa zilizounuliwa zaidi toka nje kupitia wafanyabiashara wa Tanzania ni bidhaa za viwandani kama nguo, vifaa vya ujenzi, samani za ndani na vifaa vya jikoni. Maulizo ya mauzo ya bidhaa toka nje (*Import Enquiries*) yamepungua kutoka thamani ya Dola za Kimarekeni 115.3 milioni mwaka 2013 hadi Dola za Marekani 90.5 milioni mwaka 2014.

Uendelezaji Masoko Nchini

293. Mwaka 2014, Serikali kupitia mradi wa *District Agricultural Sector Investment Project* (DADSIP) ilikamilisha ujenzi wa miundombinu ya masoko matano ya mipakani. Masoko hayo ni bandari kavu (Kahama); Mkwenda na

Murongo (Karagwe); Kabanga (Ngara) na Sirari (Tarime). Aidha, katika kuendeleza biashara ya mipakani, Serikali ilijenga masoko matatu ya Nyamugali – Wilayani Buhigwe – Kigoma; Mkenda – Songea Vijijini (Ruvuma); na Mtambaswala – Nanyumbu (Mtwara).

Wastani wa Bei ya Soko kwa Bidhaa za Mazao

294. Mwaka 2014, wastani wa bei ya soko kwa kila kilo 100 kwa baadhi ya bidhaa za mazao ya chakula kama vile maharage, ulezi na mchele iliongezeka. Hali hiyo ilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya bidhaa hizo muhimu katika soko la ndani. Wastani wa bei ya soko la maharage uliongezeka kutoka shilingi 120,851 mwaka 2013 hadi shilingi 138,975.19 mwaka 2013 kwa kilo 100, sawa na ongezeko la asilimia 15.

295. Bei ya ulezi kwa kilo 100 iliongezeka kutoka wastani wa shilingi 114,918 mwaka 2013 hadi shilingi 118,649.76 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 8.67. Aidha, bei ya mchele kwa kilo 100 kwa wastani iliongezeka kutoka shilingi 115,290 mwaka 2013 hadi shilingi 125,288.67 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 18.9.

296. Hata hivyo, wastani wa bei ya soko katika baadhi ya mazao kama uwele, mahindi, viazi mviringo, mtama na ngano ilipungua mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao hayo nchini. Bei ya uwele kwa kilo 100 ilipungua kwa asilimia 26.72 kutoka kwa wastani wa shilingi 97,284 mwaka 2013 hadi shilingi 71,290.51 mwaka 2014. Aidha, bei ya mahindi kwa kilo 100 ilipungua kwa asilimia 38.89 kutoka kwa wastani wa shilingi 74,601 mwaka 2013 hadi shilingi 45,587.88 mwaka 2014.

297. Bei ya viazi mviringo kwa kilo 100 kwa wastani ilipungua kutoka shilingi 84,793 mwaka 2013 hadi kufikia shilingi 69,291.35 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 18.28. Bei ya mtama kwa kilo 100 kwa wastani ilipungua kutoka shilingi 92,086 mwaka 2013 hadi kufikia shilingi 68,801.91 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 25.29. Vilevile, bei ya ngano kwa kilo 100 kwa wastani ilipungua kwa asilimia 0.54 kutoka shilingi 105,966 mwaka 2013 hadi kufikia shilingi 105,396.39 mwaka 2014.

MATUMIZI YA SARUJI NCHINI

Jedwali Na. 58

Mwaka	Kutoka Nje	Uuzaji nje	Utengenezaji	Tani	
				Tani	Badiliko%
1990	2544	131469	663900	534975	-5.8%
1991	2800	67766	1022580	957614	79.0%
1992	3080	63065	677388	617403	-35.5%
1993	3600	102282	748850	650168	5.3%
1994	3160	53706	686200	617272	-5.1%
1995	4000	72092	739156	671064	8.7%
1996	1309	104811	725755	622253	-7.3%
1997	2804	100165	621159	523798	-15.8%
1998	14388	50718	777620	741290	41.5%
1999	11418	29097	832602	814923	9.9%
2000	7281	30497	833092	809882	-0.6%
2001	56395	53517	900430	903308	11.5%
2002	149079	37203	1026082	1137958	26.0%
2003	166446	34396	1186434	1318484	15.9%
2004	125007	37655	1280851	1368203	3.8%
2005	120200	40430	1375222	1454992	6.3%
2006	92711	98	1421460	1514073	4.1%
2007	101827	52170	1629890	1679547	10.9%
2008	356468	99688	1755862	2012642	19.8%
2009	516182	57569	1940845	2399458	19.2%
2010	566828	189321	2312055	2689562	12.1%
2011	768343	217944	2408765	2959164	10.0%
2012	1013986	145793	2581398	3449591	16.6%
2013	1218453	154481	2369819	3433791	-0.5%
2014*	1428995	142001	2795687	4082681	18.9%

Chanzo: Ofisi ya Taifa Takwimu

* Takwimu za Awali

UZALISHAJI WA BAADHI YA BIDHAA VIWANDANI

Jedwali Na.59

Aina ya Bidhaa	Kipimo	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Badiliko(%) 2013/14
Biskuti & tambi	Tani	11273	15435	15200	7435	12053	16006	17440	18225	4.5%
Unga wa ngano	Tani	406336	287925	368885	444242	439926	443731	516778	529797	2.5%
Konyagi	000 Lita	5622	4049	10201	11186	15432	16774	20680	31963	54.6%
Bia	000 Lita	310194	291178	284906	242689	323393	338650	374238	379913	1.5%
Chibuku	000 Lita	10320	10235	16141	21037	23474	22028	19935	20301	1.8%
Sigara	Milioni	5821	6101	5831	6181	6630	7558	7710	8028	4.1%
Nguo	000 M ²	139000	140531	91501	103177	101820	83592	97522	119458	22.5%
Kamba za katani	Tani	7012	7783	7913	6872	6976	7754	7542	7871	4.4%
Nyavu za uvuvi	Tani	156	-	64	247	164	295	297	279	-6.1%
Mazulia	000 M ²	-	-	37152	-	-	-	-	-	-
Tabaka za mbao	M ²	45147	44547	266	-	30589	35293	36935	38913	5.4%
Dawa za pareto	Tani	33	73	-	49	53	73	83	136	63.9%
Mbolea	Tani	-	-	25762	-	11200	0	-	-	-
Rangi	000 Lita	17451	24857	-	28201	31211	34868	36623	38308	4.6%
Bidhaa za petrol	000 Tani	-	-	1941	-	-	-	-	-	-
Saruji	000 Tani	1630	1756	34793	2313	2409	2581	2369819	2795687	18.0%
Chuma	Tani	52163	39969	34793	33384	39955	46690	48500	56752	17.0%
Bati	Tani	36492	31743	50664	71276	76912	81427	85314	86825	1.8%
Aluminium	Tani	110	105	58	59	33	23	37	27	-27.0%
Radio	000 namba	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Betri	Milioni	75	53	78	93	89	68	75	93	24.0%

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Wizara ya Viwanda na Biashara

- Hakuna uzalishaji

VIWANDA - IDADI YA WATU WALIOAJIRIWA

Jedwali Na. 60

ISIC (Rev 3)	Shughuli	Walioajiriwa			Wengine			Jumla		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
151-4	Vyakula	48,913	51,358	53,926	353	371	390	49266	51729	54316
155	Vinywaji	6,520	6,846	7,188	58	61	64	6578	6907	7252
160	Tumbaku na Sigara	7,588	7,968	8,366	-	-	-	7588	7968	8366
171-2, 181	Ufumaji na Ushonaji									
		13,217	13,878	14,572	273	287	302	13490	14165	14874
191	Ngozi, bidhaa za ngozi	714	750	788	5	5	5	719	755	793
192	Viatu	903	948	995	6	6	6	909	954	1002
201-202	Mbao, Bidhaa za Mbao	849	892	937	28	30	32	877	922	968
210-221-	Karatasi, Uchapishaji									
222		6,149	6,456	6,779	106	112	118	6255	6568	6897
241-2	Utengenezaji wa Kemikali	3,246	3,408	3,578	34	36	38	3280	3444	3616
251	Bidhaa za mpira	1,353	1,421	1,492	14	15	16	1367	1436	1508
252	Bidhaa za Plastiki	4,625	4,856	5,099	15	16	17	4640	4872	5116
261-9	Bidhaa za Madini yasiyo Chuma									
		2,768	2,906	3,051	34	36	38	2802	2942	3089
271-369	Nyinginezo	22,601	23,731	24,918	468	491	516	23069	24222	25434
	Jumla	119,446	125,418	131,689	1,394	1,466	1,542	120,840	126,884	133,231

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Zimerekebisha (Revised) kutokana na utafiti

Viwanda rasmi vyenye wafanyakazi 10 na zaidi

Maelezo: 1. Uchambuzi wa Takwimu umetumia "International Standard Industrial Classification Revision 4 (ISIC Rev4)"

2. Takwimu za 2006 - 2009 zimerekebisha kutokana na utafiti

3. Takwimu za 2010 - 2013 zimekadiriwa kwa kutumia takwimu za mwaka 2008 -2009 na Utafiti wa kila Robo Mwaka

VIWANDA - GHARAMA ZA KAZI

Jedwali Na. 61

(Sh.milioni)

ISIC(Rev 3)	Shughuli	Mishahara			Malipo Mengine			Jumla		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
151-4	Vyakula	59,257	62,220	65,330	25,743	27,030	28,382	85000	89250	93712
155	Vinywaji	40,797	42,836	44,977	23,210	24,370	25,589	64007	67206	70566
160	Tumbaku na Sigara	19,541	20,518	21,544	10,729	11,266	11,829	30270	31784	33373
171-2, 181	Ufumaji na Ushonaji	11,542	12,119	12,725	4,460	4,683	4,917	16002	16802	17642
191	Ngozi, Bidhaa za ngozi	538	565	593	124	131	138	662	696	731
192	Viatu	1,161	1,219	1,280	446	468	491	1607	1687	1771
201- 202	Mbao, Bidhaa za Mbao	855	897	942	245	257	270	1100	1154	1212
210-221-222	Karatasi, Uchapishaji	20,020	21,021	22,072	6,457	6,780	7,119	26477	27801	29191
241-2	Utengenezaji wa Kemikali	8,215	8,626	9,057	4,760	4,998	5,248	12975	13624	14305
251	Bidhaa za Mpira	6,393	6,712	7,048	1,594	1,674	1,758	7987	8386	8805
252	Bidhaa za Plastiki	7,054	7,406	7,776	5,895	6,190	6,500	12949	13596	14276
261-9	Bidhaa za Madini yasiyo Chuma	84,917	89,162	93,619	9,550	10,028	10,530	94467	99190	104149
271-369	Nyinginezo	49,463	51,936	54,532	36,615	38,446	40,369	86078	90382	94901
	Jumla	309753	325237	341495	129828	136321	143139	439581	461558	484634

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Zimerekebishwa (Revised) kutokana na utafiti

Viwanda rasmi vyenye wafanyakazi 10 na zaidi

Maelezo: 1. Uchambuzi wa Takwimu umetumia "International Standard Industrial Classification Revision 3 (ISIC Rev3)"

2. Takwimu za 2006 - 2009 zimerekebishwa kutokana na utafiti

3. Takwimu za 2010 - 2013 zimekadiriwa kwa kutumia takwimu za mwaka 2008 - 2009 na Utafiti wa kila Robo Mwaka

VIWANDA - MUHTASARI WA MATOKEO

Jedwali Na. 62

(Tshs. Million)

ISIC(Rev 3)	Shughuli	PATO			GHARAMA			Thamani Iliyoongezeka (Value Added)			Uchakavu wa Mitambo (Depreciation)		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
151-4	Vyakula	1348849	1416291	1487106	766324	804640	844872	582525	611651	642234	37400	39270	41233
155	Vinywaji	1023932	1075129	1128885	652606	685236	719498	371326	389893	409388	49124	51580	54159
160	Tumbaku na Sigara	318608	334539	351266	198341	208258	218671	120267	126281	132595	23983	25182	26441
171-2, 181	Ufumaji na Ushonaji	230568	242096	254201	132153	138761	145699	98415	103335	108502	25226	26487	27811
191	Ngozi, bidhaa za ngozi	10662	11195	11755	7231	7592	7972	3431	3603	3783	337	354	372
192	Viatu	9887	10381	10900	6019	6320	6636	3868	4061	4264	733	770	808
201-202	Mbao, Bidhaa za Mbao	14680	15414	16185	7506	7881	8275	7174	7533	7910	545	572	601
210-221-22	Karatasi, Uchapishaji	221170	232228	243839	124394	130613	137144	96776	101615	106696	9807	10297	10812
241-2	Utengenezaji wa Kemikali	319365	335334	352101	185340	194607	204337	134025	140727	147763	8741	9178	9637
251	Bidhaa za mpira	181300	190365	199883	94343	99060	104013	86957	91305	95870	2630	2761	2899
252	Bidhaa za Plastiki	520205	546215	573526	361136	379193	398153	159069	167022	175373	10871	11414	11985
	Bidhaa za Madini yasiyo												
261-9	Chuma	418419	439340	461307	268599	282029	296130	149820	157311	165177	34760	36498	38323
271-369	Nyinginezo	1109063	1164516	1222742	737987	774887	813631	371076	389629	409111	38852	40795	42834
	Jumla	5726708	6013043	6313695	3541979	3719077	3905030	2184729	2293966	2408665	243009	255158	267914

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Zimerekebishwa (Revised) kutokana na utafiti

Viwanda rasmi vyenye wafanyakazi 10 na zaidi

Maelezo: 1. Uchambuzi wa Takwimu umetumia "International Standard Industrial Classification Revision 4 (ISIC Rev4)"

2. Takwimu za 2008 - 2009 zimerekebishwa kutokana na utafiti

3. Takwimu za 2010 - 2013 zimekadiriwa kwa kutumia takwimu za mwaka 2008 - 2009 na Utafiti wa kila Robo Mwaka

VIWANDA - MUHTASARI WA MATOKEO KIMKOA *

Jedwali Na. 63

Jina la mkoa	Idadi ya Wafanyakazi			Idadi ya Waajiriwa			Mishahara (TShs. Milioni)			Thamani Iliyoongezeka (TShs. Milioni)		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Dodoma	227	238	286	218	229	284	569	598	710	9674	10157	10407
Arusha, Manyara	15027	15787	18977	14447	15169	18834	21756	22844	27141	403144	423301	433728
Kilimanjaro	11345	11919	14327	10907	11453	14220	11992	12592	14960	155109	162864	166876
Tanga	9877	10377	12474	9495	9970	12379	11912	12507	14859	267807	281198	288125
Morogoro	7980	8384	10078	7672	8056	10003	20902	21947	26075	326350	342668	351109
Pwani,	60	63	76	57	60	74	77	81	96	492	516	529
Dar es Salaam	23730	24930	29967	22399	23519	29202	129816	136306	161943	705467	740740	758987
Lindi	113	119	143	109	114	142	1473	1547	1838	4677	4911	5032
Mtwara	960	1009	1213	923	969	1203	520	546	649	8479	8903	9122
Ruvuma	8940	9392	11290	8594	9024	11205	16152	16960	20150	36882	38726	39680
Iringa	2833	2977	3579	2724	2860	3551	6160	6468	7685	25071	26324	26972
Mbeya	234	246	296	225	236	293	519	545	648	2612	2743	2811
Singida	793	833	1001	762	800	993	1296	1360	1616	5024	5275	5405
Tabora	126	132	159	121	127	158	1011	1061	1261	1537	1614	1654
Rukwa	667	700	841	641	673	836	1535	1611	1914	6015	6316	6472
Kigoma	2156	2265	2723	2073	2177	2703	9830	10321	12262	21625	22706	23265
Shinyanga	9343	9816	11799	8983	9432	11711	9506	9982	11859	37216	39077	40040
Kagera	7055	7412	8910	6783	7122	8843	13377	14046	16688	115338	121105	124088
Mwanza	3385	3556	4275	3254	3417	4243	9795	10284	12218	93076	97730	100137
Mara	648	681	819	623	654	812	5550	5827	6923	13222	13883	14225
Jumla	105499	110836	133231	101010	106061	131689	273748	287433	341495	2238817	2350757	2408665

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Zimerekebishwa (Revised) kutokana na utafiti

Viwanda rasmi vyenye wafanyakazi 10 na zaidi

VIGEZO VYA UFANISI KATIKA SEKTA YA VIWANDA

Jedwali Na. 65

Mwaka	Mchango katika Pato la Taifa % (Bei za 2007)	Ukuaji wa Sekta (Bei za 2007)	Mchango katika Mauzo nje %	Mchango katika Mauzo nje yasiyo Asilia (%)	Ongezeko la mauzo nje ya bidhaa za viwanda (%)
2005	6.59		9.31	11.81	
2006	6.83	8.4%	11.23	13.81	25.4%
2007	7.02	11.5%	15.28	18.14	57.9%
2008	7.41	11.4%	20.73	28.48	139.9%
2009	7.36	4.7%	15.36	21.35	-31.7%
2010	7.54	8.9%	22.29	30.34	90.3%
2011	7.47	6.9%	16.90	22.99	-10.6%
2012	7.40	4.1%	17.61	24.91	20.4%
2013	7.35	6.5%	20.39	28.95	3.3%
2014	7.34	6.8%	23.31	32.66	15.6%

Chanzo: Wizara ya Fedha

SURA YA 15

UJENZI NA MAENDELEO YA ARDHI

UJENZI

Kiwango cha Ukuaji

298. Mwaka 2014, shughuli za ujenzi zilikuwa kwa asilimia 14.1 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 14.6 mwaka 2013. Ukuaji huo ulitokana na kuongezeka kwa shughuli za ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya barabara na madaraja ikiwemo barabara ya mabasi yaendayo kasi jijini Dar es Salaam pamoja na ujenzi wa viwanja vya ndege. Aidha, mchango wa shughuli za ujenzi katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 12.5 ikilinganishwa na asilimia 10.8 mwaka 2013.

Mtandao wa Barabara

299. Tanzania ina mtandao wa barabara wenye urefu wa kilometa 87,581 ambapo kilometa 12,786 ni za barabara kuu zinazounganisha mikoa na nchi jirani; kilometa 22,214 ni za mikoa zinazounganisha wilaya na miji mikuu nchini; na kilometa 52,581 ni barabara zinazounganisha wilaya na vijiji, barabara za mijini na barabara viunganishi.

300. Hadi kufikia mwaka 2014 jumla ya kilometa 6,038, sawa na asilimia 60.0 ya barabara kuu zilikuwa katika hali nzuri ikilinganishwa na kilometa 6,005 mwaka 2013. Aidha, kilometa 3,243 za barabara kuu sawa na asilimia 32 zilikuwa na hali ya wastani ikilinganishwa na kilometa 3,340 mwaka 2013. Vile vile, kilometa 849 sawa na asilimia 8 zilikuwa na hali mbaya ikilinganishwa na kilometa 662 mwaka 2013.

301. Mwaka 2014, jumla ya kilometa 5,876, sawa na asilimia 29 za barabara za mikoa zilikuwa katika hali nzuri ikilinganishwa na kilometa 5,608 mwaka 2013. Aidha, kilometa 11,863 sawa na asilimia 58 zilikuwa na hali ya wastani ikilinganishwa na kilometa 13,007 mwaka 2013. Vile vile, kilometa 2,723 sawa na asilimia 13 zilikuwa na hali mbaya ikilinganishwa na kilometa 2,874 mwaka 2013. Kiwango cha barabara za mikoa zilizokuwa katika hali ya wastani kilipungua mwaka 2014 kutokana na kuongezeka kwa barabara za mikoa zenye hali nzuri. Jedwali Na. 15.1 linaonesha hali ya mtandao wa barabara kwa ujumla hadi kufikia Desemba 2014.

Jedwali Na.15.1: Hali ya Mtandao wa Barabara Hadi Kufikia Desemba 2014

Aina ya Barabara	Hali ya Barabara						Jumla
	Nzuri		Wastani		Mbaya		
	Km	%	Km	%	Km	%	
Barabara kuu Lami	4,731	74	1,215	19	444	7	6,390
Barabara kuu Changarawe/Udongo	1,307	35	2,028	54	405	11	3,740
Jumla Ndogo-Barabara Kuu	6,038	60	3,243	32	849	8	10,130
Barabara za Mkoa Lami	577	57	333	33	102	10	1,012
Barabara za Mkoa Changarawe/Udongo	5,299	27	11,530	59	2,621	13	19,450
Jumla Ndogo-Barabara za Mkoa	5,876	29	11,863	58	2,723	13	20,462
Jumla Kuu	11,914	39	15,106	49	3,572	12	30,592

Chanzo: Wizara ya Ujenzi

Matengenezo ya Barabara na Madaraja

302. Mwaka 2014, jumla ya kilometa 35,478.9 za barabara kuu na za mikoa zilifanyiwa matengenezo ikilinganishwa na kilomita 32,465.7 zilizofanyiwa matengenezo mwaka 2013 kupitia TANROADS. Aidha, madaraja 2,300 yalifanyiwa matengenezo ikilinganishwa na madaraja 2,260 mwaka 2013.

Bodi ya Mfuko wa Barabara

303. Mwaka 2014, Mfuko wa Barabara ulikusanya mapato ya shilingi milioni 632,205.12 ikilinganishwa na shilingi milioni 566,613.61 zilizokusanywa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 11.6. Ongezeko hilo lilitokana na Serikali kuongeza tozo za mafuta kutoka shilingi 200 hadi shilingi 263 kwa lita ya dizeli na petroli. Aidha, Serikali kupitia Bodi ya Mfuko wa Barabara, Mamlaka ya Mapato Tanzania, na Wakala wa Barabara iliendelea kufanya kazi ili kuhakikisha kuwa mapato ya Mfuko yanakusanywa kwa mujibu wa Sheria. Vilevile, Serikali kupitia EWURA ilihakikisha inafanya kazi kwa bidii ili kuziba mianya ya uvujaji wa mapato yatokanaya na tozo za mafuta.

Bodi ya Usajili wa Makandarasi

304. Mwaka 2014, Bodi ya Usajili wa Makandarasi ilisajili makandarasi wapya 936 ikilinganishwa na makandarasi 827 waliosajiliwa mwaka 2013. Aidha, ili kubaini iwapo utekelezaji wa miradi unazingatia sheria za ujenzi, Bodi ilifanya ukaguzi katika miradi 2,700 ya ujenzi ikilinganishwa na miradi ya ujenzi 2,687 iliyokaguliwa mwaka 2013. Kati ya miradi iliyokaguliwa, miradi

1,779, sawa na asilimia 66 ilizingatia sheria na miradi 921 sawa na asilimia 34 haikuzingatia sheria. Makandarasi katika miradi ambayo haikuzingatia sheria za ujenzi walichukuliwa hatua kwa mujibu wa sheria. Aidha, mwaka 2014 Bodi iliendesha kozi tano za mafunzo kwa makandarasi 212 kwa lengo la kuwajengea uwezo ili waweze kushindana kikamilifu katika sekta ya ujenzi.

Bodi ya Usajili ya Wahandisi

305. Mwaka 2014, Bodi ya Usajili wa Wahandisi ilisajili wahandisi 1,344 na kampuni za ushauri 18 ikilinganishwa na wahandisi 1,100 na kampuni za ushauri 25 mwaka 2013. Hadi Desemba 2014, jumla ya wahandisi 14,492 walikuwa wamesajiliwa na Bodi. Kati ya idadi hiyo, wahandisi 13,096 walikuwa wazalendo na wahandisi 1,396 walikuwa wageni. Usajili wa Wahandisi ulifanywa ili kuhakikisha shughuli zote za majenzi zinafanywa na wataalamu wenye vigezo vinavyotakiwa. Aidha, wahandisi wahitimu 198 walishiriki mafunzo kwa vitendo mwaka 2014 ikilinganishwa na wahandisi wahitimu 178 mwaka 2013. Mafunzo hayo yalilenga kuwawezesha wahandisi wahitimu kupata uzoefu wa kufanya kazi za kihandisi. Vile vile, Bodi iliendelea kuwaapisha wahandisi waliosajiliwa ili waweze kufanya kazi kwa kuzingatia uadilifu na miiko ya taaluma ya kihandisi.

Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi

306. Hadi kufikia mwaka 2014, Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi ilisajili jumla ya wataalamu 692 ambapo idadi ya wabunifu majengo ilikuwa 398 na wakadiriaji majenzi 294. Vile vile, jumla ya kampuni 327 za wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi zilisajiliwa hadi kufikia mwaka 2014 ikilinganishwa na kampuni 292 za wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi zilizosajiliwa hadi mwaka 2013. Aidha, Bodi ilisajili wataalamu 168 wenye sifa za kati mwaka 2014 ikilinganishwa na wataalamu 53 waliosajiliwa mwaka 2013.

307. Mwaka 2014, miradi ya ujenzi 1,954 ilikaguliwa ikilinganishwa na miradi 2,752 iliyokaguliwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 29.0. Aidha, Bodi ilipewa mamlaka ya kushtaki na kuchukua hatua kwa wanaokiuka sheria. Vile vile, washiriki 521 walihudhuria makongamano ya elimu endelevu katika kubadilishana uzoefu wa kitaalamu na kujifunza masuala mapya ya teknolojia katika sekta ya ujenzi. Mwaka 2014, Bodi ilitahini wahitimu 81 katika ngazi ya mwisho na wahitimu 2 katika ngazi ya kati ambapo wahitimu 61 wa ngazi ya mwisho na wahitimu 2 wa ngazi ya kati walifaulu. Halikadhalika, mpango wa mafunzo kwa vitendo uliendelea ambapo jumla ya wahitimu 42

waliandikishwa na kutafutiwa nafasi za mafunzo katika kampuni za kitaalamu zilizosajiliwa mwaka 2014.

Baraza la Taifa la Ujenzi

308. Mwaka 2014, Baraza lilitoa mafunzo mbalimbali kwa wadau 81 wa sekta ya ujenzi kuhusiana na shughuli za usimamizi wa mikataba ya ujenzi (41); usuluhishi wa migogoro (20); gharama za ujenzi, shughuli za matengenezo na ukarabati wa majengo (12). Aidha, Baraza lilifanya ukaguzi wa kiufundi katika miradi 99 mwaka 2014 ikilinganishwa na miradi 191 iliyofanyiwa ukaguzi mwaka 2013. Kati ya hiyo, miradi 90 ilikuwa ya barabara na miradi 9 ilikuwa ya majengo. Vile vile, Baraza lilishughulikia uanzishwaji wa Mfuko wa Maendeleo ya Sekta ya Ujenzi ili kufanya Mfuko uweze kufanya kazi pamoja na kutoa huduma kwa wadau wa sekta ya ujenzi.

Wakala wa Ufundi na Umeme

309. Mwaka 2014, Wakala wa Ufundi na Umeme ulitekeleza miradi 80 ya usimikaji wa mifumo ya umeme, mitambo na elektroniki. Aidha, Wakala ulinunua boti ya kubeba abiria 300 kutoka bagamoyo (Pwani) na Kivukoni (Dar es Salaam). Vile vile, Wakala ulikamilisha ujenzi wa kivuko cha Msanga Mkuu (Mtwara), Ilagala (Kigoma), Kahunda-Maisome (Sengerema) na kukarabati kivuko cha MV.Geita. Wakala ulikamilisha ujenzi wa maegesho ya Kahunda Maisome (Sengerema), Ruchebele, Igogo (chakula barafu) na Swea (Mwanza), Kulugeye (Majita) – Mugala (Iramba) na maegesho na miundombinu ya Ilagala (Kigoma). Mwaka 2014, Wakala ulifunga mashine za kielektroniki katika kituo cha Kigongo –Busisi (Mwanza). Wakala, ulijenga maegesho ya muda ya kivuko cha MV. Dar es Salaam katika eneo la magogoni na Mbegani. Wakala pia Ulianzisha kituo kipya cha kukodisha mitambo Mkoani Morogoro na kuongeza mitambo ya kukodisha katika mkoa wa Kagera, Geita, Tabora, Dodoma, Mwanza, Manyara, Rukwa na Katavi.

MAENDELEO YA ARDHI

Upimaji wa Mipaka

Mipaka ya Vijiji

310. Mwaka 2014, jumla ya mipaka ya vijiji 133 ilihakikiwa na ramani zake kuidhinishwa ikilinganishwa na mipaka ya vijiji 145 mwaka 2013. Upimaji wa mipaka uliwezesha vijiji kujua mipaka yao na utoaji wa hatimiliki za kimila. Aidha, jumla ya alama za msingi 80 zilisimikwa na kupimwa katika wilaya za

Bagamoyo, Kibaha na Mkuranga. Vilevile, matangazo ya Serikali 21 yalitafsiriwa mijini, wilayani na katika hifadhi za Taifa.

Mipaka ya Kimataifa

311. Mwaka 2014, katika kushughulikia mipaka ya kimataifa, jumla ya alama 21 za mipaka, alama 90 za kati na alama 254 zinazotenga eneo la wazi kati ya Tanzania na Burundi zilisimikwa na kupimwa. Aidha, makubaliano ya kutafuta mkandarasi kwa ajili ya kupata picha za anga za mpaka kati ya Tanzania na nchi zinazopakana nazo ndani ya ziwa Tanganyika yalifanyika. Kwa upande wa mpaka wa Tanzania na Msumbiji wenye urefu wa km 51 nchi kavu na km 620 majini, sehemu ya nchi kavu iliimarishwa na kupimwa na sehemu ya majini (mto Ruvuma) itafanyiwa kazi baada ya kukamilisha uandaaji wa kanzi (database) na ramani za msingi sehemu ya nchi kavu. Vile vile, Mkandarasi kwa ajili ya kupiga picha za anga katika mpaka wa Tanzania na Kenya wenye urefu wa kilometa 726 alipatikana.

Utararishaji wa Hatimiliki, Ukaguzi, na Uhakiki Milki

312. Mwaka 2014, katika kanda nane za ardhi jumla ya milki 28,933 zilikaguliwa, kuhakikiwa na kuandaliwa hatimiliki ikilinganishwa na milki 21,992 zilizohakikiwa na kuandaliwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 31.6. Aidha, ilani za ubatilisho 3,142 zilitumwa kwa wapangaji waliokiuka masharti ya upangaji wa ardhi ikilinganishwa na ilani za ubatilisho 4,313 zilizotumwa mwaka 2013. Vile vile, jumla ya migogoro ya ardhi 1,094 ilitatuliwa kiutawala ikilinganishwa na migogoro 670 iliyotatuliwa mwaka 2013.

Utoaji wa Vyeti vya Ardhi ya Vijiji na Hati za Hakimiliki za Kimila

313. Mwaka 2014, jumla ya vyeti vya ardhi ya kijiji 1,270 vilitolewa ikilinganishwa na vyeti 3,664 vilivyotolewa mwaka 2013. Aidha, jumla ya hatimiliki za kimila 37,325 zilitolewa kwa wananchi kote nchini ikilinganishwa na hatimiliki za kimila 8,730 zilizotolewa mwaka 2013.

Usajili wa Hatimiliki na Nyaraka za Kisheria

314. Mwaka 2014, jumla ya hatimiliki na nyaraka za kisheria 87,061 zilisajiliwa nchini ikilinganishwa na hatimiliki na nyaraka za kisheria 65,740 zilizosajiliwa mwaka 2013. Kati ya hizo, hati za kumiliki ardhi zilikuwa 29,951, hati za sehemu ya jengo/eneo miliki 1,027 na nyaraka zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Ardhi (Sura ya 334) zilikuwa 39,580 ikilinganishwa na hatimiliki 23,241 na nyaraka 33,495 zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa

Ardhi mwaka 2013. Vile vile, nyaraka 13,403 zilisajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Nyaraka (Sura ya 117) ikilinganishwa na nyaraka 7,148 zilizosajiliwa mwaka 2013. Aidha, jumla ya nyaraka za rehani ya mali zinazohamishika 3,100 zilisajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Rehani ya Mali Zinazohamishika (Sura ya 210) ikilinganishwa na nyaraka 1,856 zilizosajiliwa mwaka 2013. Kati ya hizo, nyaraka 1,208 ni *chattle Mortgage* na 1,892 ni *letter of hypothecation of goods*. Rehani zinazohamishika ni pamoja na mikopo ya magari, pikipiki, vyombo vya nyumbani na mashine za aina mbalimbali.

Uthamini wa Mali kwa Madhumuni Mbalimbali na ya Ulipaji Fidia

315. Mwaka 2014, jumla ya taarifa za uthamini 13,781 ziliidhinishwa ikilinganishwa na taarifa 6,067 zilizoidhinishwa mwaka 2013. Kati ya hizo, taarifa za uthamini 3,921 zilifanywa na Wizara husika na taarifa za uthamini 9,860 zilipokelewa kutoka katika mamlaka za Serikali za mitaa na kampuni binafsi za uthamini. Aidha, jumla ya shilingi milioni 651.5 zilipatikana kutokana na tozo ya ada kwa ajili ya huduma ya uthamini. Kati ya taarifa za uthamini zilizotolewa: taarifa 5,610 zilikuwa za uthamini wa rehani; taarifa 7,807 za uthamini wa uhamisho wa milki zenye thamani ya shilling bilioni 73.3; taarifa 104 kwa ajili ya uhuishaji milki; taarifa 53 kwa ajili ya dhamana za Mahakama; taarifa 104 kwa matumizi ya mgawanyo wa mali za wanandoa; taarifa 33 kwa matumizi ya kijasibu; taarifa 54 kwa ajili ya mirathi; taarifa 10 kwa ajili ya bima; na taarifa 6 kwa ajili ya utatuzi wa migogoro na ukadiriaji tozo la mbeleni wakati wa utoaji milki mpya za ardhi hasa kwa wawekezaji.

316. Kwa upande wa uthamini wa mali kwa madhumuni ya ulipaji wa fidia, mwaka 2014, wamiliki wa asili wa ardhi 19,188 wenye mali zenye thamani ya shilingi bilioni 135.5 waliopitiwa na miradi 91 yenye manufaa kwa umma kiuchumi na kijamii walifanyiwa tathmini. Miradi hiyo inahusisha uwekezaji kwenye migodi, kilimo, ujenzi wa barabara, upanuzi wa bandari, huduma za kijamii kama vile maji na umeme, utekelezaji mipango miji na upimaji viwanja kwa matumizi mbalimbali ya maendeleo.

Upimaji wa Mashamba na Viwanja

317. Mwaka 2014, jumla ya viwanja 119,699 na mashamba 536 yaliratibiwa na kuidhinishwa katika mikoa 25 ya Tanzania Bara ikilinganishwa na viwanja 68,117 na mashamba 709 yaliyoidhinishwa mwaka 2013. Mchanganuo wa viwanja na mashamba yaliyoidhinishwa kimkoa ni kama unavyooneshwa katika jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 15.2: Upimaji wa Viwanja na Mashamba

Mikoa	Milki zilizoidhinishwa mwaka 2012		Milki zilizoidhinishwa mwaka 2013		Milki zilizoidhinishwa mwaka 2014	
	Viwanja	Mashamba	Viwanja	Mashamba	Viwanja	Mashamba
Arusha	1,799	84	3,225	11	2818	43
Pwani	4,034	310	13,210	134	21141	229
Dar es Salaam	3,781	0	13,359	0	9336	0
Dodoma	501	0	618	1	2298	0
Geita			1,731	0	3945	0
Iringa	1,401	9	2,307	14	2020	22
Kagera	3,290	35	346	15	1728	37
Kigoma	7	7	133	1	2812	0
K/njaro	2,087	195	2,914	21	5992	32
Katavi			1961	0	1464	0
Lindi	274	1	2,107	1	6599	1
Manyara	1,901	0	907	2	16333	18
Mara	625	14	978	7	423	1
Mbeya	1,708	76	572	8	1896	10
Morogoro	2,805	1,042	3,542	444	4017	71
Njombe			1,827	2	1913	12
Mtwara	1,203	2	684	2	3440	2
Mwanza	4,742	22	7,645	8	10302	5
Rukwa	467	0	683	2	695	0
Ruvuma	158	315	0	15	5961	2
Shinyanga	975	0	1,324	0	3651	0
Singida	120	0	356	0	3674	0
Simiyu			673	0	927	3
Tabora	599	40	4,111	0	1008	4
Tanga	1,572	17	3,587	23	4406	42
Jumla	34,049	2,169	68,800	711	118,799	534

Chanzo: Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi

Mabaraza ya Ardhi na Nyumba ya Wilaya

318. Hadi kufikia mwaka 2014, jumla ya mabaraza ya ardhi na nyumba ya wilaya 49 yaliundwa nchini tangu Sheria ya Mahakama za Ardhi ianze kutumika mwaka 2003. Aidha, mwaka 2014, mabaraza ya ardhi na nyumba ya wilaya yaliendelea kushughulikia mashauri 13,079 yaliofunguliwa ikilinganishwa na mashauri 18,263 ya ardhi na nyumba yaliyokuwepo mwaka mwaka 2013. Vile vile, jumla ya mashauri 14,704 yaliamuliwa na mashauri 16,638 yaliendelea kusikilizwa mwaka 2014 ikilinganishwa na mashauri 13,268 yalioamuliwa na mashauri 18,270 yaliosikilizwa mwaka 2013.

Mipango ya Matumizi ya Ardhi

319. Mwaka 2014, mipango ya matumizi ya ardhi katika halmashauri ya wilaya ya Kiteto ilikamilishwa katika vijiji saba na hatua za mwisho ipo kwenye vijiji vitatu. Vile vile, mipango ya matumizi ya ardhi ya vijiji 40 ilifanyika katika Halmashauri za Mvomero (31), Iringa (1), Njombe (4), Makete (2) na Ludewa(2). Katika maeneo hayo huduma za jamii pamoja na hifadhi za vyanzo vya maji, misitu, ufugaji, wanyamapori, kilimo cha umwagiliaji na mashamba makubwa yalitengwa kwa kushirikisha wananchi.

MAENDELEO YA MAKAZI

Ujenzi wa Nyumba za Makazi na Biashara

320. Mwaka 2014, Shirika la Nyumba la Taifa liliendelea na utekelezaji wa miradi 45 yenye nyumba za makazi na biashara 4,144 ikilinganishwa na miradi 23 ya ujenzi wa nyumba za makazi 1,807 iliyotekelezwa mwaka 2013. Kati ya miradi iliyotekelezwa, 26 ilikuwa ya nyumba 1,400 za gharama nafuu; 10 ya nyumba 2,217 za gharama ya kati na juu; na 9 ya nyumba 527 za biashara. Aidha, Shirika lilikamilisha mipango kabambe ya kuendeleza maeneo ya Burka/Matevesi ekari 579.2; Usa Riva (jijini Arusha) ekari 296; Dar es salaam – katika eneo la Kawe ekari 267.71; Luguruni ekari 156.53 na Uvumba, Kigamboni ekari 202. Vile vile, Shirika lilianza ujenzi wa majengo mawili yenye jumla ya nyumba za makazi na biashara 700 katika eneo la Kawe Jijini Dare salaam.

SURA YA 16

MAWASILIANO NA UCHUKUZI

Kiwango cha Ukuaji

321. Mwaka 2014, shughuli za kiuchumi za mawasiliano zilikua kwa asilimia 8.0 ikilinganishwa na asilimia 13.3 mwaka 2013. Kwa upande mwingine shughuli za uchumi za uchukuzi zilikua kwa asilimia 12.5 ikilinganishwa na asilimia 12.2 mwaka 2013. Ongezeko hilo lilichangiwa na kuongezeka kwa leseni za usafirishaji kwa vyombo vinavyotoa huduma ya usafiri wa barabara, kupunguzwa kwa vizuizi vya barabarani, kuongezeka kwa vituo vya kuhifadhi makasha vya nchi kavu na matumizi ya *one stop centre* katika Bandari ya Dar es Salaam.

UCHUKUZI

Usafiri wa Barabara

322. Mwaka 2014, jumla ya leseni 44,013 za usafirishaji kwa mabasi ya abiria zilitolewa ikilinganishwa na leseni 37,924 zilizotolewa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 16.1. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya huduma hii sambamba na uboreshaji wa miundombinu ya barabara iliyovutia wawekezaji. Aidha, jumla ya leseni 70,823 za magari ya mizigo zilitolewa ikilinganishwa na leseni 63,519 zilizotolewa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 11.5. Mchanganuo wa idadi ya leseni zilizotolewa kwa vyombo vya usafirishaji kwa njia ya barabara unaoneshwa katika jedwali hapa chini.

Jedwali Na 16.1: Idadi ya Leseni za Magari ya Abiria na Mizigo kwa Mikoa

Mkoa	Mwaka 2013			Mwaka 2014		
	Abiria	Mizigo	Jumla	Abiria	Mizigo	Jumla
Arusha	5711	5667	11378	4898	4387	9285
Dar / Pwani	10283	30759	41042	12162	35189	47351
Dodoma	1887	1824	3711	2181	1881	4062
Iringa	1140	1500	2640	1053	1682	2735
Kagera	1040	962	2002	1234	992	2226
Kigoma	741	273	1014	1129	301	1430
Kilimanjaro	3955	4165	8120	3929	5223	9152
Lindi	245	220	465	337	244	581
Manyara	577	491	1068	1058	1120	2178
Mara	719	441	1160	796	766	1562
Mbeya	1573	2363	3936	2024	2074	4098
Morogoro	2295	2251	4546	1893	3089	4982
Mtwara	269	365	634	468	433	901
Mwanza	2596	3563	6159	3729	3677	7406
Rukwa	328	502	830	340	531	871
Ruvuma	669	572	1241	714	619	1333
Shinyanga	725	1487	2212	1300	1801	3101
Singida	722	1269	1991	983	1312	2295
Tabora	377	593	970	506	768	1274
Tanga	1267	3692	4959	1704	3180	4884
Geita	400	69	469	738	199	937
Njombe	236	339	575	452	1031	1483
Katavi	116	118	234	259	211	470
Simiyu	53	34	87	131	113	249
JUMLA	37,924	63,519	101,443	44,018	70,823	114,841

Chanzo: SUMATRA

323. Mwaka 2014, jumla ya ajali 14,360 za barabarani ziliripotiwa ikilinganishwa na ajali 23,842 zilizotokea mwaka 2013, sawa na kupungua kwa ajali kwa asilimia 39.8. Aidha, ajali za magari mengineyo ziliripotiwa kupungua kwa asilimia 45.2 ikilinganishwa na ajali za vyombo vingine vya usafirishaji. Hali ya ajali barabarani ni kama inavyooneshwa katika Jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 16.2: Hali ya Ajali za Barabarani

Aina ya Vyombo	2013		2014	
	Ajali	%	Ajali	%
Mabasi ya Mjini	1,630	6.8	1,257	8.75
Mabasi Mengineyo	723	3.0	547	3.81
Malori	2,125	8.9	1,514	10.54
Pikipiki	6,831	28.7	4,169	29.03
Magari Mengineyo	12,533	52.6	6,873	47.87
Jumla ya Ajali	23,842		14,360	

Chanzo: Polisi-Usalama Barabarani

Usafiri wa Majini

324. Mwaka 2014, Mamlaka ya Usafiri wa Majini na Nchi Kavu (SUMATRA) ilihudumia jumla ya abiria 2,188,462 ikilinganishwa na abiria 1,826,060 waliohudumiwa mwaka 2013. Aidha, idadi ya meli zilizohudumiwa iliongezeka kutoka meli 2,125 mwaka 2013 hadi meli 2,534 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 19.2. Vile vile, ujazi wa meli uliongezeka kutoka tani milioni 27.788 mwaka 2013 hadi tani milioni 33.517 mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na mabadiliko katika sekta ya usafiri majini ambapo matumizi ya meli kubwa yaliongezeka na kupunguza gharama za usafirishaji.

Kampuni ya Reli Tanzania (TRL)

325. Mwaka 2014, Kampuni ya Reli Tanzania ilisafirisha tani 190,328 za mizigo kwa umbali wa kilometa 200,242,261 ikilinganishwa na tani 154,341 zilizosafirishwa kwa umbali wa kilometa 145,738,009 mwaka 2013, sawa na ongezeko la tani za mizigo kwa asilimia 23.3. Aidha, abiria 295,490 walisafirishwa ikilinganishwa na abiria 492,377 waliosafirishwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 39.9. Hii ilitokana na kupunguzwa kwa mabehewa ya abiria wa daraja la tatu ili kutoa nafasi ya kufunga mabehewa ya daraja la pili na la kwanza kwa abiria waendao Kigoma na Mwanza.

Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA)

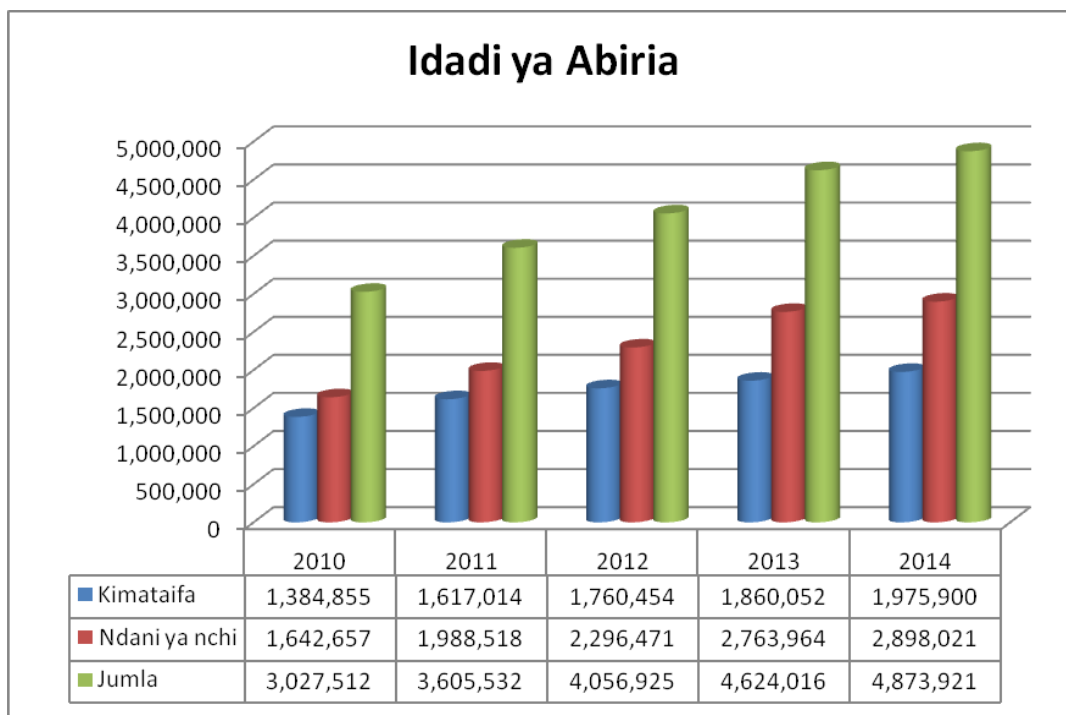
326. Mwaka 2014, Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA) ilisafirisha jumla ya tani 208,538 za mizigo ikilinganishwa na tani 218,285 zilizosafirishwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 2.3. Aidha, abiria 536,725 walisafirishwa ikilinganishwa na abiria 703,349 waliosafirishwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 13.6.

Usafiri wa Anga

Mamlaka ya Usafiri wa Anga

327. Mwaka 2014, watoa huduma wa usafiri wa anga wa ndani na nje wenye leseni walikuwa 39 ikilinganishwa na watoa huduma 54 waliokuwepo mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 28. Upungufu huo ulisababishwa na baadhi ya watoa huduma kutokidhi masharti ya utoaji huduma za usafiri wa anga na hivyo kusitisha huduma hizo ama kutopewa leseni za kuendelea kutoa huduma. Aidha, idadi ya watoa huduma katika viwanja vya ndege iliongezeka kwa asilimia 13.9 hadi watoa huduma 41 ikilinganishwa na watoa huduma 36 mwaka 2013. Huduma hizo hazijumuishi mashirika ya ndege yanayotoa huduma kwa kujitegemea. Halikadhalika, idadi ya abiria wanaowasili na kuondoka katika viwanja vya ndege nchini, iliendelea kuongezeka kutoka abiria 4,624,016 mwaka 2013 hadi abiria 4,873,921 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 5.4. Hii ilitokana na kuongezeka kwa utalii na uboreshwaji wa viwanja vya ndege vya Kigoma, Mwanza na Arusha.

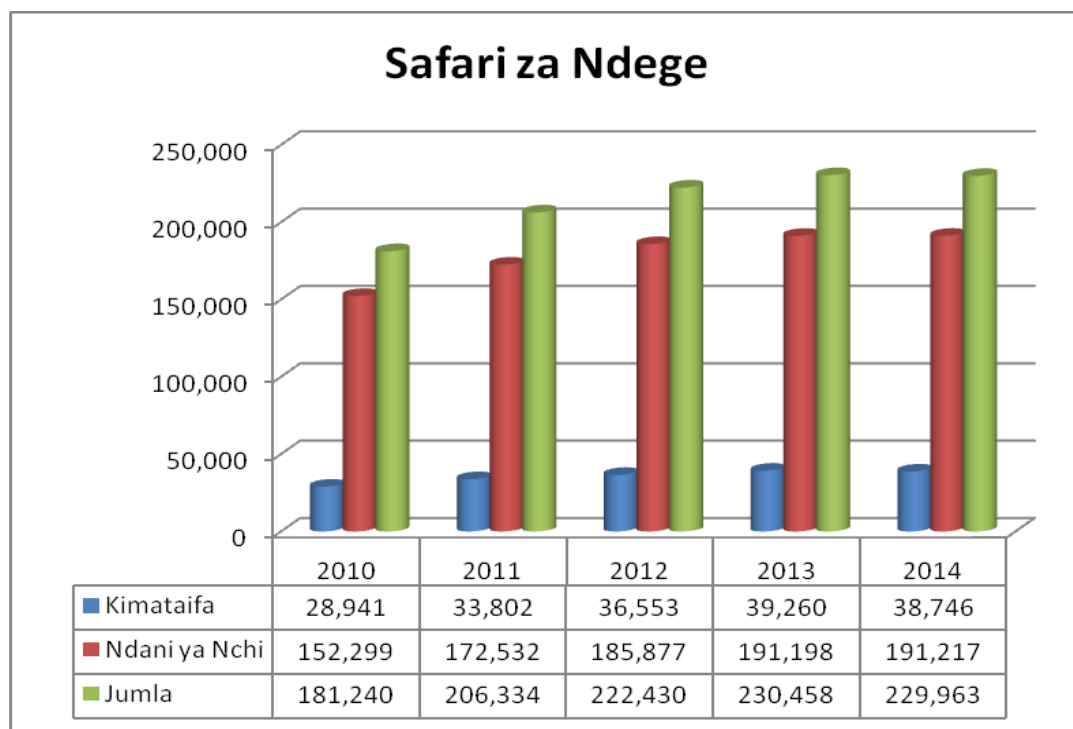
Kielelezo Na. 16.1: Idadi ya Abiria Waliowasili na Kuondoka Nchini

Chanzo: TCAA

328. Mwaka 2014, safari za ndege zilipungua hadi safari 229,963 kutoka safari 230,458 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 0.21. Hii ilitokana na kupungua kwa safari za ndege za ratiba ya wiki.

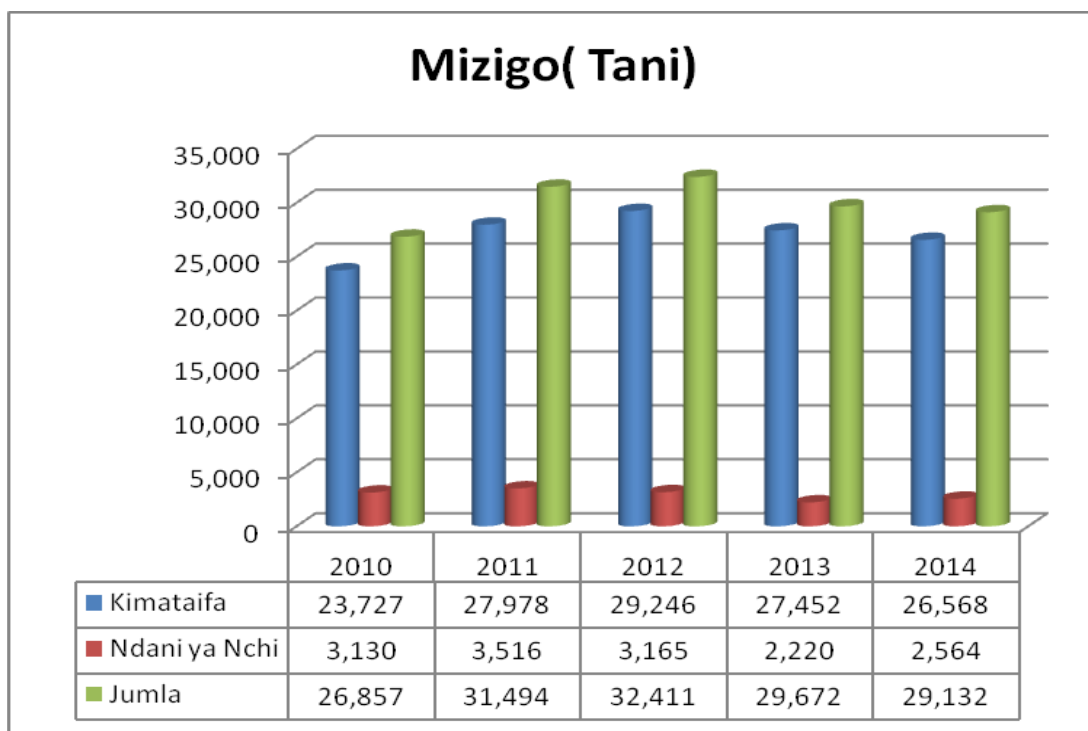
Kielelezo Na. 16.2: Idadi ya Safari za Ndege

Chanzo: TCAA

329. Hadi kufikia mwaka 2014, idadi ya mizigo iliyobebwa ilipungua hadi tani 29,132 kutoka tani 29,672 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 1.8. Hii ilitokana na kupungua kwa uingizaji wa bidhaa kutoka nje na kupungua kwa usafirishaji wa bidhaa za samaki, nyama na mboga za majani kwenda nje.

Kielelezo Na.16.3: Tani za Mizigo Zilizosafirishwa

Chanzo: TCAA

Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania

330. Mwaka 2014, idadi ya safari za ndege katika viwanja vinavyosimamiwa na Mamlaka ya Viwanja vya Ndege ilipungua kwa asilimia 2.0 hadi safari 151,041 kutoka safari 154,163 mwaka 2013. Upungufu huo ulitokana na baadhi ya mashirika ya ndege ya ndani kupunguza utoaji wa huduma na mengine kusitisha safari za ndege. Aidha, idadi ya abiria waliosafiri kupitia katika viwanja vinavyosimamiwa na Mamlaka iliongezeka kwa asilimia 5.6 mwaka 2014 hadi kufikia abiria 3,454,636 kutoka abiria 3,272,619 mwaka 2013. Mizigo iliyopitishwa katika viwanja hivyo ilipungua kwa asilimia 0.4 mwaka 2014 hadi kufikia tani 23,437 kutoka tani 23,533 mwaka 2013. Upungufu huu ulitokana na kuongezeka kwa ushindani ambapo idadi kubwa ya mizigo ilisafirishwa kutumia njia nyingine za usafiri. Tani za vifurushi zilizopitishwa katika viwanja husika iliongezeka kutoka tani 1,066 mwaka 2013 hadi kufikia tani 1,074 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 0.8.

Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania

331. Shehena iliyohudumiwa na Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari mwaka 2013/14 iliongezeka hadi tani milioni 15.4 kutoka tani milioni 13.7 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 12.5. Shehena ya mizigo iliyohudumiwa katika bandari ya Dar es salaam iliongezeka kwa asilimia 14.4 kufikia tani milioni 14.3 ambazo ni sawa na asilimia 93 ya mizigo yote iliyohudumiwa katika bandari zote nchini mwaka 2013/14. Bandari nyingine zilizokuwa na ongezeko la shehena ya mizigo kwa mwaka 2013/14 ni Mtwara, Kilwa, Lindi, Mafia, na Kigoma. Hata hivyo, bandari za Tanga, Mwanza na Kyela zilihudumia shehena kidogo mwaka 2013/14 ikilinganishwa na mwaka 2012/13 kutokana na: kupungua kwa shehena; kuongezeka kwa ushindani wa magari binafsi kwa bandari za ziwa; uchache wa meli za kubeba mabehewa katika ziwa Victoria na kuharibika kwa meli ya kubeba shehena ya mbolea katika bandari ya Kyela. Shehena zilizosafirishwa zinaoneshwa katika jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 16.3: Shehena Zilizosafirishwa (Tani)

Kituo	2012/13	2013/14
Bandari Kuu za Mwambao		
Dar es Salaam	12,530.30	14,335.83
Tanga	457.54	368.34
Mtwara	203.64	356.36
Jumla Ndogo	13,191.48	15,060.53
Bandari Ndogo na Bandari za Maziwa Makuu		
Kilwa, Lindi and Mafia	49.15	53.75
Mwanza	360.0	217.94
Kigoma	81.88	88.39
Kyela	29.61	6.33
Jumla Ndogo	520.64	366.41
Jumla Kuu	13,712.12	15,426.94

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania

332. Mwaka 2013/14, shehena ya kontena iliyohudumiwa katika kitengo cha mizigo ya kawaida iliongezeka hadi kufikia kontena 186,663 ikilinganishwa na kontena 153,091 zilizohudumiwa mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 21.9. Aidha, kampuni ya kupakia na kupakua mizigo bandarini (TICTS)

ilihudumia kontena 409,467 ikilinganishwa na kontena 399,691 zilizohudumiwa mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 2.4. Ongezeko la shehena ya kontena lilitokana na jitihada za kuvutia wateja zilizofanywa na Serikali kwa kushirikiana na wadau zikiwemo: uboreshaji wa huduma; uimarishaji wa usalama wa mizigo ya wateja; na utoaji huduma za bandari kwa saa 24 kila siku. Aidha, Mamlaka ilihudumia jumla ya abiria 2,188,462 mwaka 2013/14 ikilinganishwa na abiria 1,826,060 waliohudumiwa mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 19.8.

Jedwali Na.16.4: Idadi ya Abiria Waliohudumiwa

Bandari	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
DSM	892,465	1,008,731	1,342,875	1,373,146	1,412,357
Tanga	16,670	23,287	12,747	23,287	12,747
Mwanza	819,730	593,342	524,457	395,808	735,794
Kigoma	19,626	21,033	25,066	20,063	15,239
Kyela	12,607	9,913	8,334	13,756	12,325
Jumla	1,761,098	1,656,306	1,913,479	1,826,060	2,188,462

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA)

Muda wa Meli kukaa Bandarini

333. Mwaka 2013/14, muda wa meli kukaa bandarini katika kitengo cha mafuta (Kurasini Oil Jet) ulipungua kwa asilimia 90. Hata hivyo, muda wa meli kukaa bandarini katika kitengo cha kontena (TICTS) na kitengo cha mizigo ya kawaida uliongezeka kwa asilimia 47.3 na asilimia 11.4 mwaka 2013/14 kwa mtiririko huo. Kuongezeka kwa muda wa meli kukaa bandarini kulitokana na kufungwa kwa gati la kontena Na.8 kwa ajili ya kupisha matengenezo ya kusimika vifaa vipya vya kuhudumia meli na upungufu wa vifaa vya kuhudumia mizigo ya kawaida.

Shehena za Nchi Jirani

334. Mwaka 2013/14 jumla ya tani milioni 4.57 za mizigo ya nchi jirani zilihudumiwa katika bandari ya Dar es Salaam ikilinganishwa na tani milioni 4.12 zilizohudumiwa mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 10.8. Jedwali hapa chini linaonesha shehena zilizokwenda nchi jirani.

Jedwali Na.16.5 : Shehena za Nchi Jirani

Nchi	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Zambia	1,112,283	1,500,459	1,627,537	1,858,718	1,818,141
DR Congo	568,275	800,986	965,639	965,377	1,352,457
Burundi	327,468	384,648	336,410	308,180	346,159
Rwanda	261,068	301,778	436,029	636,998	670,634
Malawi	131,532	136,375	92,869	93,411	141,536
Uganda	32,612	45,453	74,670	190,876	122,318
Nyinginezo	8,319	303,571	360,059	70,148	118,206
JUMLA	2,441,557	3,473,270	3,893,213	4,123,708	4,569,451

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA)

Uchukuzi kwenye Maziwa

Kampuni ya Huduma za Meli

335. Mwaka 2014, idadi ya abiria waliosafirishwa na Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL) ilifikia 341,627 kutoka abiria 279,987 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 22.0. Ongezeko hilo lilitokana na ufanisi wa meli ya MV.Clarias inayofanya safari zake Mwanza na Nansio na uboreshaji wa huduma zinazotolewa na Kampuni ya Huduma Meli. Aidha, jumla ya tani 66,352 za mizigo zilisafirishwa mwaka 2014 kutoka tani 91,788 za mizigo zilizosafirishwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 27.7. Upungufu huu ulitokana na kuimarika kwa barabara katika sehemu mbalimbali za nchi; na hali ya kibiashara kubadilika kutokana na kupungua kwa mizigo iliyokuwa ikisafirishwa kati ya Mwanza na Portbell-Uganda.

Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania

336. Mwaka 2014, Mamlaka ya Hali ya Hewa iliendelea kutoa huduma za hali ya hewa nchini ambapo jumla ya ndege 24,683 na meli na boti 2,864 zilihudumiwa. Aidha, Mamlaka ilianza utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa Kituo kikuu cha Utabiri; Ufungaji wa Rada ya pili ya hali ya hewa; Ununuzi wa vifaa vya hali ya hewa; na uboreshaji wa mfumo wa mawasiliano na uchambuzi wa taarifa za hali ya hewa katika vituo vitano (5) vya JNIA, KIA, Mwanza, Zanzibar na Kituo Kikuu cha Utabiri. Aidha, wafanyakazi 18 walihitimu mafunzo ya shahada ya kwanza na ya uzamili ambao walipangiwa kazi katika ofisi za hali ya hewa.

Huduma za Mawasiliano

Huduma za Posta

337. Mwaka 2014, Shirika la Posta Tanzania lilisafirisha barua 16,071,662 ndani ya nchi ikilinganishwa na barua 16,801,576 zilizosafirishwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 4.3. Aidha, barua zilizotumwa nje ya nchi zilikuwa 7,189,193 ikilinganishwa na barua 8,823,674 zilizotumwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 18.6. Upungufu huo, ulitokana na ukuaji wa matumizi ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA).

338. Mwaka 2014, idadi ya vifurushi vilivyosafirishwa ndani ya nchi ilikuwa 34,225 ikilinganishwa na vifurushi 29,747 vilivyosafirishwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 15.1. Ongezeko hilo lilitokana na kupatikana kwa aina mbalimbali za usafirishaji na kukua kwa biashara. Aidha, vifurushi vilivyotumwa nje ya nchi vilikuwa 8,814 ikilinganishwa na vifurushi 8,983 vilivyotumwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 1.9.

339. Mwaka 2014, jumla ya rejesta 587,170 zilisafirishwa nchini ikilinganishwa na rejesta 511,598 zilizosafirishwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 14.8. Ongezeko hilo, lilitokana na kuendelea kuimarika kwa huduma ya mtandao wa *Track and Trace*. Aidha, rejesta zilizotumwa nje ya nchi zilikuwa 46,069 ikilinganishwa na rejesta 56,429 zilizotumwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 18.4. Hii ilitokana na kupungua kwa rejesta zilizotumwa nje ya nchi, hususan kutoka asasi za kijamii.

340. Mwaka 2014, nyaraka na vipeto vilivyotumwa kwa njia ya haraka (EMS) nchini vilikuwa 684,751 ikilinganishwa na nyaraka na vipeto 649,115 vilivyotumwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 5.5. Aidha, idadi ya nyaraka na vipeto vilivyotumwa nje ya nchi kwa njia ya haraka vilikuwa 19,751 ikilinganishwa na nyaraka na vipeto 20,691 vilivyotumwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 4.5. Vile vile, barua na nyaraka 53,608 zilipokelewa na kusambazwa kwa njia ya huduma ya usambazaji wa barua za haraka ndani ya miji mwaka 2014 ikilinganishwa na barua na nyaraka 80,409 zilizopokelewa na kusambazwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 33.3. Upungufu huo, ulitokana na taasisi kuanzisha mitandao yao na kujitoa katika huduma ya usambazaji wa barua za haraka ndani ya miji.

341. Mwaka 2014, jumla ya miamala ya fedha 824 ilihaulishwa kwa njia ya kielektroniki (Electronic Money Transfer) ikilinganishwa na miamala 2,160 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 61.9. Upungufu huo, ulitokana na maendeleo ya teknolojia ambayo yamepanua wigo wa utumaji fedha kwa njia ya simu za viganjani. Aidha, miamala ya fedha 245 ilitumwa mwaka 2014 kupitia mfumo wa Kimataifa wa Utumaji Fedha ikilinganishwa na miamala 286 iliyotumwa mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 14.3.

342. Mwaka 2014, wateja 179,425 walihudumiwa kwa kupitia huduma ya kufanya malipo kwa uwakala ya *Post Giro* ndani ya nchi ikilinganishwa na wateja 179,483 waliohudumiwa mwaka 2013. Huduma hii hutumika kulipa pensheni za wastaafu na gawio za hisa za makampuni zilizoarodheshwa katika soko la Hisa la Dar es Salaam.

Huduma za Simu

343. Mwaka 2014, mitandao ya simu za viganjani ilikuwa na jumla ya laini za simu (Sim card) 31,862,128 ikilinganishwa na laini 27,442,295 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 16.1. Hii ilitokana na kukua na kuimarika kwa huduma zitolewazo na mitandao ya simu za viganjani na kuongezeka kwa ushindani. Kati ya laini zote za simu za viganjani zilizosajiliwa mwaka 2014, kampuni ya simu ya Vodacom ilisajili laini nyingi zaidi sawa na asilimia 37.1 ya laini zote zilizosajiliwa ikifuatiwa na kampuni ya Airtel (asilimia 30.0); Tigo (asilimia 27.1); Zantel (asilimia 5.4) na TTCL (asilimia 0.5). Aidha, watumiaji wa simu za mezani walipungua kutoka watumiaji 164,999 mwaka 2013 hadi watumiaji 151,274 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 8.3. Jedwali hapa chini linaonesha mchanganuo wa watumiaji wa simu za mezani na viganjani.

Jedwali Na.16.6: Idadi ya Wanaotumia Simu za Mezani na Viganjani

Kampuni za Simu	Idadi ya Kadi za Simu		Badiliko (%)
	2013	2014	
Vodacom mobile	10,288,972	11,810,064	14.8
Tigo Mobile	6,297,288	8,624,638	37.0
Airtel Mobile	8,995,824	9,551,977	6.2
Zantel Mobile	1,808,380	1,719,222	-4.9
TTCL Mobile	51,831	156,227	201.4
Jumla Simu za Kiganjani	27,442,295	31,862,128	16.1
Simu za Mezani	Idadi ya Wateja		
TTCL Fixed	158,935	140,391	-11.7
Zantel Fixed	6,064	10,883	79.5
Jumla ya Simu za Mezani	164,999	151,274	-8.3

Chanzo: Mamlaka ya Mawasiliano

Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano

344. Mwaka 2014, Serikali kwa kushirikiana na watoa huduma za mawasiliano iliendelea na utekelezaji wa awamu ya nne ya ujenzi wa mikongo ya mijini. Hadi Desemba 2014, jumla ya kilomita 91 za mikongo ya mawasiliano zilikamilika katika jiji la Dar es salaam na kilomita 196 zinaendelea kukamilishwa. Aidha, utekelezaji wa ujenzi wa mikongo katika mikoa ya Mwanza kilomita 36 na Arusha kilomita 58 uliendelea.

345. Mkongo wa Taifa una mizunguko mitatu ambayo ni Kaskazini, Kusini na Magharibi. Hii inawezesha mkongo wa Taifa wa mawasiliano kutoa huduma za uhakika hata inapotokea hitilafu upande mmoja wa mkongo. Aidha, mkongo wa Taifa wa mawasiliano umeunganishwa na mikongo ya baharini ya SEACOM na EASSy na unatoa huduma za maunganisho ya mawasiliano kwa nchi jirani za: Kenya (Namanga, Sirari na Horohoro); Uganda (Mutukula); Rwanda (Rusumo); Burundi (Kabanga na Manyovu); Zambia (Tunduma); na Malawi (Kasumulo). Vilevile, Mkongo wa Taifa unatoa huduma za maunganisho kwenye mkongo wa kimataifa wa SEAS (Seychelles East Africa System) unaunganisha nchi ya Seychelles na Tanzania na Dunia kwenye mikongo mingine ya kimataifa.

346. Hadi Desemba 2014, makampuni saba (7) ya mawasiliano nchini yalikuwa yameunganishwa kwenye mkongo wa Taifa kwa ajili ya kutoa huduma kwa wateja. Kampuni hizo ni TTCL, Airtel, Tigo, ZANTEL, Iffinity Africa, Simbanet na Vodacom. Aidha, baadhi ya kampuni za simu za nchi jirani kama vile MTL ya Malawi, Roke Telekom ya Uganda, Vietel ya Burundi, Rwanda Telecom, na MTN ya Zambia zinatumia huduma ya mkongo wa Taifa wa mawasiliano kwa ajili ya mawasiliano ya kimataifa.

Sayansi, Teknolojia na Ubunifu

Uendelezaji wa Rasilimali Watu

347. Mwaka 2014, Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya kilidahili wanafunzi 3,334 ikilinganishwa na wanafunzi 3,442 waliidahiliwa mwaka 2013. Kati ya wanafunzi waliidahiliwa mwaka 2014, wanafunzi 1,867 waliojiunga katika ngazi ya stahada ya kawaida na wanafunzi 1,467, sawa na asilimia 44 walijiunga katika ngazi ya shahada ya kwanza. Aidha, Taasisi ya Teknolojia ya Dar es Salaam ilidahili wanachuo wapya 1,104 mwaka 2014 ikilinganishwa na wanafunzi 1,371 mwaka 2013. Kati ya hao, wanachuo 557 walijiunga na stahada ya uhandisi; wanachuo 530 shahada ya uhandisi; na wanachuo 17 shahada ya uzamili katika uhandisi.

Udhibiti wa Mionzi

348. Mwaka 2014, Tume ya Nguvu za Atomiki Tanzania (TAEC) ilipokea na kutathmini maombi 264 ya leseni za matumizi ya mionzi ikilinganishwa na maombi 280 yaliyopokelewa mwaka 2013. Kati ya hayo, maombi 190 yalikuwa ya kumiliki na kutumia; maombi 44 yalikuwa ya kuingiza bidhaa nchini; maombi 18 kusafirisha bidhaa ndani ya nchi na maombi 12 kwa ajili ya kusafirisha bidhaa nje. Maombi yote yalikubaliwa baada ya kukidhi matakwa na vigezo vya kinga na matumizi salama ya mionzi.

349. Tume ilifanya ukaguzi wa vituo 99 ambapo vituo 63 sawa na asilimia 62.4 vilikidhi matakwa ya sheria ya mionzi na kanuni zake na vituo 6 vilifungiwa hadi virekebishe kasoro kubwa zilizooneka. Aidha, vituo 32 vilipewa muda wa kurekebisha kasoro ndogo ndogo zilizobainishwa na vituo viwili vilikutwa havifanyi kazi kabisa. Vile vile, Tume ilipima sampuli 5,502 za vyakula na mbolea ambapo zoezi hilo lilifanyika katika mpaka wa Namanga na bandari ya Dar es Salaam.

Vyombo vya Habari

350. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kukuza uhuru wa vyombo vya habari kwa kupanua wigo wa uanzishwaji wa vyombo hivyo. Hadi Desemba 2014, kulikuwa na jumla ya magazeti 835, radio 91 na vituo vya runinga 28 vilivyosajiliwa. Katika mwaka 2014, Serikali ilisajili jumla ya magazeti na majarida 23, radio 16 na kituo kimoja cha luninga.

Jedwali 16.7: Idadi ya Vituo vya Radio na Televisheni

Mwaka	Vituo vya Redio	Vituo vya Televisheni
2005	35	11
2006	11	14
2007	01	01
2008	04	00
2009	02	00
2010	07	00
2011	13	00
2012	0	00
2013	02	01
2014	16	01

Chanzo: Idara ya Habari

SHIRIKA LA RELI TANZANIA

Jedwali Na. 67

Maelezo	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Urefu wa Reli	KM	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707
Magari ya Moshi:	Namba	99	99	84	45	43	25	22	20	45	45
Mvuke	Namba	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Dizeli	Namba	98	98	83	45	0	0	0	0	0	0
Mainlain		73	73	62	5	5	21	19	16	38	38
Shunting		25	25	21	40	38	4	3	4	7	7
Jumla ya mabehewa:	Namba	1951	1828	1912	1648	1357	1071	1326	1162	1200	1214
Abiria	Namba	82	54	102	45	68	50	53	36	91	91
Mizigo ya kawaida	Namba	1464	1369	1369	1190	1093	648	658	635	681	590
Mafuta	Namba	164	164	208	244	178	179	335	208	178	203
Mifugo	Namba	69	69	76	18	39	88	88	80	39	64
Mengineyo	Namba	172	172	157	151	105	106	192	203	211	266
Uchukuzi	Namba										
Abiria	000	514	594	524	392	285	284	227	339	373	170
Mizigo	Tani'000	1169	775	714	429	237	265	138	154	185	127

Chanzo: Shirika la Reli Tanzania

RELI YA UHURU - TAZARA

Jedwali Na. 68

Maelezo	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Urefu wa Reli Kuu	Km	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860
Magari ya Moshi	Namba	58	21	19	10	16	15	13	13	15	16
Reli Kuu	Namba	42	15	14	8	11	10	9	9	11	13
Ya kujongeza	Namba	16	6	5	2	5	5	4	5	4	3
Mabehewa ya abiria	Namba	75	66	71	62	53	36	36	35	52	50
Abiria	Namba	61	52	59	53	44	31	30	30	45	44
Chakula	Namba	5	6	8	4	3	2	3	2	3	3
Vifurushi	Namba	9	8	4	5	6	3	3	3	4	3
Mabehewa ya mizigo	Namba	1518	1455	1458	1371	1412	1620	930	858	1391	1101
Mizigo ya kawaida	Namba	1364	1297	1295	1217	1174	1381	795	765	1229	966
Mifugo	Namba	16	20	6	0	0	0	0	0	0	0
Mafuta	Namba	81	72	81	114	196	197	93	59	104	82
Barafu	Namba	8	3	10	4	7	7	7	0	5	5
Mengineyo	Namba	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1
Breki	Namba	26	44	46	17	16	16	16	16	35	30
Ballast	Namba	21	17	18	17	17	17	17	17	17	17
Uchukuzi mizigo (Tani)	000	470	555	569	525	333	540	248	259	245	33
Abiria	000	611	1063	1000	1177	923	758	414	678	654	287

Chanzo: Mamlaka ya Reli ya Uhuru

+ Urefu ni km. 1860.54, km 974.814 zikiwa nchini Tanzania

- Takwimu hazikupatikana

USAFIRISHAJI KWA MELI: DAR ES SALAAM

Jedwali Na. 69

Maelezo	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jumla ya meli	Namba	3895	4154	3038	697	1842	1274	1232	1600	742	1426
Uwezo wa kubeba mizigo	000	11506	18257	16588	7260	17472	18721	24240	24496	13359	23278
Jumla ya abiria	000	1072	664	714	310	141	228	312	375	347	1000
Jumla ya bidhaa zote	000wt	4307	6320	5703	2316	4946	4954	5432	10122	5547	9082
Bidhaa zilizopakuliwa	000wt	3599	5292	4932	2136	4382	4559	4816	9018	3899	7998
Za kawaida	000wt	2107	3164	2762	1053	2430	2159	2474	5021	2682	4495
Saruji	000wt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mafuta	000wt	1311	1909	2054	1013	1852	2400	2342	3997	1217	3489
Mengineyo1	000wt	181	219	116	70	100	0	0	0	0	14
Bidhaa zilizopakiwa	000wt	708	1027	761	181	497	466	616	1105	414	808
Za kawaida	000wt	654	971	713	153	466	419	557	1033	391	763
Mafuta	000wt	35	34	48	28	24	47	59	72	23	45
Mengineyo1	000wt	19	22	0	0	7	0	0	0	0	0
Mabadilishano	000wt	308	371	126	-	68	0.1	32	15	0	275

Chanzo: Mamlaka ya Bandari

1 Kama vile mbolea, mollasses, tallow fats n.k

- Takwimu hazikupatikana

USAFIRISHAJI KWA MELI: TANGA

Jedwali Na. 69 (linaendelea)

Maelezo	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jumla ya meli	Namba	215	281	242	95	144	215	201	232	92	64
Uwezo wa kubeba mizigo	000	628	964	551	133	671	1059	1005	1378	700	990
Jumla ya abiria	000	6.4	6.6	7.1	8.3	0	228	312	2865	0	0
Jumla ya bidhaa zote	000wt	289	519	542	178	359	529	508	608	271	536
Bidhaa zilizopakuliwa	000wt	165	307	330	836	213	357	373	1051	5357	437
Za kawaida	000wt	111	195	242	817	147	313	365	436	3171	437
Mafuta	000wt	54	112	88	19	66	44	8	615	2186	0
Bidhaa zilizopakiwa	000wt	134	212	212	66	145	171	507	166	912	100
Za kawaida	000wt	134	212	212	66	145	171	507	166	912	100
Mafuta	000wt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mabadilishano	000wt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Chanzo: Mamlaka ya Bandari Tanzania

- Takwimu hazikupatikana

USAFIRISHAJI KWA MELI: MTWARA

Jedwali Na. 69 (linaendelea)

Maelezo	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jumla ya meli	Namba	215	281	99	36	32	58	129	498	339	428
Uwezo wa kubeba mizigo	000	628	964	251	131	31	455	307	1557	1245	1343
Jumla ya abiria	000	6.4	6.6	10	0	0	0	0	0	0	0
Jumla ya bidhaa zote	000	289	519	112	82	95	107	112	178	144	248
Bidhaa zilizopakuliwa	000wt	165	307	53	26	23	39	44	309	894	149
Za kawaida	000wt	111	195	47	22	23	36	35	55	274	140
Mafuta	000wt	54	112	6	4	0	3	9	254	620	9
Bidhaa zilizopakiwa	000wt	134	212	59	56	72	68	71	113	70	100
Za kawaida	000wt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100
Mafuta	000wt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.3
Mabadilishano	000wt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Chanzo: Mamlaka ya Bandari Tanzania

- Takwimu hazikupatikana

HUDUMA ZA POSTA

Jedwali Na. 70

Maelezo	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ofisi Ndogo Posta	Namba	136	162	162	167	202	171	105	65	74	74
Franchised Post Offices	Namba	92	91	86	113	81	81	151	112	89	89
Ofisi Kubwa	Namba	157	129	113	172	170	170	163	147	160	160
Jumla	Namba	385	382	361	452	453	422	419	324	323	323
Masanduku Binafsi	000	171.8	172	173	173.5	117		146	162	173	142
Masanduku Yaliokodishwa	000	147.5	146	150	130.2	87.2	120.3	130	140	148	128
Maombi Yasiotimizwa	000	0	0	0	5	4.1	0	21	28	25	18
Mifuko Pekee Iliyokodishwa	Namba	214	203	217	182	62	183	361	278	212	260
Barua Zilizotumwa bila Vifurushi	Mill.	24.6	28.1	23.7	15	14	29.2	27	14.8	26	15
Regista na Barua za Amana	000	488.7	48.0	41.0	306.9	377.0	480.4	347.3	397.0	568.0	455.0
Vifurushi Nchini	000	48.4	36	29	18	8.6	14.6	10	15.3	29.4	12
Vifurushi Nje	000	6.6	12	12	6.2	2	6.8	11	12.4	9	5
Leseni za kuuza stamp	Namba	10099	12824	6324	6,242	6,256	25,145	28,257	33,311	2,637	3,715
Huduma za Haraka, barua na vifurushi	"										
Ndani ya Nchi	"	297,061	312,110	262,381	216,762	493,709	283,711	501,635	404,453	620,478	406,732
Nje ya Nchi	"	37,331	36,930	12,289	14,650	4,012	18,766	16,965	24,347	17,130	20,564
EMS Money Fax	"	300,357	533,821	379,084	366,382	23,165	82,002	36,357	2,940	550	745
EMS Fax (Fax message received)	"	22,968	23,328	14,659	121,901	103,558	31,594	1,595	876,187	544	1,194
Overnight Mail Services	"								9,963	115,126	-
Mifuko ya Barua Iliyosafirishwa	"	70,086	101,486	75,900	85,595	68,912	76,983	115,403	50,082	87,051	46,652
Vifurushi vya magazeti vilivyosafirishwa	"	21,692	28,753	20,314	12,754	13,934	2,752	12,040	10,652	18,784	8,700
Huduma za gari ndogo											
Idadi ya Mifuko ya Barua Iliyosafirishwa	"	5993	3690	6542	4,328	268	0	193	24,095	849	714
Amana za Haraka Zilizotolewa	"	207997	210440	214558	0	20,057	8,169	4,717	3087	2,034	845
Amana za Haraka Zilizolipwa		147020	233325	132030	93,508	23,069	11,881	17,397	516	555	-
Amana za Haraka za Nje ya Nchi											
Zilizotumwa	"	1586	1788	1519	1,354	1,030	1,027	998	369	478	325
Zilizopokelewa	"	1001	1105	686	671	150	150	217	77	83	227
Amana za Posta zilizouzwa	"	8277	8029	9152	8,062	8,831	1,924	633	414	684	261
Amana za Posta Zilizolipwa	"	7565	7639	4615	5,709	5,490	3,262	1,662	252	166	67
Benki ya Akiba (Transaction)											
Uwekaji Amana (Deposit)	"	66885	42255	25382	24,574	9,535	18,863	13,438	6,260	21,491	12,732
Uchukuaji Amana (Withdrawal)	"	55392	32294	19534	21,122	11,663	23,025	72,358	17,527	37,556	12,807

Chanzo: Shirika la Posta

SHIRIKA LA NDEGE TANZANIA (ATCL)*

Jedwali Na.73

Maelezo	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Tani-Kilometa:											
Zilizokuwepo	000	33198	42627	32533	-	5313	9482	1662	1932	6154	3052
Zilizotumika	000	18121	22085	18480	-	1508	2888	268	815	2503	117
Matumizi	%	54.6	51.8	56.7	-	28.4	30.5	16	42	41	4
Viti-kilometa:											
Vilivyokuwepo	000	334427	365265	306461	469426	41396	59724	7140	15131	54665	3680
Vilivyotumika	000	185085	221307	190006	129000	16469	30527	2946	10209	27279	946
Matumizi	%	55.3	60.6	62.0	27.5	39.8	51.1	41	67	50	26
Abiria ++	000	197	224	190	188	27	41	9	11	35	56
Mizigo ya ziada	Tani	NA	NA	103	30	9	8	2	0.3	45	0
Mizigo mingine	Tani	1200	1502	1123	1044	54	145	4	4.7	35	45
Shehena za Posta	Tani	214	299	241	162	11	30	0	0	25	405

Chanzo: Shirika la Ndege Tanzania

+ Zinahusu "scheduled traffic" tu

++ Abiria waliolipa nauli kamili

- Takwimu hazikupatikana

SURA YA 17

NISHATI

Kiwango cha Ukuaji

351. Mwaka 2014, shughuli za kiuchumi za umeme na gesi zilikua kwa asilimia 9.3 ikilinganishwa na ukuaji halisi wa asilimia 13.0 mwaka 2013 kwa mwaka wa kizio 2007. Hii ilitokana na kuongezeka kwa ufuaji wa umeme wa maji kutokana na kuwepo kwa hali nzuri ya hewa. Hata hivyo, ufuaji wa umeme wa gesi ulipungua kwa asilimia 4.0 lakini uliendelea kuwa wa pili kwa kutoa mchango mkubwa wa asilimia 43.3 ya umeme wote uliofuliwa mwaka 2014 ikitanguliwa na umeme wa maji uliochangia asilimia 53.2. Aidha, shughuli za kiuchumi za umeme na gesi zilichangia asilimia 0.8 katika Pato la Taifa mwaka 2014 sawa na ilivyokuwa mwaka 2013.

Ufuaji wa Umeme

352. Mwaka 2014 uwezo wa uzalishaji umeme uliongezeka kwa asilimia 2.5 kufikia MW 1,623.23 kutoka MW 1,583.53 mwaka 2013. Katika kipindi hicho, mahitaji ya juu ya umeme yalifikia MW 934.2 ikilinganishwa na MW 898.72 mwaka 2013. Aidha, mwaka 2014, umeme uliozalishwa kutoka vyanzo mbalimbali uliongezeka kwa asilimia 4.8 kufikia saa za gigawati 6,285.03 ikilinganishwa na saa za gigawati 5,997.41 zilizozalishwa mwaka 2013. Kati ya hizo, saa za gigawati 6,033.98 ziliingizwa kwenye gridi ya Taifa na saa za gigawati 251.05 zilizalishwa kwenye vituo nje ya gridi ya Taifa. Mchanganuo wa umeme uliozalishwa mwaka 2014 ni kama ifuatavyo: umeme wa maji ulikuwa saa za gigawati 2,590.7; gesi saa za gigawati 2,152.46; na mafuta saa za gigawati 1,290.81. Vile vile, umeme wa saa za gigawati 4,073.26 zilizalishwa na mitambo inayomilikiwa na TANESCO, ambao ni sawa na ongezeko la asilimia 24.5 ikilinganishwa na saa za gigawati 3,270.54 zilizozalishwa mwaka 2013. Uzalishaji huo ulichangia asilimia 64.8 ya umeme wote uliozalishwa nchi nzima katika mwaka 2014. Wazalishaji binafsi zikiwemo Kampuni za Songas, IPTL na Aggreko kwa pamoja walifua saa za gigawati 2,152.48 za umeme ambazo ni sawa na upungufu wa asilimia 19.3 ikilinganishwa na saa za gigawati 2,667.18 zilizozalishwa mwaka 2013. Upungufu huu ulitokana na kuisha kwa baadhi ya mikataba ya wazalishaji binafsi kama Symbion Arusha na Symbion Dodoma. Umeme ulionunuliwa kutoka nchi jirani za Kenya, Uganda na Zambia

ulikuwa saa za gigawati 59.29 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 1.1 ukilinganisha na gigawati 58.6 mwaka 2013.

353. Umeme uliouzwa kwa watumiaji mbalimbali nchini mwaka 2014 ulikuwa saa za gigawati 5,051.48 ikilinganishwa na saa za gigawati 4,825.08 zilizouzwa mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 4.5. Aidha, kiwango cha upotevu wa umeme kimeendelea kupungua kutokana na kuimarishwa kwa mitambo ya kusafirisha na kusambaza umeme, ambapo mwaka 2014 asilimia 6.0 ya umeme wote uliozalishwa katika gridi ulipotea, sawa na saa za gigawati 367.66 ikilinganishwa na upotevu wa asilimia 19.0 mwaka 2013. Mwaka 2014, jumla ya wateja wapya 241,401 waliunganishiwa umeme ikilinganishwa na wateja 142,114 waliunganishiwa umeme mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 69.9. Ongezeko hilo lilitokana na kushuka kwa gharama za kuunganishiwa umeme pamoja na jitihada za Serikali za kuongeza kasi ya utekelezaji wa Mradi wa Usambazaji Umeme Vijijini.

**UWEZO WA MITAMBO YA UMEME NA KIASI
CHA UMEME ULIOTENGENEZWA KWA VITUO**

Jedwali Na. 74

Kituo	Uwezo MW	Uliotengenezwa GWH
GRIDI YA TAIFA		
Kidatu	204	1,024.92
Kihansi	180	923.75
Mtera	80	337.41
Hale	68	55.63
New Pangani Falls	21	221.85
Nyumba ya Mungu	8	24.47
Uwemba Minhydro	0.84	2.67
Jumla Hydro	561.84	2,590.70
Ubungo-Watsila	102	437.8
Tegeta-Gas Watsila	45	307.8
Ubungo -Jacobson	105	406.54
Zuzu	7.4	3.86
Nyakato	63	134.81
Jumla Thermal	322.4	1290.81
Jumla ya Umeme wa Gridi	884.24	3881.51
WAZALISHAJI BINAFSI		
Tanwat	2.7	1.56
Iptl	100	469.63
Songas	189	1,383.81
Aggreko (Ubungo)	50	52.38
Aggreko (Tegeta)	50	50.25
Symbion-112/ Dsm Gas	60	89.86
Symbion Dsm Jet A1	60	13.96
Symbion Dodoma**	55	28.17
Symbion Arusha**	50	32.45
Tpc	17	7.49
Mwenga Min Hydro	4	22.9
Jumla Wazalishaji Binafsi	637.7	2152.46
Jumla Gridi	1,521.94	6,033.97
MATAWI MENGINE - ISOLATED STATIONS		
Biharamulo	0.85	4.67
Bukoba	2.56	0.54
Kasulu	2.5	3.89
Kibondo	2.5	2.61
Kigoma	12.31	24.33
Liwale	0.85	1.83
Loliondo	5	0.81
Ludewa	1.27	1.04
Mafia	2.13	4.73
Mbinga	2.75	4.96
Mpanda	2.6	9.14
Mtwara	21.8	76.18
Namtumbo	0.4	0.45
Ngara	0.95	3.23
Somanga	7.5	12.26
Songea	8.1	22.33
S/Wanga	6.25	14.85
Tunduru	1.98	3.9
Jumla ya Matawi mengine	82.3	191.75
UMEME TOKA NCHI JIRANI - IMPORTS		
Uganda	9	54.11
Namanga (Kenya-33kv)	5	1.76
Zambia -66kv (Mbala)	5	3.42
Jumla	19	59.29
Jumla Isolated	101.3	251.04
JUMLA YA UMEME - NCHI NZIMA	1,623.24	6,285.01

Chanzo: Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO)

**Mkataba Uliisha Muda Wake Juni, 2014.

MAUZO YA UMEME KWA WATUMIAJI MBALIMBALI

Jedwali Na. 75

GWH

Mwaka	Tanzania Bara			Zanzibar	Jumla	Umeme uliopotea	Jumla ya umeme uliotengenezwa
	Wateja wadogo (D1)	Wateja wa Kati (T1)	Wateja Wakubwa (T2,T3 & T8)	T5			
2011	329	1271	2118	277	3994.7	1158.7	5153.4
2012	321	1480	2302	299	4401.4	1048.3	5449.7
2013	281	1747	2560	219	4807.1	1139.5	5997.4
2014	217	1891	2595	348	5051.5	367.7	6285.0

Chanzo: Shirika la Ugavi wa Umeme Tanzania (TANESCO)

MAUZO YA UMEME KWA MIKOA

Jedwali Na. 76

Mkoa	Umeme uliouzwa (GWh)			
	2011	2012	2013	2014
Ilala	595.9	629.6	730.9	754.6
Kinondoni Kaskazini	511.6	580.2	770.0	672.5
Kinondoni Kusini	233.0	238.5	257.2	269.0
Temeke	323.6	364.1	392.1	421.5
Pwani	115.5	141.2	170.7	199.1
Dodoma	86.2	93.8	104.9	110.6
Morogoro	163.3	206.5	221.0	232.2
Singida	23.4	29.2	32.0	35.8
Tanga	218.7	244.4	264.2	265.6
Kilimanjaro	117.9	134.3	144.1	153.6
Arusha	239.8	285.4	315.8	325.6
Manyara	19.9	22.9	24.2	25.2
Mtwara	29.6	34.0	35.0	8.5
Lindi	14.4	14.5	18.2	22.6
Ruvuma	21.2	23.3	26.8	27.6
Mbeya	131.6	149.6	153.2	169.9
Iringa	91.7	102.0	105.3	106.5
Rukwa	18.7	18.1	20.1	22.2
Mwanza	200.5	223.7	231.1	241.3
Kagera	29.2	54.8	52.7	54.2
Mara	109.3	110.2	125.0	134.0
Tabora	94.8	103.1	108.7	60.8
Shinyanga	309.8	279.3	280.4	359.1
Kigoma	17.9	20.4	23.1	24.9
Mikoa Isiyojulikana	-	-	-	6.4
Jumla Tanzania Bara	3717.51	4102.80	4606.43	4703.00
Zanzibar	277.24	298.55	218.65	348.49
JUMLA	3994.75	4401.35	4825.08	5051.49

Chanzo: Shirika la Ugavi wa Umeme Tanzania (TANESCO)

Utafutaji Mafuta na Gesi

Gesi Asilia

354. Utafutaji wa gesi katika maeneo mbalimbali nchini uliendelea mwaka 2014 ambapo jumla ya futi za ujazo (c3sqf) trilioni 6.78 za gesi asilia ziligunduliwa katika maji ya kina kirefu baharini. Hii inafanya kiasi cha gesi asilia iliyogunduliwa kufikia futi za ujazo trilioni 55.08. Hata hivyo, uzalishaji wa gesi asilia ulipungua kwa asilimia 5.8 mwaka 2014 kufikia futi za ujazo bilioni 33.85 kutoka futi za ujazo bilioni 35.93 zilizozalishwa mwaka 2013. Kati ya kiasi hicho kilichozalishwa mwaka 2014, asilimia 90 zilitumika na TANESCO kuzalisha umeme na kiasi kilichobaki kilitumika viwandani. Upungufu katika uzalishaji wa gesi asilia ulitokana na hatua ya Serikali kuelekeza nguvu zaidi katika ufuaji wa umeme wa nguvu za maji ambao ndio wa gharama nafuu zaidi kutokana na kuongezeka kwa kina cha maji katika mabwawa yanayozalisha umeme wa maji. Pamoja na kupungua kwa uzalishaji, mapato yatokanayo na mauzo ya gesi asilia yaliendelea kuongezeka mwaka 2014 kufikia Dola za Marekani 60,524,096 ikilinganishwa na Dola za Marekani 52,175,264 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 16.0.

Jedwali Na. 17.1: Uzalishaji wa Gesi Asilia Songo Songo na Mnazi Bay

Mwaka	Futi za Ujazo (SCF)		
	Songo Songo	Mnazi Bay	Jumla
2014	33,061,500,000	783,595,488	33,845,095,488
2013	35,217,410,596	715,942,883	35,933,353,479
2012	36,233,010,000	673,870,408	36,906,880,408
2011	30,970,500,000	664,980,487	31,635,480,487
2010	27,633,000,000	454,123,320	28,087,123,320
2009	23,593,000,000	323,686,310	23,916,686,310
2008	20,084,000,000	321,239,550	20,405,239,550
2007	19,705,000,000	258,186,803	19,963,186,803
2006	17,907,000,000	-	17,907,000,000
2005	14,704,000,000	-	14,704,000,000
2004	4,659,000,000	-	4,659,000,000
Jumla Kuu	263,767,420,596	4,195,625,249	267,963,045,845

Chanzo: Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania (TPDC)

**Jedwali Na. 17.2: Mapato yaliyotokana na Mauzo ya Gesi ya Songo
Songo na Mnazi Bay (Dola za Marekani)**

Mwaka	Songo Songo	Mnazi Bay	Jumla
2014	58,761,119	1,762,977	60,524,096
2013	50,582,385	1,592,879	52,175,264
2012	35,026,145	1,525,251	36,551,396
2011	38,337,903	1,444,856	39,782,759
2010	25,607,621	1,080,131	26,687,753
2009	21,403,804	396,109	21,799,913
2008	19,521,646	388,449	19,910,095
2007	16,861,492	305,236	17,166,727
2006	14,966,409	-	14,966,409
2005	9,019,384	-	9,019,384
2004	2,411,281	-	2,411,281
Jumla	292,499,189	8,495,888	300,995,077

Chanzo: Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania – TPDC

Uagizaji na Mwenendo wa Bei za Mafuta

355. Mwaka 2014, mafuta yaliyoingizwa nchini yalikuwa lita za ujazo milioni 4,406.9 ikilinganishwa na lita za ujazo milioni 4,678.1 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 5.8. Hii ilitokana na kupungua kwa mahitaji ya mafuta katika kufua umeme kutokana na kuongezeka kwa vyanzo mbadala vya gesi asilia na maji ambavyo ni vya gharama nafuu. Kati ya kiasi hicho, mafuta yaliyosafirishwa kwenda nchi za jirani yalikuwa lita za ujazo milioni 1,562.6 sawa na asilimia 35.5 ya mafuta yote yaliyoagizwa na lita za ujazo milioni 2,844.3 sawa na asilimia 64.5 zilikuwa kwa ajili ya matumizi ya ndani ya nchi.

356. Mwaka 2014, bei za mafuta katika soko la dunia zilikuwa zikibadilika mara kwa mara kulingana na nguvu ya soko. Kiwango cha juu cha bei za petrol, dizeli na mafuta ya taa kilikuwa mwezi February na ziliendelea kushuka kwa kasi kuanzia mwezi Agosti hadi Desemba 2014. Aidha, bei za mafuta kwa ujumla mwaka 2014 zilishuka kwa kiasi kikubwa ukilinganisha na mwaka 2013. Hii ilisababishwa na kushuka kwa bei za mafuta katika soko la dunia kutokana

na sababu za kisiasa, kiuchumi na kijamii zilizopelekea kuwepo na tofauti kati ya upatikanaji na uhitaji wa bidhaa hii ya mafuta (Demand and Supply). Vile vile, kuimarika kwa utumiaji mzuri wa mafuta kulipunguza uhitaji mkubwa wa bidhaa ya mafuta. Wastani wa bei ya mafuta ya petrol, diseli na mafuta ya taa katika soko la dunia ulipungua mwaka 2014 kwa asilimia 8.6; 10.5; na 17.2 kufikia Dola za Marekani 905; 808; na 806 kwa pipa kutoka Dola za Marekani 990; 903; na 973 mwaka 2013 kwa mtiririko huo.

Jedwali Na. 17.3: Bei za Mafuta kwenye Soko la Dunia (FOB)-Dola za Marekani kwa Mita za Ujazo (FoB)

Aina ya Mafuta	Petroli		Dizeli		Mafuta ya Taa	
Mwezi/Mwaka	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Januari	1026	939	920	877	1004	876
Februari	1099	970	964	888	1050	883
Machi	1008	976	892	874	963	861
Aprili	933	1008	844	886	908	867
Mei	944	995	846	879	904	860
Juni	966	1021	865	871	915	867
Julai	1000	1004	897	855	953	853
Agosti	1016	938	900	836	978	834
Septemba	964	906	895	802	970	804
Oktoba	945	809	898	716	964	724
Novemba	928	732	896	669	963	686
Disemba	954	564	917	550	994	555
Wastani wa Bei (USD/MT)	990	905	903	808	973	806
Wastani wa ongezeko kwa mwaka (%)		-8.6%		-10.5%		-17.2%

Chanzo: EWURA

357. Mwaka 2014, wastani wa bei za ukomo za mafuta katika soko la ndani ulipungua na kuwa shilingi 2,186 kwa litera moja ya mafuta ya petroli, shilingi 2,082 mafuta ya dizeli na shilingi 2,030 mafuta ya taa ikilinganishwa na shilingi 2,073 kwa litera moja ya mafuta ya petroli, shilingi 1,995 mafuta ya dizeli na shilingi 1,991 mafuta ya taa mwaka 2013, kama inavyojionesha katika Jedwali hapa chini.

Jedwali Na.17.4 Mwenendo wa Bei za Mafuta kwa Dar es Salaam

Mwezi/ mwaka	Bei za Rejareja (Shs.)						Ongezeko/Punguzo (%)					
	Petroli		Dizeli		Mafuta ya Taa		Petroli		Dizeli		Mafuta ya Taa	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Jan	1,919	2,126	1,893	2,089	1,899	2,049				1.20%		
Feb	2,004	2,145	1,964	2,114	1,952	2,069	4%	0.89%	4%	-3.50%	3%	0.98%
Machi	2,052	2,187	1,974	2,040	1,991	2,051	2%	1.96%	1%	5.34%	2%	-0.87%
Apr	2,078	2,198	1,959	2,149	2,023	2,062	1%	0.50%	-1%	-0.42%	2%	0.54%
Mei	2,073	2,201	1,934	2,140	2,023	2,027	0%	0.14%	-1%	-0.70%	0%	-1.70%
Jun	2,057	2,210	1,892	2,125	1,951	2,046	-1%	0.41%	-2%	-0.05%	-4%	0.94%
Jul	2,083	2,228	1,993	2,124	1,994	2,060	1%	0.80%	5%	-0.85%	2%	0.70%
Aug	2,096	2,266	2,037	2,106	1,962	2,057	1%	1.74%	2%	-0.69%	-2%	-0.18%
Sept	2,154	2,267	2,060	2,091	2,001	2,040	3%	0.05%	1%	1.20%	2%	-0.79%
Okt	2,146	2,192	2,064	2,065	2,027	2,016	0%	-3.32%	0%	-1.28%	1%	-1.22%
Nov	2,102	2,178	2,066	2,027	2,018	1,993	-2%	-0.66%	0%	-1.81%	0%	-1.10%
Dec	2,114	2,029	2,101	1,909	2,049	1,888	1%	-6.83%	2%	-5.83%	2%	-5.29%
Wastani	2,073	2,186	1,995	2,082	1,991	2,030	0.9%	-0.4%	1.0%	-0.8%	0.7%	-0.7%

Chanzo: EWURA

Nishati Mbadala

Maporomoko Madogo ya Maji

358. Mwaka 2014, Serikali kwa kushirikiana na taasisi binafsi na za kidini iliendelea na juhudi za kuwezesha uzalishaji wa nishati kutokana na maporomoko madogo ya maji katika maeneo mbalimbali. Hatua iliyofikiwa ni kama inavyojionesha katika jedwali hapa chini. Ujenzi wa miradi yote ya maporomoko ya maji yaliyoainishwa ukikamilika yatakuwa na uwezo wa kuzalisha MW 26.9 za umeme.

Jedwali Na. 17.5: Hali ya Maporoko Madogo ya Maji Nchini

Jina la Mradi	Sehemu ulipo Mradi	Mwendeshaji	Kiwango cha upatikanaji (MW/KW)	Hali ya Mradi
Mwenga	Iringa	Rift Valley Energy	4 MW	Uzalishaji unaendelea
Mawengi	Ludewa	Lumana Acra-CSS	300 kW	Uzalishaji unaendelea
Ilundo	Mbeya	Kisumo Design Company	400kW	Ujenzi na taratibu zingine za uzalishaji
Mbagamo	Kilombero Valley	Andoya Hydroelectric Power Company	1MW	Uzalishaji
Lupali	Iringa	Benedictine Sisters	317kW	Uzalishaji
Isigula	Ludewa	KIBATCO	407kW	Uzalishaji
Tulila	Mbunga	St. Gertrud Convent Imiliwaha	7.5 MW	Uzalishaji
Yovi	Morogoro	Msolwa Stigmatine Fathers	950 kW	Uzalishaji
Ijangala	Njombe	Tandala Diaconical Centre-ELCT,SCD	240 kw	Ujenzi
Mapembasi Hydropower Project	Njombe	Mapembasi Hydropower Company Ltd.	10MW	Ujenzi
Simike	Rungwe	RETIDCO	300kW	Uzalishaji
Lwega	Mpanda	Mofajus Investment Ltd	1.2 MW	Uzalishaji
Nyitule	Makete	MIST Consultancy Bureau (MCB)	288 kW	Uzalishaji

Chanzo: Wizara ya Nishati na Madini

Nishati ya Mionzi ya Jua

359. Mwaka 2014, Serikali iliendelea na uhamasishaji wa matumizi ya nishati ya jua hususan katika maeneo ambayo umeme wa gridi haupatikani. Katika kipindi hicho, Serikali ilitekeleza miradi midogo ya nishati ya jua katika Halmashauri mbili za Tarime na Tandahimba kwenye zahanati, shule na vituo

vya afya. Aidha, Serikali, ilianza utekelezaji wa mradi wa majaribio ya kuzalisha na kusambaza umeme kwa kutumia makontena yaliyofungwa vifaa vya kuzalishia umeme kwa kutumia mionzi ya jua. Mradi huu unatekelezwa katika vijiji 10 kutoka wilaya za Kongwa, Uyui na Mlele. Kontena moja lina uwezo wa kuzalisha kWp 13.75 na kusambazwa katika nyumba 60 na taasisi za kijamii. Vile vile, Serikali iliendelea na utafiti wa umeme wa jua ambao utawezesha kuandaa ramani (*Solar Map*) itakayobainisha maeneo na uwezo wa kuzalisha nishati ili kuvutia wawekezaji.

Tungamotaka (*Biomass*)

360. Mwaka 2014, Serikali iliendelea na mchakato wa kukamilisha mkakati wa kuendeleza matumizi ya tungamotaka (*Biomass Energy Strategy*). Aidha, uhamasishaji wa ujenzi na matumizi ya nishati ya *biogas* kwa ajili ya kupikia na nishati ya mwanga uliendelea, ambapo jumla ya mitambo 2,000 ilijengwa. Vile vile, taasisi kama vile shule, magereza na zahanati zilihamasishwa kutumia *biogas* ili kupunguza matumizi makubwa ya kuni na mkaa. Mwaka 2014 kulikuwa na jumla ya miradi saba ya tungamotaka yenye uwezo wa kuzalisha umeme wa kW 51,650 kwa matumizi mbalimbali ikiwemo ya viwanda kwa mchanganuo kama inavyoonekana katika jedwali Na. 17.8.

Jedwali 17.6: Hali ya miradi ya Nishati ya Tungamotaka

Mwendelezaji	Sehemu	Kiwango cha uzalishaji (<i>Potential capacity kW</i>)	Kiasi kinacho ingizwa kwenye grid ya Taifa (kW)
TPC	Moshi	15,000	7,000
TANWAT	Njombe	2,750	1,000
Kagera Sugar	Kagera	5,000	Matumizi ya kiwanda
Katani Ltd	Hale-Tanga	300	Matumizi ya kiwanda
Kilombero Sugar Ltd	Kilombero	10,600	Matumizi ya kiwanda
Mtibwa Sugar	Mtibwa	8,000	Matumizi ya kiwanda
Mufindi Paper Mill	Mufindi-Iringa	10,000	Matumizi ya kiwanda

Chanzo: Wizara ya Nishati na Madini

Jotoardhi

361. Utafiti Utafiti uliofanyika mwaka 2014 ulibainisha kuwa kiwango kilichopo cha nishati ya jotoardhi kinakadiriwa kuwa zaidi ya MW 5,000. Katika kuendeleza utafiti huo, Kampuni ya uendelezaji wa jotoardhi Tanzania

(Geothermal Development Company) kwa kushirikiana na wataalam kutoka Wizara ya Nishati na Madini, na Wakala wa Jiolojia Tanzania (TGC) zilianza utafiti wa kina wa kijiolojia, kijiofizikia na jiokemia katika maeneo ya Luhoi (Pwani), Kisaki (Morogoro) na Ziwa Natroni (Arusha). Utafiti huu utawezesha kuendelea na hatua za kupata na kuzalisha nishati itokanayo na jotoardhi.

SURA YA 18

MAJI

Utangulizi

362. Mwaka 2014, Kasi ya ukuaji katika shughuli za kiuchumi za usambazaji maji safi na udhibiti maji taka iliongezeka na kuwa asilimia 3.7 ikilinganishwa na asilimia 2.7 mwaka 2013. Ukuaji huu ulitokana na utekelezaji wa mpango maalum wa “Tekeleza kwa Matokeo Makubwa Sasa” katika kuimarisha huduma ya maji vijijini na kukamilika kwa miradi ya maji katika miji ya Morogoro, Babati, Lindi, Ngudu na Kibaigwa. Mchango wa shughuli za usambazaji maji katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 0.5 mwaka 2014 kama ilivyokuwa mwaka 2013.

Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Maji

363. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kusimamia rasilimali za maji kwa kufanya utafiti na ufuatiliaji wa vyanzo vya maji kwa kuhusisha utafiti wa vyanzo vipya vya maji katika mabonde ya maji ikijumuisha mito, vijito, chemichemi na visima kwa lengo la kuratibu matumizi sahihi ya maji. Katika utafiti huo, vyanzo vipya 161 vilitambuliwa katika mabonde tisa ambayo ni: Pangani vyanzo 15; Bonde la Kati (8); Rufiji (16); Ziwa Rukwa (21); Ziwa Tanganyika (11); Wami/Ruvu (13); Ruvuma (29); Ziwa Victoria (34); na Ziwa Nyasa (14). Aidha, maeneo 501 yenye maji chini ya ardhi katika mabonde yote tisa yalibainika kuwa yanafaa kuchimba visima virefu vya maji kwa ajili ya matumizi ya nyumbani na umwagiliaji. Vile vile, jumla ya vibali 586 vya kutumia maji vilitolewa kwa watumiaji wa maji mwaka 2014.

364. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kuchukua hatua mbalimbali kwa lengo la kukabiliana na uchafuzi wa maji na vyanzo vyake, ikiwa ni pamoja na utatuzi wa migogoro katika matumizi ya maji kwa kutumia Sheria ya Maji Na. 11 ya mwaka 2009. Sambamba na hatua zilizochukuliwa, mwaka 2014 kulikuwa na jumla ya migogoro 29 inayohusu matumizi ya maji ikilinganishwa na migogoro 25 ya watumia maji iliyoripotiwa mwaka 2013. Kati ya migogoro 29 inayohusu matumizi ya maji migogoro 21 ilitatuliwa kwenye mabonde ya Mto Pangani migogoro 5; Wami/Ruvu (10); Mto Rufiji (2); Ziwa Victoria (2); Ziwa Nyasa (1); na Ruvuma (1).

365. Mwaka 2014, Serikali ilikusanya sampuli mbalimbali za maji kutoka vyanzo tofauti vinavyotumia maji kwa ajili ya matumizi ya nyumbani, umwagiliaji na viwanda na kuyafanyia utafiti wa kimaabara. Katika zoezi hilo, jumla ya sampuli 6,410 kutoka vyanzo mbalimbali vya maji kwa ajili ya matumizi ya nyumbani zilikusanywa na kufanyiwa uchunguzi wa kimaabara mwaka 2014 ikilinganishwa na sampuli 6, 104 zilizokusanywa na kuchunguzwa mwaka 2013. Kati ya hizo, sampuli 5,820 sawa na asilimia 90.7 zilikuwa na viwango vinavyokubalika kwa matumizi ya binadamu. Aidha, sampuli 604 za majitaka toka viwandani na mitambo ya kusafishia maji zilikusanywa na kufanyiwa uchunguzi wa kimaabara mwaka 2014 ikilinganishwa na sampuli 792 za majitaka zilizokusanywa na kufanyiwa uchunguzi mwaka 2013. Kutokana na uchunguzi huo, matokeo yalionesha kuwa jumla ya sampuli 338 sawa na asilimia 55.9 zilikidhi viwango vya kumwagwa kwenye mazingira bila kuleta athari.

Huduma ya Maji Vijijini

366. Sekta ya maji ni moja kati ya sekta nane zinazotekeleza mpango maalum wa “Tekeleza Sasa kwa Matokeo Makubwa”. Utekelezaji wa mpango huu umeleta mafanikio makubwa katika sekta ya maji hususan huduma ya maji vijijini. Mafanikio yaliyopatikana katika utekelezaji wa Mpango huo ni pamoja na kuongezeka kwa vituo vya kuchotea maji kutoka 74,184 vilivyohudumia wakazi 17,408,000 mwaka 2013 hadi kufikia vituo 83,962,000 vilivyohudumia wakazi 19,768,402 mwaka 2014. Kwa wastani, katika mwaka mmoja na nusu wa utekelezaji wa Mpango huo, idadi ya wakazi wanaopata huduma ya maji safi vijijini iliongezeka kutoka asilimia 40 Julai, 2013 hadi asilimia 52 Desemba, 2014.

367. Katika kutekeleza Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji kwa mfumo wa “Tekeleza Sasa kwa Matokeo Makubwa”, jumla ya miradi 774 ya maji ya vijiji 900 ilikamilika mwaka 2014 na hivyo kuongeza upatikanaji wa huduma ya maji safi na salama kwa wakazi zaidi ya 4,568,402 wanaoishi vijijini. Aidha, miradi ya maji kwenye vijiji 358 itakayokuwa na vituo 7,6783 iliendelea kujengwa, wakati mikataba ya ujenzi wa miradi 707 kwa ajili ya vijiji 725 ikiwa na vituo 13,050 vyenye uwezo wa kuhudumia watu 3,262,500 ilisainiwa.

Huduma za Maji Mijini

368. Uzalishaji wa maji katika miji mikuu ya mikoa uliongezeka kwa asilimia 7.5 mwaka 2014 kutoka mita za ujazo milioni 131.45 mwaka 2013 hadi kufikia mita za ujazo milioni 141.37. Kuongezeka kwa uzalishaji kunatokana na kukamilika kwa miradi ya maji katika miji ya Morogoro, Babati, Lindi, Ngudu na Kibaigwa pamoja na kuongezeka kwa muda wa kusukuma mitambo ya maji kutokana na mahitaji yaliyopo. Aidha, Mamlaka za Majisafi na Usafi wa Mazingira katika miji mikuu ya mikoa ziliweza kutoa huduma ya maji kwa kiwango cha wastani wa asilimia 86 ya wakazi wa mijini mwaka 2014 ikilinganishwa kiwango cha asilimia 80 ya wakazi wa mijini mwaka 2013.

369. Mwaka 2014, asilimia 68 ya wakazi wa Jiji la Dar es Salaam walipata huduma ya maji safi na salama kama ilivyokuwa mwaka 2013. Pamoja na kiwango kuendelea kuwa sawa na mwaka uliotangulia, idadi ya wakazi wa jiji la Dar es salaam waliopata huduma hiyo iliongezeka kutokana na ongezeko la idadi ya watu. Aidha, ongezeko hilo kubwa la idadi ya watu katika jiji la Dar es salaam lilichochea kuongezeka kwa mahitaji ya maji kwa ajili ya shughuli za kiuchumi na kijamii. Mbali na ongezeko la wakazi, sababu nyingine zilizochangia kutokuongezeka kwa kiwango cha upatikanaji wa huduma ya maji safi na salama ni pamoja na uchakavu wa miundombinu ya kusambaza maji na upotevu wa maji. Aidha, katika kuboresha huduma ya maji kwa Jiji la Dar es Salaam, Serikali iliendelea kutekeleza Mpango Maalum wa Kuboresha Huduma ya Majisafi na Usafi wa Mazingira kwa kukarabati Mitambo ya Ruvu Juu na Chini na kazi hiyo ipo katika hatua mbalimbali za utekelezaji. Mradi huu unalenga kuongeza wingi wa maji kutoka lita milioni 300 kwa siku hadi lita milioni 756 kwa siku.

370. Mamlaka za maji katika miji mikuu ya mikoa zilikusanya jumla ya shilingi bilioni 82.73 za mauzo ya maji mwaka 2014 ikilinganishwa na makusanyo ya shilingi bilioni 71.88 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 15. Hii ilitokana na ongezeko la wateja wapya kutoka 330,983 mwaka 2013 hadi kufikia wateja 357,105 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 7.9. Pamoja na ongezeko la mapato, huduma ya maji mijini iliendelea kukabiliwa na changamoto ya uchakavu wa miundombinu ya maji; kasi ya ongezeko la wakazi mijini; uchache wa vyanzo vya maji; uwekezaji mdogo usioendana na mahitaji halisi ya maji yaliyopo kwa sasa; pamoja na miradi kutokamilika kwa wakati.

UZALISHAJI WA MAJI NA MAPATO YATOKANAYO NA MAJI MIJINI

Jedwali Na. 77

Mamlaka	Uzalishaji wa Maji (Mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Uzalishaji wa Maji (Mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Uzalishaji wa Maji (Mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Uzalishaji wa Maji (Mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Uzalishaji wa Maji (Mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Wastani wa Upatikanaji wa Huduma ya Maji kwa mwaka 2014 (%)
	2010		2011		2012		2013		2014		
Arusha	14721190	4228767804	13130365	4439919207	14154190	4805714687	14535621	8007740391	15256841	9679355909	78
Babati	1150694	412582337	1102056	545791770	1109955	578144517	1373450	760951113	1438290	1010362969	84
Bukoba	2290311	781849481	2379843	856364230	2812072	1130847335	3013875	1235958118	3166446	1449906297	76
Dodoma	9667795	4080208091	9891546	5319580534	10433535	6218098840	11163384	7000211337	11180417	7931340515	87
Iringa	4229160	2129065911	4901651	2543391568	7230917	3221320841	5840161	3728711681	5681451	3907585966	96
Kigoma	3117511	502410725	4684263	815222870	5148765	1540273313	4449503	2659869782	4420717	1488432082	71
Lindi	328902	203796544	268133	175506149	302159	322656268	678758	348652297	778939	331318916	70
Mbeya	11236254	3339539484	10793446	3772790461	12788166	4366757972	13949166	6337499404	14521357	7769379747	97
Morogoro	8900610	3801407363	8800245	4730546495	8799500	5442333000	9583006	5476458042	11056167	6188159186	94
Moshi	9102782	3102872040	9189308	3710388357	9417445	3815735410	9496538	4061210145	10166113	5215821127	100
Mtwara	1659664	972731617	2285218	1253598238	2070828	1168445202	2937422	1417894479	2906891	1731569647	92
Musoma	3848175	1247335118	3717139	1354049964	3840910	1470169446	3754128	1730601178	3533008	2244389746	82
Mwanza	23492486	7304948210	22966066	9461022328	22912029	12025412228	24078295	14067535585	27854358	15953484917	94
Shinyanga	3491099	1506671775	2983817	1963006961	3009409	2099942920	3178653	2466577091	3605506	3014107752	78
Singida	1527053	500960728	1326238	580684186	1414895	727162830	2091692	954136220	2867025	1279081037	89
Songea	2361703	734974362	2669799	986463073	2700505	985786335	2729923	1411191264	3538968	1817808585	93
Sumbawanga	1763680	402940915	1669100	456552113	1708956	617133945	1667890	630860514	1816822	808748215	62
Tabora	4149561	1340824081	3767712	1393944777	4013737	2127947751	4295009	2113370179	4887392	2520009578	86
Tanga	9513697	3696449819	9929713	4403689730	10613741	4859604244	10136529	6806849948	10205227	7554448254	99
Mpanda							1105950	196336208	1007100	242286893	52
Bariadi							154148	36688067	164554	66373476	40
Njombe							1114593	363505746	1184610	429318275	53
Geita							119979	62619565	132928	96127675	54
Jumla	116552327	40290336405	116455658	48762513011	124481714	57523487084	131447673	71875428354	141371127	82729416764	86

hanzo: Wizara ya Maji

SURA YA 19

ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI

Elimu ya Awali

371. Mwaka 2014, idadi ya wanafunzi katika elimu ya awali iliongezeka kwa asilimia 1.9 kutoka wanafunzi 1,026,466 mwaka 2013 hadi wanafunzi 1,046,369. Kati ya hao, wasichana walikuwa 523,523 sawa na asilimia 50.03 ya wanafunzi wote na wavulana walikuwa 522,846. Idadi ya wanafunzi katika shule za Serikali iliongezeka kutoka 969,683 mwaka 2013 hadi wanafunzi 992,256 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 2.3. Kati yao, wasichana walikuwa 497,224 sawa na asilimia 50.1 na wavulana walikuwa 495,132. Idadi ya wanafunzi katika shule zisizo za Serikali ilipungua kutoka wanafunzi 56,783 mwaka 2013 hadi wanafunzi 54,013 mwaka 2014 ambapo wasichana walikuwa 26,299 sawa na asilimia 48.7 na wavulana walikuwa 27,714. Aidha, uwiano wa mwalimu mwenye sifa kwa wanafunzi katika shule za awali za Serikali ulikuwa 1:77 mwaka 2014 ikilinganishwa na 1:99 mwaka 2013 wakati uwiano unaokubalika katika shule za awali ni 1: 25.

Elimu ya Msingi

372. Mwaka 2014, idadi ya wanafunzi katika elimu ya msingi ilipungua hadi wanafunzi 8,202,892 kutoka wanafunzi 8,231,913 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 0.4. Kati ya hao, wasichana walikuwa 4,164,904 sawa na asilimia 50.7 na wavulana walikuwa 4,037,988. Aidha, idadi ya wanafunzi walioandikishwa darasa la kwanza iliongezeka kutoka wanafunzi 1,430,231 mwaka 2013 hadi wanafunzi 1,499,832 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4.9.

373. Mwaka 2014, idadi ya shule za msingi za Serikali na zisizo za Serikali iliongezeka kwa asilimia 21.5 kutoka shule 16,343 mwaka 2013 hadi shule 19,857 mwaka 2014. Idadi ya shule za Serikali iliongezeka kutoka shule 15,576 mwaka 2013 hadi shule 18,632 sawa na ongezeko la asilimia 19.6 Aidha, idadi ya shule zisizo za Serikali iliongezeka kutoka shule 767 mwaka 2013 hadi shule 1,225 mwaka 2014 sawa na ongezeko la asilimia 59.7. Kiwango cha jumla cha uandikishaji wa wanafunzi kilikuwa asilimia 97.4 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 96.2 mwaka 2013. Kiwango halisi cha uandikishaji cha wanafunzi

wa kundi rika (Miaka 7-13) kiliongezeka hadi asilimia 90.2 mwaka 2014 kutoka asilimia 89.7 mwaka 2013. Vile vile, idadi ya walimu wenye sifa katika shule za Serikali iliongezeka kwa asilimia 6.9 kutoka walimu 178,510 mwaka 2013 hadi walimu 190,957 mwaka 2014 na hivyo uwiano wa walimu wenye sifa kwa wanafunzi kuimarika kutoka 1:44 mwaka 2013 hadi 1:36 mwaka 2014.

374. Mwaka 2014, idadi ya wanafunzi waliofanya mtihani wa kumaliza elimu ya msingi ilipungua hadi wanafunzi 792,122 ikilinganishwa na wanafunzi 844,921 mwaka 2013. Kati yao, wasichana walikuwa 369,497, sawa na asilimia 46.6 na wavulana walikuwa 422,625. Kati ya wanafunzi waliofanya mtihani wa kumaliza elimu ya msingi mwaka 2014, wanafunzi 451,392 walifaulu, ikiwa ni sawa na asilimia 56.9 ya wanafunzi wote waliofanya mtihani ikilinganishwa na ufaulu wa asilimia 50.6 mwaka 2013. Kati ya wanafunzi waliofaulu, wavulana walikuwa 224,909 na wasichana 226,483 (asilimia 50.2). Aidha, mikoa iliyoongoza kwa kuwa na kiwango cha juu cha ufaulu ilikuwa Dar es Salaam (asilimia 77.9), Kilimanjaro na Mwanza (asilimia 69.1), Iringa (asilimia 68.6) na Arusha (asilimia 67.7). Aidha, mikoa iliyokuwa na kiwango cha chini cha ufaulu ilikuwa Mara (asilimia 41.5), Kigoma (42.0), Tabora (asilimia 42.1), Simiyu (asilimia 42.9) na Dodoma (asilimia 45.3).

Elimu ya Sekondari

375. Mwaka 2014, idadi ya wanafunzi wa kidato cha kwanza hadi cha sita katika shule za sekondari ilipungua hadi wanafunzi 1,704,130 kutoka wanafunzi 1,804,056 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 5.5. Kati yao, wavulana walikuwa 875,123 na wasichana walikuwa 829,007 (asilimia 48.6) ikilinganishwa na wavulana 939,191 na wasichana 864,865 (asilimia 48.0) mwaka 2013.

376. Mwaka 2014, idadi ya shule za sekondari za Serikali na zisizo za Serikali iliongezeka kutoka shule 4,753 mwaka 2013 hadi shule 4,576 sawa na ongezeko la asilimia 3.9. Kati ya hizo, shule 3,692 zilikuwa za Serikali na shule 1,061 zilikuwa zisizo za Serikali. Idadi ya shule za sekondari za Serikali iliongezeka kutoka 3,528 mwaka 2013 hadi shule 3,692 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4.4. Aidha, idadi ya walimu katika shule za sekondari za Serikali iliongezeka kwa asilimia 38.8 kutoka walimu 58,028 mwaka 2013 hadi walimu 80,529 mwaka 2014, hivyo kuchangia kuimarika kwa uwiano wa mwalimu kwa wanafunzi katika shule za sekondari za Serikali kutoka 1:28 mwaka 2013 hadi

uwiano wa 1:20 mwaka 2014. Vile vile, kiwango cha jumla cha uandikishaji wa wanafunzi wa kidato cha kwanza hadi cha nne kilikuwa asilimia 51.5 mwaka 2014 ikilinganishwa na kiwango cha asilimia 45.5 mwaka 2013. Kiwango halisi cha uandikishaji kiliongezeka kutoka asilimia 33.7 mwaka 2013 hadi asilimia 38.1 mwaka 2014.

Elimu ya Ualimu

377. Mwaka 2014, idadi ya wanachuo katika vyuo vya ualimu vya Serikali na visivyo vya Serikali ilikuwa 34,826 ikilinganishwa na wanachuo 35,645 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 2.3. Kati ya hao, wavulana walikuwa 1,135 na wasichana 1,954 (asilimia 63.3). Aidha, idadi ya vyuo vya ualimu ilikuwa 126 mwaka 2014 ikilinganishwa na vyuo 106 mwaka 2013. Kati ya hivyo, vyuo vya Serikali vilikuwa 34 na visivyo vya Serikali vilikuwa 92.

378. Mwaka 2014, mafunzo yaliyotolewa katika vyuo vya ualimu yalikuwa katika ngazi zifuatazo: Elimu maalum iliyokuwa na wanachuo 229; Cheti (tarajali) wanachuo 24,109; Stashahada (tarajali) wanachuo 9,861; na Stashahada mafunzo kazini wanachuo 627. Aidha, idadi ya wanachuo katika vyuo vya elimu vya Serikali iliongezeka kwa asilimia 2.4 kutoka wanachuo 24,072 mwaka 2013 hadi wanachuo 24,670 mwaka 2014. Kati yao, wasichana walikuwa 8,984 (asilimia 36.4) na wavulana walikuwa 15,686. Vile vile, idadi ya wanachuo katika vyuo vya ualimu visivyo vya Serikali ilikuwa 10,156 mwaka 2014 ikilinganishwa na wanachuo 11,573 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 12.2.

Elimu ya Watu Wazima na Mfumo Usio Rasmi

379. Mwaka 2014, idadi ya wananchi walioshiriki katika Mpango wa Uwiano kati ya Elimu ya Watu Wazima na Jamii (MUKEJA) iliongezeka hadi washiriki 907,391 kutoka washiriki 845,380 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 7.3. Kati ya hao, wanaume walikuwa 434,075 sawa na asilimia 47.8 na wanawake walikuwa 472,316. Aidha, idadi ya washiriki wa Mpango wa Elimu ya Msingi kwa Watoto Waliokosa (MEMKWA) wenye umri wa miaka 11 hadi 18 iliongezeka kutoka wanafunzi 54,029 mwaka 2013 hadi wanafunzi 60,895 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 12.7.

Ukaguzi wa Shule na Vyuo vya Ualimu

380. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kusimamia na kufuatilia utekelezaji wa sera, sheria na kanuni za elimu kwa lengo la kuhakikisha kuwa elimu inayotolewa kwa ngazi zote inakuwa bora. Mwaka 2013/14, jumla ya shule/vyuo/taasisi/asasi 14,949 za elimu zilikaguliwa ikilinganishwa na shule/vyuo/taasisi/asasi 6,404 zilizokaguliwa mwaka 2012/13. Aidha, idadi ya shule/vyuo/taasisi/asasi zilizokaguliwa ilikuwa asilimia 62.7 ya lengo lililokusudiwa la kukagua shule/vyuo/taasisi/asasi 23,829.

Jedwali 19.1: Ukaguzi wa Taasisi za Elimu mwaka 2014

Taasisi/Shule/ Vituo/Vyuo	Idadi ya Taasisi/Shule / Vituo/Vyuo	Idadi iliyolengwa kukaguliwa	Idadi halisi iliyokaguliwa	Kiwango cha utekelezaji (% ya idadi iliyokaguliwa)
Elimu ya Awali	14719	5946	3259	54.8
Shule za Msingi	16648	10855	7094	65.4
Elimu ya Ufundi	291	106	9	8.5
Elimu Maalumu	318	131	39	29.8
Elimu ya Watu Wazima	11508	3730	1602	42.9
Shule za Sekondari	4675	2942	2855	97.0
Vyuo vya Ualimu	119	119	91	76.5
Jumla Kuu	48278	23829	14949	62.7

Chanzo: Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi

Elimu ya Ufundi na Mafunzo

381. Idadi ya wanafunzi katika vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ilikuwa 116,160 mwaka 2013/14 ikilinganishwa na wanafunzi 113,080 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 2.7. Kati ya hao, wanafunzi 63,624 walikuwa wanaume na wanafunzi 52,536 (asilimia 45.2) walikuwa wanawake. Aidha, idadi ya vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ilikuwa 253 mwaka 2013/14 ikilinganishwa na vyuo 237 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 6.8.

Elimu ya Ufundi Stadi

382. Mwaka 2013/14, idadi ya vyuo vya ufundi stadi ilikuwa 896 ikilinganishwa na vyuo 759 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 18.1. Aidha, idadi ya wanafunzi katika vyuo vya ufundi stadi iliongezeka kutoka wanafunzi 145,511 mwaka 2012/13 hadi wanafunzi 164,077 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 12.8. Kati yao, wanaume walikuwa 100,835, sawa na asilimia 61.5 ya wanafunzi wote na wanawake walikuwa 63,242.

Elimu ya Juu

383. Mwaka 2013/14, idadi ya vyuo vikuu ilikuwa 50 ambapo vyuo vikuu vya Serikali vilikuwa 13 na vya binafsi 37. Aidha, idadi ya wanafunzi katika vyuo vikuu vya Serikali na visivyo vya Serikali iliongezeka hadi wanafunzi 214,722 mwaka 2013/14 kutoka wanafunzi 204,175 mwaka 2012/13, sawa na asilimia 5.3. Kati ya hao, idadi ya wanafunzi wa kike ilikuwa 77,524 sawa na asilimia 36.1 ya wanafunzi wote mwaka 2013/14. Vile vile, idadi ya wanafunzi katika vyuo vikuu vya Serikali iliongezeka hadi wanafunzi 136,641 mwaka 2013/14 kutoka wanafunzi 128,471 mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 6.4. Kati ya hao, wanawake walikuwa 44,721 sawa na asilimia 32.7 na wanaume walikuwa 91,920 sawa na asilimia 67.3. Kadhalika, idadi ya wanafunzi katika vyuo vikuu visivyo vya Serikali ilipungua kutoka 75,638 mwaka 2012/13 hadi wanafunzi 61,984 mwaka 2013/14, sawa na upungufu wa asilimia 18.1. Kati ya hao, wanawake walikuwa 25,113 sawa na asilimia 40.5 na wanaume walikuwa 36,871 sawa na asilimia 59.5.

384. Mwaka 2013/14, Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Vyuo vya Elimu ya Juu ilitoa mikopo kwa wanafunzi 95,589 yenye thamani ya shilingi bilioni 326.0 ikilinganishwa na wanafunzi 96,625 waliopata mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 335.07 mwaka 2012/13. Aidha, kiwango cha urejeshaji wa mikopo kwa wahitimu walionufaika na mikopo hiyo kiliongezeka kutoka shilingi bilioni 14.85 zilizokusanywa na Bodi mwaka 2012/13 hadi shilingi bilioni 47.3 mwaka 2013/14.

SHULE ZA SEKONDARI ZA SERIKALI: IDADI YA WANAFUNZI KWA KIDATO

Jedwali Na. 80							(Namba)
Mwaka	I	II	III	IV	V	VI	Jumla
1986	10789	9855	8401	8679	2363	2276	42363
1987	11626	10870	9528	9162	2313	2322	45821
1988	14258	11195	10373	9180	2313	2240	49559
1989	16034	14815	11275	10018	2980	2360	57482
1990	18654	16340	14199	11157	3777	2859	66986
1991	18892	18679	15459	13915	3646	3355	73946
1992	19299	19443	17044	14864	4136	3874	78660
1993	20267	20110	17597	16713	4261	4016	82964
1994	21589	19823	17513	16474	4179	3863	83441
1995	25200	22237	19118	17067	4541	3903	92066
1996	28289	23874	20197	16468	4528	4035	97391
1997	32043	29748	23810	19697	6412	4846	116556
1998	37094	31218	24925	21182	5163	4748	124330
1999	39144	36682	28589	23996	6305	5248	139964
2000	43643	36734	31132	25456	6654	6143	149762
2001	47204	45078	30531	29188	7198	6601	165800
2002	56101	50371	36989	29045	7711	7126	187343
2003	52863	60643	36906	35653	7780	6885	200730
2004	98738	67294	46546	36385	8353	7572	264888
2005	134963	109398	46188	46489	9710	8444	355192
2006	196391	151448	72167	42584	18211	9691	490492
2007	401011	218060	105770	70796	21789	11668	829094
2008	395930	332393	175353	95214	25240	11743	1035873
2009	480529	308131	159789	167355	31201	12695	1159700
2010	382207	398870	293519	279995	26065	20674	1401330
2011	403873	396724	380528	279117	30265	25164	1515671
2012	457321	386250	355740	343376	31206	28859	1602752
2013	444532	506036	193901	302963	30581	26698	1504711
Badiliko (%)							
2012 - 2013	-2.8	31.0	-45.5	-11.8	-2.0	-7.5	-6.1

Chanzo: Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi

IDADI YA WANAFUNZI NA WALIMU KATIKA SHULE ZA MSINGI NA SEKONDARI KWA JINSIA

Jedwali 80A

	2010			2011			2012			2013		
	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla
I. Elimu ya Awali												
Jumla ya Wanafunzi walioandikishwa mwaka I&II	461628	463837	925465	538478	530730	1069208	530425	504304	1034729	512798	513668	1026466
Walioandikishwa Mwaka I&II madarasa ya Awali shule za Serikali	440202	443465	883667	502187	494894	997081	504935	480125	985060	483720	485963	969683
Walioandikishwa Mwaka I&II madarasa ya Awali shule zisizo za Serikali	21426	20372	41798	36291	35836	72127	25490	24179	49669	29078	27705	56783
Jumla ya Walimu wenye Sifa	359	1269	1628	286	1225	1511	256	1200	1456	1656	3205	4861
Madarasa ya Awali Shule za Serikali	128	1205	1333	149	1409	1558	175	1464	1639	243	1401	1644
Madarasa ya Awali Shule za Zisizo za Serikali	487	2474	2961	435	2634	3069	431	2664	3095	1899	4606	6505
II. Elimu ya Msingi												
Jumla ya wanafunzi wote walioandikishwa Darasa la I-VII	4203269	4216036	8419305	4159740	4203646	8363386	4086280	4160892	8247172	4066287	4165626	8231913
Jumla ya wanafunzi wanaosoma shule za serikali Darasa la I-VII	4127500	4139526	8267026	4076899	4123752	8200651	3970502	4049246	8019748	3965572	4068354	8033926
Jumla ya wanafunzi wanaosoma shule za binafsi Darasa la I-VII	75769	76510	152279	82841	79894	162735	115778	111646	227424	100715	97272	197987
Jumla ya walimu katika shule za msingi	82170	83686	165856	86098	89351	175449	87601	93386	180987	91253	98234	189487
Jumla ya walimu katika shule za msingi za serikali	78331	80750	159081	81262	85849	167111	82541	89445	171986	85525	93797	179322
Jumla ya walimu katika shule za msingi za binafsi	3839	2936	6775	4836	3502	8338	5060	3941	9001	5728	4437	10165
III. Elimu ya Sekondari												
Jumla ya wanafunzi wote Kidato I-VI	910171	728528	1638699	986993	802554	1789547	1010473	873799	1884272	939191	864865	1804056
Wanafunzi wanaosoma katika shule za serikali, kidato I-VI	792974	608356	1401330	854739	660932	1515671	875480	727272	1602752	796895	707816	1504711
Wanafunzi wanaosoma katika shule za binafsi, kidato I-VI	117197	120172	237369	132254	141622	273876	134993	146527	281520	142296	157049	299345
Idadi ya walimu katika shule za serikali	19666	10586	30252	26635	13299	39934	33643	17826	51469	37291	20737	58028
Idadi ya walimu katika shule za binafsi	8155	2110	10265	9722	2490	12212	10881	2736	13617	12261	3118	15379
Jumla ya Walimu katika shule za Sekondari	27821	12696	40517	36357	15789	52146	44524	20562	65086	49552	23855	73407

Chanzo: Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi

IDADI YA TAASISI ZA ELIMU

Jedwali 80 B

Aina ya Taasisi	2009		2010			2011			2012			2013		
	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla
Shule za Msingi	426	15727	15265	551	15816	15412	589	16001	15525	806	16331	15576	767	16343
Shule za Sekondari	819	4102	3397	869	4266	3425	942	4367	3508	1020	4528	3528	1048	4576
Vyuo vya Ualimu (Msingi na Sekondari)	43	77	34	58	92	34	69	103	34	71	105	34	92	126
Elimu ya Ufundi na Mafunzo						103	569	672	109	641	750	113	631	744
Jumla	1288	19906	18696	1478	20174	18974	2169	21143	19176	2538	21714	19251	2538	21789

Chanzo: Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi

MAFUNZO YA WALIMU KATIKA VYUO VYA UALIMU

Jedwali 80C

KIWANGO	2009			2010			2011			2012			2013		
	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla
Stashahada (Pre-Service)	5646	3642	9288	8695	5982	14677	7222	4360	11582	7552	4808	12360	7188	4331	11519
Astashahada (In - service)	1489	679	2168	1873	1191	3064	1071	551	1622	729	327	1056	674	318	992
Daraja A	11078	12797	23875	9145	9296	18441	11905	12137	24042	14044	11582	25626	12855	10120	22975
Elimu maalum	5	21	26	338	128	466	187	265	452	17	34	51	52	107	159
Mafunzo Kazini B/C-A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jumla	18218	17139	35357	20051	16597	36648	20385	17313	37698	22342	16751	39093	20769	14876	35645

Chanzo: Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi

IDADI YA WANAFUNZI NA WAKUFUNZI KATIKA VYUO VIKUU KWA MWAKA 2012/2013

Jedwali 80D

JINA LA CHUO	UMILIKI	Idadi ya Wanafunzi			Idadi ya Walimu		
		KE	ME	JUMLA	ME	KE	JUMLA
Aga Khan UUniversity (AKU)	Binafsi	51	45	96	11	16	27
TABORA)	Binafsi	91	197	288	-	-	-
Ardhi University (ARU)	Serikali	1181	2732	3913	186	47	233
Catholic University of Health and Allied Science (CUHAS)	Binafsi	438	845	1283	87	19	106
Dar Es SalaamUniversity College of Education (DUCE)	Serikali	1296	2092	3388	121	68	189
EcknifordeTanga University (ETU)	Binafsi	482	647	1129	14	7	21
Hubert Kairuki Memorial Univesity (HKMU)	Binafsi	55	73	128	24	16	40
International Medical and Technology University (IMTU)	Binafsi	446	542	988	58	28	86
Iringa University College (IUCO)	Binafsi	1923	2338	4261	87	36	123
(JKUAT- ARUSHA)	Binafsi	93	133	226	42	17	59
Jordan University College (JUCO)	Binafsi	889	1465	2354	59	10	69
Josiah Kibira University College (JOKUCO)	Binafsi	104	276	380	8	3	11
Kilimanjaro Christian Medical Centre (KCMC)	Binafsi	602	857	1459	-	-	-
Kampala International University (KIU)	Binafsi	1236	1657	2893	89		125
Mount Meru University (MMU)	Binafsi	649	1045	1694	63	33	96
Mzumbe University (MU)	Serikali	3535	4309	7844	218	74	292
Bussiness Studies (MUCCOBS)	Serikali	1968	2516	4484	-	-	-
Mkwawa University College of Education (MUCE)	Serikali	959	1609	2568	83	31	114
Makumira University College (MUCO)	Binafsi	1059	2132	3191	52	14	66
Muhimbili University of Allied Science (MUHAS)	Serikali	1082	1987	3069	96	43	139
Muslim University of Morogoro (MUM)	Binafsi	1050	1670	2720	42	4	46
Mbeya University of Science and Technology (MUST)	Serikali	509	2645	3154	140	18	158
Mwenge University College of Ecudation (MWUCE)	Binafsi	719	1254	1973	77	25	102
Nelson Mandela African Insitute of Technology (NM-AIST)	Serikali	43	166	209	36	11	47
The Open University of Tanzania (OUT)	Binafsi	18372	43488	61860	227	127	354
Ruaha University College (RUCO)	Binafsi	1746	3565	5311	78	44	122
St. Augustine University of Tanzania (SAUT)	Binafsi	7209	6746	13955	203	100	303
Sebastian Kulowa Univesity College (SEKUCO)	Binafsi	907	542	1449	48	18	66
(SFUCHAS)	Binafsi	83	226	309	11	5	16
(SJCOAST)	Binafsi	56	110	166	-	-	-
St. Joseph College of Engineering and Technology (SJOCET)	Binafsi	350	1994	2344	93	32	125
St. Joseph Collegy of Information Technology (SJOCIT)	Binafsi	137	635	772	18	3	21
St. Joseph College of Management and Finance (SJCoMF)	Binafsi	3	19	22	6	1	7
St. John's University fo Tanzania (SJUT)	Binafsi	3685	3745	7430	79	33	112
Stefano Moshi Memorial University College (SMMUC)	Binafsi	146	42	188	-	-	-
Stela Maris Mtwara University College (SMMUCO)	Binafsi	793	1665	2458	-	-	-
Sokoine University of Agriculture (SUA)	Serikali	2600	5473	8073	-	-	-
State University of Zanzibar (SUZA)	Serikali	536	355	891	76	42	118
Theofilo Kisanji University (TEKU)	Binafsi	2881	4702	7583	47	12	59
Tumaini University Dar Es Salaam College (TUDARCO)	Binafsi	1026	1005	2031	38	18	56
The United African University of Tanzania (UAUT)	Binafsi	0	9	9	14	1	15
University College of Education Zanzibar (UCEZ)	Binafsi	763	644	1407	-	-	-
University of Dodoma (UDOM)	Serikali	5009	9250	14259	457	141	598
University of Dar Es Salaam (UDSM)	Serikali	5444	9315	14759	927	253	1180
University of Arusha (UoA)	Binafsi	1128	1623	2751	8	2	10
University of Bagamoyo (UoB)	Binafsi	113	185	298	41	7	48
Zanzibar University (ZU)	Binafsi	1051	1107	2158	25	5	30
Jumla kuu		74,498	129,677	204,175	3,989	1,364	5,389

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

- Takwimu hazikupatikana

SHULE ZA SEKONDARI ZA BINAFSI: IDADI YA WANAFUNZI KWA KIDATO

Jedwali Na. 81

(Namba)

Mwaka	I	II	III	IV	V	VI	Jumla
1986	12625	12389	11895	10073	730	567	48279
1987	15709	15526	13188	12245	801	756	58225
1988	18007	18897	15326	14358	966	702	68256
1989	20789	19279	18415	14759	1045	716	75003
1990	23585	21870	17599	17685	1481	1094	83314
1991	27554	25143	19237	17371	1922	1639	92866
1992	29027	27044	19378	17891	2018	1758	97116
1993	25703	27651	21894	18367	2223	2097	97935
1994	28657	26971	22784	19809	2573	2011	102805
1995	28498	26242	24098	21199	2334	1938	104309
1996	28002	25807	22494	20318	3168	2243	102032
1997	29768	27461	22406	20627	3408	3381	107051
1998	27125	24756	22029	20409	4826	3428	102573
1999	28333	25747	23120	20255	5667	4493	107615
2000	30789	26601	23469	20430	5894	5011	112194
2001	36305	30820	25004	20762	5892	5116	123899
2002	41593	34209	27540	20681	6418	5534	135975
2003	46891	38506	26385	21650	6430	4859	144721
2004	48752	46167	33240	24476	8847	6229	167711
2005	45276	46321	32063	29248	9183	7046	169137
2006	46968	48013	42878	29796	9569	7956	185180
2007	47437	46927	41340	35746	11299	8667	191416
2008	42971	43232	43177	35980	12576	8594	186530
2009	44255	36384	37064	34061	11851	9096	172711
2010	56620	57876	50778	46820	12269	13006	237369
2011	63282	67205	65859	54521	11083	11926	273876
2012	65058	69403	64453	61209	9684	11713	281520
2013	70060	77407	67998	65637	8592	9651	299345
Badiliko (%)							
2012 - 2013	7.7	11.5	5.5	7.2	-11.3	-17.6	6.3

Chanzo: Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi

SURA YA 20

AFYA

Utangulizi

385. Mwaka 2014, Serikali iliendelea na utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo ya Afya ya Msingi (MMAM) ambao unalenga kutoa huduma ya afya inayokidhi viwango na inayopatikana na wananchi kwa wakati. Aidha, Serikali iliandaa mpango mkakati wa kuboresha kasi ya kupunguza vifo vinavyotoka na uzazi, watoto wachanga na watoto chini ya miaka mitano. Vile vile, Serikali kwa kushirikiana na wadau mbalimbali iliendelea kuhakikisha kuwa mifumo ya ukusanyaji wa takwimu sahihi za sekta ya afya inaendelea kuimarishwa ili kukidhi utoaji wa takwimu za viwango vya juu kitaifa na kimataifa. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kuweka kipaumbele katika udhibiti magonjwa na kutoa nasaha, elimu, tiba, matunzo na huduma za maabara kwa wagonjwa waishio na Virusi vya UKIMWI.

Vituo vya Kutolea Huduma ya Afya

386. Mwaka 2014, kwa kushirikiana na wadau, Serikali iliendelea kusambaza huduma ya vituo vya afya karibu zaidi na wananchi na kuvijengea uwezo zaidi ili kutoa huduma za afya zenye ubora na stahiki. Aidha, katika kutekeleza Mpango wa Maendeleo wa Afya ya Msingi (MMAM), Serikali iliongeza vituo vya kutolea huduma za afya kutoka vituo 6,878 mwaka 2013 hadi vituo 6,969 mwaka 2014, ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 1.3.

387. Mwaka 2014, mahudhurio kwenye vituo vya kutolea huduma za afya kwa wagonjwa wa nje yalikuwa wagonjwa 29,449,287 ikilinganishwa na wagonjwa 52,458,810 mwaka 2013, ikiwa ni sawa na upungufu wa asilimia 43.8. Aidha, idadi ya wagonjwa wa ndani ilikuwa 2,385, 894 ikilinganishwa na wagonjwa 4,529,971 waliolazwa mwaka 2013, ikiwa ni sawa na upungufu wa asilimia 47.3. Hali hii ilitokana na Serikali kutilia mkazo huduma za kinga na kutoa elimu ya afya kwa wananchi ambapo chanjo mbalimbali zilizotolewa zilionesha kupunguza mzigo wa magonjwa. Aidha, wagonjwa wa nje walikuwa wengi zaidi katika zahanati (asilimia 81.7) ikilinganishwa na vituo vya afya (asilimia 10.6) na hospitali (asilimia 7.7).

Mafunzo kwa watumishi wa kada ya Afya

388. Mwaka 2013/14, idadi ya wanafunzi waliodahiliwa katika vyuo vya afya ilikuwa wanafunzi 8,582 ikilinganishwa na wanafunzi 7,956 waliodahiliwa mwaka 2012/13, sawa na ongezeko la asilimia 7.9. Ongezeko hilo lilitokana na jitihada za utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Afya ya Msingi.

Elimu ya Afya kwa Wananchi

389. Mwaka 2014, Serikali kwa kushirikiana na wadau mbalimbali ilikamilisha na kuchapisha mwongozo wa kisera wa huduma za afya ngazi ya jamii na kusambaza kwa wadau wa huduma za afya nchini. Aidha, mwongozo wa kupanga, kutekeleza na kutathmini shughuli za uelimishaji na uboreshaji afya ngazi ya halmashauri uliandaliwa. Vile vile, mpango mkakati wa mawasiliano wa kuelimisha na kuhamasisha jamii kutumia huduma za uchunguzi na matibabu ya tezi dume uliandaliwa.

390. Mwaka 2014, Serikali iliandaa vielelezo vya kuelimisha jamii vinavyojumuisha vipeperushi, ujumbe mfupi wa simu, televisheni na radio, vijarida na mabango. Vielelezo hivyo vilivyotumika wakati wa kampeni za chanjo za utoaji wa dawa za magonjwa yasiyopewa kipaumbele na matone ya vitamin A. Aidha, vipeperushi na mabango ya kuelimisha na kuhamasisha jamii ijikinge na ugonjwa wa ebola viliandaliwa na kusambazwa. Vile vile, Serikali kupitia Mpango wa Taifa wa Afya Shuleni ilisimamia utoaji wa dawa za kichocho kwa wanafunzi walio shuleni na wale ambao hawako shuleni katika mikoa 16.

Afya ya Uzazi na Mtoto

391. Mwaka 2014, Serikali kwa kushirikiana na wadau iliendelea kutekeleza Mpango Mkakati wa kupunguza vifo vitokanavyo na uzazi, watoto wachanga na watoto chini ya miaka mitano. Katika kutekeleza hilo, Serikali iliawezesha watoa huduma za afya ya uzazi na mtoto katika vituo vya kutolea huduma za afya. Vile vile, Serikali iliendelea kuhamasisha na kushirikisha jamii katika masuala ya afya ya uzazi kwa kutoa mafunzo katika nyanja mbalimbali na kufanya ufuatiliaji na ununuzi wa vifaa muhimu. Halikadhalika, vifaa tiba vinavyotumika wakati wa dharura ya huduma za uzazi vilisambazwa katika hospitali na vituo vilivyopandishwa hadhi kuviwezesha kufanya upasuaji mkubwa.

392. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kuhakikisha upatikanaji wa dawa na vifaa tiba kwa kununua na kusambaza dawa na vifaa tiba katika vituo vinavyotoa huduma ya uzazi wa mpango. Dawa zilizounuliwa na kusambazwa zilijumuisha dawa ya sindano aina ya Depo provera, vidonge, vijiti na vipandikizi. Aidha, kampeni ya kuzindua upya nyota ya kijani iliifanyika katika kanda ya ziwa na kanda ya magharibi. Zoezi hili lililenga kuhamasisha utumiaji wa njia za kisasa za uzazi wa mpango kutokana na kiwango cha utumiaji wa huduma ya uzazi wa mpango katika kanda hizo kuwa chini. Halikadhalika, Serikali iliendelea kutoa kwa wakati dawa za kupunguza makali ya VVU kwa wajawazito wenye maambukizi ya VVU. Huduma hii ililenga kutokomeza maambukizi mapya ya VVU kutoka kwa mama kwenda kwa mtoto. Aidha, mafunzo yalitolewa kwa watoa huduma katika vituo vya kutolea huduma ili kuwajengea uwezo.

393. Mwaka 2014, Serikali iliendelea na utekelezaji wa mpango mkakati wa kuzuia na kudhibiti kansa ya shingo ya kizazi. Idadi ya vituo vya kutolea huduma za upimaji na matibabu ya dalili za awali za saratani ya mlango wa kizazi na matiti iliongezeka kutoka vituo 130 mwaka 2013 hadi kufikia vituo 200 mwaka 2014. Huduma hii ilitolewa katika mikoa 19 mwaka 2014 ikilinganishwa na mikoa 17 mwaka 2013. Lengo likiwa kupunguza ongezeko la matatizo ya saratani yanayowapata wanawake na kuwezesha kutambuliwa mapema na kupata huduma za tiba mapema.

Mpango wa Taifa wa kudhibiti Malaria

394. Mwaka 2014, Serikali ilipokea na kusambaza dawa za kutibu malaria na vitendanishi katika Bohari za Kanda na vituo vya huduma. Aidha, Serikali ilikamilisha mwongozo mpya wa mawasiliano kuhusiana na Malaria (2014-2020) . Vile vile, Serikali iliandaa na kuchapisha mwongozo wa wawezeshaji na Mwongozo wa Wanafunzi kwa ajili ya kampeni ya ugawaji wa vyandarua katika mikoa 22. Aidha, Serikali ilifanya uhamasishaji kwa watendaji kutoka ngazi ya Mkoa, wilaya, kata na mitaa katika mikoa ya Kagera, Mwanza na Pwani kuhusu Mpango wa kuangamiza viluwiluwi ili kupambana na mbu wa malaria majumbani

Mpango wa Damu Salama

395. Mwaka 2014, Serikali kupitia Mpango wa Damu Salama wa Taifa iliendelea kukusanya damu salama ambapo jumla ya chupa 162,367 za damu salama zilikusanywa ikilinganishwa na chupa 120,000 za damu salama

zilizokusanywa mwaka 2013. Aidha, Serikali iliendelea na uhamasishaji na utoaji wa elimu kwa wananchi juu ya tabia ya uchangiaji wa damu.

Magonjwa ya kuambukiza na ya mlipuko

396. Mwaka 2014, Serikali iliendelea na ufuatiliaji wa ugonjwa wa mafua makali ya ndege nchini. Aidha, Serikali iliendesha mafunzo ya awali ya utumiaji wa simu katika utumaji wa taarifa za magonjwa katika wilaya za Temeke, Misungwi na Bunda na wilaya zote za mkoa wa Kagera. Vile vile, mafunzo elekezi yalitolewa kwa watumishi wa afya 32, viongozi wa dini 8 na waandishi wa habari 14 jinsi ya kujikinga na ugonjwa wa '*Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus*'. Halikadhalika, Serikali ilitoa elimu kwa umma kupitia njia mbalimbali za mawasiliano zikijumuisha vipeperushi, radio na luninga kwa lengo la kuelimisha jamii kuhusu ugonjwa wa homa ya dengue. Aidha, Serikali ilitoa mafunzo ya muda mfupi kuhusu mifumo ya ufuatiliaji wa magonjwa na udhibiti wa mlipuko. Mafunzo hayo yalikusisha washiriki 37 ambao ni wajumbe kutoka kamati za uendeshaji wa huduma za afya wa mikoa 13..

Chakula na Lishe

397. Mwaka 2014, Serikali ilitoa mafunzo na maelekezo ya namna ya kukabiliana na magonjwa yasiyokuwa ya kuambukiza kwa njia ya lishe bora kwa wataalamu wa kada za afya katika kanda ya ziwa. Aidha, Serikali iliwajengea uwezo wataalamu 560 wa halmashauri jinsi ya kupanga na kuandaa bajeti ya afya na lishe. Wataalamu waliojengewa uwezo walitoka katika vitengo vya kilimo, mifugo na uvuvi, mipango, maendeleo ya jamii, pamoja na viwanda na biashara.

398. Mwaka 2014, Serikali ilifanya tathmini na ufuatiliaji kuona kama wazalishaji wa chumvi wanaweka madini joto ya kutosha kwenye chumvi. Matokeo ya ufuatiliaji huo yalibaini upungufu wa matumizi ya madini joto katika baadhi ya maeneo. Kutokana na mapungufu hayo, Serikali ilisambaza madini joto kwa wazalishaji wadogo wa chumvi kupitia maafisa wa afya kwa halmashauri zinazozalisha chumvi ambapo kiasi cha tani 1.675 za '*Potassium Iodate*' zilisambazwa.

399. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kufanya ufuatiliaji na kuhakiki usambazaji na matumizi ya virutubishi katika nafaka za chakula na lishe. Aidha, utafiti wa unga wa mahindi na ngano uliowekwa virutubisho ulifanyika ili kubaini kama virutubisho vilivyowekwa vinatosha kwa kulingana na viwango.

Utafiti huo ulifanyika katika halmashauri za Iringa vijijini, Kilolo na Njombe. Aidha, Serikali ilianzisha programu ya kutumia virutubishi nyongeza katika vyakula vya watoto walio na umri kati ya miezi sita hadi miaka mitano katika mikoa ya Manyara, Dodoma na Morogoro. Hii ililenga kuwaepusha watoto na utapiamlo hususan maeneo ya vijijini.

Huduma za Ustawi wa Jamii

400. Mwaka 2014, Serikali ilitoa huduma mbalimbali za ustawi wa jamii ikiwa ni pamoja na kununua chakula katika makazi ya wazee na watu wenye ulemavu, mahabusu za watoto, shule ya maadilisho, vyuo vya ufundi kwa watu wenye ulemavu na makao ya taifa ya watoto kurasini. Aidha, katika kuboresha huduma za usafiri katika vituo vya ustawi wa jamii, Serikali ilifanya matengenezo ya magari ya makazi ya wazee Nunge, mahabusu ya watoto Dar es Salaam na Chuo cha Ufundi kwa watu wenye ulemavu cha Singida. Vilevile, Serikali ilitoa gari moja kwa ajili ya makao ya watoto Kurasini.

401. Mwaka 2014, Serikali iliadhimisha siku ya wazee duniani iliyofanyika kitaifa katika mkoa wa Katavi. Lengo la maadhimisho hayo lilikuwa ni kuhamasisha jamii kuhusu haki za wazee na wajibu wa jamii na wazee wenyewe katika kuhakikisha kuwa kundi hili linapatiwa fursa ya kushiriki kikamilifu katika maendeleo ya Taifa. Kauli mbiu ya maadhimisho hayo ilikuwa ni ‘Wazee Wasiachwe Nyuma, Tujenge Jamii Shirikishi’. Aidha, Serikali iligharamia masomo kwa watoto na vijana wanaolelewa katika makao ya watoto Kurasini na katika makazi ya wazee. Jumla ya watoto 60 waligharimiwa ada, usafiri na mahitaji mengine ya shule. Vile vile, watoto 11 kutoka makao ya watoto Kurasini walirejeshwa katika familia zao.

402. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kutekeleza mpango wa kuimarisha mifumo ya ulinzi na usalama wa mtoto kwa kuanzisha mifumo hiyo katika wilaya zote za mkoa wa Mtwara. Aidha, maafisa 20 wa ustawi wa jamii walipatiwa mafunzo ya ulinzi na usalama wa mtoto katika wilaya za Shinyanga na Kahama. Vile vile, Serikali iliandaa mpango wa kitaifa wa ufuatiliaji na tathmini ya mpango kazi wa pili wa kitaifa wa watoto walio katika mazingira hatarishi. Katika kuziwezesha kiuchumi kaya zenye watoto walio katika mazingira hatarishi mwongozo wa kitaifa wa kuimarisha uchumi wa kaya uliandaliwa.

IDADI YA VITUO VYA KUTOLEA HUDUMA ZA AFYA

Jedwali Na. 84

Aina ya Vituo	2011			2012			2013			2014		
	Binafsi	Serikali	Jumla	Binafsi	Serikali	Jumla	Binafsi	Serikali	Jumla	Binafsi	Serikali	Jumla
Zahanati	1289	3843	5132	1358	4322	5680	1444	4469	5913	1390	4523	5913
	230	454	684									
Vituo vya Afya				244	498	742	222	489	711	208	505	713
Hospitali	128	108	236	129	112	241	130	124	254	130	124	254
Nyinginezo*									0	79	10	89
Jumla	1647	4405	6052	1731	4932	6663	1796	5082	6878	1807	5162	6969

Chanzo: Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii

* Pamoja na Kliniki

HUDUMA ZA AFYA : WALIOFAULU MAFUNZO YA AFYA

Jedwali Na.85

Aina ya Mafunzo	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Doctor of Medicine (MO)	278	174	-
Advanced Diploma in AMO Anaesthesia	4	2	-
Advanced Diploma in Clinical Dentistry	-	1	-
Advanced Diploma in Clinical Medicine	207	189	59
Advanced Diploma in Ophthalmology	6	6	-
Advanced Diploma in Vector Control	14	20	7
Diploma in Clinical Medicine	444	185	-
Diploma in Dental Laboratory Technology	4	4	4
Diploma in Dental Therapy	50	51	-
Diploma in Diagnostic Radiography	41	45	-
Diploma in Environmental Health Science	159	204	116
Diploma in Health Laboratory Sciences	148	188	44
Diploma in Health Personnel Education	37	38	23
Diploma in Medical Laboratory Sciences	133	174	44
Diploma in Nursing and Midwifery	878	1052	508
Diploma in Occupational Therapy	6	14	-
Diploma in Optometry	13	16	-
Diploma in Pharmaceutical Sciences	130	118	40
Diploma in Physiotherapy	19	22	26

Chanzo : Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii

- Takwimu hazikupatikana

IDADI YA WAGONJWA KATIKA VITUO VYA KUTOLEA HUDUMA ZA AFYA

Jedwali Na. 86

Mwaka	Wagonjwa wa Nje			Wagonjwa waliolazwa
	Hospitali	Zahanati	Vituo vya Afya	
1995	355483	6785925	545921	240707
1996	604023	9530361	927606	541781
1997	711222	10003245	1052326	559949
1998	750465	10112305	1134242	-
1999	812891	10321654	1242354	626700
2000	989101	13697988	1874346	626700
2001	1167139	17218371	2511624	680263
2002	1328395	19695356	3258520	701568
2003	1491909	22935688	3659615	1390273
2004	1532028	23552460	3758027	2125388
2005	1619700	24900276	3973085	2237146
2006	1754925	26979136	4304787	2837252
2007	1842671	28328093	4520026	2979115
2008	1934805	29744498	4746027	3128071
2009	2128286	32718948	5220630	3440870
2010	2341114	35990843	5742693	3784957
2011	2622048	39917117	6431816	4239152
2012	2815529	41333522	6657817	4388108
2013	2903275	42682479	6873056	4529971
2014	2271876	24088772	3138639	2385894

Chanzo: Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii

IDADI YA VITANDA KATIKA HOSPITALI ZOTE NCHINI

Jedwali Na. 87

Aina ya Huduma / Mwaka	Mmiliki									
	Serikali			Mashirika ya Kujitolea/Dini		Mashirika ya Umma		Binafsi		
	2012	2013	2014	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2014
	2012	2013	2014	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2014
Hospitali	15697	17646	18116	14677	14843	800	920	1187	15864	16336
Vituo vya Afya	8766	9462	9502	5286	5791	271	294	800	6086	6716
Jumla	24463	27108	27618	19963	20634	1071	1214	1987	21950	23052

Chanzo: Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii

SURA YA 21

MAENDELEO YA JAMII

Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi

403. Mwaka 2014 kulikuwa na vyuo 55 vya maendeleo ya wananchi vilivyotoa mafunzo ya maarifa na stadi za maisha kwa wananchi. Idadi ya wananchi waliopata mafunzo ya muda mrefu na mfupi katika vyuo hivyo ilipungua kwa asilimia 2.4 kufikia wananchi 40,692 mwaka 2014 ikilinganishwa na wananchi 41,681 waliopata mafunzo mwaka 2013. Kati ya hao, wanawake walikuwa 21,841 na wanaume walikuwa 18,851. Aidha, vyuo vilitoa mafunzo ya muda mrefu kwa wananchi 7,144 ambapo wanawake walikuwa 2,650 na wanaume walikuwa 4,494. Mafunzo ya muda mfupi yalitolewa kwa wananchi 25,258 ambapo kati ya hao wanawake walikuwa 15,429 na wanaume 9,829. Aidha, vyuo hivi vilitoa mafunzo nje ya vyuo kwa wanawake 42,575.

404. Mwaka 2014, mafunzo ya ufundi stadi yalianza kutolewa katika vyuo 25 vya maendeleo ya wananchi ambapo jumla ya wananchi 2,722 walipatiwa mafunzo hayo. Kati ya hao, wanawake walikuwa 645 na wanaume 2,077. Aidha, vyuo vya maendeleo ya wananchi vilianza kutoa mafunzo ya elimu ya awali kwa jumla ya watoto 542.

Vyuo vya Maendeleo ya Jamii

405. Mwaka 2014, jumla ya wanachuo 2,940 walihitimu katika vyuo 9 vya maendeleo ya jamii nchini katika ngazi mbalimbali ikilinganishwa na wahitimu 3,309 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 11. Kati ya hao, wanaume walikuwa 1,206 na wanawake walikuwa 1,734. Aidha, mwaka 2014 jumla ya wanachuo 173 walihitimu katika ngazi ya shahada ya kwanza ya maendeleo ya jamii na upangaji na usimamizi shirikishi wa miradi ikilinganishwa na wahitimu 150 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 15.3. Kati ya hao wanaume walikuwa 80 na wanawake 93. Katika ngazi ya Stashahada ya Uzamili, wanachuo 6 walihitimu ambapo wanawake walikuwa 3 na wanaume 3. Katika ngazi ya Stashahada, wanachuo 1,112 walihitimu, ikilinganishwa na wahitimu 857 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 30, ambapo wanawake walikuwa 513 na wanaume 599. Katika ngazi ya astashahada, jumla ya wanachuo 1,649 walihitimu ikilinganishwa na wahitimu 2,693, sawa na upungufu wa asilimia 64. Kati yao wanawake walikuwa 1,125 na wanaume 524.

Aidha, mwaka 2014 Serikali imekipandisha hadhi Chuo cha Maendeleo ya Jamii Tengeru kuwa Taasisi ya Maendeleo ya Jamii. Kupandishwa hadhi kwa chuo hicho kulichangia kupungua kwa idadi ya wanavyuo waliohitimu katika vyuo vilivyobaki vya maendeleo ya jamii.

Jinsia na Maendeleo ya Wanawake

406. Mwaka 2014, Serikali iliendelea na mpango wa kuingiza masuala ya jinsia kwenye sera na mipango mbalimbali. Mwongozo wa kuingiza masuala ya jinsia uliandaliwa na kusambazwa kwa wizara tano zilizoanza kutekeleza Mfumo wa Matokeo Makubwa Sasa. Aidha, hadi kufikia Desemba 2014, Benki ya Wanawake Tanzania ilitoa mikopo kwa wajasiriamali 18,463 wa maeneo ya mjini na 3,763 kwa wajasiriamali wa maeneo ya vijijini. Vile vile, Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake ulitoa mikopo kwa wanawake 11,410 mwaka 2014. Wanawake 360 walipatiwa mafunzo na kuwawezesha kushiriki maonesho mbalimbali ya kibiashara ya kimataifa.

Maendeleo ya Watoto

407. Mwaka 2014, Serikali kupitia Idara ya Maendeleo ya Watoto imedurusu Sera ya Maendeleo ya Mtoto (2008) ili kuzingatia na kutoa kipaumbele kwa masuala ya malezi, makuzi na maendeleo ya awali ya mtoto hapa nchini. Aidha, idara imeandaa Kitini cha Elimu ya Malezi kwa Familia ili kusaidia kupunguza vitendo vya ukatili dhidi ya watoto.

Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali

408. Mwaka 2014, Mashirika Yasiyo ya Kiserikali 755 yalipatiwa usajili chini ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyorekebishwa mwaka 2005 ikilinganishwa na mashirika 617 yaliyosajiliwa mwaka 2013. Kati ya hayo, mashirika 733 yalipatiwa cheti cha usajili na mengine 22 yalipatiwa cheti cha ukubalifu. Mashirika haya yanafanya kazi katika ngazi za wilaya, mikoa, taifa na kimataifa. Aidha, usajili huo unayawezesha mashirika husika kutambulika kisheria na kuongeza uhuru wa kujumuika katika jamii hapa nchini na nje ya nchi.

409. Mwaka 2014, Serikali ilichambua taarifa za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali zenye matokeo bora katika kuboresha maisha ya mwanamke. Taarifa hizi ni zile zilizojikita katika nyanja za uwezesaji wa kiuchumi, utetezi na haki za binadamu. Taarifa hizi zimewasaidia wadau kutambua mchango wa

Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika kuwawezesha wanawake kiuchumi na pia kujifunza na kubadilishana matokeo bora ya uwezeshaji wa wanawake.

410. Mwaka 2014, Serikali iliendelea kuimarisha uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kwa kuwatumia Maafisa Maendeleo ya Jamii wa wilaya na mikoa kutoa maoni na miongozo katika maombi ya usajili wa mashirika yaliyopo katika maeneo yao. Uwepo wa maafisa hao ulisaidia kusogeza huduma za ushauri kuhusu usajili na uendeshaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali karibu na wananchi.

411. Mwaka 2014, Bodi ya Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ilifanya vikao vinne katika mikoa ya Tanga, Kilimanjaro, Kagera na Geita ambako ilikutana na wadau 382 wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali. Katika mikoa hiyo bodi ilikagua shughuli za Mashirika 25 yanayojishughulisha na masuala ya utetezi wa haki za binadamu, mazingira, afya, elimu na utawala bora. Aidha, kupitia mikutano hiyo, Bodi ilipata fursa ya kubadilishana uzoefu na wadau kuhusu matokeo bora, changamoto na namna ya kukabiliana na changamoto hizo na kutoa maelekezo kuhusu uendeshaji wa mashirika hayo na ushirikishaji jamii na Serikali katika utekelezaji wa mipango yao.